Anul IX ( ) Cartea (IV) PUBLICAREA SOCIETĂŢII PSIHOLOGICE DE LA MOSCOVA - - ' '- '' ' -k Ch'X-g '- -K ' / ÎNTREBĂRI DE FILOZOFIE PSIHOLOGII · SEPTEMBRIE OCTOMBRIE · CUPRINS: B N Chicherin Realitatea și conștiința de sine V I GERIE Comte și semnificația sa în știința istorică P A Kalenov, frumusețe și artă Carte S N Trubetskoy Idealul religios al evreilor Ya N Kolubovsky Materiale pentru istoria filozofiei în Rusia Critică și bibliografie: I Recenzie de cărți II Revista revistelor III Ştiri ale literaturii filosofice străine Știri și note Societatea psihologică - MOSCOVA Litografia tip T-va I N Kushnerev și K , str Pimenovskaya, Sob casa Biblioteca "Runivers " Anul IX "Întrebări de filosofie și psihologie" PROGRAM JURNAL:) Articole și note independente de filozofie și psihologie Conceptele de filozofie și psihologie includ: logica și teoria cunoașterii, etica și filosofia dreptului, estetica, istoria filosofiei și metafizicii, filosofia științelor, psihologia experimentală și fiziologică, psihopatologie) Articole critice și analize ale învățăturilor și scrierilor filosofilor și psihologilor din Europa de Vest;) Critica filozofică și psihologică a operelor de artă și a scrierilor științifice din diverse departamente de cunoaștere) Traduceri de opere clasice asupra filozofiei timpurilor antice și moderne Revista este publicată de cinci ori pe an (aproximativ la sfârșitul lunilor ianuarie, martie, mai, septembrie și noiembrie) în cărți de aproximativ coli tipărite Conținutul ultimelor cărți ale revistei mai-iunie (nr) -Conceptul de Bor Vl S Solovieva - Capacităţile şi dezvoltarea minţii filosofice G E Struve - Gândurile despre moarte ale secolului nostru în Franța A P P Gilyarova - Spiritualismul ca ipoteză psihologică L M Lopatina -Influența occidentală în Rusia în secolul al XV-lea V Klyuchevogo -Fapte și teoria auzului culorilor Ts Ts Sokolova -Mecanism biologic și materialism N D Vinogradova -Ernst Mach's Theory of Knowledge P K S Solovyov "Justificarea binelui" de G F Shershenevich -Controverse - Criticism and Bibliography -Psychological Society Septembrie-octombrie (nr) -Capacităţile şi dezvoltarea minţii filosofice G E Struve -Despre principiile eticii V N Chicherina -Gânduri de moarte ale secolului nostru în Franţa A N Gilyarova -Influența occidentală în Rusia în secolul XYΠ V Cheie - Concepte de suflet și energie mentală în psihologie N Ya Grota -Raportul forţelor sociale FV Sofronova - Materialism economic și filozofie critică V M Chernova -Zmeura Vl Solovyov: Critică imaginară (Răspuns la B N Chicherin) - Critică și bibliografie - Societatea Psihologică noiembrie-decembrie (nr) -Filon și predecesorii săi Carte N Trubetskoy - Primul început al filosofiei teoretice Vl S Solovieva - Despre sarcinile filozofiei dreptului" V Waldenberg - Frica de moarte A A Tokar-okato -Ce este arta? Gr L I Tolstoi - Experiență în clasificarea mişcărilor expresive în funcție de geneza lor V V Vorobieva -Lucrări recente despre atomistică A PPP" Ghiliarov - Controversa:) Câteva cuvinte ca răspuns la V S Solovyov V N Chicherina;) Observații necesare la "câteva cuvinte" de B N Chicherin Vl S Solovieva -Critică şi Bibliografie-Societatea Psihologică ianuarie-februarie (nr) - Ce este arta? Gr L N Tolstoi - Filon și predecesorii săi Carte SV Trubetskoy - Noi tendințe în teoria percepției A N Bernshteina - Consistența gândurilor la copii P Dombrass -Controversa: O mică obiecţie la adresa lui F V Sofronov pp I Kareva - Critică şi Bibliografie -Izvestia şi Note -Societatea Psihologică martie-aprilie (nr) - O Comte și semnificația sa în știința istorică - V I- Gərə -Biologie pozitivă a lui O Comte și Filosofie -S M Lukyanova -Despre progres -Ts G Vinogradova -Soarta filozofiei în Rusia -A-I Vvedensky - Secvența gândurilor la copii - P Lombroso -Controversa:

Răspuns către Prof Karev -FV Sofronova -Critică şi Bibliografie - Societatea Psihologică MAI IUNIE (Nr) - Vederi natural-istorice despre Bish I F Ogneva Certitudinea minții Vl S Solovieva - O Kont și semnificația sa în știința istorică V I-Gerrier - Idealul mesianic al evreilor Carte S N Trubetskoy - Activitate mentală inconștientă N O Shatalova -Despre câinii lui Platon GE Struve -La problema mişcării autoeducative Vl I Ivanovsky -News and Notes -Psychological Society Biblioteca "Runiverse" CUPRINS Pagină Realitatea și conștiința de sine -B N Chicherina O Kont și semnificația sa în știința istorică (Continuare) - V I Guerrier Frumusețe și artă -P A Kalenova Idealul religios al evreilor -Kn S N Trubetskoy Materiale pentru istoria filozofiei în Rusia -Ya N Ko-lubovekago Critică și bibliografie r recenzie de cărți Emile Durkheim Le suicide -Osip Lurie Cărți și broșuri noi primite de editori II REVIEW JOURNALOV Revue philosophique, , nr - -Yu I Aikhenwald (Vezi pe pagina următoare) Biblioteca "Runivers" IV III ȘTIRI DE LA LIR FILOZOFICE STRĂINE TERATURILE (Extracte din recenzii din reviste străine) Izvestiya și note Societatea psihologică ANUNTURI - Biblioteca "Runivers " Realitatea și conștiința de sine Ce este realitatea și ce este real în lume? Aceasta este una dintre întrebările fundamentale ale științei filozofice Însăși viziunea asupra lucrurilor și acele puncte de sprijin mai mult sau mai puțin ferme pe care se ridică edificiul filozofic depind de decizia lui Această întrebare nu există pentru conștiința imediată Omul, ca toate animalele, consideră reale acele obiecte care apar simțurilor sale externe și cu care se află în interacțiune constantă Trăiește printre diversele lucruri din jurul său, le folosește în scopuri proprii, le pune în stăpânire și le modifică în funcție de nevoile sale, le absoarbe și le transformă în propriul său corp, fără să se îndoiască nicio clipă de realitatea ființei lor Dacă uneori se întâmplă o greșeală, dacă ia o fantomă pentru realitate, atunci eroarea este corectată în curând Se obișnuiește să distingă între somn și veghe, o umbră sau o imagine reflectată în apă de un lucru real Întreaga lui viață se bazează pe o încredere de neclintit în realitatea lumii înconjurătoare Și știința însăși, în cele din urmă, confirmă acest punct de vedere Demonstrează că viața organică constă în interacțiune reală constantă cu mediul, în schimbul continuu de materie, în transformarea materialului obținut din exterior în organe și țesuturi, Questions of Philosophy, Vol Biblioteca "Runivers" B N CHICHERIN aparţinând organismului organic La animale, simțurile exterioare, prin intermediul cărora sunt primite impresiile, servesc acelorași scopuri organice Prin intermediul lor se găsește și se obține hrană; ele indică animalului pericolele care îl amenință, îi direcționează mișcările Ele îi servesc drept instrumente pentru a comunica cu lumea înconjurătoare, reprezentând-o pe aceasta din urmă exact așa cum este, în existența ei reală, pentru că altfel animalul nu ar putea trăi în ea Pentru ca un animal să mănânce, este necesar să vadă și să simtă hrana reală, nu imaginară, un lucru real și nu o fantomă Pentru ca acesta să poată merge pe pământ, este necesar ca imaginea prezentată ochiului să corespundă unui obiect real, conform căruia nu poate fi o simplă creație a imaginației Dacă Dacă o persoană se ridică cu mintea de la vizibil și tangibil la invizibil și intangibil, atunci în raport cu sentimentele exterioare, natura și scopul lor, el rămâne la nivelul animalului La fel ca și acesta din urmă, ele servesc scopurilor sale organice și doar ghidat de "£x direcții" poate trăi pe pământ Dacă, așadar, punctul de plecare și vârful cunoașterii, sentimentul direct și știința, coincid, atunci s-ar părea că nu mai este loc de îndoială Cu

toate acestea, între început și sfârșit, o serie întreagă de întrebări și investigații sunt împinse, deschizând un câmp larg pentru cele mai diverse viziuni, atât asupra cunoașterii umane, cât și asupra naturii lucrurilor Însăși concluziile științei pot fi interpretate foarte diferit, în ciuda faptului că rezultatul practic este același Indiferent de îndoielile care ne-ar asalta atunci când ne gândim la ceea ce ne înconjoară și la ce sentimente exterioare ne prezintă, de fapt ne comportăm ca și cum ele nu ar exista deloc Îndoiala apare deja în conștiința imediată Hegel a descris acest proces la începutul Fenomenului său Biblioteca "Runivers" REALITATEA și conștiința de sine spirit blând O persoană ia fenomenul care îi apare drept ceva real și, între timp, se schimbă în fața ochilor lui Acum este cu totul altfel decât era acum câteva ori, adică în prima acum Ceea ce credeam că este gheața s-a transformat în apă, iar apa, la rândul ei, se transformă în vapori Mănânc un măr și nu a mai rămas nicio urmă din ceea ce a fost; a devenit carnea și sângele meu Se dovedește că ceea ce este real nu este deloc ceea ce apare simțurilor mele exterioare, ci ceva invizibil și intangibil, o substanță care îmbracă diverse Forme Determinarea senzuală face loc determinării mentale Se dovedește că fenomenul este un proces în continuă schimbare în care doar gândirea este capabilă să surprindă ceva existent constant, adică acea ființă reală pe care o căutăm - Conștiința filozofică ridică întrebarea și mai profundă și mai largă Ea caută un punct de sprijin de neclintit și nu ia nimic de la sine înțeles, așa cum face conștiința imediată Prin urmare, începe cu o îndoială generală Descartes a dezvoltat acest punct de vedere în Meditațiile sale, care au servit drept punct de plecare pentru întreaga filozofie a timpurilor moderne El a subliniat nu numai variabilitatea calităților senzuale, de exemplu, ceara topită, ci și imposibilitatea de a trasa o graniță strictă între somn și veghe: tot ceea ce văd și simt poate fi un vis Dacă acesta nu este un vis, atunci este necesar să se demonstreze de ce, iar pentru dovadă este nevoie de un punct de sprijin ferm Descartes chiar admite că vreun geniu malefic poate să mă bată joc de mine prezentându-mi lucruri care nu sunt deloc ceea ce sunt cu adevărat În orice caz, cunoașterea directă necesită verificare, iar verificarea este posibilă doar acolo unde există un standard ferm Este necesar să găsim un centru de nezdruncinat care să nu poată fi supus îndoielii Acest punct de sprijin neclintit Descartes l-a găsit în propria existență a unei ființe gânditoare pot * Biblioteca "Runivers" B N CHICHERIN mă îndoiesc de tot, dar nu mă pot îndoi de ceea ce gândesc, căci îndoiala în sine este un anumit tip de gândire, iar ființa este legată de gândire "Gandesc, deci exist; acesta este fundamentul ferm al oricărei filosofii Motivul este absolut corect; este clar pentru fiecare minte și nimeni nu l-ar putea zgudui Dar elucidarea acestei baze permite diverse interpretări și aici încep dezacordurile Prima întrebare este: este această propoziție ceva dat imediat sau exprimă o inferență de la gândire la ființă? În Descartes însuși se poate găsi un indiciu că a ținut la prima vedere "Cunoașterea primelor principii, sau axiomelor", spune el, "nu este de obicei numită știință prin dialectică Dar când observăm că gândim lucruri, atunci acesta este conceptul originar, care nu se deduce din nici un silogism, iar când cineva spune: de aceea, eu sunt sau exist, el nu-și încheie existența din gândire, ca în virtute a unui fel de silogism, dar ca propoziție, conștientă de sine; o vede printr-o simplă examinare a minții; căci este clar că, dacă ar deriva această propoziție dintr-un silogism, atunci ar trebui mai întâi să cunoască marea premisă: tot ceea ce crede el este, sau există, între timp, dimpotrivă, acesta din

urmă este văzut de el din ceea ce simte în sine că nu poate fi să gândească dacă nu există Căci mintea noastră tinde să formeze propoziții generale din cunoașterea unora anume " (Obiecțiile Réponse aux secondes) Acest lucru este confirmat și de Hegel: "La fel, în Forma imediatei", spune el, "se exprimă propoziția despre care se poate spune că în jurul ei se învârte tot interesul noii filozofii, inițiatorul ei: cogito, ergo sum Pentru a accepta această poziție, trebuie să știți puțin mai multe despre natura unei inferențe decât despre ceea ce conține ea Biblioteca "Runivers" REALITATEA ȘI CONȘTIINȚA DE SINE pentru inferență; căci unde va fi termenul mediu? și acest lucru aparține în mod esențial inferenței decât cuvântului ergo Dar dacă, pentru a justifica cuvântul, ei vor să numească această combinație de concepte la Descartes o inferență directă, atunci această Formă de prisos nu înseamnă altceva decât legătura dintre diferite definiții fără vreo legătură intermediară Dar atunci această unire a fiinţei cu ideile noastre nu mai este, nici mai puţin, o inferenţă* (Epsusior §) Procedând astfel, Hegel se referă la explicaţia de mai sus a lui Descartes ♦) ■ Totuși, alături de aceasta, găsim la Descartes explicații de natură complet opusă Poziția exprimată de el care, conform proprietății minții noastre, este o sugestie generală zheshya sunt derivate din detalii, în aplicarea la prezenta cauză nu rezistă criticilor Nici măcar nu a încercat să justifice Argumentul dat de el într-un alt loc este că "atunci când un copil este învățat principiile geometriei, el nu va înțelege deloc că dacă părți egale sunt separate din două cantități, resturile vor fi egale, sau că întregul este mai mare decât părțile, cu excepția cazului în care i se arată exemple în cazuri particulare" (Lettre à M Clerselier), indică doar metoda de învățare, și nu calea logică Indiferent câte exemple particulare am da, nu este în niciun caz posibil să deducem o regulă generală din ele ca un început necesar De fapt, și nu logic, nu putem trage din aceasta nicio concluzie despre alte cazuri Între timp, Descartes însuși recunoaște constant legătura dintre ființă și gândire ca un început atât de evident, care nu poate fi negat , şi de aceea el însuşi o numeşte concluzie Astfel, răspunzând obiecţiilor lui Gassendi, care *) Aceste citate au fost date de carte S N Trubetskoy în obiecțiile sale la adresa criticii mele la adresa Fundamentelor Idealismului ("Questions of Phil and Psych " Cartea , p) În răspunsul meu, am lăsat această întrebare deoparte, nevrând să prelungesc dezbaterea; dar necesită o analiză detaliată, care este dată în acest articol Biblioteca "Runivers" B N CHICHERIN a susținut că cineva poate concluziona existența cuiva nu dintr-un gând, ci din fiecare acțiune, deoarece este clar din rațiunea naturală că tot ceea ce acționează există, Descartes spune că o astfel de concluzie ar fi nesigură "Căci, de exemplu, concluzia: merg, deci am șapte ani, nu va fi de încredere, cu excepția cazului în care conștiința interioară a acestei acțiuni este un gând, numai din care concluzia va fi de încredere, și nu din mișcarea corpului , care poate fi uneori fals, așa cum se întâmplă în vis, deși ni se pare că mergem; încât din faptul că cred că merg, pot concluziona pe bună dreptate existența minții mele, care are acest gând, și nu a corpului meu, care merge Același lucru este valabil și pentru toate celelalte acțiuni "(Réponses à M Gassendi) În Principiile filosofiei, Descartes se exprimă și mai hotărât: "Astfel, respingând tot ceea ce ne putem îndoi în vreun fel", spune el, "chiar și admitând că toate acestea sunt false, putem presupune cu ușurință că nu există nici Dumnezeu, nici rai , nici pământ, și că nu avem trup, dar nu putem la fel de bine să presupunem că nu existăm, atâta timp cât ne îndoim de

adevărul tuturor acestor lucruri; pentru că ne este atât de respingător să credem că ceea ce gândește nu există cu adevărat în același timp cu el gândește, încât, în ciuda celor mai sălbatice presupuneri, nu putem decât să credem că concluzia: cred, deci sunt, este adevărată , deci, este cel dintâi şi cel mai sigur, care apare celui care-şi ţine gândurile în ordine" (Pryps de la Phil , i-ge Partie,) O explică în continuare astfel: "şi când am spus că această propoziție: Cred, deci sunt, este cea dintâi și cea mai sigură, care se prezintă celui care își ține gândurile în ordine, nu am negat prin aceasta că nu este necesar să știm mai întâi ce gând, certitudine, existența sunt și că pentru a gândi, trebuie să fii, și lucruri de genul acesta; dar din moment ce aceste concepte sunt atât de simple încât în sine Biblioteca "Runivers" REALITATEA ȘI CONȘTIINȚA DE SINE ■ nu ne dau cunoștințe despre nimic din ceea ce există, atunci nu am considerat necesar să le enumerez "(ibid , io) Și mai departe:" este clar, în virtutea luminii inerente sufletului nostru, acel nimic nu are calități sau proprietăți, ea aparținând și că, dacă observăm oricare dintre acestea, trebuie neapărat să existe un lucru sau o substanță de care depind Această lumină ne arată că cunoaștem lucrul sau substanța cu atât mai mult, cu atât observăm mai mult proprietăți în ea; între timp, este cert că le remarcăm mult mai mult în gândirea noastră decât în orice alt obiect, căci tot ceea ce ne dă cunoașterea a ceva, cu și mai mare siguranță ne oferă cunoașterea gândirii noastre Sunt convins că pământul există, din faptul că îl ating și îl văd, chiar din același, în virtutea celor mai puternice dovezi, trebuie să fiu convins că există, sau gândul meu există, căci este posibil să mă închipui atingând pământ, deși poate că nu există pământ pe lume, dar este imposibil ca eu, adică sufletul meu, să nu fiu nimic câtă vreme are acest gând; putem concluziona acelaşi lucru din toate lucrurile care ne vin în minte, şi anume că noi cei care credem că ele există, deşi pot fi false şi nu au existenţă" (ibid , II) Deci Descartes a recunoscut, pe de o parte, că conștiința propriei ființe este un dat imediat al gândirii și, pe de altă parte, că se obține printr-o concluzie complet sigură dintr-o poziție generală, clară pentru rațiune, că ceea ce gândește nu poate decât să existe Aceste contradicții ale marelui întemeietor al unei noi filozofii, cu privire la principiul de bază al sistemului său, sunt pe deplin lămurite din punctul de vedere al lui Hegel Și are o viziune ambivalentă asupra acestei poziții Marele finalizator al noului idealism a stat ferm pe faptul că propria existență a gândirii îi este dată în mod direct Biblioteca "Runivers" B N CHICHERIN direct, și nu este obținut de acesta doar prin inferență Acesta este ceea ce este exprimat în citatul de mai sus Și mai exact, numai gândirea în sine există direct pentru gândire; orice altceva îi este dat prin intermediul reprezentărilor sale Prin urmare, ea poate renunța la orice, în afară de ea însăși Se dă imediat; nu este nevoie de o credință specială pentru aceasta, pentru că aceasta este pur și simplu o coincidență a gândirii cu ea însăși Dar după ce a afirmat acest principiu, Hegel continuă după câteva paragrafe: "Dar o absență completă a gândirii este necesară pentru a nu vedea că unitatea diferitelor definiții nu este doar o unitate pur imediată, adică o unitate complet nedefinită și goală, dar că aceste definiții au adevăr numai prin mijlocirea celuilalt sau, dacă cineva dorește, că fiecare dintre ele este legată de adevăr numai prin medierea celuilalt Faptul că determinarea mediatoare este ea însăși cuprinsă în această imediată este arătată aici ca un fapt împotriva căruia mintea, conform propriei sale determinări a cunoașterii imediate, nu poate obiecta Doar mintea

abstractă obișnuită acceptă definițiile imediate și ale medierii, fiecare în sine, ca ceva absolut, imaginându-și că are o distincție fermă în ele; prin aceasta își creează o dificultate invincibilă în a le pune împreună, dificultate care, așa cum se arată, nu există în Fapte și dispare în conceptul speculativ" (Epsus , §) Și mai exact, cunoașterea directă este doar punctul de plecare pentru minte Pentru a deveni adevăr efectiv, dat imediat trebuie verificat, cu atât mai mult când este ridicat la nivelul standardului suprem al adevărului Poate fi așa doar atunci când conștiința imediată a subiectului pare necesară din punct de vedere logic și pentru aceasta este necesar ca propoziția imediată să se transforme într-o concluzie complet corectă și de încredere Acest lucru este exprimat Biblioteca "Runivers" REALITATEA ȘI CONȘTIINȚA DE SINE o particulă: deci, care nu se pune aici degeaba Ceea ce a fost omis este marea premisă, clară în sine, care, potrivit lui Descartes însuși, constă în faptul că ceea ce gândește există, căci nimic nu poate avea proprietăți și acțiuni, și deci nu poate gândi Într-un cuvânt: corectitudinea și fiabilitatea inferenței se bazează pe faptul că categoria ființei este cuprinsă în categoria acțiunii; gândirea este o anumită acțiune care presupune existența agentului și nu există altă acțiune care să fie imediat dată gândirii decât a sa Prin urmare, se poate îndoi de orice altceva, cu excepția propriei sale existențe, care nu numai că îi este dată în mod direct, ci decurge și cu necesitate logică din însuși actul gândirii De aici dualitatea acestei propoziții: pe de o parte, ea pare a fi dată direct, pe de altă parte, ca o concluzie logică dintr-o concluzie absolut corectă Această dualitate este cea care îi conferă un caracter de nezdruncinat Acesta nu este doar Faptul de bază al conștiinței, dar Faptul este necesar din punct de vedere logic și, prin urmare, capabil să servească drept măsură generală a adevărului Toate acestea privesc însă doar latura formală a propoziției: cum se obține și ce putere are? Atunci apare cea mai importantă întrebare: ce spune el și ce concluzii putem trage de la el? În primul rând: la ce se referă afirmația existenței - la gândire sau la subiect? Însăși Forma în care este exprimată propoziția și sensul ei literal, nu lasă nicio îndoială asupra acestui punct de vedere Gândesc, deci sunt: se afirmă existența subiectului, eu, și nu doar acțiunea Și acest lucru este absolut corect, pentru că gândirea este conștientă de mine doar pentru că este a mea Nu am idee imediată despre gândurile altora Pot judeca asta Biblioteca "Runivers" B H CHICHERIN celălalt gândește numai prin analogie cu el însuși, luând în considerare ceea ce spune sau face și comparând-o cu ceea ce sunt conștient de mine însumi Gândirea mea îmi este dată direct, pentru că este acțiunea mea Conștiința eu-ului meu nu este doar direct legată de conștiința gândirii mele, dar constituie singura sa bază Puțin din; Nici măcar nu pot spune despre gândirea mea în sensul exact că există Gândirea este acțiune, adică un proces în continuă schimbare, o tranziție continuă de la ființă la neființă Când vreau să prind cutare sau cutare moment, ca și cum ar fi, deja a dispărut Fiecare cuvânt care exprimă un gând este imediat înlocuit cu altul, altul imediat cu un al treilea etc Când spun mental: l, tot nu spun: gândesc, dar când spun: gândesc, nu mai spun: eu Dacă, în ciuda faptului că fiecare parte a unui gând dispare de îndată ce apare, suntem totuși conștienți de a gândi ca o singură acțiune care are un sens coerent, atunci aceasta se datorează faptului că în acest curent schimbător există ceva ce rămâne permanent și rămâne identic cu tine Acest element constant este subiectul gânditor însuși, sinele, care nu numai că însoțește întregul proces de gândire, ci îi servește și drept legătură Fără aceasta, își

pierde orice sens, pentru că sensul este o legătură, iar legătura este dată de subiect Acest subiect de gândire este cel care se recunoaște imediat ca unul, constant și identic cu el însuși în fluxul schimbător al gândirii Prin urmare, numai el poate spune despre sine că el este, sau că există Dar ce este, totuși, acest eu de care suntem conștienți în noi înșine? Poate că, la rândul său, nu este altceva decât o simplă reprezentare, lipsită de ființă reală și care apare doar ca un produs al unui proces necunoscut nouă în temelii? Se știe că o astfel de viziune este susținută de școala empirică modernă Ea respinge orice pre- afirmații despre lucruri ca un produs al imaginației Pentru ea, doar ceea ce este dat de simțurile externe sau interne este real Totuși, ea îl recunoaște pe acesta din urmă ca înșelător: adesea ne prezintă sub forma unui obiect real care, în esență, nu este altceva decât o reprezentare mentală, a cărei sursă ne este ascunsă Acesta este sinele nostru În realitate, nu este altceva decât un produs al gândirii, format treptat ca urmare a conexiunii constante a ideilor, în virtutea legilor asocierii lor Nimic real nu se află sub el Numai o serie de stări mentale legate de o lege constantă este reală Ideea subiectului de bază nu este altceva decât una dintre acele fantome metafizice cu care a abundat vechea filozofie și care trebuie să dispară în fața adevăratei științe O astfel de viziune nu este nouă Ea domina deja printre sofiştii antici Platon o respinge în Phaedo Cele mai noi, aparent, teorii, în esență, nu sunt altceva decât vechi încălzite Și însăși sursa lor este una și aceeași, și anume unilateralitatea direcției inerentă minții umane, care o face să respingă și să uite tot ce nu se încadrează sub începutul limitat asimilat de ea Aici, în spatele analizei succesive, sinteza este uitată; gândirea este ruptă în părțile sale componente, iar unitatea ei dispare Dar o astfel de direcție unilaterală este cea mai puțin capabilă să explice fenomenele În căutarea realității, ea părăsește tot terenul real și duce în cele din urmă la absurditate pură Subiectul gânditor, care în realitate este o forță activă, sursa gândirii în sine, se transformă într-o cutie goală în care se ciocnesc și se unesc diverse impresii și idei, transformate prin analiza unilaterală în ființe independente, având o existență reală și intrând în relații între ele, cum ar fi fizic b atomi care intră în compuși chimici Empiriștii îndrăzneți chiar numesc direct impresiile și senzațiile volatile ale subiectului molecule și atomi ") Subiectul este declarat a fi o creație a imaginației inactive, iar relațiile lui cu lumea exterioară, de exemplu, senzația subiectivă de verde sau roșu, devin ființe reale care au o existență independentă Și după aceasta, teoreticienii experienței le reproșează metafizicienilor că ipostaziază determinări mentale! Și ipostaziază senzațiile subiective, ceea ce este mult mai rău și duce la contradicții necontenite Sinele este negat, dar totuși este imposibil să te descurci fără el și, prin urmare, se spune constant: suntem conștienți de ideile noastre Subiectul respins este întotdeauna presupus; el este cel care efectuează cercetarea și își neagă propria existență Este clar că cu o asemenea viziune gândirea este pusă cu susul în jos Tot ce este esențial este respins ca o fantomă, iar subordonatului i se acordă prioritate Conceptele se transformă în simboluri simple, care sunt exprimate prin semne arbitrare Combinația acestor semne înlocuiește combinația de gânduri; în această substituţie stă întreaga esenţă a gândirii Dar odată cu dispariția conceptelor, și sensul dispare, și atunci este absolut imposibil de văzut cum este posibil să cunoști ceva în acest mod ciudat Vreau, de exemplu, să

investighez căile planetelor sau combinațiile chimice Pentru a le face mai accesibile, le înlocuiesc cu semne arbitrare, bastoane sau cercuri, încep, la discreția mea, să fac diverse combinații ale acestor semne și îmi imaginez că studiez astronomia sau chimia Așa este absurditatea, la care *) Taine, De ï Intelligence', "că operația se numește percepție externă, act de conștiință, memorie, inducție, concepție pură, operația noastră este întotdeauna un bloc, ale cărui molecule sunt senzații și imagini, unite imaginilor" (II, p , ed a -a) И далЂе: "astfel este vastul ansamblu de atomi intelectuali, sudați unul câte unul și grupă cu grupă" (p) ять явленія ! Библиотека"Runivers" РЕАЛЬНОСТЬ И САМОСОЗНАНІЕ Teoria empirică scoate în evidență acest lucru în mod constant Odată cu dispariția subiectului gânditor, sau a unei singure minți, gândirea se transformă într-o fermentație haotică a impresiilor diverse și schimbătoare care apar de nicăieri, din care nu poate ieși nimic întreg și coerent Nicio conștiință de sine și nicio idee despre un singur subiect nu poate ieși din acest haos Toate încercările empiriștilor de a explica originea sinelui nostru din combinațiile schimbătoare de idei eterogene și aleatorii nu sunt altceva decât cuvinte goale Conștiința unuia este posibilă numai acolo unde există ceva unul Însăși conștiința diversității presupune o conștiință a unității, pe care această diversitate o compară, o separă și o unește Fără această activitate emanată dintr-un singur centru, gândirea nu este altceva decât delir Mai puțin de toate, această teorie poate explica fenomenele care presupun identitatea subiectului cu sine în timp Așa este memoria Stuart Mill, după ce a arătat, pe baza teoriei empirice, că experiența interioară, în esență, nu ne oferă altceva decât o serie de stări de conștiință și că acesta este singurul lucru care este real în subiect, notează totuși că este complet de neînțeles modul în care o serie de senzații trecătoare pot fi conștiente de sine ca trecut și viitor Ajungem aici la alternativa - fie să acceptăm că mintea, fie eu, este ceva diferit de orice serie de senzații sau posibilități de senzații, fie să acceptăm paradoxul că ceva, care ex hypothesis este doar o serie de senzații, poate fi conștient de sine ca acest rând Dar, după ce a subliniat dificultățile cu conștiinciozitatea lui obișnuită, Mill, ca un adevărat empiric, liniștește: *) Vezi Taine: De l'intelligence, unde această teorie a înlocuirii conceptelor cu semne este dezvoltată în toată absurditatea ei **) Un examen al Filosofiei lui sir W Hamilton cap XII Biblioteca "Runivers" B N CHICHERIN pe faptul că ne aflăm aici în fața unuia dintre acele Fapte de neînțeles la care duce în sfârșit toată cunoașterea "Adevărata incomprehensibilitate", spune el, "constă poate în faptul că ceva care a încetat să mai existe sau care nu există încă poate fi într-un fel real; că o serie de senzații, dintre care cea mai mare parte au trecut deja sau vor mai fi, pot fi combinate, parcă, într-o idee clară, prezentă, însoțită de credința în realitatea ei Consider, concluzionează el, că, de departe, cel mai înțelept lucru pe care îl putem face este să admitem un Fapte de neînțeles fără nicio teorie cu privire la modul în care se întâmplă, și dacă suntem obligați să vorbim despre el în termeni care presupun o teorie, atunci trebuie faceți acest lucru cu rezervă în ceea ce privește sensul lor" Astfel, recunoașterea faptului că subiectul nu este altceva decât o serie de senzații ne duce la concluzia absurdă că o serie de senzații își amintește sau se prevede; dar admițând că acest lucru este complet de neînțeles, rămânem totuși cu teoria noastră, stipulând doar că acest lucru poate să nu fie adevărat Aceasta este logica ciudată a empirismului Potrivit rațiunii umane obișnuite, atunci când ni se

prezintă o alternativă și una dintre cele două căi duce la absurd, atunci trebuie aleasă cealaltă Dacă, recunoscând că subiectul este doar o serie de stări, ajungem la o absurditate, atunci este necesar să recunoaștem că subiectul este altceva decât o serie de stări În matematică, demonstrarea prin contradicție este considerată strict logică Multe teoreme matematice, de exemplu, că triunghiurile având laturile egale între ele sunt egale între ele, sunt dovedite prin faptul că recunoașterea contrariului duce la absurd Dar pentru empirişti, legătura conceptelor nu este altceva decât o obişnuinţă, uneori foarte proastă, şi obişnuinţa obligă să se ţină de o anumită teorie, deşi se confruntă cu contradicţii insolubile Biblioteca "Runivers" REALITATEA ȘI CONȘTIINȚA DE SINE Totuși, acest lucru nu poate fi oprit Dacă pentru mințile, osificate în vederi unilaterale, nu există nicio posibilitate de a renunța la ele, atunci în ochii oamenilor proaspeți, absurditatea la care conduce teoria o subminează chiar la rădăcină Prin urmare, teoreticienii empirismului ar fi trebuit să încerce să dea măcar o explicație iluzorie a Faptului de neînțeles Fără aceasta, întreaga lor teorie a cunoașterii umane se bazează pe baze prea șubrede Aceasta este ceea ce Ten a încercat să facă Și pentru el, ca și pentru un empiric consecvent, cuvintele: rațiune, voință, personalitate, l, nu sunt altceva decât metafore literare care trebuie lepădate de știință (De l'intelligence L , cap , VI) "Așa cum un corp viu este un polip al celulelor reciproc dependente", spune el, "așa și o minte activă este un polip al reprezentărilor reciproc dependente, iar unitatea, atât într-una cât și în cealaltă, este doar acord și produs Fiecare reprezentare este înzestrată cu putere automată și tinde spontan spre o anumită stare, care este halucinația, memoria falsă și alte iluzii de nebunie Dar ea este restrânsă în această mișcare de contradicția unei alte senzații, imagini sau grup de imagini " Această reținere reciprocă și zvâcnire reciprocă în totalitatea lor formează un anumit echilibru, care este starea ființei raționale (ibid) conform teoriei sale, deși o idee este doar o senzație repetată, ea are totuși propriul loc în creier și poate intra în coliziune cu o senzație reală, de unde rezultatul unui tip special de fenomene , care este mult mai puternic decât acesta , este negat de acesta din urmă și, drept urmare, este aruncat fie înapoi, astfel încât capătul din față al reprezentării să coincidă cu capătul din spate al senzației, fie înainte, astfel încât capătul din spate Biblioteca "Runivers" B N CHICHERIN reprezentarea coincide cu partea frontală a senzației Prima dă amintire, a doua așteptare a viitorului În acest fel, reprezentarea și senzația se împacă Toate acestea, însă, nu sunt altceva decât o iluzie: reprezentarea prezentă ni se pare o senzație trecută sau viitoare, adică deloc ceea ce este cu adevărat; dar, printr-un mecanism uimitor al naturii, această iluzie coincide cu realitatea: se dovedește că "în trecut și tocmai la locul potrivit, există o senzație destul de asemănătoare cu cea pe care o afirmăm, și astfel judecata noastră, care este în în sine și imediat fals, se dovedește a fi adevărat " indirect și prin coincidență Natura, spune Taine, ne înșală pentru a ne învăța" (II, L , cap , V) senzație sau imagine care o face să alunece și totuși pare a fi pusă în față sau în spate De fapt , unul stă călare pe celălalt și par să se alăture un capăt de celălalt, iar această iluzie uimitoare, care dintre două evenimente care sunt într-adevăr combinate, face două evenimente care par a fi succesive sau precedând unul altuia, este mecanismul prin pe care privirea noastră se extinde dincolo de prezent pentru a ajunge la trecut și viitor** (ibid , VI) Cititorul este lăsat complet pierdut când întâlnește o astfel de explicație într-

o carte care are pretenția de a fi serioasă El crede că este un fel de glumă stupidă Știe foarte bine, din propria experiență, că ideile intră uneori în conflict cu senzațiile reale, dar acestea din urmă nu primesc întotdeauna Când o persoană este cufundată în amintiri, sau imaginile apar în fața artistului, create de creative Fantasy, sau un om de știință este ocupat cu gândurile sale Biblioteca "Runivers" REALITATEA ȘI CONȘTIINȚA DE SINE mi, pentru ei lumea exterioară, parcă, nu există; dar impresiile nu sunt împinse înapoi sau înainte de aceasta, ci pur și simplu devin palide sau dispar Același lucru, doar în ordine inversă, se întâmplă atunci când cei din urmă preiau conducerea Visele întrerupte de impresii bruște ale realității nu se transformă prin aceasta în amintiri Artistul nu începe să creadă că lucrările Fantasiei sale sunt esența evenimentelor care i s-au întâmplat cândva, iar omul de știință nu ia roadele reflecției sale pentru senzațiile pe care le-a trăit cândva Visele trecutului și viitorului rămân exact aceleași ca înainte de ciocnirea cu realitatea, adică amintirile și aspirațiile Cu ei nu are loc nicio transformare sau mișcare De asemenea, se știe că reprezentările trecutului nu sunt în niciun caz întotdeauna împinse înapoi, astfel încât capătul lor frontal să coincidă cu capătul din spate al senzației, ceea ce ar fi necesar pentru a menține legătura Ne amintim ceea ce este separat de prezent prin intervale foarte mari de timp În orice caz, pentru a-și plasa ideile în trecut și în viitor, este necesar să prezentăm un singur timp ca formă generală de contemplare; dar dacă toate reprezentările există doar în prezent, de unde provine? Taine se referă la faptul că fiecare imagine provine din senzație, iar fiecare senzație are durată, deoarece este compusă din senzații care se succed una după alta, care, la rândul lor, se descompun în senzații și mai elementare Dar această descompunere a senzațiilor în momente elementare, succesive, este un proces mental, pentru care trebuie să aveți deja ideea timpului în sine; altfel nu pot atribui senzaţiei durata Este direct imposibil să simți durata: senzația este mereu prezentă; de îndată ce a trecut, a încetat să mai fie o senzație Sentimentul unui moment trecut nu mai este un sentiment, ci o idee, sau o amintire, și pentru a Întrebări de filosofie, carte Biblioteca "Runivers" B N CHICHERIN pentru a-l lega de prezent trebuie să avem din nou o reprezentare a timpului, care nu poate fi obținută din senzații Este cel mai puțin posibil, din proprietatea senzațiilor individuale, să construim o reprezentare a unui singur timp în care toate senzațiile sunt plasate într-o ordine secvențială Această formă generală a tuturor reprezentărilor este complet în afara domeniului empirismului, drept urmare Taine nu o atinge deloc, ceea ce, desigur, este foarte precaut, dar nu aduce prea mult beneficii solidității sistemului Dar cel mai uimitor lucru este că într-o teorie pur empirică întrebarea este în cele din urmă rezolvată printr-un miracol Când cartezienii au vrut să explice acordul proceselor mentale cu fenomenele fizice prin acțiunea directă a Divinității sau când Leibniz a explicat acordul monadelor de sine stătătoare prin armonie preconcepută, ei și-au asumat existența fără îndoială a unei Ființe atotputernice și inteligente capabile de producerea acestui acord Dar școala empirică respinge totul prezentari bune Nu numai Divinul, ci și însuși I, toate conceptele de substanță, de forță, de rațiune, în ochii ei nu sunt altceva decât fantome create de imaginație În realitate, nu există altceva decât o serie de fenomene Și deodată apare în scenă cea mai mitică dintre ființe mitice, Natura, care produce acordul dorit, rezolvând întrebări dificile într-un mod miraculos Și cum face ea? Cartezienii și lui Leibniz nu le-a trecut niciodată prin cap că pentru

a produce o coincidență a gândirii cu realitatea, adică pentru a obține adevărul, este necesar să prezentăm lucrurile într-o formă complet greșită Și exact asta face Natura lui Taine: ea produce halucinații în noi și apoi aranjează ca aceste halucinații să coincidă cu realitatea Cu adevărat un truc uimitor! Și toate acestea sunt prezentate ca un produs al experienței pure! Niciodată cei mai abstracti metafizicieni nu au construit astfel de teorii fantastice Metafizicii, cel puțin, au Biblioteca "Runivers" REALITATEA ȘI CONȘTIINȚA DE SINE formațiunile mele aeriene aveau sens, dar aici poți opriți-vă cu uimire în fața infinitului de prostii umane Când gânditorul renunță la logică și începe să vadă un simplu obicei în interconectarea conceptelor, atunci nu există limite pentru nonsens Teoria care duce la astfel de concluzii este în cele din urmă condamnată · Și toate acestea țesute complicat, lipsite de orice clădire de sprijin sunt ridicate pentru a elimina cele mai simple și evidente adevăruri De fapt, doar un subiect care a experimentat el însuși această stare și este conștient de sine ca o singură ființă, existentă în timp și identică cu el însuși, își poate aminti starea trecută Dacă există memorie, atunci există un astfel de subiect Acesta este un adevăr la fel de clar și de nezdruncinat ca dacă există gândire, atunci există și un subiect de gândire Împotriva acestui fapt, empiriştii nu sunt în poziţia de a obiecta Poate însă însăși reprezentarea timpului este doar un mod subiectiv de percepere a fenomenelor, care nu ne oferă nici un concept despre ființa reală a lucrurilor? Într-un astfel de caz, amintirea trecutului nu poate servi drept probă și trebuie căutate alte motive Acesta este tocmai punctul de vedere al filosofiei critice Kant, după cum știți, considera paralogismul, adică incompatibil cu logica, concluzia de la unitatea logică a subiectului la existența sa reală ca substanță independentă Conform învăţăturii sale, unitatea conştiinţei de sine este punctul central la care se reduce diversitatea fenomenelor şi care informează unitatea cunoaşterii Această unificare se realizează prin intermediul unor categorii, care însă nu au nici un sens în sine, ci doar în raport cu fenomenele relevate de experienţă Ele nu sunt aplicabile conștiinței de sine, deoarece conștiința de sine nu este un dat experimental, ci o reprezentare super-experimentală, speculativă, care însoțește toată cunoașterea și legătura Biblioteca "Runivers" V N CHICHERIN sunându-l cu restul Prin urmare, nu pot fi numit o substanță Ce este în sine, nu știm; în lumea mentală serveşte doar ca principiu unificator al fenomenelor Numai legea morală ne dezvăluie esenţa subiectului ca fiinţă suprasensibilă Această critică se explică prin punctul de vedere special al lui Kant, care stătea în pragul dintre metafizica veche și noua Obiecțiile sale erau îndreptate împotriva psihologiei speculative a filozofilor contemporani ai școlii Wol-fz și, în acest sens, erau valabile Dar ei, la rândul lor, au fost în curând duși de mișcarea ulterioară a gândirii Hegel îi judecă foarte sever: "Vedem aici", spune el, "cum intră Kant în conflict atât cu barbaria ideilor pe care le respinge, cât și cu barbaria propriilor idei Are, în primul rând, mare dreptate când afirmă că nu sunt un lucru psihic, ceva mort, care rămâne permanent și având o existență senzuală; într-adevăr, dacă ar fi un lucru simplu, ne-ar fi dezvăluit prin experienţă Dar, în al doilea rând, Kant nu afirmă contrariul: și anume, că eu, ca principiu general, sau ca conștiință a mea, are în sine acea realitate adevărată pe care o cere obiectului El nu se îndepărtează de acea reprezentare a realității, potrivit căreia aceasta din urmă constă în faptul că este o ființă sensibilă: de aceea, întrucât eul nu este dat de nicio experiență exterioară, nu poate fi considerat real Pentru conștiința de

sine, eu, ca atare, după Kant, nu este o realitate, este doar gândirea noastră, adică el înțelege conștiința de sine însăși pur și simplu ca sensibilă" (Gesch d Pliil III, p) - , ed) Ideea este că realitatea fiecărui obiect al gândirii este opusă lui însuși: ceea ce este real este ceea ce nu este doar o idee, ci are ființă în sine Dar realitatea gândirii în sine nu i se opune, ci coincide cu ea Gândirea are o ființă reală tocmai ca gândirea și Biblioteca "Runivers" REALITATEA ȘI CONȘTIINȚA DE SINE ceea ce este în ea constant, necesar, constant identic cu sine, are același caracter Acesta este tocmai l; ea constituie un centru constant al conștiinței, inseparabil de gândire, conștient de sine identic cu sine și, ca atare, are o ființă reală Nu este doar o reprezentare, ci o reprezentare care coincide cu reprezentantul însuși Toate celelalte obiecte sunt ceva diferit de subiectul reprezentator, și deci de reprezentarea lui; aici obiectul coincide cu subiectul, reprezentarea cu prezentatorul În poziția identică: I șapte I, se asumă această dualitate a subiectului, și împreună cu identitatea ambelor părți ale sale: l, ca obiect, sau ca reprezentare, se presupune a fi identic cu subiectul reprezentării, sau cu reprezentantul Iar acest subiect ne este dat nu numai ca bază logic necesară pentru toată gândirea, fără de care aceasta din urmă este de neconceput, ci și direct, prin experiența interioară, care ni-l dezvăluie pe al nostru, ca subiect nu numai al gândirii, ci și al gândirii sentiment și voință Aceasta este singura ființă reală care este direct dată conștiinței, pentru că este sursa ei însăși Ajungem din nou aici la propoziția de bază: cred, așadar, eu sunt șapte, în care ființa reală dată și determinarea logic necesară sunt unite inseparabil și imediat Este posibil, totuși, să îi atribuim acestei ființe numele de substanță? Depinde de ceea ce se numește substanță și de ce semnificație i se atribuie Se știe că empiriștii recunosc substanța ca pur și simplu un nume colectiv prin care asociem semnele cunoscute nouă, aflate constant împreună Conform acestei teorii, în afara minții noastre, substanțele nu au existență; nu sunt altceva decât definiții logice, care ne pot servi drept instrument convenabil pentru desemnarea lucrurilor, dar cărora nu trebuie să le atribuim existența reală Vom reveni mai jos asupra acestei învățături, care reprezintă Biblioteca "Runivers" B N CHICHERIN doar o reînnoire a nominalismului medieval Vom vedea că definiția mentală corespunde ființei reale, reale, care este pe deplin recunoscută de știință și fără de care nicio gândire, chiar și cea mai obișnuită, nu poate face A-ți imagina că semnele pot exista fără nimic la care se referă și în care constau înseamnă a merge împotriva celor mai elementare cerințe ale logicii Substanța este așadar o categorie logică necesară, pentru că fără ea nimic nu poate fi înțeles Empiriştii recunosc doar Faptele sau fenomenele ca fiind reale; dar Faptele sunt ceva schimbător și evaziv De îndată ce vrem să afirmăm ceva despre ele, trebuie neapărat să recunoaștem în ele ceva permanent și durabil Să vezi în lumea reală doar un flux etern, de neoprit, în care în fiecare minut un așa-zis Fapte se naște accidental din nimic cu el, astfel încât în clipa următoare se cufundă din nou în neant, fără a lăsa urmă de sine, aceasta este o asemenea idee încât s-ar putea ține poate doar de cei mai extremi adepți ai lui Heraclit Empiristii moderni recunosc existenta unor legi imuabile care guverneaza acest flux; dar legea este o relație și fiecare relație este o relație a ceva Acolo unde există legi permanente, există elemente permanente ale ființei care rămân identice cu ele însele în mijlocul schimbării Fiecare schimbare presupune schimbarea ceva, adică rămânerea identică cu ea însăși într-o

schimbare de stare Fiecare stare poate trece în alta doar pentru că există ceva care le leagă și rămâne identică în această tranziție Aceasta este baza comună a celui care se schimbă Ea este cea care primește numele substanței Acesta din urmă este definit ca o ființă unică, permanentă, auto-identică, care stă la baza diferențelor, atât comune, cât și succesive Un astfel de concept este atât de necesar din punct de vedere logic, atât de imposibil Biblioteca "Runivers" REALITATEA ȘI CONȘTIINȚA DE SINE dar fără ca ea să se gândească la ceva, că cei care o resping sunt forțați să o recunoască și adesea o fac într-un mod complet greșit, așa cum se întâmplă de obicei cu un început neînțeles Am văzut că Taine numește cele mai elementare acțiuni de gândire, senzație și reprezentare molecule și atomi, adică substanțe indivizibile Aceasta este noțiunea materialistă cea mai crudă, aplicată la ceva care nu i se potrivește deloc, deoarece senzațiile și ideile nu sunt, evident, esența unei particule materiale Dacă se spune că aceste expresii nu sunt altceva decât meta ora, atunci acestea sunt metafore care dezvăluie starea de gândire În cercetarea științifică, unde sunt necesare concepte precise, nu este permisă utilizarea lor, dar sunt folosite pentru că nu există nimic care să le înlocuiască Sensul rămâne același Dar dacă numele unei substanțe nu este aplicabil acțiunilor subiectului, atunci este destul de aplicabil agentului însuși Subiectul conștient de sine al gândirii este într-adevăr o singură ființă, permanentă și conștientă de sine ca fiind identică cu sine, deci substanță Se recunoaște ca o unitate a multor definiții comune, gândire, sentimente, voință; raportează toate acestea la sine ca la un singur centru Își amintește de sine, de stările și acțiunile sale din trecut, se prevede pe sine în viitor, realizând, de altfel, că în trecut, prezent și viitor rămâne una și aceeași ființă individuală, iar toți ceilalți recunosc același lucru Și acest concept despre sine ca substanță independentă nu este doar rezultatul inferenței Spre deosebire de toate celelalte substanțe, din care deducem doar prin caracteristicile lor, eu este direct conștient de sine Este singura substanță accesibilă conștiinței imediate, tocmai pentru că este conștientă de sine Ajungem din nou aici la poziția inițială a filosofiei, dar într-o altă ordine: acolo aveam conștiința imediată, care este confirmată de minte Biblioteca "Runivers" B N CHICHERIN concluzie; aici avem o concluzie, care este confirmată de conștiința imediată Coincidența aici este completă și, prin urmare, concluzia este de neclintit Împotriva lui nu există nicio forță de obiecție, împrumutată din stările morbide ale subiectului, când el, din cauza unei tulburări fizice sau psihice, nu este deloc conștient de ceea ce este cu adevărat Taine insistă cu tărie asupra acestor fenomene El dă povești despre pacienți la care toate senzațiile au fost pervertite și care, drept urmare, nu s-au recunoscut și și-au imaginat că au devenit complet diferiți În ochii lui, aceste Fapte au o importanță decisivă (De Finteli II, nota) O astfel de viziune este destul de potrivită pentru un gânditor care vrea să studieze legile logicii în delirul nebunilor De fapt, aceste fenomene nu dovedesc absolut nimic Un vițel se poate naște cu două capete, dar asta nu schimbă câtuși de puțin legile dezvoltării normale Nu știm de ce facultățile mentale ale unei persoane sunt perturbate sau senzațiile sunt distorsionate, deoarece ceea ce se întâmplă în creier în acel moment eludează observația Dar posibilitatea acestui tip de boală este destul de de înțeles chiar și dintr-o viziune obișnuită a lucrurilor L nu este doar conștiință de sine abstractă; constituie centrul întregii lumi de senzații și amintiri, pe care o recunoaște ca fiind proprii; este înconjurat de un

anumit mediu familiar, cu care s-a familiarizat, iar atunci când acest mediu se schimbă, atunci, în ordinea normală, acest lucru se întâmplă treptat, într-o manieră rațională care este destul de înțeleasă pentru el Când dintr-o dată, din cauza unor cauze necunoscute sau a unei tulburări interne, toate acestea sunt brusc perturbate, iar o persoană începe să se simtă complet diferită și nu în același mod cum a simțit înainte; când apar impresii care nu au nicio legătură cu viața sa anterioară, este firesc să i se pară că a devenit complet diferit, că fostul său eu și noul său eu nu sunt identice, ci diferite Acest lucru nu înseamnă deloc că substanțial, de asemenea Biblioteca "Runivers" REALITATEA ȘI CONȘTIINȚA DE SINE naturalul cu sine I a devenit diferit, la fel cum substanța apei nu încetează să fie identică cu ea însăși când se transformă în gheață sau abur; dar conținutul ei s-a schimbat și, mai mult, în așa fel încât legătura normală cu trecutul este ruptă Nu el s-a schimbat, ci relația lui cu celălalt, care, ca urmare a bolii sale, îi apare într-o formă pervertită De aici nu rezultă deloc că eu sunt doar un produs al senzațiilor, așa cum vrea să demonstreze Taine, ci doar că eu-identic cu sine este confundat de o schimbare anormală a senzațiilor; nu se recunoaște sub o formă nouă Însuși faptul că nu se recunoaște, ci vede pe altul în sine, dovedește că își amintește starea anterioară și asta nu ar putea fi dacă aș fi doar produsul unor senzații reale La fel de puțin se spune în favoarea acestei concepții a unei stări de excitare anormală a imaginației, de exemplu, în timpul sugestiei sau în delirul unui nebun, atunci când o persoană își imaginează că este cu totul diferită de ceea ce este cu adevărat Nebunul crede că este împăratul chinez sau Duhul Sfânt; dar asta nu înseamnă că a apărut un alt eu, creat de o stare diferită de reprezentări, ci înseamnă doar că conștiința realității s-a întunecat În fiecare zi, într-un vis, un bărbat se vede într-un cadru complet fantastic; se închipuie, de exemplu, zburând; dar știe că acesta este un vis și asta nu-l împiedică să rămână identic cu sine în ambele stări de somn și de veghe, deși aceste stări sunt complet diferite Actorul intră în rolul eroilor pe care îi reprezintă; dar prin aceasta el nu devine un alt eu La fel, nu ar fi devenit diferit dacă el, înnebunit, ar fi început să se imagineze ca una sau alta dintre acele persoane ale căror roluri le joacă A deduce dintr-o stare de spirit dezordonată legile acțiunii sale corecte, a concluziona din delirul unui nebun care se închipuie împărat chinez că eu Biblioteca "Runivers" B N CHICHERIN nu este altceva decât o anumită combinație de idei, care se schimbă odată cu modificarea conținutului, doar prin abandonarea completă a bunului simț Cu exact aceeași logică, s-ar putea argumenta că un anumit organ a încetat să mai fie acest organ și a devenit ceva complet diferit, de îndată ce își îndeplinește incorect funcțiile Deci, conform legilor logicii, nu putem să nu recunoaștem subiectul conștient de sine ca o substanță reală, adică una, existentă în timp, identică cu ea însăși ființa, aflată la baza deosebirilor, care sunt esența proprietățile și acțiunile sale Pentru conștiința imediată, acesta este un Fap care nu poate fi pus la îndoială Nimeni nu a știut vreodată și nu se cunoaște altfel De aici şi convingerea popoarelor cele mai primitive în existenţa sufletelor separate de trup Analiza sceptică susține că toate acestea nu sunt decât o iluzie; dar un studiu filozofic cuprinzător al conceptelor logice și al relațiilor de fapt confirmă convingerea universală și o stabilește ca un adevăr de neclintit, la fel de sigur ca propria noastră ființă Suntem conștienți de noi înșine, nu ca imagini volatile cauzate de un flux de ființe în schimbare, ci ca ființe vii reale, ca surse de gândire și acțiune, și

exact asta suntem în realitate Știința adevărată confirmă acest lucru Se va spune că astfel ne întoarcem la vechiul dogmatism de mult respins Fără îndoială, ne întoarcem și trebuie să revenim, pentru fiecare știință, fiecare afirmație a adevărului este dogmatism: în afara dogmatismului există doar ignoranță și îndoială Desigur, știința cere să ne abținem de la a judeca atunci când nu avem suficiente date; dar a ridica scepticismul la un principiu general înseamnă a renunța la orice cunoaștere Sarcina istorică a scepticismului este aceea de a servi ca o tranziție de la o înțelegere insuficientă și îngustă a adevărului la una mai deplină și mai largă Distrugerea vechiului Biblioteca "Runivers" REALITATEA ȘI CONȘTIINȚA DE SINE el deschide calea spre nou, iar cu cât este mai sus, cu atât partea pozitivă prevalează în el asupra negativului Aceasta este marea semnificație, nu numai istorică, ci și mondială a filosofiei critice a lui Kant Distrugând vechile concepte metafizice, el, în același timp, a pus bazele unui nou idealism Din învățăturile sale s-au dezvoltat acele mari sisteme idealiste care sunt gloria filozofiei germane Dar în prezent, a reveni la teoria sceptică a lui Kant, lăsând deoparte tocmai latura ei pozitivă și renunțând la toată dezvoltarea ei ulterioară, înseamnă a merge împotriva atât mișcării istoriei, cât și celor mai profunde cerințe ale științei filozofice Iar la ora actuală punctul de vedere critic are semnificația sa trecătoare, ca pas de tranziție de la empirismul dominant la metafizica renaștetoare; dar nu există nicio modalitate de a te opri în acest moment Scopul, însă, ar trebui să fie restaurarea metafizicii ca știință pozitivă, adică dogmatică, diferită de prima în principal prin faptul că nu trebuie să se limiteze la speculații abstracte, ci să verifice concluziile speculative ale acesteia prin rezultatele experienței Asta avem în cazul de față Concluziile speculative sunt confirmate de faptele experienței mondiale Între una şi alta se află doar invenţiile sofismului, care neagă în egală măsură atât speculaţia, cât şi experienţa, recunoscându-le drept iluzii pure Dar tocmai ca urmare a acestei situații, ea însăși plutește într-un fel de ceață și este lipsită de orice punct solid de sprijin Ca urmare, există doar Fapte inexplicabile și ipoteze pur fantastice, care nu sunt legate de niciun principiu rezonabil Un fel de delir este pus în locul motivului negat Recunoașterea unui subiect conștient de sine ca substanță reală nu rezolvă însă problema esenței sau naturii acestei substanțe și a relațiilor sale cu ceilalți În primul rând, trebuie să ne întrebăm: se poate rezolva această întrebare? Biblioteca "Runivers" B N CHICHERIN Se știe că teoria empirică, și odată cu ea filosofia critică, afirmă că nu cunoaștem esența lucrurilor; numai fenomenele ne sunt accesibile, pe care le putem conecta doar exterior, observând relațiile lor în spațiu și timp și fără a atinge deloc problema ce sunt lucrurile în sine Prin urmare, cuvântul substanță, prin care unim un anumit grup de atribute, nu ne spune absolut nimic despre esența lucrului în sine; trebuie să ne limităm la indicaţiile pe care ni le dă experienţa Obiecții similare îi fuseseră deja făcute lui Descartes, deși cu o formulare diferită a întrebării Gassendi a spus că nu este suficient să spunem că suntem un lucru gânditor, de care nimeni nu se îndoiește Ceea ce nu știm și ceea ce ne-am dori să știm este interiorul acestei substanțe, a cărei proprietate este că gândește Și, prin urmare, deoarece tocmai asta căutăm, atunci ar trebui să trageți concluzia nu că sunteți un lucru care gândește, ci care este acest lucru care are proprietatea de a gândi" (Cinquièmes Objectiqns, contre la seconde Méditation) Descartes a răspuns la aceasta : "Nu văd ce vrei tu mai mult în privința asta, decât că îți spun ce culoare, ce miros și

ce gust este mintea umană și din ce sare, sulf sau mercur este compusă, căci vrei tu, prin ce vreo operatiune chimica noi, ca vinul, am trecut-o printr-o retorta pentru a sti ce este in esenta ei trebuie cautata in fiecare lucru In ceea ce ma priveste, nu m-am gandit niciodata ca e nevoie de altceva pentru a face o substanta manifest, cu excepția dezvăluirii diferitelor sale atribute; astfel încât, cu cât cunoaștem mai mult atributele oricărei substanțe, cu atât mai mult îi cunoaștem natura " (Réponses à mr Gassendi) O astfel de vedere este absolut corectă Hegel a clarificat pe deplin acea substanță, ca o singură ființă, în care se afla   baza diferențelor lor, se exprimă în aceste diferențe și este determinată de ele În afara deosebirilor, adică a semnelor, unitatea rămâne o abstractizare goală, motiv pentru care este acceptată ca atare de empirişti; dar, la rândul lor, diferențele, înstrăinate de unitate, nu sunt altceva decât abstracțiuni, lipsite de orice realitate Cei care văd ceva real în ele sunt siliți să le transforme în materii sau ființe independente, adică să le reprezinte sub forma unor substanțe independente, din amestecul cărora se formează aceste sau alte grupuri de fenomene Aşa cum am văzut, este punctul de vedere al empiriştilor asupra subiectului gânditor, o viziune care îi distruge unitatea reală şi, prin urmare, distruge legătura vie a reprezentărilor sale De fapt, unitatea este de neconceput fără diferențe, la fel ca diferențele fără unitate Doar o combinație vie a acestor două definiții logic opuse, dar complementare formează o viață reală Prin urmare, natura unei substanțe este determinată de atributele ei; și întrucât aceste semne sunt diferite și exprimă diverse relații cu alte lucruri, atunci, în determinarea naturii sau esenței unui lucru, trebuie să distingem între semnele esențiale și cele neesențiale, cele care exprimă natura internă a substanței, astfel încât fără ele este de neconceput sau încetează să existe, iar cele prin care sunt determinate doar relațiile sale externe și mai mult sau mai puțin accidentale cu lumea înconjurătoare Prin ce caracteristică esențială este determinată natura sau esența conștientului de sine, adică a gândirii, subiectului? Evident, gândirea; subiectul este o substanță gânditoare La orice altceva pot renunța, dar nu poate renunța la conștiința de sine pe care se presupune că ar fi propria sa ființă Nu prin conținut divers, ci numai prin Forma de gândire, se presupune ființa ei; fără conștiință, subiectul conștient încetează să mai existe Acest adevăr perfect simplu și clar este respins   totuși, mulți gânditori ai timpului nostru, care, urmând lui Schopenhauer, caută adevărata esență a subiectului nu în activitatea formală a gândirii, ci în conținutul ei, în ceea ce subiectul găsește în sine Pe lângă gândire, există alte două definiții interne în ea leniya: sentiment și voință În acesta din urmă, Schopenhauer a văzut ceva analog cu alte obiecte din jurul nostru și, prin urmare, s-a gândit să găsească în el substanța comună a universului Pe baza învățăturilor lui Kant, el a recunoscut că nu cunoaștem decât fenomene și nu avem nicio concepție despre lucruri în sine Dar în interiorul nostru, prin simțire directă, găsim un principiu activ și, prin analogie cu acesta, putem construi întreaga lume Schopenhauer a încercat să facă această construcție, dar pe o fundație atât de șubredă a putut fi ridicată doar o clădire pur Fantastică De fapt, nu avem nici cel mai mic motiv logic să construim întreaga lume prin analogie cu noi înșine Vom vorbi despre asta mai târziu, când vom examina relațiile subiectului cu obiectele exterioare În raport cu el însuși, elementul primar, fundamental pentru subiect este încă el însuși, adică l conștient de sine, și nu acesta sau cel

din conținutul său, deci rațiunea, și nu acele sau alte gânduri, sentimente sau dorințe Eu sunt el însuși; restul este recunoscut de el ca fiind al lui, adică constituie apartenența sa Conținutul însuși îi este revelat de conștiință, care este, prin urmare, mai larg decât orice conținut Descartes a observat deja că știm mai multe despre noi înșine decât despre orice alt obiect, pentru tot ceea ce știm despre altul, știm despre noi înșine: dacă, de exemplu, cunosc albul cerii, atunci știu despre mine că o știu Dacă sunt conștient că vreau, atunci știu că sunt conștient de asta Dacă îmi asum în mod voluntar prezența unui element inconștient, atunci din nou știu acest lucru doar prin inferență logică, și nu direct Dar, în plus, există multe alte definiții, de care sunt conștient în mine și care nu sunt Biblioteca "Runivers" REALITATEA ȘI CONȘTIINȚA DE SINE esența dorinței Sentimentele și gândurile nu sunt manifestări ale voinței; deducerea nu este un act de voință Toată atitudinea noastră față de trecut, amintirile noastre, experiența noastră, nu au nimic de-a face cu voința, care este toate îndreptate către viitor Dar nici în viitor, simpla previziune nu este un act de voință, care se exprimă doar în dorință Subordonarea rațiunii față de voință este posibilă numai dacă prin denumirea de voință înțelegem nu ceea ce se înțelege de obicei, nu acea dorință, diferită de gândirea și simțirea pe care le regăsim în noi înșine, ci orice forță activă Într-un asemenea caz, raţiunea, ca forţă activă, va fi voinţa; dar apoi dispare orice diferență dintre ele și, odată cu aceasta, dispare și orice chestiune despre primatul unuia sau altuia Această întrebare apare doar atunci când, prin denumirea de voință, nu înțelegem nicio forță, care este doar o confuzie de concepte, și anume, dorința, care este diferită de gândire și simțire Dar atunci nu o putem recunoaște ca adevărată esență a subiectului, pentru că reprezintă relația lui nu cu el însuși, ci cu altul Sentimentele și vor exprima relația subiectului cu lumea exterioară, în primul caz sub formă de susceptibilitate, în al doilea caz sub formă de influență Între cele două se află conștiința, în care este conținută relația cu sine și prin care sunt reglementate relațiile externe Tocmai aceasta constituie adevărata esență a subiectului ca atare Acele argumente în favoarea primatului voinței, care sunt avansate de gânditorii moderni, nu sunt capabile să zdruncine aceste adevăruri complet evidente Luați, de exemplu, Wundt în Sistemul său de filozofie El se întreabă: cum se poate dezvolta o legătură care constituie unitatea sufletului din diversitatea ideilor, sentimentelor și dorințelor? În opinia sa, lumea infinită a ideilor în schimbare, în care se reflectă interacțiunea continuă cu obiectul, este complet incapabilă de acest lucru Acolo unde, chiar și într-o anumită serie de reprezentări, se stabilește o anumită legătură, aceasta este formată nu de ele, ci de Biblioteca "Runivers" B N CHICHERIN prin activitatea proprie a gândirii, prin comparații și relații logice; reprezentările în sine oferă doar material pentru aceasta La fel de puține sunt momentele individuale de sentimente capabile să stabilească unitatea fenomenelor mentale Deși sentimentele, potrivit lui Wundt, își au ultima bază în activitatea voinței, care se exprimă în Formele plăcerii și neplăcerii, totuși, în conținutul lor, ele sunt atât de împletite cu lumea ideilor încât participă inevitabil la vibraţiile acestora din urmă "În consecință, se va rămâne, acest element al conștiinței, constant calitativ și schimbător doar în gradul de activitate, care informează legătura indicată cu întregul conținut al proceselor mentale și unește într-un singur tot ideile cele mai disparate și separate în timp și sentimente Această unitate nu este derivată, ci dată direct de

viață Întrucât actele voinței par să aparțină uneia și aceleiași continuități a activității interioare, ele implică în această legătură toate celelalte părți constitutive ale vieții psihice Dar de vreme ce sentimentele și excitațiile au semnificația doar a unor reacții mai mult sau mai puțin dezvoltate ale voinței provocate de obiectul reprezentărilor, atunci toată această activitate a voinței se exprimă în combinațiile de reprezentări formate sub influența sa" (System der Philosophie , pp -) Această teorie poate servi ca exemplu al acelei confuzii ciudate de concepte care predomină în filosofia modernă Dacă există definiții în viața spirituală a unei persoane care sunt complet clare și conștiente de toate, atunci acestea sunt Te, care sunt date de diferența dintre activitatea teoretică, dirijată de rațiune, și activitatea practică, dirijată de voință Această distincție, bazată pe experiența universală și pe o analiză precisă a fenomenelor, străbate atât de profund întreaga natură a omului, încât facultăți de un fel sunt rareori combinate cu facultăți de alt fel Teoreticienii sunt rar Biblioteca "Runivers" REALITATEA ȘI CONȘTIINȚA DE SINE bune practici și invers O astfel de diferență, care este evidentă pentru mintea imediată și a intrat în conștiința generală, nu exclude unitatea, căci, fiind conștientă de diferite aspecte în sine, o persoană, împreună cu acestea, este conștientă de sine ca o singură ființă Dar întrebarea este: cum se stabilește această unitate, capacitatea teoretică sau cea practică? Foștii filozofi, care au redus toate fenomenele mentale la unitatea rațiunii, au făcut distincția între rațiunea teoretică și cea practică: prima, care conducea cunoașterea lucrurilor, a doua, indicând voinței acele scopuri spre care ar trebui să se străduiască și mijloacele care conduc la implementarea acestora Este simplu, clar și satisface pe deplin conștiința generală Dar nimănui nu i-a trecut prin minte în vremurile trecute să atribuie abilității practice, voinței, legătura logică a conceptelor și să facă din ea sursa asocierii ideilor Un astfel de punct de vedere, complet contrar a tot ceea ce cunoaștem și înțelegem, s-a născut din negația speculației, care conferă unitate reprezentărilor extrase din experiență De îndată ce rațiunea a fost respinsă ca sursă de determinări independente care uneau cunoștințele umane, așa ideile, acceptate pur și simplu ca Fapte apărute de nicăieri, s-au transformat în ființe independente, înzestrate cu propria lor putere și intrând în relații infinit variate și aleatorii între ele Astfel de relații pot produce în mod evident doar cel mai complet haos de combinații mereu fluctuante și în schimbare Așa îi apare lui Wundt Pentru unificarea acestei mase haotice, în absența unei minți respinse, rămâne o singură voință, căreia i se atribuie stabilirea unei legături logice în idei disparate Dar pentru a-i atribui un asemenea rol, trebuie să acceptăm cuvinte într-un sens complet diferit de cel în care sunt acceptate de obicei: trebuie să numim rațiunea voință, și atunci orice poate fi atribuit acesteia din urmă Întrucât conceptul de voință pierde totul Întrebări de filosofie, carte - Biblioteca "Runivers" B N CHICHERIN certitudine și devine complet vag, atunci nimic nu ne împiedică să-l ridicăm într-un singur principiu mondial, care stă la temelia a tot ceea ce există Pentru construirea de toate tipurile de clădiri fantastice, se deschide un domeniu de aplicare complet Dar rezolvă asta problema unității sufletului uman? Nu puțin; el ramane in plina forta Înlocuirea unui cuvânt cu altul nu ne avansează nici un pas, căci conceptele rămân separate Totuși, se întreabă: ce unește conținutul divers al sufletului uman, ideile, sentimentele și dorințele, este capacitatea teoretică de a gândi sau capacitatea practică de acțiune sau, dacă nu se dorește să

se folosească cuvântul abilitate, ca dăruire naștere la interpretări incorecte, gândire sau dorință? Din teoria lui Wundt reiese că unificarea se realizează printr-o legătură logică a ideilor, deci printr-o facultate logică, și nu printr-o facultate practică, prin rațiune, și nu prin voință, conform uzului comun Da, nu poate fi altfel, pentru că unitatea interioară ne este dată de conștiința de sine, iar conștiința de sine este conștiință, nu dorință, un act de gândire, nu voință Gandesc, deci exist Prin această propoziție de bază, întrebarea este decisă pur analitic și irevocabil Rațiunea, și nu voința, constituie esența subiectului conștient de sine, sau substanța gânditoare Conștiința de sine, constituind punctul central al gândirii, se bazează pe relația subiectului cu el însuși; dar prin celelalte determinări ale sale, simţire şi voinţă, după cum am spus, relaţiile lui cu altul sunt exprimate: prima în Forma de susceptibilitate, a doua în Forma de acţiune Toate acestea sunt destul de evidente și fără îndoială În mintea însăși există, totuși, un element prin care se bazează pe relația cu celălalt Este dat de simțurile exterioare, prin care se obțin idei despre lumea exterioară Ambele elemente, interne și externe, sunt indisolubil legate în minte: subiectul este conștient de sine doar distingându-se de celălalt; l intern este opus Biblioteca "Runivers" REALITATEA ȘI CONȘTIINȚA DE SINE nu-eu și se opune, ca ceva exterior și străin, căci numai prin aceasta eu devine o ființă definită, unică, cu anumite relații cu cealaltă ființă înconjurătoare Prin aceasta, existența formală, auto-identică a subiectului este plină de conținut divers Fiecare substanță este determinată, chemată în acțiune și plină de conținut prin relațiile ei cu alta; subiectul urmează și această lege generală La om, ca ființă limitată, cufundată în lumea nesfârșită din jurul său, cea mai interioară conștiință de sine este o acțiune ulterioară, reflexivă, parcă o reflectare din conștiința ființei exterioare Inițial, direct, se pune o relație cu celălalt: se recunoaște nu-sinele, acesta este stadiul animalului Și apoi, adâncindu-se în sine, subiectul se deosebește de lumea înconjurătoare și opune eul său interior celui exterior non-eu Acest proces este sursa tuturor iluziilor experienței pure Ei o consideră derivată, chiar o iluzie, neobservând că aceasta este doar izolarea și clarificarea propriei esențe, care a fost inițial scufundată în ființa obiectivă, contopindu-se cu aceasta într-o reprezentare indiferentă, imediată Munca gândirii constă tocmai în analiza acestor senzații direct date care decurg din interacțiunea subiectului cu lumea exterioară, și în determinarea a ceea ce este în ele, subiectiv și obiectiv; rezultatul acestei lucrări este opoziția dintre sine și nu-sine Dacă, în loc de o analiză ghidată de rațiune, începem prin a respinge principiul rațional și a accepta ca real singurul lucru pe care îl primim din afară, atunci rezultatul iese exact invers, contrar așteptărilor noastre: ceea ce am considerat real dispare odată cu noi, ca o fantomă, și în loc de lumea reală, se obține doar o serie de poze în ceață * Biblioteca "Runivers" B N CHICHERIN Așa a fost întotdeauna soarta senzaționalismului unilateral; duce inevitabil la scepticism și, în final, la iluzionism De îndată ce mintea investigatoare, care distinge între fenomene și indică obiectivul permanent ascuns în spatele senzației subiective în schimbare, este eliminată, atunci nu rămâne decât o serie de senzații pur subiective; atunci lumea exterioară se transformă într-o fantomă Aceasta a fost concluzia consecventă pe care Berkeley a tras-o din teoria lui Locke Dacă ne extragem toate cunoștințele din senzații, atunci nu avem dreptul să presupunem existența a altceva decât a senzațiilor Toate obiectele care

ni se par ca exterioare nu sunt altceva decât imagini create de subiectul însuși Orice le-am atribui, nu ieșim din senzații Prin urmare, Berkeley a negat direct existența lumii materiale; la fel ca Leibniz, dar dintr-un punct de vedere cu totul opus, el a recunoscut doar existența unor supuși simțitori, al căror acord este produs de Providența atotputernică și înțeleaptă a lui Dumnezeu O astfel de concepție, care era complet în contradicție atât cu înțelegerea obișnuită a lucrurilor, cât și cu aspirațiile materialiste ale secolului al XVIII-lea, nu putea, tocmai din acest motiv, să obțină o acceptare generală; dar adepţii senzu-lismului au mărturisit că este greu de răspuns la aceste concluzii Și în vremea noastră aceeași teorie este reînnoită, deși într-o formă mai puțin ascuțită După Mill, tot ceea ce numim materie, sau obiecte exterioare, nu este altceva decât posibilitățile senzațiilor, pe care noi, în virtutea legilor psihologice, le considerăm permanente, adică existând fără senzații prezente Fiecare obiect pe care ni-l imaginăm nu conține nimic altceva decât această posibilitate Existenţa reală a obiectelor exterioare nu poate fi dovedită (Examinarea filozofiei lui sir W Hamilton cap XI) Ben repetă același lucru "Credința în realitatea exterioară", spune el, "este previziunea unei consecințe date, a unui antecedent dat; atât efectele cât și cauzele sunt propriile noastre senzații și mișcări variate" (Senses and Intellect, p i) Ca și Berkeley, Mill, deși respinge posibilitatea de a dovedi existența unei lumi exterioare, face totuși o excepție pentru ființele gânditoare El recunoaște existența lor ca fiind sigură, pe baza unor semne analoge cu ceea ce simțim în noi înșine O astfel de presupunere, totuși, nu poate decât să fie considerată extrem de inconsecventă, cu atât mai mult cu cât Mill nu se poate referi, așa cum a făcut Berkeley, la un Creator atotputernic și înțelept care aduce un acord miraculos al ideilor noastre cu obiectele existente în afara noastră Orice astfel de presupuneri îi sunt complet străine Dar dacă nu invocăm un miracol, atunci cum putem recunoaște ca sigură existența altor oameni, despre care nu știm absolut nimic, decât prin intermediul trupurilor, când considerăm că însăși existența exterioară a corpurilor este nedovedită? "Concluzionez", spune Mill, "că celelalte ființe umane au aceleași sentimente ca mine, în primul rând, din faptul că au aceleași corpuri ca mine, ceea ce, după cum știu și eu, este o condiție prealabilă pentru senzație" (Ibid , Cap XII, p) Dar cum pot face o asemenea concluzie când nu admit existenţa reală a corpurilor? Mill nu explică acest lucru Evident, realizarea consecventă a teoriei impune ca, având în vedere exteriorul existența corpurilor nedovedită, noi, în același timp, am recunoscut ca nedovedită existența subiecților asociați cu aceste corpuri, dar apoi rămâne un l singuratic, cu fantomele sale, care vin de nicăieri și urmează legi complet lipsite de sens care leagă o fantomă de alta ca sursă de cunoaștere, este semnificativă doar pentru că ne dezvăluie legile lumii exterioare; dacă lumea exterioară este respinsă, atunci care este sensul ei? Teoria și aici ajunge la absurditate completă Însăși fundațiile sale sunt mai mult decât șubrede Toate obiectele exterioare, conform acestei învățături, nu sunt altceva decât posibilități de senzație Dar care este această posibilitate: subiectivă sau obiectivă? Dacă primul, atunci sursa acestei posibilități trebuie să se afle în noi înșine: obiectele exterioare trebuie să apară la porunca voinței noastre Dacă nu este cazul, de care nimeni nu se poate îndoi, atunci rămâne să admitem că sursa acestei posibilități se află în obiectele independente de noi și atunci ne este

dată existența lumii exterioare Mill susține că sunt necesare doar două lucruri pentru originea conceptului de posibilitate permanentă a senzației: I) facultatea de așteptare;) legile asocierii reprezentanţilor Obiceiul de a asocia senzații și idei în anumite grupuri face ca această legătură să o considerăm permanentă, iar atunci când simțim sau ne imaginăm anumite semne, ne așteptăm la apariția altora, conectate cu acestea și corespunzătoare unor senzații de un anumit fel Această legătură obișnuită ne apare ca o posibilitate a senzațiilor, acesta este singurul motiv; de ce admitem existența unor obiecte exterioare, adică ceva care există chiar și atunci când nu ne gândim la asta Dacă nu ar exista această legătură și această așteptare, dacă toate reprezentările ar fi doar reale, fără nicio legătură cu nimic altceva, nu am avea nici cel mai mic motiv să presupunem că există obiecte independente de noi, care continuă să existe, chiar și atunci când suntem vorbind despre ele nu credem Mill explică acest lucru cu un exemplu "Eu Văd o bucată de hârtie pe masă Mă duc în altă cameră Dacă fenomenul m-a însoțit mereu, sau dacă, când nu mă însoțește, m-am gândit că a dispărut din natura lucrurilor, nu l-aș considera un obiect exterior L-aș lua drept o fantomă, pentru o simplă stare a sentimentelor mele: n-aș gândi Biblioteca "Runivers" REALITATEA și conștiința de sine că există un corp aici Dar când am încetat să-l văd, sunt încă sigur că hârtia este încă acolo Nu mai am acele senzații care mi-au dat această certitudine; dar sunt convins ca daca ma pun din nou in aceleasi conditii in care am avut aceste senzatii, adica daca mai intru in camera, le voi avea din nou; și în plus, sunt sigur că nu există moment intermediar în care să nu aibă loc același lucru" (Ibid , Cap XI) Dacă, când mă întorc în cameră, nu găsesc hârtia? Dacă cineva l-a dus sau vântul l-ar duce de pe masă? Combinația obișnuită de idei este ruptă, așteptarea este înșelată; dar încrederea mea în existența obiectelor exterioare va fi diminuată prin aceasta sau, dimpotrivă, tocmai această încălcare a obiceiurilor și a așteptărilor mă convinge de existența unei cauze externe, independente de mine, care a produs această schimbare? Să luăm un alt exemplu Văd un măr Sunt obișnuit să combin cu această imagine anumite idei de moliciune, dulceață și comestibilitate Îl iau și vreau să mănânc: dintr-o dată se dovedește că este din piatră sau din lemn Ce ar trebui să cred? De ce legătura obișnuită a reprezentărilor s-a dovedit brusc a fi de nesuportat? De ce, din două mere care au un aspect complet asemănător, pot să mănânc unul și nu celălalt? Această diferență depinde de sentimentul subiectiv sau de ceva independent de mine? Dar sentimentul subiectiv este același în ambele cazuri: vreau să mănânc un măr și mă aștept ca, conform tuturor datelor experienței mele anterioare, să o pot face și dintr-o dată nu reușesc, senzația așteptată să nu se întâmple Dacă nu mi-am pierdut mințile complet, trebuie să recunosc evident că cutare sau cutare legătură de idei nu depinde de mine, ci de obiectul pe care îl simt Nu pot obține simțul obișnuit al gustului, deoarece mărul este lemnos și nu este comestibil Se pare că așteptarea mea și obiectul material sunt două lucruri complet diferite și la fel de diferite sunt asocierea reprezentărilor interne și asocierea Biblioteca "Runivers" B N CHICHERIN semne independente de mine Dacă un obiect material conține posibilitatea senzației, atunci această posibilitate este obiectivă, nu subiectivă Sunt obișnuit să conectez anumite atribute cu reprezentarea unui lucru pentru că sunt conectate în lucrul în sine, și nu din motive subiective Și aceasta este singura bază a cunoașterii empirice Ea ne dezvăluie adevăratele proprietăți și relații ale lucrurilor tocmai pentru că legătura senzațiilor ne este dată de obiectul însuși; dar

pentru a o înțelege este nevoie de activitatea minții, care investighează legătura senzațiilor și determină ce este subiectiv și ce este obiectiv în ele Prin această activitate a rațiunii obiectul însuși este definit ca existând independent de noi De îndată ce activitatea minții este eliminată, astfel obiectul însuși dispare; rămâne o serie de senzații legate de un obicei fără sens, fiecare minut supus încălcării Așa-zisa experiență devine cunoașterea unei lumi inexistente O astfel de soluție, totuși, nu ar putea satisface ei înșiși adepții cunoașterii pozitive Este prea contrar tuturor fundamentelor și rezultatelor științelor experimentale pe care se bazează în principal senzaționalismul Este imposibil de afirmat, cu Millem, că aceste rezultate nu sunt deloc afectate de teoria cunoașterii: în opinia sa, ele sunt încă obținute doar din senzații și se raportează la acestea și, prin urmare, toate fenomenele pe care le studiem și legile care guvernează ele vor avea aceeași forță, fie că le considerăm reale sau doar imaginare De fapt, legile lumii materiale pe care le cunoaștem au sens și semnificație numai atunci când sunt aplicate materiei reale, și nu senzațiilor, care urmează legi complet diferite Ne putem imagina, desigur, un punct material imaginar care se mișcă într-un spațiu imaginar conform legilor mecanicii; asta face stiinta Dar dacă spunem că toate acestea se referă doar la senzațiile noastre, Biblioteca "Runivers" REALITATEA ȘI CONȘTIINȚA DE SINE niyam, atunci legile își pierd orice sens Nu se poate spune despre o senzație că, după ce a primit o împingere, se va deplasa în linie dreaptă cu aceeași viteză până când această stare este schimbată prin aplicarea unei alte forțe; ar fi absurd și, între timp, este legea fundamentală a mecanicii Prin urmare, dacă mecanica este de încredere, atunci cunoștințele noastre nu se limitează doar la senzații, ci au de-a face cu obiecte reale; dacă nu există nimic pe lume decât senzații, atunci mecanica cade și rămâne doar psihologia Pentru a menține teoria experimentală pe un teren ferm, a fost deci necesar să evidențiem posibilitatea coincidenței senzațiilor subiective cu realitatea externă Aceasta este ceea ce Ten a încercat să facă; dar teoria lui este cea care dovedește întreaga inconsecvență a unor astfel de încercări pe baza senzaționalismului Ca de obicei, vrea să descopere legile senzațiilor normale în manifestările de nebunie Deoarece există, deși rare, cazuri de halucinație, el trage concluzia că fiecare senzație este o halucinație Singura diferență este că într-un caz halucinația nu coincide cu obiectul real, iar în celălalt da Esența fenomenului este aceeași în ambele cazuri; diferenţa priveşte doar relaţia pur externă cu subiectul Și întrucât coincidența reprezentării cu obiectul este ceea ce numim adevăr, Taine definește impresia exterioară ca o adevărată halucinație (une hallucination vraie) (De l'intelligence II, L I cap , in) Pentru gânditorii care consideră că rațiunea este creația unei metafizici inactive, nu este nicio problemă să combine cuvinte care se raportează între ele în același mod ca un cerc pătrat O halucinație, în limbajul uman obișnuit, este o reprezentare care este în mod fals considerată o senzație Prin urmare, fiecare halucinație este o senzație falsă; dacă coincide cu obiectul, atunci aceasta nu mai este o halucinație, ci o adevărată senzație Și în mod obișnuit Biblioteca "Runivers" B N CHICHERIN în viața științifică și în cercetarea științifică, reprezentarea se distinge strict de senzație sau impresie; Taine însuși le atribuie chiar diferite locuri în creier Dar aici orice diferență dintre ele dispare; coincidenţa cu obiectul pentru ei este pur externă şi accidentală Cum are loc această coincidență? De ce fantomele imaginației noastre pot corespunde unor obiecte care există de fapt

independent de noi? Aici vine din nou în ajutor o ființă mitică - Natura, care ne înșală pentru a ne învăța "Ea", spune Ten, "creează iluzii și corectează iluziile, halucinațiile și întârzie halucinațiile Pe de o parte, prin intermediul senzațiilor și imaginilor, grupate în grupuri după legile care vor fi indicate mai jos, ea construiește în noi fantome pe care le luăm drept obiecte exterioare, în cea mai mare parte fără a fi înșelați, căci există cu adevărat exterioare obiecte care le corespund, uneori înșelate, pentru că uneori obiectele exterioare lipsesc: în acest fel, produce impresii exterioare, care sunt adevărate halucinații, și de fapt așa-numitele halucinații, care sunt senzații false Pe de altă parte, atașând unei halucinații o halucinație mai puternică care o contrazice, schimbă aspectul primei prin intermediul unei negații sau unei corectări mai mult sau mai puțin radicale: prin acest atașament creează halucinații întârziate, care, în natură și gradul de subdezvoltare (avortement) a acestora, alcătuiesc amintirile când viziuni, când viziuni și imagini, propriu-zis așa-numite, care, de îndată ce întârzierea dispare, se transformă, prin dezvoltare spontană, în halucinații complete A crea halucinații complete și întârziate, dar în așa fel încât în timpul privegherii și într-o stare normală, aceste fantome de obicei corespund lucrurilor și stărilor reale și constituie astfel cunoaștere, aceasta este sarcina" (Ibid , cap II, vsh) Biblioteca "Runivers" REALITATEA ȘI CONȘTIINȚA DE SINE Toate acestea ar fi greu de crezut dacă nu ar fi tipărite la propriu Suntem într-adevăr aici, pe tărâmul halucinațiilor pure, unde orice bun simț dispare Și această prostie incredibilă este trecută drept filozofie pozitivă, ca rezultat al experienței și cunoștințelor! Dacă, lăsând deoparte puterea miraculoasă a unei ființe mitice, ne întrebăm: care este diferența dintre o impresie adevărată și imaginile create de imaginație, atunci bunul simț și experiența lumii și știința riguroasă ne vor da un singur răspuns: că primul include o relație reală cu obiectul real, iar acesta din urmă este un produs al activității pur subiective Dacă în cazuri rare luăm creațiile imaginației noastre pentru obiecte reale, atunci acesta este un semn al unei tulburări a facultăților mentale În starea normală, când motivul respins de empirişti păstrează capacitatea de a distinge între diferite lucruri, o persoană nu este înşelată în acest sens Își amintește și fantezește, dar distinge foarte bine acest lucru de ceea ce vede și aude În vis, când, din motive necunoscute, activitatea rațională încetează temporar, iar Fantasy continuă să funcționeze, el vede exact imaginile pe care le ia pentru obiecte reale; dar de îndată ce se trezește, își dă clar că a fost un vis și, dacă uneori poate să se înșele pe el însuși în această privință, atunci rațiunea lui, pe lângă orice forță miraculoasă a naturii, are mijloace absolut suficiente pentru a corecta eroarea În același mod, el corectează acele fantome pe care lumea exterioară i le prezintă uneori și pe care le ia drept obiecte reale Știe că imaginea reflectată în apă nu este reală, că bățul care apare strâmb în apă este de fapt drept, că mirajul pe care îl vede în deșert nu este altceva decât o fantomă Știința îi dezvăluie însăși cauzele acestor fenomene Dar știința nu deduce din aceasta că toate reprezentările noastre Biblioteca "Runivers" V N CHICHERIN lenea nu este altceva decât o înșelăciune care coincide accidental cu realitatea, căci aceasta înseamnă a merge împotriva oricărei logici Acolo unde există o coincidență reală, există și o relație reală Putem lua uneori o relație iluzorie drept una reală, dar nu rezultă de aici că ar trebui să căutăm o explicație a relațiilor reale în cele iluzorii Sursa erorii senzualiștilor constă în faptul că, pornind de la senzații

și considerându-le ca fiind singurele elemente ale gândirii noastre, ei elimină complet elementul obiectiv asociat acestora, care este deja dat conștiinței imediate și dezvăluit pe deplin de către motiv Între timp, senzația este doar latura subiectivă interioară a impresiei, care este separată doar prin abstracție de conștiința obiectului inerent acestuia din urmă, ca altceva Această conștiință directă a unei ființe străine și independente de noi, care intră în contact cu noi, nu este o ficțiune, ci realitatea însăși, căci în acest contact se află relația reală a subiectului cu lumea din jurul lui Cand esti intrebat: Cum poate subiectul să iasă din sine și să pună altceva, cu totul străin de el, atunci răspunsul este că subiectul iese întotdeauna inevitabil din sine, devenind în relație cu altul Subiectul este o singură ființă și, ca atare, limitat Dar orice limitare este o relație cu alta, o relație parțial negativă, pentru că celălalt este exclus din sfera ființei sale, parțial pozitiv, pentru că granița este granița ambelor: în ea ambele coincid, în ea acțiunea lor reciprocă are loc Limitându-se la lumea înconjurătoare, subiectul, chiar prin acel lucru, intră într-o interacțiune reală reciprocă cu toate lucrurile din jur, care, coincid cu el în graniță, invadează zona ființei sale Acest lucru se exprimă în impresie, care, tocmai din acest motiv, este de natură dublă: pe de o parte, apare ca o internă Biblioteca "Runivers" REALITATEA ȘI CONȘTIINȚA DE SINE ea, senzația subiectivă, pe de altă parte, ca obiect exterior dat, care este resimțit de subiect ca ceva străin, independent de el Aceasta este proprietatea specifică a impresiei, cea care o deosebește de reprezentare, care este o acțiune pur subiectivă a facultății mentale și, prin urmare, nu include această senzație imediată a unei ființe străine Numai într-o stare anormală, când mintea discriminatoare este întunecată, aceste două fenomene se amestecă; dar de obicei se disting cu o claritate deplină Din aceasta se poate observa că pentru poziția unui obiect ca ființă exterioară și independentă față de noi, nu există nici cea mai mică nevoie de a recurge la o formă specială de cunoaștere, la cea care se numește uneori credință Sentimentul de a fi independent de noi ne este dat direct de impresia însăși, care este o reală interacțiune reciprocă cu lumea înconjurătoare Subiectul simte în mod direct că i se întâmplă ceva care nu depinde de el, ci de celălalt și, prin urmare, îl propune ca altceva Dar aceasta nu se face prin inferență, nu în virtutea legii logice a rațiunii suficiente, așa cum recunosc unii gânditori, nu pentru că subiectul, conștient de o senzație străină, caută motive pentru aceasta în afara lui și pune această rațiune ca obiect acţionând asupra lui Legea cauzalității nu poate decât să explice și să justifice acest act imediat al conștiinței, dar nu îl produce Poziția de a fi exterior nouă se realizează direct prin însăși impresia care ne prezintă "un obiect ca exterior Organele cele mai exterioare ale simțului sunt adaptate la aceasta și ne prezintă obiectul, fiecare după propriile sale particularități Animalele, neștiind legile logicii, postulează obiectele exterioare exact în același mod ca și omul Un pui care tocmai a eclozat dintr-un ou vede boabe în afara lui și le ciugulește dintr-un instinct înnăscut care nu este altceva Biblioteca "Runivers" B N CHICHERIN ca o minte ascunsă într-o senzație imediată Numai acest lucru face posibil ca ființele animate să trăiască printre lumea înconjurătoare și să o folosească în propriile lor scopuri Interacțiunea reală cu mediul este o condiție necesară pentru existența acestora Această legătură directă a elementului subiectiv cu elementul obiectiv din impresia inițială a fost foarte bine înțeleasă de Wundt, care a inventat chiar și un termen special pentru aceasta: obiectul

reprezentării (Vorstel-lungsobject) Dar greșeala lui Wundt este că a luat acest element drept ceva primar, indivizibil, care nu este supus descompunerii Potrivit acestuia, activitatea analitică a minții, care distinge laturile subiective și obiective ale impresiei și le ia pe fiecare dintre ele ca un început independent, nu este altceva decât o abstracție artificială care înlocuiește un fenomen real concret De fapt, nu există obiect fără subiect, la fel cum nu există subiect fără obiect Fuziunea lor imediată este Faptul primar de la care trebuie să plecăm (System der Philosophie, Abschn I) Astept, aceasta manifestare initiala a constiintei este deja ceva foarte complicat Reprezintă interacțiunea reciprocă a subiectului cu lumea înconjurătoare și, prin urmare, trebuie să conțină două elemente care trebuie separate și clarificate pentru a determina participarea fiecăruia Aceasta este sarcina minții de sondare Tot ce este dat imediat necesită verificare, pentru că aici greșelile și erorile sunt întotdeauna posibile Numai atunci când este testată devine cunoștințe reale Dar verificarea senzațiilor nu poate fi o chestiune de senzații în sine, care dau doar momentul prezent și nu se pot renunța la ele însele Aceasta necesită o facultate superioară care să compare senzațiile, să le separe elementele, să le conecteze cu altele și să tragă concluzii generale din această comparație Imaginați-vă că toate acestea pot fi Biblioteca "Runivers" REALITATEA ȘI CONȘTIINȚA DE SINE a fi făcut de senzațiile înseși, în virtutea legilor asocierii, este doar delirul Fanteziei senzualiștilor Verificarea senzațiilor și combinarea lor într-un sistem comun de cunoaștere este treaba minții, pentru care senzațiile sunt doar materiale Dar mintea are propriile sale legi, care nu sunt date de senzații și nu sunt derivate din experiență, ci sunt inerente acesteia, ca principiu activ, și îi servesc drept ghid în verificarea senzațiilor În raport cu obiectele exterioare, care ne sunt date prin senzație directă, principalul principiu de guvernare este legea cauzalității După cum am menționat deja mai sus, nu ne oferă o senzație directă a unui obiect exterior, dar servește ca instrument principal pentru determinarea cauzelor fenomenelor care ne apar Această lege nu ne este dată de experiență O analiză riguroasă a cunoștințelor empirice arată că ea ne dezvăluie doar consistența și consistența, și nu cauzalitatea Toţi teoreticienii empirişti sunt de acord cu aceasta; prin urmare ei încearcă să elimine complet conceptul de cauzalitate, înlocuindu-l cu o simplă succesiune de fenomene Cauza este definită ca o succesiune neschimbătoare de fenomene Dar la aceasta oponenții senzaționalismului au remarcat că într-un astfel de caz ziua trebuie privită ca cauza nopții, iar noaptea ca cauza zilei, deoarece aceste fenomene se succed invariabil Pentru a elimina această obiecție, care prezintă teoriile lor cu dificultăți insurmontabile, teoreticienii empirismului adaugă definiției lor un nou epitet: necondiționat Doar o secvență necondiționată ar trebui considerată o cauză, și nu una care uneori poate să nu fie Deci, de exemplu, spune Mill, dacă soarele s-ar stinge, ceea ce stă în posibilitățile naturii, atunci nu ar exista deloc zi, ci doar o noapte, din care rezultă că nu noaptea, ci soarele este cauza zilei (Logic I, B Ili, cap V,) Dar o astfel de explicație dovedește doar că empiristii nu se feresc de la orice sofism pentru a-și apăra poziția Biblioteca "Runivers" b eu Chicherin I) Ei cer succesiunea necondiționată, în timp ce primul fundament al întregii lor teorii este că nu știm nimic necondiționat, ci doar relativ Deci, aici există o contradicție evidentă) Dacă am începe să numim cauză numai succesiunea necondiționată a fenomenelor, atunci ar trebui să excludem din numărul cauzelor multe dintre cele pe care le cunoaștem cu certitudine absolută

Nu am putea spune, de exemplu, că ciuma sau holera este cauza morții, pentru că nu toată lumea moare din cauza acestor boli În general, toate cauzele cunoscute nouă operează în mijlocul unor condiții diverse, modificatoare și întârziatoare; prin urmare, în aplicarea acestora, epitetul necondiționat este complet nepotrivit Dacă acest epitet este aplicat fenomenelor în sensul că suma condițiilor pozitive acționează întotdeauna în același mod atunci când nu există condiții negative, atunci aceasta va însemna că o anumită succesiune de fenomene este întotdeauna relevată atunci când nu există alta; dar apoi dispare orice sens) De ce știm că dacă s-ar stinge soarele, nu ar mai fi zi? Nimeni nu a văzut asta vreodată și nu putem verifica acest lucru prin experiență Dacă totuși recunoaștem o astfel de situație, o facem doar pe motiv că considerăm soarele ca fiind cauza zilei Dar atunci există aici un cerc logic: vrem să dovedim că nu noaptea este cea care provoacă ziua, ci soarele, și dovedim acest lucru prin faptul că considerăm soarele ca fiind cauza zilei) Chiar din acest exemplu este evident că cauzalitatea este ceva cu totul diferit de succesiune, condiționată sau necondiționată Recunoscând soarele drept cauza zilei, nu afirmăm deloc că apariția soarelui precede întotdeauna apariția zilei; dimpotrivă, manifestarea zilei precede întotdeauna manifestarea soarelui, căci zorii apar înaintea răsăritului Prin urmare, prin denumirea de cauzalitate, nu înțelegem deloc că un fenomen precede altul, ci că unul provine din altul, Biblioteca "Runivers" REALITATEA ȘI CONȘTIINȚA DE SINE deși, ca fenomen, poate precedă primul Și întrucât experiența pură nu ne oferă altceva decât compatibilitatea și succesiunea fenomenelor, nici un sofisme de cauzalitate nu poate fi stors din ea; dacă avem conceptul de cauzalitate, dacă experiența noastră zilnică se bazează pe acest concept, dacă toate cercetările și cunoștințele științifice se bazează pe el, atunci trebuie să căutăm alte temeiuri pentru el, cu excepția senzațiilor Aceste temeiuri sunt date de logică Cauzalitatea este una dintre categoriile speculative ale minții umane, prin care leagă fenomenele, nu numai în ordinea succesiunii, ci și prin conexiune internă Fenomenul are loc, adică trece din inexistență în ființă; dar originea din inexistența pură este de neconceput: ar fi o creație spontană din nimic, atribuită unei determinări trecătoare, care ea însăși nu are încă ființă O ființă determinată nu poate veni decât dintr-o altă ființă determinată; cea din urmă este numită cauză, iar cea dintâi efect Aceasta este legea logică care se aplică tuturor fenomenelor lumii Prin urmare, când găsim în noi înșine cutare sau cutare fenomen, adică senzația unei ființe, îi căutăm cauzele Această cauză se poate afla fie în interiorul nostru, fie în afara noastră Dar în sine subiectul conștient de sine nu găsește cauza fenomenelor care îl lovesc El găsește în sine reamintirea senzațiilor trăite sau imaginile pe care el însuși le creează despre evenimente viitoare sau posibile; dar toate acestea nu sunt un sentiment real de ceva străin lui și independent de el Este liber să-și evoce propriile idei la propria discreție, dar nu are putere asupra senzațiilor Nu poate face ca noaptea să pară zi pentru el sau orașul dinaintea lui când este la țară Noile senzații pentru el sau ideile care decurg din ele sunt adesea de așa natură încât nici măcar nu s-ar putea naște în mintea lui, Întrebări de filosofie, carte Biblioteca "Runivers" B N CHICHERIN căci înainte îi erau complet necunoscute De exemplu, am citit o carte și am aflat din ea că America a fost descoperită de Columb în , nu am văzut niciodată America, Columb a trăit cu câteva sute de ani înainte de nașterea mea; în consecință, nu găsesc nimic în mine în care TÔ ar putea provoca o asemenea idee Nici

nu-mi pot imagina că a fost în mine într-o stare inconștientă, pentru că nu există nici cea mai mică legătură între ea și viața mea totală Ar trebui să presupun că starea mea inconștientă este ceva complet diferit de starea mea conștientă, adică că este altceva, cu totul străin de mine; dar atunci nu mai sunt eu, ci altceva care acţionează asupra mea Dacă însă nu găsesc în mine cauza fenomenelor evocate în mine, atunci trebuie să o caut în afara mea Și întrucât, potrivit legii cauzalității, cauza și efectul sunt legate direct sau legate printr-o serie de cauze, dintre care cea mai apropiată este direct legată de efect, atunci trebuie să caut cauzele senzațiilor mele în ceea ce ele înșiși dă-mi ca fiind direct legat de ele, atunci -există, în obiectele exterioare pe care le simt Astfel, legea cauzalității dă o bază rațională a ceea ce mi se sugerează prin senzația imediată Acesta din urmă primește prin aceasta caracterul de deplină certitudine O atitudine sceptică față de o manifestare nu duce decât la afirmarea ei pe baze mai solide Din aceasta nu rezultă însă că nu mă pot înșela în niciun caz Când o cauză externă acționează asupra altei ființe, atunci acțiunea ei este modificată de proprietățile și starea acestei alte ființe În senzația imediată, cauzei obiective i se adaugă un element subiectiv, care îi poate conferi un aspect complet necaracteristic Chiar și în acțiunea obiectelor externe unul asupra celuilalt apar aceste modificări Într-o oglindă convexă sau concavă, un obiect nu se reflectă deloc așa cum este în realitate Dar chiar și aici mintea are toate mijloacele de a-și verifica senzațiile și de a corecta erorile rezultate din acestea Văd, de exemplu, imaginea unui obiect în apă; Sunt obișnuit să asociez cu aceasta ideea unor proprietăți tangibile; dar îmi întind mâna și nu găsesc nimic de acest fel: se dovedește că aici nu există nici un obiect, ci doar o imagine Nu a fost un motiv obiectiv care m-a înșelat: mi-a prezentat o imagine reflectată așa cum este în realitate; Am fost înșelat de obiceiul de a asocia cu această imagine alte idei, care nu sunt întotdeauna asociate cu ea Dar mintea corectează aceste erori Comparând diverse senzații între ele, verificând indicațiile unui simț de către alții și completându-le cu considerații generale, el nu numai că mă învață să deosebesc imaginea reflectată de obiectul material, ci dezvăluie însăși legile după care acest fenomen care m-a dus în rătăcire are loc Călăuzită de el, o persoană construiește oglinzi pe baza legilor reflectării luminii și le folosește, nefiind înșelată nicio clipă de realitatea imaginilor care i se prezintă Înșelăciunea poate veni și dintr-o imaginație entuziasmată, care își imaginează obiectele deloc așa cum sunt, sau chiar ia fantome pentru realitate În somn acest lucru se face în mod normal; dar, după cum s-a spus deja mai sus, omul, călăuzit de rațiune, distinge întotdeauna somnul de vigilență și nu se lasă înșelat cu privire la aceasta Când vederea apare într-o stare anormală, când o persoană care delirează vede imagini fantastice pe care le ia pentru obiecte reale, atunci toată lumea știe că aceasta este o boală și este supus unui tratament Bețivul vede diavoli în fața ei, dar orice străin știe că aceștia nu sunt diavoli reali, ci imaginari Testul adevărului obiectiv îl reprezintă ideile altor oameni Dacă un obiect pare la fel pentru toată lumea, atunci este așa si este recunoscut Erorile subiective sunt eliminate chiar prin acest lucru Este posibil, totuși, ca, conform structurii generale a organelor umane, obiectele externe să nu apară subiecților simțitori așa cum sunt în realitate Exemple clare sunt sunetul și culoarea, care, ca senzații subiective, sunt ceva complet diferit de mișcările materiei care le

provoacă Dar tocmai aici se manifestă toată puterea minții de sondare și, în același timp, diferența ei esențială față de senzații este dovedită într-un mod de necontestat Auzim sunete și toți oamenii le aud în același mod; între timp, știința ne demonstrează că ceea ce percepem ca sunet este de fapt o contuzie a aerului, ca atare, nesupusă senzației; ea dezvăluie însăși legile acestor comoții și le aduce în deplină conformitate cu legile auzului Dovada aici este completă, iar certitudinea este de netăgăduit; cu asta se stabilește o diferență reală între subiect, cu senzațiile sale, și obiectul material, cu mișcările sale Faptul că acestea din urmă sunt doar senzațiile noastre, și nu obiecte exterioare, este exclus: senzațiile noastre sunt sunete, iar obiectele externe sunt vibrații imperceptibile ale aerului Și mai frapante sunt investigațiile senzațiilor văzului Ceea ce percepem ca culoare, în realitate, este doar mișcarea oscilativă a unei substanțe invizibile și intangibile, eterul, revărsată în întreg spațiul universului Fizicienii calculează cel mai precis lungimile de undă corespunzătoare diverselor senzații de culoare și perioadele de oscilații, depășind în viteza lor orice poate imagina imaginația umană Și acestea nu sunt simple Fantezii, ci concluzii complet sigure ale științei, care pornește din fenomene, dar le explică prin principii care depășesc cu mult limitele fenomenelor Posibilitatea de a primi impresii de la cei care sunt la distanţele mari ale luminilor sugerează o fiinţă Biblioteca "Runivers" REALITATEA ȘI CONȘTIINȚA DE SINE influenţa unui element sau mediu mediator care transmite aceste impresii Acest element, oricare ar fi el, are proprietăți materiale, căci legile reflectării luminii sunt legile materiei elastice; lumina acționează și ca reactiv chimic, descompune unii compuși, lasă amprente pe plăcile de material Dar în ceea ce privește însăși natura acestui element, se prezintă o dublă posibilitate: o rază de lumină vine de la soare la ochiul nostru într-o direcţie rectilinie, de aceea se poate presupune că acest element provine de la soare și ajunge la organele viziune sau se reflectă din lucrurile întâlnite pe drum; sau raza este o mișcare transmisă printr-un mediu de umplere a spațiului, care este adusă într-o stare de oscilație, comunicând la cele mai îndepărtate distanțe Prima ipoteză stă la baza teoriei expirării, care a susținut Newton; al doilea se bazează pe teoria oscilației, al cărei strămoș a fost Huygens Din ambele ipoteze, prin aplicarea legilor mecanicii, se pot trage concluzii strict matematice despre fenomenele luminoase Întrebarea este: care dintre aceste concluzii sunt de acord cu fenomenele reale ale luminii? Se hotărăște în favoarea teoriei oscilației, care este deci acceptată de toți fizicienii și a primit caracterul unui adevăr cert Astfel, mintea tatonătoare pleacă de la fenomene și revine din nou la fenomenele cu care își verifică concluziile, dar deasupra lor se ridică o lume întreagă care nu are nimic în comun cu ceea ce vedem și simțim Senzațiile noastre servesc doar ca semne care indică ceea ce este cu adevărat și ce nu este deloc asemănător lor Acesta din urmă nu este înțeles de străini sentimente, ci intelect În alte cazuri, dimpotrivă, studiul confirmă corespondența senzației cu obiectul simțit Din această categorie aparțin impresiile noastre de extindere, cu limitele ei, și de rezistență, cu diverse epoci Biblioteca "Runivers" B N CHICHERIN grade Văd și simt un obiect rotund sau cubic și chiar se dovedește a fi așa în proprietățile sale fizice Unul se rostogolește pe o suprafață netedă, în timp ce celălalt se oprește pe loc Mill bazează însăși posibilitatea unui studiu abstract al geometriei pe faptul că ideile noastre despre Forma corpurilor sunt complet asemănătoare cu obiectele în sine La fel,

obstrucționarea mișcării, exprimată prin sentimentul de rezistență, este caracteristică unui lucru material, nu numai în raport cu subiectul simțitor, ci și în raport cu alte lucruri Tabla de biliard rezistă nu numai mâinii mele, ci și mingii în mișcare Dacă n-aș simți absolut nimic, ci aș vedea doar acest fenomen, ar trebui totuși să deduc din aceasta că materia rezistă mișcării, de unde rezultă că această proprietate nu este derivată din atingere, ci din totalitatea fenomenelor eterogene Înseși legile rezistenței, exprimate în reflexia corpurilor, în presiunea unui lichid, în fenomenele de elasticitate, în legea mecanică a egalității acțiunii și reacției, nu sunt în niciun caz derivate din atingere, care este incapabilă de dând orice de acest fel, ci dintr-o comparație a fenomenelor eterogene și din aplicarea la ele a legilor mecanicii Dar atingerea, ca caz special de aplicare a unei legi generale, ne oferă într-adevăr Faptul așa cum este, și nu numai sub Forma de senzație subiectivă, care are un caracter complet diferit de realitate În același mod, indică corect coeziunea diferită a particulelor care formează corpuri solide, lichide și gazoase Aceste proprietăți în sine și legile lor sunt derivate, totuși, în nici un caz din atingere, ci din alte fenomene Fizica în investigațiile ei este cel mai puțin ghidată de atingere, dar confirmă corectitudinea senzațiilor obținute în acest fel Astfel, numai prin verificare putem determina relația senzațiilor noastre cu obiectele care acționează asupra lor Sentimentele dau doar indicii, care uneori se apropie de realitate, dar servesc uneori doar ca semne prin intermediul cărora putem ghici ce este în realitate După aceasta, întrebarea este: ce trebuie să considerăm ca ființă reală, simțită sau gândire? Răspunsul, însă, poate fi îndoielnic, ce senzație dă noi doar o relaţie tranzitorie a subiectului la obiect; putem atribui ființa reală nu tranzitoriului, ci durabilului, nu relației, ci a ceea ce este legat Ceea ce este în senzație este, pe de o parte, un subiect sensibil și, pe de altă parte, un obiect perceput Prima, după cum am văzut, este o singură ființă, identică cu ea însăși, care stă la baza diferențelor, adică substanța; dar al doilea este la fel Când teoreticienii empirismului, respingând conceptul de substanță ca invenție inactivă a minții umane, vor să-l înlocuiască cu conceptul unei posibilități constante de senzații, ei afirmă inconștient același lucru, doar într-o formă complet de neînțeles, deoarece necugetat Obiectiv, posibilitatea constantă a senzațiilor stă tocmai în substanța care acționează asupra noastră: fenomenul dispare, dar posibilitatea lui rămâne, pentru că rămâne ființa identică cu ea însăși, la baza fenomenelor, care le produce, și asta numim substanță Nu numai că acest concept nu este o creație goală a unei minți abstracte, dar în viața reală și în știință nu ne putem lipsi de el și îi atașăm întotdeauna un sens complet real, care este justificat de cea mai de încredere experiență Căci ce este apa, aurul, fierul, decât substanțele, adică substanțele? Între timp, acestea nu sunt creațiile inactiv ale metafizicienilor; nimeni nu s-a gândit încă să nege existența lor reală Să spunem că aceste nume reprezintă doar anumite combinații de caracteristici? Dar caracteristicile acestor substanțe se schimbă, dar substanța rămâne aceeași Apa se transformă în gheață, iar în alte condiții în abur; toate semnele ei devin complet altele, dar cantitatea ei, exprimată în greutate, rămâne neschimbată, iar în condițiile anterioare se reface forma anterioară, adică se păstrează o posibilitate constantă de senzații, în funcție nu de subiect, ci de starea obiectului În alte cazuri, dimpotrivă, refacerea formei anterioare nu are loc: ceara unei

lumânări arse nu este restaurată în forma sa anterioară; dar nici aceasta nu depinde de subiect, ci de proprietățile substanței în sine, care nu a dispărut, ci s-a descompus Dispariția unei substanțe nu este de conceput: fenomenele dispar, semnele dispar, dar substanța rămâne Acest adevăr a fost proclamat de metafizicienii greci cu două mii de ani înainte de vremea noastră, când nu se menționa științele experimentale, iar știința modernă îl confirmă pe baza unor dovezi incontestabile Chimia proclamă că nici un atom de materie nu dispare sau reapare, ci numai combinații și separări, de care depinde toată variabilitatea fenomenelor, și odată cu asta și senzațiile noastre Și, în ciuda faptului că teoreticienii empirismului continuă să afirme că metafizica este delirul unei minți abstracte, că conceptul de substanță creat de ea nu este altceva decât un "vis inactiv al imaginației" și că în lumea reală nu există decât senzații și posibilitățile senzațiilor! Mai mult decât atât, disprețul pentru cunoștințele experimentale și bunul simț nu poate merge Dar dacă, în conformitate cu indicațiile experienței și cerințele logicii, credem că baza fenomenelor este o substanță care acționează asupra simțurilor noastre exterioare, adică materia, atunci o recunoaștem ca fiind o ființă independentă de noi Acesta este non-eul exterior care se opune eului interior Ca atare, are ființă nu numai în relație cu noi, ci în sine Pentru el, relația cu subiectul este ceva străin și întâmplător Fiind independentă de subiect, materia există complet, indiferent dacă îi este cunoscută sau nu De fapt, soarele Biblioteca "Runivers" REALITATEA ȘI CONȘTIINȚA DE SINE Acest sistem a existat de milioane de ani înainte ca ființe gânditoare să poată apărea pe el, cunoscându-l Acesta este din nou o indicație a celui mai simplu bun simț Prin urmare, opinia lui Wundt, pe care o urmează și prințul S N Trubetskoy, este complet greșită, că nu există obiecte independent de ideea noastră și, prin urmare, tot ceea ce există există numai în raport cu subiectul gânditor (System der Philosophie , p) și următoarele) Pentru noi, desigur, nu există niciun obiect în afara ideilor noastre, pentru că nu știm absolut nimic despre existența unui astfel de obiect; dar asta nu înseamnă că nu există deloc Suntem complet inconștienți și nu putem fi niciodată cunoscuți de existența ființelor raționale sau neinteligente pe planete invizibile care plutesc în regiunea stelelor fixe; dar asta nu înseamnă că nu există deloc Când se admite că acesta sau acela obiect, la un moment sau altul, poate exista de fapt independent de ideile noastre, dar totuși se presupune, ca proprietate necesară a acestuia, posibilitatea de a fi reprezentabil (ibid), atunci cu o astfel de poziţia de interpretare pierde orice sens inteligibil Dacă prin denumirea de reprezentare înțelegem orice acțiune a gândirii, atunci nu există niciun obiect care, prin însuși concept, nu poate fi un obiect al gândirii Gândirea este un principiu cu totul general, pentru care tot ceea ce există, nu numai relativ, ci și absolut, poate fi obiect Dacă subiectul poate gândi ființa absolută, deși într-o formă imperfectă, atunci el poate încă gândi totul relativ Prin urmare, a spune că există doar obiecte care pot fi gândite înseamnă a nu spune nimic, căci totul poate fi gândit Dacă totuși presupunem că gândirea noastră este limitată și nu acoperă întreaga ființă, atunci admitem prin aceasta că există o ființă care este inaccesibilă gândirii În orice caz, imaginabilitatea și cunoașterea ființei depind de abilitățile unei ființe gânditoare și în niciun caz de Biblioteca "Runivers" B N CHICHERIN proprietăți ale ființei imaginabile, pentru care este complet indiferent dacă este concepută de o ființă exterioară sau nu Nimic nu se adaugă sau scade din asta în el Toate aceste

prevederi decurg cu deplină claritate logică din recunoașterea obiectului ca fiind independent de noi La aceasta trebuie adăugat că pentru cunoaștere nu este în niciun caz necesar ca ființa cunoscută să fie omogenă cu cunoscătorul Un astfel de caz poate fi; el este de fapt relativ la alte ființe raționale, pe care le recunoaștem ca fiind omogene cu noi Dar cunoaștem și alte obiecte care nu sunt deloc asemănătoare cu noi Astronomia, Fizica, Chimia, Mecanica investighează obiecte în care nu se observă nici cel mai mic semn de senzație sau gândire, iar toate aceste științe complet exacte și de încredere în cercetările lor nu recurg niciodată la analogia cu o persoană Acest mod de înțelegere aparține vremurilor barbare, când oamenii își imaginau că soarele este o zeitate care se mișcă pe cer și că planetele erau purtate de îngeri El a fost de mult alungat din știință; dacă filosofia vrea să devină o știință, atunci trebuie exclus din ea Filosofia trebuie să fie ghidată de logică, nu de Fantezii Analogia este aplicabilă numai acolo unde există semne similare, iar acolo unde nu există, aplicarea ei nu are nicio bază și duce doar la idei pur fantastice Din faptul că nu cunoaștem direct esența lucrurilor, dar în noi înșine suntem direct conștienți de sentiment, rațiune și voință, nu rezultă deloc că trebuie să presupunem același lucru în alte lucruri, în care nu există cele mai mici semne indicând principii conștiente Întregul sistem al lui Schopenhauer, bazat pe această analogie, este o prostie pură Există la fel de puține temeiuri pentru a construi o ipoteză despre o senzație omniprezentă, sub forma unei unificări a cunoștințelor, cum face, de exemplu, Fulier Din nou, aceasta nu este altceva decât o amăgire a imaginației Biblioteca "Runivers" REALITATEA ȘI CONȘTIINȚA DE SINE Unificarea cunoștințelor trebuie realizată pe baza unor principii strict logice și a unor date Factuale precise, iar într-o astfel de ipoteză nu există nici logică, nici Fapte Unitatea mondială nu exclude deloc existența unor substanțe cu proprietăți diferite și chiar opuse Dimpotrivă, unitatea lumii trebuie să includă toate diferențele posibile; numai atunci devine atotcuprinzătoare A readuce toate fenomenele la un singur principiu este tocmai metoda prin care au suferit vechii metafizicieni și care a dus la căderea filozofiei; nu există nici cel mai mic motiv pentru a o reînnoi în știința modernă Prin urmare, monismul pur spre care aspiră mințile unilaterale, pe baza unor concluzii pripite și superficiale, trebuie condamnat sever Este cel mai puțin permis să vezi subiecți, cu toate proprietățile umane, în acele mai mici unități, care nu sunt supuse studiului experimental, din care sunt compuse corpurile Întregul exprimă întotdeauna în sine natura acelor părți din care este compus Vedem asta în societățile umane: formate din subiecți, ele reflectă proprietățile acestor subiecți A-ți imagina că un lucru, compus dintr-o combinație de ființe simțitoare și gânditoare, este un corp complet mort și inert, fără cel mai mic semn de conștiință și voință, este una dintre cele mai ciudate idei care pot apărea în mintea umană În această categorie ar trebui inclusă înțelegerea sociologică a universului pe care o predică Fulier* Păstrând această viziune, trebuie să privim toate lucrurile, la pietre, lut și fier, ca la mici republici, asemănătoare societăților umane Și aceasta este prezentată serios ca o filozofie bazată pe cunoaștere pozitivă! Un astfel de transfer de proprietăți subiective la obiectele materiale poate fi admis, totuși, că noi *) Vezi Le mouvement positiviste et la conception sociologique du monde Biblioteca "Runivers" B N CHICHERIN Atribuim materiei o proprietate care le exclude direct și anume inerția În noi înșine, în legătură cu senzația și gândirea, suntem conștienți de auto-activitate

Vrem și gândim, vrem și acționăm Această sursă de activitate spontană legată de conștiință o numim voință, iar când observăm ceva asemănător la alte ființe, nu numai ființe umane, ci și animale, când vedem că se mișcă nu datorită unui impuls extern, ci după un impuls intern , le atribuim activitate conștientă Dar nu găsim așa ceva în natura neînsuflețită Dimpotrivă, afirmăm cu deplină certitudine că o masă nu poate fi scoasă din starea ei de repaus sau de mișcare identică cu ea însăși decât printr-o forță externă Dacă un lucru material este în repaus, atunci nu poate fi pus în mișcare decât printr-o împingere exterioară, iar această mișcare va fi tocmai aceea care este comunicată prin împingere, adică cu o viteză dată și într-o direcție dată; pentru a schimba viteza și direcția, este nevoie de aplicarea unei noi forțe Toată mecanica se bazează pe această lege; este justificată de toate fenomenele lumii și, prin urmare, are caracter de certitudine absolută Drept urmare, putem, cu acuratețe deplină, să calculăm mișcarea fiecărui corp sub un șoc dat Știm că un corp aruncat, sub influența gravitației, va descrie cu siguranță o parabolă, iar dacă cade la pământ, nu se va ridica de la sine Despre un animal, în schimb, știm cu aceeași certitudine că, dacă este împins, nu va urma fără piedici direcția dată, ci va face un efort să nu cadă, iar dacă va cădea la pământ, va încerca a se ridica Nici un sofism nu este capabil să clatine această diferență complet evidentă: într-un caz avem o masă inertă, în celălalt caz o ființă vie, înzestrată cu conștiință și cu principiul interior al activității de sine Biblioteca "Runivers" REALITATEA ȘI CONȘTIINȚA DE SINE Așadar, studiul relației subiectului cu obiectul ne conduce, în virtutea unei logici irezistibile, la recunoașterea a două substanțe care sunt opuse în proprietățile lor: substanța gânditoare și substanța materială Acesta a fost punctul de plecare al filozofiei carteziene Dar cum se poate explica acțiunea reciprocă a două substanțe care aparent nu au nimic în comun una cu cealaltă? Pentru a explica acest fenomen de neînțeles, care, totuși, ne este dat de experiența zilnică și orară, cartusienii au recurs la acțiunea directă a Divinului, ca primă cauză producătoare, de care depinde însăși ființa acestor substanțe Dar dacă Divinul acționează în orice, care direcționează ambele substanțe către o mișcare armonioasă, atunci, în esență, el este singurul motor, iar independența lucrurilor dispare Urmând acest șir de gândire, Spinoza a ajuns în mod constant la concluzia că există o singură substanță, Zeitatea, și că extensia și gândirea sunt atributele sale Acțiunea este una; dar pe de o parte apare ca gândire, pe de altă parte ca extensie Această viziune, în esență, stă la baza acelor teorii noi, care înțeleg senzația și mișcarea ca părțile interioare și exterioare ale uneia și aceleiași acțiuni O astfel de viziune se află însă într-o contradicție prea evidentă, atât cu conștiința interioară, cât și cu fenomenele lumii cunoscute de noi cu siguranță Mișcarea în spațiu și gândirea sunt două procese complet diferite care nu se acoperă: mișcarea se realizează adesea fără cel mai mic semn de conștiință, iar gândirea depășește cu mult limitele mișcării creierului care o însoțește Însăși opoziția atributelor și originea lor dintr-o singură substanță nu a fost clarificată de Spinoza, ceea ce subminează cel mai mult fundamentele metafizice ale sistemului său, care necesită integritate și consistență logică Între timp, experiența de zi cu zi că Biblioteca "Runivers" B N CHICHERIN care indică interacțiunea reciprocă a acestor două substanțe, relevă elementul mediator prin care are loc Acest element este corpul organic Are proprietățile ambelor și, prin urmare, poate servi ca intermediar între ele Pe de o parte, reprezintă o masă materială care

respectă legile lumii materiale; pe de altă parte, în ea materia se organizează oportun şi se supune acţiunii subiectului inerentă corpului Corpul organic este, parcă, o mașină aranjată de voința rațională pentru scopurile subiectului; dar această mașină este construită nu de o forță externă, ci de un principiu intern, inerent în ea inconștient, dar care acționează oportun, pe care altfel nu-l putem numi forță organică sau vitală Majoritatea naturaliștilor moderni recunosc acest principiu ca fiind creația mitică a metafizicii Dar o asemenea viziune relevă doar un grad foarte scăzut de înțelegere, generat de așa-zisa filozofie pozitivă, care neagă logica Forța vieții nu este mai mult un mit decât orice altă forță, fizică, chimică și mai ales ca energie mondială, care cel mai probabil ar putea fi considerată o creație pură a metafizicii abstracte și, între timp, este recunoscută ca un principiu complet pozitiv și sigur al fenomenelor fizice Știința naturii nu se poate lipsi de conceptul metafizic al forței; se află la baza oricărui fenomen; toată mecanica este construită pe ea Dar forțele pot fi de diferite feluri, pentru că există diferite tipuri de fenomene De ce, atunci, din multiplele forțe ale naturii, o singură forță organică, care constituie începutul vieții, ar trebui recunoscută ca mit? Nu există alt motiv decât acela că împiedică recunoașterea forțelor mecanice și chimice ca singurele forțe reale ale naturii, la care orice altceva trebuie redus Dar o astfel de reducere a tuturor fenomenelor la principii unilaterale ar putea avea cel puțin o umbră de fundament, dacă aceasta Fenomenele au fost explicate într-un fel și tocmai acesta nu este cazul Nimeni nu a fost vreodată în stare, chiar și cu o umbră de plauzibilitate, să explice structura și dezvoltarea organismului prin acțiunea forțelor fizice și chimice Legile celor din urmă ne sunt cunoscute; din ele nu rezultă nimic asemănător unei structuri organice Acesta din urmă conține un principiu complet străin lumii pur materiale, care se supune legilor mecanice, principiul oportunității, care leagă forța organică cu mintea, și nu cu materia Tocmai pentru că este controlat de acest început, organismul este capabil să fie un intermediar între ei: construiește materia în conformitate cu scopurile minții și transpune scopurile stabilite de minte în lumea materială În ce fel se face acest lucru, s-ar putea să ne fie complet necunoscut, dar Faptul este acolo; iar când avem fenomene care sunt deosebite, inexplicabile din alte principii, trebuie inevitabil să vedem în ele acţiunea unei forţe deosebite, căreia i se dă un nume special; cea mai strictă logică științifică o cere Ce este această putere? Este o substanță specială sau este o proprietate a unei substanțe? Conceptul de putere poate fi luat în două sensuri: ca capacitate de a acționa sau ca un început independent de acțiune În primul sens ea constituie proprietatea unei substanțe, căci o facultate nu poate fi atribuită decât unei substanțe În al doilea sens, este ea însăși o substanță activă, adică cea care stă la baza diferențelor și se manifestă în aceste diferențe Conceptul de forță ca substanță este acum acceptat de cele mai exacte științe Din materie, ca substanță, energia diferă, adică forța, ca principiu independent care ia forme diferite, trece de la o particulă materială la alta, dar rămâne întotdeauna identică cantitativ cu ea însăși, la fel ca o substanță care ia forme diferite Conservarea energiei a devenit fundamentală, nu supusă Probabil începutul științelor fizice Energia a devenit o substanță reală, independentă Întrebarea este: forța organică sau vitală reprezintă ceva asemănător? Despre aceasta nu există nicio îndoială Forța organică nu este doar o proprietate a acelor particule

materiale care fac parte din organism; este ceva complet diferit de ei Particulele materiale intră pasiv în corpul organic, sunt absorbite de acesta și sunt aruncate afară; în timp ce sunt în corp, își continuă procesele fizice și chimice, dar aceste procese servesc scopurilor vieții organice complet străine pentru ei, la fel cum lemnul și cărbunele servesc producției de țesături, deși în sine nu au nimic de-a face cu producția de țesături Aceste obiective sunt stabilite de organismul însuși, pentru care particulele materiale care intră în el și se schimbă continuu în el servesc doar ca material Ultimii vin și pleacă; organismul, ca întreg unic, se păstrează, trăiește și se dezvoltă conform propriilor legi inerente acestuia Prin urmare, forța care stă la baza acestei vieți nu este doar o proprietate a particulelor materiale care alcătuiesc corpul, ci un principiu independent care determină unitatea, structura și viața acestui corp Prin urmare, este o substanță independentă Această concluzie este confirmată de faptul că forța organică trece de la un individ la altul Spre deosebire de toate celelalte forțe cunoscute nouă, are capacitatea de a se înmulți Fiecare individ poate produce multe altele, iar această reproducere decurge printr-o serie întreagă de generații succesive, toate păstrând același tip transmis Nimic nu reprezintă forțele mecanice și chimice Fenomenele de reproducere și ereditate sunt deosebit de organice și, prin urmare, presupun o forță cu totul specială care se exprimă în ele Ei dovedesc asta Biblioteca "Runivers" REALITATEA ȘI CONȘTIINȚA DE SINE Rămâi cu faptul că această forță este un principiu comun, care trece printr-o serie întreagă de generații succesive, iar dacă se înmulțește cantitativ, atunci calitativ rămâne identic cu el însuși: tipul se păstrează de mii de ani De aici rezultă că trebuie să recunoaștem aici un fel de substanță, diferită atât de materie, care rămâne întotdeauna egală cantitativ cu ea însăși, cât și de subiecții gânditori individuali, care, ca atare, nu au capacitatea de a se reproduce: această capacitate îi aparține numai la corpul organic, care subiecte sunt legate de materie și prin care acţionează asupra acesteia din urmă Trebuie să recunoaștem totuși că această substanță organică comună își trage puterea dintr-o sursă inepuizabilă de viață pe care o transformă în sine Aceasta este concluzia logică necesară din fenomene Care este această sursă? S-ar părea că poate fi găsit în al patrulea element, care ne este revelat de cea mai recentă știință, și anume, în energia mondială menționată mai sus Însăși legătura dintre concepte duce la aceasta Dacă două substanțe opuse, gândirea și materialul, sunt legate printr-o a treia, care acționează oportun și le reduce la o unitate finală, atunci însăși posibilitatea interacțiunii reciproce, prin orice mediu, indică baza comună din care au apărut, dar care continuă să rămână în ele Acest fundament este dat de acel început, care, pentru toate proprietățile opuse, este un general comun Substanța gânditoare este o forță activă Pe de altă parte, deși materia este o masă inertă, este și purtătoare de forță: este capabilă să primească și să transmită mișcare; percepând acțiunea, oda în sine este entuziasmată de acțiune Nici măcar nu cunoaștem o forță care să nu fie asociată materiei, deși, fără îndoială, este diferită de aceasta din urmă, căci trece de la o masă la alta, rămânând constant identică cu ea însăși Masa în sine poate Întrebări de filosofie, carte , Biblioteca "Runivers" B N CHICHERIN fi văzută ca o forță neutralizată, care, în consecință, capătă caracter de inerție Conceptul de forță este, așadar, comun ambelor substanțe și, prin urmare, este firesc să căutăm în el baza lor comună și împreună cu acea sursă din care forța organică își trage capacitatea de a se reproduce

Însuși acest început a fost elucidat de știința modernă sub denumirea de energie mondială, care, luând diverse forme și trecând prin cele mai diverse transformări, rămâne totuși din punct de vedere cantitativ întotdeauna identică cu ea însăși Începutul conservării energiei este fundamentul tuturor științelor fizice moderne Este chiar ridicată la nivelul principiului lumii primare, din care totul vine și în care totul se întoarce Din acest punct de vedere, toate fenomenele lumii nu sunt altceva decât modificări ale acestei esențe unice Ajungem din nou la monism, bazat pe unitatea și identitatea constantă cu ea însăși a energiei mondiale, care apare ca o forță mecanică, căci așa este Forma sa originară, ceea ce o face o sursă de mișcare Pe aceasta este construit întregul sistem al lui Spencer, iar această viziune este mai mult sau mai puțin dominantă în știința modernă Cu toate acestea, suferă de cele mai fundamentale neajunsuri Și aici din nou vrem să unim toată cunoașterea umană, recunoscând un singur principiu și subordonându-i totul Dar acest lucru se poate face numai cu o viziune extrem de superficială asupra lucrurilor Fenomenele reale nu se explică prin acțiunea unei forțe mecanice Nu este suficient să recunoaștem energia ca principiu fundamental al universului; este necesar să explicăm modul în care gândirea și viața organică decurg din ea și acest lucru nu se poate face fără a recurge la cea mai flagrantă mutilare a Faptelor și a logicii Materia în sine nu se explică prin ea Energia trece prin materie, o mișcă, o umple cu conținut, dar din aceasta nu se adaugă sau scădea niciun atom de materie Materia, ca și energia, rămâne mereu identic cantitativ cu el însuși Prin urmare, materia nu este o transformare a energiei; este un început diferit, independent În același mod, nu există nicio transformare a forței mecanice în organice; o astfel de transformare se realizează numai prin acţiunea însăşi a forţei organice Toate încercările de a descoperi generarea spontană a ființelor organice din elemente pur chimice s-au dovedit zadarnice Pentru a produce o ființă organică, este nevoie de o altă ființă organică Față de aceasta, nu se poate obiecta că o astfel de generație, poate, depășește mijloacele pe care le avem la dispoziție, și necesită condiții speciale care au dispărut pe planeta noastră Natura are mijloace nelimitate și dacă o astfel de transformare ar fi în ordinea lucrurilor, am vedea-o la fiecare pas Dar el nu este În cele din urmă, este destul de de neînțeles cum o forță mecanică poate fi transformată în gândire, care este ceva specific diferit de ea Subiectul, pentru activitatea sa în lumea materială, poate avea nevoie de energie, la fel cum el are nevoie de materie; dar rămâne o ființă individuală independentă, asemănătoare atomului material, deși cu proprietăți complet diferite Având în vedere concluziile complet sigure ale științei fizice, este imposibil să nu recunoaștem existența energiei mondiale , trecând prin toate transformările posibile și rămânând, totuși, mereu identică cu ea însăși; dar este imposibil, în același timp, să nu recunoaștem existența în lume a altor principii, independente de ea Încercările de a reduce toate fenomenele lumii la legea conservării energiei duc doar la construirea unor clădiri absolut fantastice Acesta este tocmai sistemul Spencer*) Și așa, avem patru începuturi independente unul de celălalt, din care este compus universul Aceste începuturi sau *) Critica acestui sistem, vezi lucrarea mea: "Proprietatea și statul" II, vol , cap VI, p urm δ* elementele sunt în permanentă interacțiune reciprocă, din care decurg toate fenomenele lumii; dar nu există posibilitatea reducerii una la alta: rămân separate Cum poate fi

explicată o astfel de împărțire? Se poate opri gândul la un astfel de rezultat? Știința experimentală, în esența ei, se limitează la ceea ce dau Faptele; dar gândirea filozofică, străduindu-se să îmbrățișeze și să explice tot ce există, trebuie să meargă mai sus Un astfel de rezultat însă o poate mulțumi că aceste patru elemente reprezintă, parcă, o dezvoltare dialectică a unei singure esențe Baza generală originală, care în mod logic este o cauză producătoare, este împărțită în două opuse, în cauza formală, care este mintea, și în cauza materială; apoi, ambele aceste opuse sunt reduse din nou la unitate printr-o cauză finită Avem aici, așadar, un fel de dezvoltare a unei singure ființe mondiale; de ce aceste elemente par cu adevărat separate și independente unele de altele? Explicația se află deasupra lumii reale Pentru aceasta este necesar să ne ridicăm de la relativ la Absolut Cele patru elemente ale universului sunt reprezentate de dezvoltarea unei singure Esențe absolute; dar în Absolut nu există dezvoltare: este etern Prin urmare, momentele de dezvoltare ale Absolutului sunt elementele eterne ale ființei Unitatea lor le-trăiește în Absolut; în lumea reală se destramă și rămân independenți unul de celălalt Aceasta este explicația pe care o poate da filosofia relației dintre principiile fundamentale care ni se dezvăluie în fenomene Sarcina științei, atât filozofică, cât și experimentală, nu este să reducă totul la unul singur, distorsionând atât fenomenele, cât și logica, ci să înțeleagă interacțiunea lor reciprocă, din care decurge acordul lor cel mai înalt B Chicherin Biblioteca "Runivers" Comte și semnificația sa în știința istorică (Continuare) *) Filosofia istoriei Comte Construită de Comte, sub numele de sociologie dinamică, schema istoriei omenirii prezintă, cu toată artificialitatea ei atrăgătoare, de mare interes pentru istorici Ca să nu mai vorbim de faptul că este semnificativ important pentru înțelegerea corectă și măgarii lui Comte însuși, ca gânditor, ea reprezintă un document în carouri mstgsdi, un monument al mișcării mentale în limba franceză, cauzată de un radioonalism iluminator, și aceasta sinteza iluminării universale este una dintre legături în filozofie, istorie, i e într-o serie de încercări de a înțelege sau de a ghici semnificația celui mai important proces pentru om de pe pământ - evoluția propriei rase Oricât de important în ochii lui Comte "static", el acordă prioritate dinamicii, care nu numai că constituie, după cum spune el, partea cea mai interesantă a sociologiei, ci și cea mai remarcabilă din punct de vedere științific: căci dinamica este cea care completează caracterul științific al sociologiei și îi conferă, potrivit lui Comte, "în calea cea mai decisivă" un sens filozofic, introducându-l conține conceptul care distinge cel mai mult sociologia de simpla biologie, și anume ideea de bază a progresului continuu (l'idée J *) Vezi cartea a -a "Probleme de filosofie" Biblioteca "Runivers" V I GER E mère du progrès continue) sau, mai bine zis, cum se grăbește să adauge Comte, conceptul dezvoltării treptate a omenirii *) În timp ce static studiază legile coexistenței fenomenelor (de la coexistență), care stau la baza ordinii sociale, dinamica trebuie, conform teoriei lui Comte, să studieze legile succesiunii fenomenelor (de la succesion), care constituie baza pentru teoria progresului În realitate, dinamica lui Comte conține o singură lege a succesiunii fenomenelor Ce fel de lege este aceasta?Este o lege deja cunoscută nouă, în virtutea căreia umanitatea, ca și gândirea unei persoane individuale, trece prin trei etape sau stări: teologică, metafizică și pozitivă - adică o lege logică înrădăcinată în proprietățile gândirii umane, lege cunoscută a priori Comte stă astfel pe terenul pe care stăteau predecesorii săi, raționaliștii secolului al

XVIII-lea, pe care i-a numit metafizicieni Legea fundamentală, care determină soarta omenirii pe pământ, este împrumutată de el din domeniul rațiunii abstracte și acestei legi i se atribuie o forță necondiționată, productivă, conducând la un scop determinat dinainte și nedistras de la acest scop de niciun Factori și condiții reale ale vieții istorice Întreaga dinamică a lui Comte constă de fapt în realizarea acestui gând și în potrivirea cu Faptele istorice În același timp, trebuie avut în vedere că Comte nu dă în el istoria științelor sau puncte de vedere asupra diverselor probleme științifice care ar putea servi drept ilustrare sau chiar confirmare a legii sale, ci încearcă să-și prezinte legea ca motor a întregii evoluții a omenirii, adică sursa întregii varietăți de sisteme religioase, vederi asupra lumii, lovituri de stat și forme sociale pe care le reprezintă istoria lumii O astfel de sarcină era, desigur, fezabilă doar în condiții * Phil Poz IV, a Biblioteca "Runivers" O CONŢINUTUL ŞI SEMNIFICIA SA ÎN ŞTIINŢA ISTORICĂ Viem mare urƀzok și omisiuni frecvente; și de fapt, tabloul înfățișat de Comte aparține istoriei actuale, ca un stâlp tăiat corespunzător pentru un copac întins, cu numeroase ramuri largi și frunziș viu, din care a fost făcut Pentru toate aceste decupări arbitrare, Comte se considera împuternicit de metoda sa abstractă Trebuie să ne amintim că Comte a împărțit științele în abstracte și descriptive De asemenea, a făcut referire la sociologie la abstract: în acest fel și-a asigurat dreptul de a înșira fenomenele istorice în jurul unei Formule abstracte, eliminând cele care îi sunt incomode și examinându-le pe celelalte nu în sensul lor obiectiv, ci dintr-un unghi predeterminat de viziune Comte însuși recunoaște că metoda lui abstractă l-a eliberat de multe dificultăți, care, dintr-un punct de vedere obișnuit, l-ar întârzia "necondiționat" și ar deveni "în starea actuală a științei un obstacol de netrecut, chiar și cu eliminarea strictă a tuturor lucrurilor insolubile sau insolubile întrebări himerice(r) Printre acestea Comte include nu numai problema raportului dintre datele geologice și datele sociologice, ci și toate întrebările despre influența climei și a rasei, care cu siguranță s-ar prezenta, în expresia sa, într-un studiu concret al dezvoltării umane ♦) Într-adevăr, în descrierea sa abstractă a evoluției omenirii, Comte nu numai că ocolește toate întrebările despre influența condițiilor fizice asupra istoriei, ci și întrebările despre sensul și influența rasei și naționalității; mai mult, el ușurează sarcina tăind secțiuni întregi de istorie fără niciun motiv, de exemplu, întreaga secțiune despre starea preistorică și despre culturile primitive, și chiar fenomene atât de majore /, istoria concretă precum China și India O altă simplificare a problemei este realizată de Kont, ·) PI Poz V, Biblioteca "Runivers" V I GERBE ceea ce aduce în prim-plan în evoluția omenirii dezvoltarea mentală Numai sub influența crescândă a rațiunii asupra conduitei generale a omului și a societății, spune Comte, dezvoltarea treptată a rasei noastre ar putea dobândi cu adevărat caracterul său caracteristic de corectitudine și consistență Comte în acest caz, contrar obiceiului său, se referă la autoritatea predecesorilor săi și face apel la dovezile lor neîndoielnice pentru a confirma ideea că istoria societății a fost cea mai supusă influenței minții umane Deși, spune el, rațiunea noastră slabă are neapărat nevoie de o trezire inițială și de un stimul constant din nevoile senzuale (apetite), pasiuni și sentimente, totuși mișcarea progresivă a omenirii trebuie să se desfășoare întotdeauna sub îndrumarea necesară a acestui motiv Vorbind despre dezvoltarea mentală, Comte înseamnă sfera rațiunii abstracte Nicio altă ramură a istoriei, după Comte, nici măcar istoria artelor

plastice cu includerea poeziei, în ciuda importanței sale mari, nu ar putea fi pusă în prim plan în analiza fenomenelor istorice fără teama de consecințe dăunătoare și fără exagerare; întrucât, după Comte, toate facultățile creative (facultés d'expression) coboară mai aproape de facultățile de afect, i e într-o regiune inferioară a creierului și în orice moment, chiar și în epocile de cea mai mare influență lor reală, au fost supuse unor facultăți abstracte Prin urmare, Comte se considera îndreptățit să-și concentreze atenția în istoria omenirii asupra dezvoltării mentale și să vadă în ea sursa rădăcină a oricărei mișcări istorice Dar chiar și cu această rezervă cu privire la predominanța evoluției mentale, Comte i-ar fi fost imposibil să înșire pe acest principiu principalele fenomene ale istoriei omenirii, dacă nu l-ar fi, ca să spunem așa, scăpat cu o idee împrumutată din un domeniu cu totul diferit Această idee i-a fost sugerată de Saint-Simon, care Biblioteca "Runivers" O KONT ŞI ÎNsemnificaţia acestuia ÎN ŞTIINŢA ISTORICĂ a bazat-o pe ideea că, în virtutea revoluției din , dominația societății, care aparținuse anterior clasei militare, trecuse la clasa industrială Această idee de evoluție de la militarism la industrialism a fost adoptată de Comte și fixată mecanic de evoluția a trei stări - teologic, metafizic și pozitiv, în așa fel încât militarismul, sau viața militară, să corespundă perioadei teologice și vieții industriale la pozitiv Paralelismul indicat aici nu numai că nu este motivat de Comte, pentru că nu a clarificat ceea ce cauzează de fapt presupusa conexiune dintre legăturile evoluției mentale și cotidiene, dar nici nu este susținut, întrucât în evoluția cotidiană a lui Comte nu există nicio legătură de mijloc care ar corespunde verigii de mijloc a evoluţiei mentale - starea metafizică Smecheria lui Comte împotriva scriitorilor și avocaților, care în vremea noastră i-au înlocuit pe fostii doctori în teologie și legaliști dominanti, nu poate servi, desigur, ca o definiție suficientă a unei vieți sociale speciale, ca o etapă de tranziție între militarism și viața industrială Dar chiar și cu o asemenea combinație artificială a evoluției cotidiene cu evoluția mentală, Comte nu ar fi făcut față sarcinii de a selecta Fapte istorice specifice pentru a se potrivi legii sale dinamice, dacă nu ar fi recurs la o tehnică pe care el însuși o numește "un truc (artificiu)), inventat cu succes de predecesorul său Condorcet " Acest truc, a cărui utilitate Comte o considera neîndoielnică, a constat în ficțiunea sau ipoteza unui singur popor abstract, căruia i-au putut fi atribuite toate modificările din viața socială și din viața psihică, în fapt, care a avut loc între popoare diferite din istoria omenirii ficțiunea l-a autorizat pe Comte să expună ca verigi ale aceleiași evoluții mentale spontane fapte culturale care nu erau între Biblioteca "Runivers" V I GERBE ei înșiși în legătură reciprocă - să considere, de exemplu, protestantismul Germaniei și Angliei ca un moment de mișcare critică în evoluția mentală a Franței catolice În acest fel, s-a obținut o sinteză pur abstractă, adică destul de independent de Fapte Cu toate acestea, cu toată încrederea lui Comte în legitimitatea ipotezei sale și în corectitudinea metodei sale, abstracția sa cu greu ar fi fost atât de îndrăzneață dacă nu ar fi fost favorizată de împrejurarea, "sincer" declarată de Comte în prefața ultimului volum a filozofiei sale pozitive (VI) și explicându-ne de ce Comte a stat atât de departe de Faptele istorice pe care le-a sintetizat După cum relatează Comte aici, el a susținut constant părerea că lectura a dăunat întotdeauna gândirii filosofilor, dăunând atât originalității, cât și integritatea (homogénéité) a învățăturii lor , - spune Comte, "Eu, după ce am adunat repede în prima tinerețe toate materialele care

mi s-au părut potrivite pentru o mare lucrare, al cărui spirit principal l-am prevăzut, mi-am impus - în decursul a cel putin de ani, ca un creier haeyay - datoria, uneori jenanta, dar mai des benefica, sa nu citesc niciodata nimic care sa aiba chiar o legatura indirecta cu materia in care am studiat Acest regim strict, conform lui Comte, asigura claritatea, energia și consistența ideilor (concepțiilor) sale El admite că "în anumite cazuri minore" acest mod de lucru ar putea da naștere unor judecăți puțin în acord cu starea actuală a științei - ci doar despre științele "consacrate", și deloc despre "știința supremă a dezvoltării sociale" pe care intenționa să creeze, adică- e referitor la sociologie În ceea ce privește filosofia istoriei, Comte declară că nu a citit niciodată, în nicio limbă, nici pe Vico, nici pe Kant*), nici în germană *) Comte însă, pe când era încă în oraș, a făcut cunoștință cu un pamflet în care Kant și-a schițat "gândurile despre istorie cu un scop cosmopolit" și Biblioteca "Runivers" O KONT ŞI ÎNsemnificaţia acestuia ÎN ŞTIINŢA ISTORICĂ dera, nici Hegel, și nu cunoaște lucrările lor decât din rapoarte indirecte și extrase foarte nesatisfăcătoare Cu toate acestea, concluzionează: "Orice inconvenient real ar fi fost consecința acestei neglijențe deliberate, sunt convins că a contribuit foarte mult la puritatea și armonia filosofiei mele sociale " Abia după ce filosofia lui a fost "irevocabil" "stabilit, urma să procedeze în felul tău" la studiul limbii germane, pentru a se familiariza mai mult cu principalele sisteme filosofice ale Germaniei Din această mărturisire reiese clar că Comte, la vârsta de douăzeci și patru de ani, a încetat să se angajeze în educația sa științifică și, în consecință, și-a început munca insuficient pregătită Și, desigur, contrar părerii sale, acest lucru a rezonat mai ales cu sociologia Aici important nu este atât puțina lui cunoștință cu ceea ce a scris alții în istorie, cu lucrările contemporane ale lui Niebuhr, Bock, Raumer, Guizot, Thierry, Michelet, sau absența completă a cercetărilor și studiilor independente în domeniul istoriei ; Consecința principală a "igienei cerebrale" a lui Comte a fost aceea că acele Fapte pe care anterior le asimilase lui însuși aveau să fie șterse în memorie, să-și piardă contururile, aspectul concret Așa se explică de ce, în revizuirea sa filozofică a istoriei, Faptele se îndoaie atât de ascultător la tiparul stabilit pentru ei, de ce, în ciuda vastității revizuirii și a abundenței de raționament în ea, este atât de slabă și goală în relația de fapte - nu conține aproape nume și evenimente - și de ce acele fapte, care sunt discutate acolo, sunt lipsite de viață și de adevăr și adesea nu corespund deloc cu semnificația lor istorică reală, era încântat de ea El a declarat că el însuși, fără să știe, doar a sistematizat ideea generală a lui Kant și a definit-o mai precis, după ce a descoperit legea trecerii ideilor umane prin trei stări, teologică, metafizică și pozitivă, lege care, după cum părea să fie Comte, a constituit baza lucrării conturate de Kant Biblioteca "Runivers" V I GERBE II Să trecem acum să considerăm reprezentarea lui Comte a istoriei lumii ca un proces al trecerii omenirii prin trei stări succesive teologice, metafizice și pozitive De ce evoluția omenirii începe dintr-o etapă marcată de dominația exclusivă a unei perspective religioase? Comte explică acest fapt prin principiul de bază, care constă în "tendința inițială" a unei persoane de a transfera involuntar senzațiile propriei naturi la explicarea fenomenelor sau, după cum spune Comte, de a se ridica la gradul de lume tipul (universul) Omul primitiv interpretează natura exterioară în conformitate cu percepția sa de sine pentru modul invers de acțiune - "aplicarea experienței bazate pe studiul naturii la om însuși - este

deja un semn de mare maturitate mentală esenţa religioasă sau bosloviană o astfel de privire este o amăgire, încearcă Kont explicați în detaliu sensul acestui fapt de bază și J justifică-l Este inevitabil din perspectiva stării date a omului și necesar pentru dezvoltarea lui ulterioară, deci benefic Omul primitiv este incapabil de observare științifică sau pozitivă; în plus, pentru producerea observaţiilor, după Comte, este necesară o teorie preliminară; a crede că omul primitiv ar putea împrumuta această teorie călăuzitoare din observație înseamnă a nu înțelege dezvoltarea naturală a minții umane Prin urmare, rolul și meritul viziunii teologice asupra lumii, care atribuie toate fenomenele naturale acțiunilor zeilor, constă în faptul că oferă omului primitiv teoria necesară a-a perioadă, s Biblioteca "Runivers" O KONT ŞI ÎNsemnificaţia acestuia ÎN ŞTIINŢA ISTORICĂ pentru a-l face capabil de observare^ ' i e în general la dezvoltarea mentală La acest merit logic se adaugă moral-? naya și s odialnaya Omul primitiv este complet neputincios printre natura din jurul său: conștiința neputinței sale l-ar cufunda în disperare fatală și inacțiune, dar teoria teologică îi inspiră speranța, cu ajutorul zeilor, de a influența natura și de a-și îmbunătăți poziția; îi deschide o perspectivă atractivă a unei posibilităţi nelimitate de a modifica natura şi astfel dezvoltă în el acea energie vitală care este necesară dezvoltării ulterioare În ceea ce privește meritul social, potrivit lui Comte, acesta este dublu: crearea societății în sine și crearea societății epe-'di a unei clase speciale de oameni care ghidează viața spirituală a unei persoane și îi gestionează interesele spirituale, care nu pot fi soarta întregii mase de oameni Pentru a crea o societate de oameni disparați, este necesară o anumită comunitate preliminară de idei și convingeri, iar fără o clasă îndrumătoare spirituală, sistemul acestor idei nu se poate dezvolta mai departe și, prin urmare, fără preoți, societatea umană ar exista, potrivit lui Comte, puțin mai sus decât o turmă de maimuțe Aceste două nevoi de bază - crearea societății și formarea unei clase spirituale conducătoare - sunt satisfăcute de etapa teologică cu preoții săi, ca intermediari între zei și oameni Preoții antici au purtat acel rol social, civilizator pe care Comte l-a intenționat în persoana viitoare a științei pozitive, reprezentanților de apoi, care, conform terapiei lui Comte, sunt oarecum îndreptați spre umanitate, comunitatea confuziei și consoanele armonioase ale minții - un ordine socializată implicită Un cititor modern al sociologiei lui Comte poate să răsfoiască aceste pagini fără să le acorde atenție, poate chiar să le găsească arhaice, dacă sunt comparate Biblioteca "Runivers" V I GER E împletește-le cu rezultatele unei literaturi abundente despre chestiunea Formelor primare ale societății umane și ale culturii primitive Pentru a le aprecia la adevărata lor valoare, trebuie să ne amintim că nota principală a dreptului der atura was P] !Nie sau ura pentru spiritual preoției și preoților, rezultatul cărora a fost o perversiune completă a rolului lor social și istoric În acest caz, desigur, se poate spune că Comte, încercând să expună semnificația preoților, a pus această întrebare pe o bază științifică; pentru a fi convins de acest lucru, este suficient să comparăm punctul său de vedere cu raționamentul corespunzător din "Schița" lui Condorcet Dar nu acesta este sfârșitul meritului lui Comte în raport cu istoria religiilor antice: Comte nu le-a dat doar locul lor cuvenit în istoria dezvoltării umane, dar le-a recunoscut ca evoluție progresivă și a încercat să determine legea care funcționează în ea Comte a folosit pentru această modificare a legii sale a celor trei state Formula originală și cea mai simplă a acestei legi a recunoscut teologic,

metafizic și pozitivism corp de viziune asupra lumii de către trei oaze succesive din istoria omenirii Abaterea de la această formulă strictă, Comte a susținut că geneza și dezvoltarea nu numai a viziunii metafizice, ci și a viziunii pozitive asupra lumii Ideile lui Comte, care în legea pe care a descoperit-o erau reprezentate de trei perioade succesive, sunt cu el de la bun început trei vederi existente simultan În această coexistență timpurie a trei puncte de vedere asupra fenomenelor, Comte vede un început progresiv, principiul mișcării în evoluția religioasă; și anume, prin influența atât a viziunii metafizice, cât și a celei pozitive, concepțiile religioase brute sunt desăvârșite și omul se ridică de la fetișismul primitiv la politeism și apoi la monoteism Biblioteca "Runivers" drrazdelesche theological - epoch ^ a ^ gri ^ period ^ g [a O k^ntb *a SEMNIFICAȚIA SA ÎN ȘTIINȚA ISTORICĂ Desigur, acest lucru nu este în întregime corect: părintele istoriei, Herodot, a spus mai profund și mai adevărat că Homer și Hesiod au creat zei pentru greci, i e că poeții antici i-au ajutat pe greci să se ridice de la concepțiile religioase primitive la imaginile plastice ale politeismului clasic; dar Comte are dreptate în sensul că ideile filozofilor au contribuit la distrugerea politeismului și la pregătirea unei perspective monoteiste J Această influență constantă a metodei metafizice și pozitive asupra teologicului este determinată de Comte: Feti-J schismă, politeism și monoteism Din istoria acestor trei perioade religioase se reduce în principal dinamica lui Comte Fetișismul pur, care îndumnezeiește imediat fiecare corp și orice fenomen, capabil să "atrage cu o oarecare energie să atragă atenția slabă de a infecta umanitatea", este pentru Comte fundamentul necesar al filozofiei teologice și, prin urmare, este recunoscut de el, împreună cu acesta, și stare universală originală lipsă de umanitate El argumentează energic împotriva scriitorilor care admit orice stare de om primitiv anterior fetișismului, când era absorbit exclusiv de interese materiale și care se referă la exemplul locuitorilor din Țara de Foc și al altor triburi ale Americii și Australia , care spune că "întotdeauna și pretutindeni organismul uman și-a reprezentat în toate privințele nevoile sale esențiale", și, în consecință, dezvoltarea identică a minții Opinia lui Comte despre răspândirea pe scară largă! Fetișismul se baza pe știrile despre religia negrilor din colonia portughezilor, a cărei limbă îi aparține însuși termenul de Fetișism Totuşi, şi în acest caz, iese în evidenţă tendinţa lui Comte de a abstracte, si-' ' construcţii tematice, pe lângă Fapte concrete ^ Biblioteca "Runivers" V I, ARMES În fetișism, i e în îndumnezeirea fenomenelor, Comte a văzut alfa și omega oricărei perspective religioase, astfel încât a recunoscut drept fetișism generalizat și sistematizat chiar "panteismul, cu care mulți metafizicieni profundi, într-un mod ciudat, se mândresc, mai ales în Germania" Prin urmare, Comte nu și-a putut imagina un om fără fetișism și, din acest punct de vedere, a respins orice idee despre orice altă evoluție religioasă în afara cadrului sistemului său Fetișismul însuși este descris de Comte pe scurt în termeni generali, insistând mai în detaliu doar asupra influenței fetișismului Luând în considerare această întrebare în raport cu dezvoltarea mentală, artistică și industrială a omului, Comte atribuie fetișismului o influență deosebit de favorabilă, ci plasează înalt influența acestuia în plan social, atribuindu-i, pe lângă înfățișarea magilor și a preoților , trecerea omului pe pământ viața umană și, împreună cu distrugerea animalelor răpitoare, conservarea raselor animale utile pentru cultură Toate acestea, de fapt, sunt foarte fantastice și arbitrare și merită menționate doar pentru că

dezvăluie din partea lui Comte dorința de a intra în evaluarea istorică a unor astfel de concepte despre om, față de care filosofia secolului al XVIII-lea era pur negativă Comte este pe deplin conștient de acest merit și se laudă că i-a inspirat pe contemporanii săi simpatie mentală pentru fetișism Cu toate acestea, în strânsă legătură cu acest merit istoric se află una dintre erorile fundamentale și fatale ale teoriei istorice a lui Comte Recunoscând că influența culturală benefică a concepției religioase crește pe măsură ce fetișismul se dezvoltă în politeism, iar acesta din urmă în monoteism, se slăbește din ce în ce mai mult, astfel încât Comte vede în fetișism cea mai puternică tensiune de re Biblioteca "Runivers" O KONT ŞI ÎNsemnificaţia acestuia ÎN ŞTIINŢA ISTORICĂ principiul religios în umanitate, mai puternic decât în politeism, ca să nu mai vorbim de monoteism; Astfel, negrul semi-sălbatic, care într-un acces de furie biciuie Fetișul pentru că nu și-a îndeplinit dorința, i se pare lui Comte o persoană mai religioasă decât un evreu care merge la moarte pentru a nu schimba instrucțiunile lui Iehova, sau un creștin pustnic, dedicându-și toată viața automortificării ascetice de dragul realizării idealului său religios Și aceasta nu este o greșeală întâmplătoare a lui Comte; Rezultă din Legea fundamentală a evoluției sale, construită pe reprezentarea slăbirii treptate a religioase Mirrvodar- Niya, în "puterea căreia este întregul, tot blândul manifestării slabe a principiului, care a fost prezis de către ar trebui să i se pară Aici teoria a ascuns în mod evident în fața cercetătorului cele mai cunoscute Fapte Cel mai o cunoaștere superficială a istoriei religiilor sau culturii ne va arăta că și religia și-a avut creșterea ei, dezvoltarea ei progresivă, că religia dintre popoarele civilizate a îmbrățișat omul mai puternic și a pătruns mai adânc în toate sfere ale vieţii decât printre sălbatici în viaţa lor simplă şi cu gradul lor scăzut de dezvoltare Neînțelegerea despre religie în care a căzut Comte în filosofia sa a istoriei este foarte caracteristică întregului său sistem L-a inspirat cu o teză care a dat peste cap întreaga dezvoltare istorică a omenirii și l-a indus în eroare cu privire la fenomenele care au jucat un rol primordial în istoria culturii Apoi demonstrează cu o claritate deosebită cât de puțin Comte a fost ghidat în sociologia sa de observarea Faptelor și de compararea lor și în ce măsură dinamica sa este dominată de construcția a priori a fenomenelor Trecerea de la fetișism la următoarea etapă de dezvoltare, la politeism, se realizează, potrivit lui Comte, grație observațiilor de natură pozitivă și gândirii metafizice; zeii politeismului diferă de Fetișuri într-un mod mai general și de Questions of Philosophy, voi , Biblioteca "Runivers" V I GERBE atras de natură; fiecare dintre ele înlocuiește, ca să spunem așa, întregul, o colecție de fetișuri (une troupe de fétiches), adică i se atribuie o serie întreagă de fenomene omogene, care au fost explicate anterior prin acţiunea multor Fetişuri separate: transformarea fetişismului în politeism presupune, deci, sistematizarea fenomenelor şi subsumarea lor într-un concept general Comte consideră acest succes al rațiunii extrem de dificil și semnificativ, chiar mai dificil decât trecerea de la politeism la monoteism; căci fetișismul a văzut natura ca autoactivă, parcă ar fi înzestrată cu viață, în timp ce în politeism este moartă, pasivă și supusă necondiționat arbitrarului divinității, acționând prin ea Având în vedere acest lucru, Comte numește tranziția la politeism un salt puternic, care trebuie să fi costat scump mintea umană Descriind politeismul însuși, Comte îl declară a fi principala formă a sistemului teologic, luată în ansamblu În termeni mentali, politeismul, în comparație cu fetișismul, este, este adevărat, prima slăbire generală a

principiului religios (décroissance) , dar în același timp este adevăratul timp al celui mai intens spirit religios de dezvoltare Pentru a evalua rolul politeismului în evoluţie, Comte îl consideră, după obiceiul său, în trei aspecte: în primul, i e în mental, el notează, în primul rând, "marea creație" a zeilor păgâni, prima ascensiune generală a activității pur mentale (speculative) a minții noastre: aceasta este legată de ideea anticilor despre soartă , care stârnește reflecția filozofică și sugerează pentru prima dată conceptul de legi naturale, imuabile De asemenea, Comte acordă o mare importanță ghicirii anticilor, constatând că a stârnit observația și a deschis calea previziunii, care este cea mai înaltă proprietate al științei; conform acesteia, Comte își exprimă regretul că observațiile augurilor au dispărut fără urmă pentru noi Biblioteca "Runivers" O KONT ŞI ÎNsemnificaţia acestuia ÎN ŞTIINŢA ISTORICĂ de influență mentală Comte se referă și la impactul politeismului asupra activităților artistice și industriale ale omului Deși aici s-ar putea spune multe, mai ales în legătură cu grecii, însă puțină cunoaștere a datelor specifice din istoria artei grecești se face simțită în mod special aici și îl împiedică pe Comte să depășească discuțiile cele mai generale, chiar banale În termeni sociali, Kont atribuie poli- este crearea finală a unei clase spirituale speciale și încearcă să conecteze cu politeismul trezirea militantismului, a cărui consecință este sclavia, a cărei necesitate istorică și culturală o recunoaște Următoarea evaluare morală a politeismului la Comte nu este nici armonioasă, nici completă: aici vorbim despre vătămarea morală a sclaviei, care are prea puțin de-a face cu politeismul, și despre confuzia dintre puterea spirituală și cea seculară, al cărei rezultat a fost subordonarea a moralității față de politică - un dezavantaj, pe care, potrivit lui Comte, ei au încercat să umple cele antice cu festivități religioase, spectacole de teatru și sisteme filozofice Cel mai nesatisfăcător, potrivit lui Comte, este moralitatea politeismului în raport cu viața de familie Pe de altă parte, Kont atribuie politeismului trezirea iubirii pentru patrie și dezvoltarea disciplinei militare ca principiu moral Trecând la descrierea istorică a politeismului, Comte distinge trei moduri în el: egiptean, grec și roman El încearcă să le combine și să le aducă sub conceptul de evoluție, iar pentru aceasta recurge foarte artificial la noțiunea de relație dintre puterea spirituală sau preoțească și militarismul O teocrație completă este stabilită în Egipt; casta spirituală atinge dominația necondiționată și subjugă casta militară; acesta este motivul stagnării în cultura Egiptului În Grecia, există condiții care nu permit o astfel de comandă * Biblioteca "Runivers" V I GER E lucruri: domeniul militar este eliberat de principiul teocratic Odată cu apariția politeismului militar (cum spune Kont), evoluția se împarte în două; în ea apar două direcţii esenţial diferite, contopite anterior în politeismul teocratic, şi anume: evoluţia mentală este izolată de cea socială şi fiecare se dezvoltă în felul său; prima este Grecia, a doua Roma Faptul că Comte nu a spus absolut nimic despre Egipt, în afară de definiția schematică de mai sus, ar putea fi explicat prin faptul că în zilele tinereții sale, când încă se dedau la lectură, egiptologia era la început Dar uimitor este caracterul stereotip al discuțiilor sale despre Grecia și sărăcie, observațiile sale de fapt, care, de altfel, sunt împrumutate de el de la De Maistre "Viziunea filozofică" (lovitură de stat) aruncată de el "asupra totalității istoriei grecești" se rezumă la faptul că spiritul militar și cucerirea din Grecia, deși au reușit să pună capăt ordinii teocratice, totuși, pe de altă parte, au fost întârziate de condițiile

locale, nu s-au dezvoltat atât de puternic încât să absoarbă toate facultățile spirituale ale poporului grec și au provocat "o energie cerebrală, constant trezită, pe care politica nu a fost capabilă să o satisfacă pe deplin" Aceasta a fost "marea cauză" care a dat naștere unei clase speciale de gânditori care nu aparțineau clasei preoților, dar în multe privințe similare acestora în activitățile lor, adică filozofii greci care au creat metafizica greacă Această metafizică a servit ca organ pentru descompunerea politeismului antic și, cu ajutorul pozitivismului, a finalizat sarcina istorică de a transforma politeismul în monoteism, care la Comte este identic cu creștinismul Aceasta este, după Comte, explicația nouă și laborioasă a "adevărului sens al civilizației grecești", pe care, de aceea, nu fără mândrie, și-o atribuie! Biblioteca "Runivers" O KONT ŞI ÎNsemnificaţia acestuia ÎN ŞTIINŢA ISTORICĂ După cum se știe, filozofia greacă a fost, desigur, unul dintre motivele decăderii politeismului contemporan și, pe de altă parte, a contribuit la stabilirea concepțiilor monoteiste în lumea antică Dar din aceasta nu rezultă în niciun caz că filosofia greacă a fost sursa acelui monoteism care a zdrobit politeismul păgân în lumea antică, adică monoteismul evreiesc Deși dogma creștină s-a format ulterior sub influența filozofilor greci, principiul monoteist în creștinism nu a fost împrumutat din filosofia greacă, ci își are rădăcinile într-un principiu pur religios, în ideea lui Iehova, pe care o regăsim printre evrei cu mult înainte aspiraţiile monoteiste în filosofia greacă Între timp, Comte prezintă cazul contrar binecunoscutelor Fapte, în formă inversă, - el derivă monoteismul, adică creștinismul prin aceasta, din metafizica greacă și, făcând aceasta, ocolește sensul monoteismului evreiesc Doar cu o sută de pagini mai departe și fără nicio legătură cu raționamentul de mai sus, Comte atribuie evreilor imboldul sau inițiativa în mișcarea religioasă care a stabilit dominația monoteismului Dar, în același timp, încearcă să minimizeze semnificația evreilor în istorie În general, trebuie remarcat că în nimic, poate, caracterul pur-ootalichgnyats/ v al dinamicii lui Comte se manifestă atât de clar, ca în judecățile arbitrare și contradictorii ale lui Comte despre originea și rolul monoteismului evreiesc Pe de o parte, el susține că nu există nimic întâmplător în procesul istoric pe care îl înfățișează și că, prin urmare, din legea care stă la baza evoluției pe care a stabilit-o, pot fi deduse toate particularitățile procesului istoric, nu numai epocile sale individuale, ci chiar şi localităţi pot fi determinate deductiv pe glob, în care urmau să apară momente individuale de evoluţie În acest sens, Comte spune: "Spre deosebire de opinia general acceptată (vulgaire) a filozofilor noștri, într-o traducere uimitoare Biblioteca "Runivers" V I GERBE poarta care a completat istoria antică, nu există un singur fapt important, a cărui epocă și rezultat nu ar putea fi prezis rațional printr-o combinație înțeleaptă de recenzii anterioare; în acest fel a fost posibil să se determine chiar provincia Roma, în care trebuia să înceapă mișcarea organică " Sub provincia romană, unde urma să aibă loc o revoluție remarcabilă, adică trecerea de la politeism la monoteism, trebuie, bineînțeles, să înțeleagă Palestina Între timp, când Comte se apropie de explicația istorică a monoteismului evreiesc, el subminează semnificația sa istorică, declarând-o prematură și subdezvoltată (avorté) monoteism și o anomalie ciudată Nu a fost într-adevăr loc pentru această "anomalie" în evoluția triplă a politeismului stabilit de Comte - Egiptul, Grecia și Roma - și, prin urmare, Comte a fost obligat să inventeze o origine foarte ciudată pentru ea În "mica teocrație" a poporului evreu, Comte vede un

descendent accidental (derivation accessoire) a teocrației egiptene sau chiar o colonie de preoți egipteni sau caldeeni colonie, unde, în ciuda antipatiei constante a populației inferioare față de o instituție atât de prematură, monoteismul trebuia însă păstrat în puritate, deși nu fără luptă, ci universal recunoscut "*) Dar, făcând această concesie realității istorice, recunoscând un Fapt concret, deși într-o formă deformată, Comte se grăbește să-i distrugă sensul pentru a-și exalta construcția deductivă a istoriei pe cheltuiala ei *) V, Biblioteca "Runivers" O KONT ŞI ÎNsemnificaţia acestuia ÎN ŞTIINŢA ISTORICĂ "Deși", spune el, "am considerat necesar, pentru o mai bună elucidare a semnificației teoriei mele de bază, să caracterizez rațional chiar și acest monoteism rudimentar, nu trebuie uitat, totuși, că acesta este un trecător (secundar) aprecierea ei, chiar dacă ar fi fost recunoscută ca fiind controversată, pe atât de evidentă pentru mine, ea nu afectează câtuși de puțin temeiul esențial al subiectului, care a fost deja suficient de elucidat Având în vedere această combinație de motive, mentale și sociale, care au condus această mare mișcare generală a celei mai bune părți a umanității, este ușor de înțeles că și în absența inițiativei evreiești, evoluția generală nu ar fi fost lipsită de alte organe , care i-ar da inevitabil o direcție cu totul identică, transferând doar la alte cărți , acum poate fi pierdută, acea autoritate sacră, devenită acum proprietatea cărților canonice * Pasajul citat acum îi este deosebit de caracteristic lui Comte, deoarece arată cât de multe are în comun metodele sale, cu direcția căreia s-a opus pozitivismului său și pe care a considerat-o pentru totdeauna învinsă Așa cum în Hegel istoria concretă este crearea unui spirit de auto-recunoaștere în dezvoltarea sa, ea este în Comte produsul "evoluției"; și la fel cum la Hegel popoarele istorice devin momente ale cunoașterii de sine a spiritului, tot așa la Comte ele servesc ca organe de "evoluție" care există independent de ele și le folosește în propriul scop Desigur, Comte nu putea fi conștient de această analogie între construcția istoriei de către Hegel și deducția sa a evoluției istorice, întrucât nu a acordat atenție filozofiei istoriei a lui Hegel Dar Comte ar fi trebuit să observe că aici cădea în metoda obișnuită, atât de condamnată de el, a "metafizicienilor" care, în expresia lui, explicau fenomenele prin acțiunea unor entități abstracte care luau locul zeilor Într-adevăr, tocmai o astfel de "esență" are "evoluția generală" căreia îi atribuie Biblioteca "Runivers" V I GER E capacitatea, chiar dacă nu existau evrei cu literatura lor sacră, de a dobândi alte organe și cărți sacre pentru a face trecerea de la politeism la monoteism III Excepțional de preocupat de evoluția sa a celor trei stări de spirit, Comte alunecă doar la suprafața acelor evenimente ale istoriei politice care au contribuit la instaurarea creștinismului ca religie mondială și la înlocuirea perioadei antice cu cea medievală În studiul său asupra istoriei romane, el se limitează, de exemplu, la astfel de afirmații generale că "romanii, ca și alte popoare războinice din antichitate, pornind din germeni inevitabil teocrați, s-au emancipat, urmându-le exemplul, definitiv din această ordine inițială prin mijloace de izgonirea remarcabilă a regilor lor"; sau: "Cu cât se intră mai mult în studiul general al poporului roman, cu atât mai mult ne dăm seama că ei au fost cu adevărat destinați puterii mondiale, așa cum a exprimat frumos poetul său" Dar chiar și o astfel de descriere lipsită de sens a istoriei romane sau, așa cum spune Comte, "o asemenea aproximare a metodelor unei evaluări concrete", el consideră că este necesar să o justifice, ca o retragere de la metoda abstractă a dinamicii sale din

punctul de vedere al acestei metode Proprietățile duale ale poporului roman sau ale unui individ și evenimentele "eiuihisioriei nu au nicio semnificație "Acești greci sau romani, spune Comte, nu denotă deloc aici vreo societate specială, care să apară aleatoriu Întrucât lumea antică reprezenta o mare diversitate, adică popoare războinice, atunci cu siguranță trebuie să fi existat undeva o ordine de lucruri în care spiritul militant, după ce a învins teocrația, nu a putut duce la o cucerire sistematică, așa cum a fost în Grecia și, alături de ea, o altă ordine de lucruri ar fi trebuit să apară cu predominanța completă a cuceririi Biblioteca "Runivers" O KONT ŞI ÎNsemnificaţia acestuia ÎN ŞTIINŢA ISTORICĂ spiritul trupului" Deci, pentru Comte, grecii și romanii sunt doar momente schematice ale unei evoluții abstracte, interacționând prin care explică "remarcabila răsturnare, cea mai mare dintre toate pe care le-a trăit omul societate - înaintea acelei răsturnări în mijlocul căreia trăim "·, i e spre triumful pozitivismului Această "mare răsturnare" de la sfârșitul lumii antice este, după Comte, în apariția unei puteri spirituale deosebite, separată de cea seculară, în persoana ierarhiei catolice (papale) Apariția și triumful ei a fost, după Comte, rezultatul interacțiunii puterilor grecești și romane Jan Grecia a contribuit / J a adus aici metafizica filozofilor săi, Roma este puterea împăraților săi De la ciocnirea acestor două elemente, "pretenția nebună a filozofilor greci de a dominație" în viața spirituală și revendicarea opusă a împăraților romani la o putere nelimitată în lume - după Comte, o nouă putere înrudită cu ambele elemente, adică autocrația persoanei spirituale centralizarea spirituală, precum și în comun morala pentru a înfrâna pasiunile, iar în final, ca urmare a implementării cuceririi lumii de către romani, a avut loc o fragmentare a puterii seculare, care a determinat în final ascensiunea puterii spirituale sau papale feudalismul urmează pentru Comte din evoluția sa abstractă Așa cum anterior s-a dispensat de poporul evreu la ascensiunea creștinismului, tot așa acum nu are nevoie de tribul germanic pentru a explica feudalismul și sistemul politic medieval Comte constată că înaintea lui nu au fost capabili să explice originea ordinii medievale a lucrurilor, dând "însemnătate exagerată invaziilor popoarelor germanice"; drept urmare, feudalismul a fost ceva întâmplător Comte vrea să evite acest neajuns şi construieşte Feudalismul a priori fără Biblioteca "Runivers" V I GERBE orice intruziune, adăugând în același timp că, de altfel, latura accidentală a problemei, i e însăşi invazia popoarelor barbare poate fi explicată teoretic El derivă feudalismul din fragmentarea puterii militare a împăraților romani, care a avut loc ca urmare a faptului că militarismul, îndeplinindu-și sarcina de cucerire a lumii, s-a slăbit și în loc de ofensivă a căpătat un caracter defensiv; iar în al doilea rând, el explică feudalismul prin influența unei noi puteri spirituale, adică Catolicism Împreună cu aceasta, catolicismul iese în prim-plan în evoluția lui Comte și este evenimentul central al istoriei lumii înainte de debutul Revoluției Franceze Reprezentarea epocii medievale de către condeiul primului pozitivist este nuanțată de cel mai nemărginit romantism: Evul Mediu este numit în Contada epoca memorabilă, pe care critica metafizică goală (?) a marcat-o atât de nerezonabil cu epitetul sumbru, în timp ce, dimpotrivă, întreaga mişcare spirituală a timpurilor moderne se întoarce la ea şi îşi are originea în ea : Şi aici necredinciosul Comte, călăuzit de părerile lui De Maistre, concurează cu scriitorii ultramontani în apologia și exaltarea catolicismului medieval El ia sub protecţia sa manifestările cele mai caracteristice ale teocraţiei catolice: în recunoaşterea

infailibilităţii papale vede nu numai "o necesitate evidentă a regimului teologic", ci şi "un foarte mare progres intelectual şi social *); *) Este curios că biograful iezuit al lui Comte, Gruber, folosește această opinie în interesul ultramontanismului și vede în faptul că Comte o spunea deja în , "o nouă dovadă a cât de neîntemeiate și nerezonabile strigă liberale că infailibilitatea Papa există o nouă dogmă, necunoscută înainte de Autorul cărții A Comte, der Begrûnder des Positivismus etc , lovind cu metodele unei cercetări științifice cu totul imparțiale și conștiincioase, care nu tace despre nimic, își dezvăluie aici tendința Strigătele liberalilor nu sunt deloc atât de nerezonabile, recunoscând dogma infailibilității papale ca o inovație în teoriile multor scriitori bisericești, desigur, a existat și în Evul Mediu, dar ca dogmă a fost stabilită doar de Conciliul Vatican Astfel, cercetarea lui Gruber este un exemplu Biblioteca "Runivers" O KONT ŞI ÎNsemnificaţia acestuia ÎN ŞTIINŢA ISTORICĂ Comte apără celibatul ca mijloc de a preveni transformarea episcopilor în baroni feudali și a preoților în cavaleri și gloriifică această măsură "importantă și dificilă" ca pe un enorm merit politic al catolicismului, care prin ea "pune o barieră de netrecut în calea spiritul pătrunzător al organizării de caste pretutindeni, mai ales pernicios în aplicarea unei funcții sociale atât de înalte precum preoția" Comte ia chiar sub protecția sa puterea seculară a episcopului roman asupra patrimoniului Sfântului Petru, recunoscând "o posesie seculară destul de extinsă, limitată pentru totdeauna la capitala puterii spirituale, mijloc pe care se poate regreta, dar care era absolut necesar pentru a da refugiu ierarhiei"; este de acord că aceasta a avut consecințe triste, fatale, condamnând o parte atât de prețioasă și interesantă a comunității europene precum Italia la o anxietate constantă și la eforturi inutile timp de zece secole pentru realizarea unității naționale, dar consideră că este necesar să se împace cu aceasta având în vedere "considerațiile în fața lui încă neobservate de nimeni" despre necesitatea unui astfel de sacrificiu politic din partea Italiei, cerut de "totalitatea sistemului politic bazat pe catolicism" Alături de aceasta vine și apărarea la fel de arzătoare a lui Comte atât a disciplinei interne, cât și a dogmelor catolicismului Așa, de exemplu, Comte apără "împotriva reproșurilor banale ale protestantismului" interzicerea înțeleaptă a "obiceiului periculos al citirii indiscrete a Sfintei Scripturi"; el pledează pentru mărturisirea secretă ca mijloc necesar pentru menținerea întregii puteri spirituale a ultimei istoriografii catolice din Germania, care a reușit să îndrepte cu atâta succes metode pseudoștiințifice, citate abundente din surse primare și obiectivism exterior, în beneficiul ideii catolice Înclinația lui Comte către catolicism, subliniată de iezuit, a inspirat în duhovnicul Nietzsche un paradox semi-ironic despre Comte, ca despre "cel mai deștept iezuit, care dorea să-și conducă francezii la Roma printr-o cale giratorie a științei" Biblioteca "Runivers" V I GERBE Comte admite chiar că catolicismul, pentru a stabili și menține unitatea necesară vocației sale publice, a fost nevoit să înfrâneze, pe cât posibil, libera dezvoltare a spiritului individual, mereu predispus la dezacord în domeniul religios, și de aceea a avut dreptul de a ridica credinţa necondiţionată la autoritate spirituală la gradul de îndatorire principală a unui creştin Împotriva "acuzației banale" că această "necesitate evidentă" a sistemului catolic era mai propice pentru consolidarea puterii clerului înșiși decât a religiei, Comte obiectează că o astfel de substituire a interesului religios cu interesul clerului era în fapt extrem de benefic pentru societate, din moment ce, spune

el, "utilizarea practică principală a religiei la acea vreme era aceea că permitea ascensiunea temporară a unei corporații spirituale nobile, capabile în primul rând să dirijeze în mod binefăcător opiniile și obiceiurile societății Comte intră în și mai multe detalii în scuzele sale pentru latura dogmatică a catolicismului În același timp, Comte aprobă catolicismul în întreaga sferă a dezvoltării sale istorice și nu numai din punctul de vedere al necesității istorice, ci în numele oportunității culturale a conținutului și Formelor sale Astfel, el preamărește chiar "doza principală de politeism în catolicism, sub pretextul că monoteismul strict este practic imposibil și inutil; Comte are în vedere deiștii secolului al XVIII-lea, uitând de monoteismul strict al evreilor și mahomedanilor El aprobă, de dragul unității catolice , dogma că nu există mântuire în afara catolicismului și fanatismul fatal care a fost consecința necesară a acestei dogme; el apără dogma purgatoriului ca o completare necesară a dogmei chinului etern, și dogma transsubstanțiării, în ciuda faptului că atâta metafizică medievală a intrat în ea Toate ereziile, conform definiției lui Comte, se datorează unor erori grave, Biblioteca "Runivers" O KONT ŞI ÎNsemnificaţia acestuia ÎN ŞTIINŢA ISTORICĂ morală și politică, și astfel Comte ajunge la concluzia generală că catolicismul medieval a fost creația exemplară (bucătarul de lucrări) a înțelepciunii umane Această apologie pentru individualitatea istorică a catolicismului este în perfectă armonie cu idealizarea lui Comte a influenței sale culturale Beneficiile acestei influențe Kont o caută mai ales în domeniul moral și social Geniul social al catolicismului, potrivit lui Comte, constă în stabilirea autorității morale asupra societății (d'un pouvoir moral) și în subordonarea politicii la cerințele moralității Această influență binefăcătoare s-a regăsit atât în domeniul moralei publice, cât și private și familiale În ceea ce privește prima, gloria socială a catolicismului va fi întotdeauna recunoscută, chiar și într-un moment în care conținutul său teologic va fi doar memoria istorică, întrucât a constat în promovarea aspiraţiilor naturale ale omenirii pentru o morală mai paşnică şi universală În acest sens, catolicismul a transformat patriotismul sălbatic al lumii antice și a reînnoit moralitatea, înlocuind fervoarea patriotică cu iubirea universală Comte caută un alt merit moral în domeniul moralei familiei: catolicismul a sfințit căsătoria și a întărit-o, potrivit lui Comte, prin ridicarea autorității paterne și îmbunătățirea poziției femeii Comte a văzut acest lucru în principal în opoziție dintre papalitate și anumiți regi, care voiau să divorțeze de soțiile lor Dacă, în prezentarea influenței morale a catolicismului, Comte în drepturi generale - pe lângă faptul că nu distinge suficient de clar între creștinism în general și catolicism, ca formă cunoscută, atunci acest lucru nu se poate spune despre evaluarea lui Comte asupra politicii și intelectualilor influența catolicismului În primul rând, Comte denaturează complet adevărul istoric El nu ştie nimic despre aspiraţiile ierarhiei catolice pentru stăpânirea lumii şi Biblioteca "Runivers" V I GER E godenizarea autorităţilor laice Potrivit lui Comte, clerul catolic a cerut doar autorităților seculare ca acestea au fost ghidați în politică de principii morale, dar același ts£slrdmtsdo sshriobbrѢsti - dominația asupra statului; în lupta cu autorităţile laice, clerul, în opinia sa, s-a menţinut mereu într-o poziţie de apărare; Dacă au existat excepții, atunci acestea au fost doar "digresiuni accidentale - leniya" fără nicio "semnificație istorică" Și mai părtinitoare și mai sofisticată este glorificarea catolicismului pentru promovarea progresului intelectual în Europa de Vest Potrivit lui Comte, catolicismul a fost

atribuit în mod eronat artipatia la mişcarea mentală: el, dimpotrivă, întotdeauna Comte dă următoarea dovadă: ascensiunea minții mișcare semnificativă urmată imediat după si- sistemul catolicismului de la sfârşitul secolului al XI-lea era pe deplin dezvoltat şi atârnat chiar în centrul ei, adică in Italia Dacă mişcarea mentală a fost anterior imperceptibilă, atunci aceasta s-a datorat faptului că cele mai bune forțe au fost cheltuite pentru organizarea catolicismului Prin urmare, putem spune că mișcarea mentală nu a fost niciodată întreruptă în istorie Pentru a atribui catolicismului meritul trezirii minților, Comte se ridică împotriva exagerării Z a influenței arabe (o remarcă îndreptată împotriva lui Saint-Simon) și apoi înfățișează caracterul iluminator al catolicismului în patru direcții: în raport cu filozofia - subliniază Comte la o libertate largă, care a permis în Evul Mediu de către biserică în timpul studiului Filosofiei grecești (Aristotel); în zona "pur științifice i I ^ Sont ^ " licismul direct benefic, limitându-se în același timp, în loc de date de fapt, la argumente generale că monoteismul, reprezentând o slăbire foarte clară a spiritului religios, ar fi trebuit să fie eliberează "direct" mintea umană de obstacolele enorme pe care politeismul i le opunea din toate părțile; în domeniul esteticii Biblioteca "Runivers" O CONŢINUTUL ŞI SEMNIFICIA SA ÎN ŞTIINŢA ISTORICĂ Comte consideră că influența benefică a catolicismului este neîndoielnică; în special, Comte insistă asupra dezvoltării cântului bisericesc; În sfârșit, în domeniul vieții industriale, Comte atribuie catolicismului abolirea treptată a iobăgiei (servirea) Aceste date sunt suficiente pentru a arăta cât de neceremonios tratează Cont materialul istoric pentru glorificarea catolicismului Dar a înțeles oare acel catolicism, de dragul căruia denaturează în așa fel adevărul istoric? - De altfel, înalta însemnătate a sistemului medieval a fost determinată în ochii lui Comte doar de faptul că, în urma Sfântului Simon, a văzut în el o separare fundamentală a puterilor, adică separarea strictă a puterii spirituale de cea laică, iar esența catolicismului a fost epuizată pentru Comte prin organizarea unei clase spirituale speciale, disciplinată ierarhic, căreia i-a fost încredințată conducerea nevoilor spirituale și dezvoltarea societății și care a fost pregătită pentru el chemarea prin educaţie specială Comte vede în organizarea clerului catolic cea mai mare și dublă îmbunătățire în comparație cu principiul politic al republicilor antice: pe de o parte, capacitatea juridică se extinde fără limită și, nelimitată la limitele unei clase privilegiate, permite înălțarea de oameni demni din toate clasele până la cele mai înalte niveluri; pe de altă parte, catolicismul înlocuiește alegerea celei mai mari cu cele mai mici în ordine inversă, adică programare Atunci Comte vede în metoda de alegere a șefului acestei clase spirituale, adică papă, un model de înțelepciune politică, îmbinând toate garanțiile de ordine și consecvență pe care le oferă ereditatea, cu toate beneficiile principiului alegerii celui mai capabil Comte nu vede nimic mai departe de această organizare externă El nu vede însuși sufletul catolicismului, crezând că latura religioasă a catolicismului a fost doar un apendice eronat Biblioteca "Runivers" V I GER E V la organizarea sa maiestuoasă Comte nu realizează că puterea acestei instituții stă în credința care l-a inspirat, că regatul episcopului roman a apărut din ideea religioasă a Împărăției lui Dumnezeu și că teocrația catolică și-a extras puterea din chemarea ei la conduce omenirea către Împărăția Cerurilor Comte, dimpotrivă, numește vocația religioasă a clerului, preocuparea lor pentru suflete, "un scop himeric, care trebuia să dăuneze adevăratei îndatoriri (l'office réel)

a clerului" În același mod, Comte ignoră un alt ideal al Evului Mediu, datorită căruia singur s-a putut completa sistemul teocratic, și anume, idealul ascetic, care și-a impus trăsătura cea mai expresivă asupra întregii vieți a Evului Mediu Comte însă, menționând în treacăt instituțiile monahale, le recunoaște ca un element esențial al sistemului catolic, ca leagăn al celor mai importante dogme, ca o școală de caractere și un domeniu pentru politicienii din cler, dar Comte consideră ascetul virtuţile călugărilor numai din punctul de vedere al "beneficiului lor igienic" şi ratează aparenţa că spiritul ascetismului s-a manifestat nu numai în mănăstiri Dar ce este catolicismul medieval fără vocație religioasă și fără ideal ascetic? Se poate spune că Comte a văzut doar învelișul exterior al catolicismului medieval; viziunea sa pozitivă despre catolicism poate fi comparată cu coconul unei crisalide din care a zburat un fluture Această laicizare a catolicismului nu îi aparține numai lui Comte: în raport cu această piatră de temelie a construcțiilor istorice și social-utopice ale lui Comte, se poate indica un împrumut direct Stabilindu-și genealogia, Comte numește șase predecesori cărora le atribuie o influență directă asupra formării pozitivismului Menționând ^ întâmplător despre Bschpa și Padl și despre profesorii săi științifici, Comte îl numește pe Hume principalul său filozof Biblioteca "Runivers" O KONT ŞI ÎNsemnificaţia acestuia ÎN ŞTIINŢA ISTORICĂ predecesor skim; alăturat-o, potrivit lui, cu o semnificație secundară este Site-ul, ideea principală a căruia a fost adusă în sistemul actual doar de pozitivism "În mod similar", continuă Comte, "Condorcet trebuie să fie completat politic de De Mestre, de la care am învățat încă de la începutul dezvoltării mele filozofice toate principiile esențiale care sunt acum cu adevărat apreciate doar de școala pozitivă" *) Limitând influența lui Condorcet și a lui De Mestre la sfera politică, Comte a restrâns și sfera și puterea influenței lor Condorcet și De Maistre au fost pentru Comte principalii exponenți și reprezentanți ai două viziuni anterioare și depășite, în ochii lui, care aveau să înlocuiască pozitivismul lui Comte, metafizic (în sensul raționalismului iluminator) și teologic Dar pozitivismul lui Comte nu a fost o simplă negare a evoluției trecute, ci o reorganizare științifică a principiilor sociale vitale conținute în ea - ordine și progres, corect înțelese și coordonate oportun Așadar, Condorcet și De Maistre au fost pentru Comte, împreună cu asta, mentori în filosofia istoriei Despre rolul lui Condorcet în această privință va trebui să vorbim în altă parte și, întrucât influența lui De Maistre se învârte în principal în jurul chestiunii semnificației catolicismului pentru pozitivism, suntem obligați aici să ne apropiem de el Filosofia istoriei celebrului lider al mișcării ultramontane, contele Joseph de Maistre, opera literară *) Cateh pune ed R Comte continuă aici sugerând că cei șase predecesori de mai sus îl leagă direct cu cei trei părinți ai "filozofiei reale a timpurilor moderne": Bacon, Descartes și Leibniz, iar datorită acestei venerabile genealogii, spune Comte, "The Middle" Vârste, personificate în mental în relație cu Sf Tommy Dquinsky, Rogeromlou Backrn și Dantom, sunt adus direct în legătură cu eternul maestru al tuturor gânditorilor adevărați, incomparabilul Drist; de la £ L £ m Întrebări de filosofie, carte , Biblioteca "Runivers" V I GER E a căror glorie și glorie coincid cu copilăria și tinerețea lui Comte, se reflectă la fiecare pas în d£(-•j mics ale acestuia din urmă Din De Maistre, Comte și-a tras viziunea asupra istoriei Greciei, idealizarea sa romantică a "catolicismului medieval" , o neînțelegere disprețuitoare a protestantismului , condamnarea "radio-nalismului" iluminist XVII veka

și justificarea iacobinismului din punctul de vedere al nevoilor evoluției istorice Dar ceea ce este cel mai caracteristic dintre toate este că însăși privirea asupra esenței catolicismului medieval și înseși motivele pentru a fi purtat de acesta au multe în comun între Comte și De Maistre Deja acest înflăcărat apărător al Bisericii nu are plăți suplimentare pentru catolicism în prim plan, ci structura sa ierarhică; nu este atât de interesat de credință, sau de conținutul religios al catolicismului, cât de triumful ierarhiei sale De Maistre nu a ezitat să proclame că drepturile marelui preot (Le souverain pontife) și supremația sa spirituală constituie însăși esența religiei Deja cu De Maistre, biserica își asumă caracterul de instituție politică și este prețuită mai ales pentru că servește drept suport de neclintit pentru o putere spirituală infailibilă Cartea lui De Maistre despre "Papa" arată destul de clar acea nevoie profundă de o singură autoritate în viața spirituală a omului, care l-a determinat pe acest autor să apere infailibilitatea papală, indiferent de semnificația ei religioasă În favoarea infailibilității papale sunt avansate nu argumente teologice sau canonice, ci cele pur laice Potrivit lui De Maistre, papa ar fi infailibil chiar dacă nu ar primi autoritatea divină; toată guvernarea trebuie să fie una, iar puterea spirituală nu poate fi una decât sub condiția concentrării ei într-o singură persoană infailibilă Dacă nu ar exista o autoritate infailibilă, toate normele dreptului și justiției s-ar fi secat pe pământ și s-ar fi instaurat anarhia morală și politică Fără tribunalul suprem, litigiile de drept civil ar rămâne nesoluționate Biblioteca "Runivers" O KONT ŞI ÎNsemnificaţia acestuia ÎN ŞTIINŢA ISTORICĂ viaţa de zi cu zi despre graniţele dintre "propriu şi al altora " Fără un tribunal suprem în probleme internaționale, popoarele ar fi lăsate pentru totdeauna luptei civile fratricide Astfel, puterea papală infailibilă, deposedată de atributul ei religios, devine, pentru de Maistre, personificarea singurei autorităţi spirituale de pe pământ, dincolo de limitele unei comunităţi religioase cunoscute şi fără limitarea vreunei sfere de competenţă În acest fel de putere spirituală, Comte și-a găsit idealul, renunțând la el de la orice semnificație și scop religios El glorificează teocrația medievală, găsind în ea doar defectul că și-a impus o sarcină religioasă Prin urmare, el așteaptă reînnoirea omenirii de la o asemenea autoritate spirituală unică și infailibilă, care va pune capăt oricărei obscurități de pe pământ în chestiuni sociale, morale și științifice, adică, așa cum îi plăcea să spună, orice anarhie intelectuală și morală Dar mai mult decât atât: la De Maistre, Comte a găsit solul pe care coborise, sacrificând conținutul religios al catolicismului, complet pregătit De Maistre a arătat deja științele exacte ca singurul domeniu în care o persoană nu riscă să cadă în eroare, în care nu este obligat să se limiteze doar la presupuneri De Maistre prezenta deja științele exacte ca un surogat al catolicismului, le compara cu el ca pe o dilemă între care trebuia să aleagă: "când iau în calcul", spune el, "slăbirea generală a principiilor morale, eterogenitatea opiniilor , precaritatea autorităţilor de stat care nu au sub ele raţiune, mi se pare că fiecare filosof adevărat trebuie să aleagă între două ipoteze şi anume: ori va apărea o nouă religie, ori creştinismul va fi reînnoit (rajeuni) de vreo * Biblioteca "Runivers" V I GERBE într-un mod extraordinar" *) De Maistre s-a hotărât să servească în cea de-a doua sarcină; Comte a devenit fondatorul și ierarhul unei noi religii pozitive Dar geneza Countismului o putem urmări și mai departe, în noul "mgk^lg^Catolicism" al lui De Maistre Elocventul apărător al papalității a visat la o combinație de

catolicism și știință exactă și a schițat sarcina celui care va lua asupra sa reînnoirea lumii Iată ce a scris De Maistre în Serile din Sankt Petersburg în anul în care tânărul comte și-a descoperit legea pozitivismului: capul unui om strălucit Apariția acestui om nu poate fi departe - poate că există deja El va pune capăt la al optsprezecelea "ea, spre care înaintăm cu pași repezi" IV Cu o asemenea neînțelegere despre sensul și spiritul catolicismului, Comte, desigur, nu a putut înțelege corect motivele căderii ordinii medievale și sensul istoriei moderne Odată cu înflorirea deplină a teocrației medievale, în secolul al XIII-lea, perioada religioasă se încheie pentru Comte și începe un nou timp, pe care el îl numește epoca criticii și continuă până la apariția, în fața lui, a erei pozitivismului Epoca critică este marcată de dominația metafizicii, iar semnificația istorică a acesteia din urmă este epuizată în ochii lui Comte prin faptul că sub influența sa are loc descompunerea viziunii și sistemului teologic asupra lumii În însăși trecerea în revistă a acestui proces istoric, Comte își modifică totuși poziția de bază asupra sensului metafizicii și încearcă să corecteze "opinia actuală" *) Citat din I Schmidt Gesch d Franz Litt eu, Biblioteca "Runivers" O CONCURS ŞI ÎNSEMNIFICAŢIA SA ÎN ŞTIINŢA ISTORICĂ, f despre cauza căderii, sistemul medieval, "exagerând influenţa istorică a mişcării critice şi negative a minţilor din secolul al XIV-lea" Comte nu vrea să audă despre un fel de "trezire imaginară a rațiunii (réveil prétendu) la începutul unei noi istorii, întrucât, în opinia sa, catolicismul nu a liniştit niciodată raţiunea Cum, atunci, se poate explica căderea viziunii medievale asupra lumii? Această explicație în Comte este incredibil de inconsecventă și numai prin cunoașterea directă a operei sale se poate forma o idee despre gradul acestei inconsecvențe Comte este fie o consecință a altor fapte, fie evoluția unui principiu abstract, de exemplu, monoteism Incoerența indicată în acest caz se datorează în principal simpatiei lui Comte pentru organizarea ierarhică a catolicismului medieval Apreciind foarte mult această organizare și gloriind meritul cultural al catolicismului, Comte este extrem de nedispus față de toate curentele și forțele de opoziție și, prin urmare, este înclinat să își reducă rolul în lupta împotriva catolicismului Drept urmare, Comte încearcă să stabilească că catolicismul a căzut și nu din forțele ostile, reprezentând un presupus progres istoric Pentru a-și duce la îndeplinire ideea că căderea catolicismului s-a datorat decăderii interne, Comte susține că până la sfârșitul secolului al XIII-lea, sub BoniFace VIII, misiunea sa socială fusese stabilită lipsa de moralitate și că autodecăderea rezultată a catolicismului (désorganisation spontanée) s-a exprimat apoi în slăbirea spiritului religios al preoției (relâchement de l'esprit sacerdotal) și în apariția ereziilor (V,) ' Mai puțin abstract, o altă explicație va părea, aceea Biblioteca "Runivers" * V I GERBE Declinul catolicismului a fost inevitabil (ruina ireparabilă) și s-a produs "numai ca urmare a ciocnirii reciproce a principalelor sale organe fără niciun atac sistematic din exterior timp de două secole" Această "minunată" instituție a două puteri, pentru care Comte a glorificat atât de mult catolicismul, "ar trebui, în cuvintele sale, să devină principiul inevitabil al decăderii" Dar la întrebarea - de ce este așa? - Comte răspunde cu ajutorul unuia dintre cele mai caracteristice dispozitive ale dinamicii sale, eliminând cu îndrăzneală toate Faptele și întrebările care sunt incomode pentru ea Așa cum Comte, dorind să deducă monoteismul din metafizica greacă, a declarat monoteismul evreiesc prematur, tot așa recunoaște acum separarea puterii spirituale și temporale în catolicismul medieval, "în ciuda utilității sale înalte

imediate", ca o efort în cel mai înalt grad prematur este că spiritul catolicismului a căutat să depășească limitele nedefinite ale acestei separări a puterilor Această explicație este în contradicție cu alta, în care Comte atribuie căderea catolicismului filosofiei false "Insista- v schiy depozit al căderii catolicismului" se dovedește a fi aici într-un timp - "diviziunea filozofiei medievale în tempo ^adny și ma^a^; consecința căreia a fost rivalitatea dintre spiritul de stat, care și-a păstrat dominația în lumea morală și socială Numai pozitivismul, explică Comte, va conduce filosofia naturală la faptul că devine o filozofie morală și politică Din acest punct de vedere, Comte vede "cauza generală a decăderii mentale inevitabile" a catolicismului este că el, "nefiind capabil să asimileze mișcarea spirituală, a căzut în urma lui" Asigurându-se astfel - în secțiunea dedicată luării în considerare a catolicismului - independența și puterea acestui mare principiu istoric, care nu a căzut Biblioteca "Runivers" O KONT ŞI ÎNsemnificaţia acestuia ÎN ŞTIINŢA ISTORICĂ din propria sa mână, nu numai din arbitrariul elementelor cuprinse în ea, sau din precocitatea sa istorică ^ - Comte separă în cele ce urmează Frontul complet de două argumente istorice Acest departament conține sub nume epoca critică care descrie stadiul metafizic sau istoria acelei metafizici, care a distrus sistemul teologic și a servit drept "tranziție de la teologie la pozitivism " Această simplă comparație și identificare a doi termeni, critică și metafizică, pentru a desemna trăsăturile dominante ale vremurilor din secolul al XIV-lea după XIX,' ne dezvăluie precaritatea și inconsecvența construcției istoriei de către Kont Potrivit legii sale de bază, perioada metafizică urmează celei teologice și constă în faptul că toate fenomenele lumii se explică prin acțiunea principiilor metafizice De fapt, în expunerea istorică a lui Comte nu întâlnim niciodată influenţa metafizicii în acest sens În studiul său istoric, Comte înseamnă pretutindeni prin metafizică dominația principiului libertății de cercetare și critică "reduce fenomenele la principii generale, în care el vede cauza lor și, prin urmare, are un aspect general creator, a bine J caracter de descompunere Arbitrarul concepției lui Comte asupra rolului metafizicii se dezvăluie și mai mult în însăși descrierea "epocii critice" Comte o împarte în trei secțiuni - epoca preliminară sau preliminară, când mișcarea distructivă are loc "instinctiv ȘI involuntar : aceasta este epoca secolelor al XIV-lea și al XV-lea, apoi epoca protestantismului și în final "epoca filosofiei" Referitor la "epoca pregătitoare", Comte atinge în cele din urmă acele fenomene istorice majore care Biblioteca "Runivers" în · și · g e ρ b e a contribuit într-adevăr la prăbușirea teocrației medievale și la răsturnările culturale care au marcat apariția noii ere, dar, așa cum vom vedea acum, când le vom atinge, Comte le înfățișează extrem de nesatisfăcător și unilateral Deci, de exemplu, încercând să urmărească "evoluția estetică", adică dezvoltarea literaturii și artei în secolele al XIV-lea și al XV-lea în Italia, Comte a pierdut complet din vedere importanța înaltă a culturii antice în perioada Renașterii Comte vede în această mare ascensiune a creativității artistice doar "o modificare uluitoare, care se numește în zadar o regenerare a artelor și care, în multe privințe, a fost mai degrabă un fel de aspirație înapoiată (tendance retrograde), care inspiră o adorare prea servilă, exclusivă a monumentelor din antichitate, care aparținea unui sistem complet diferit de societate " Nu mai puțin unilaterale sunt judecățile lui Comte cu privire la mișcarea politică care a dus viața feudală la crearea formelor statale Dar aici, mai mult, caracterul stereotip al definițiilor istorice ale

lui Comte este clar vizibil În căderea sistemului teocratic, pe care papii doreau să-l instituie în Europa, Comte vede decăderea ordinii spirituale Vinovați de această dezintegrare, el îi expune pe campionii drepturilor puterii seculare și ai metafizicienilor Din acest punct de vedere, el aduce politica suveranilor medievali sub o definiție restrânsă - "absorbția puterii spirituale de către puterea seculară" și vede doar negativ în apariția statelor naționale distructiv în raport cu papalitatea, un fenomen Mai mult, impunând un șablon preluat din istoria sistemului bisericesc asupra vieții politice a Europei medievale, Comte vede și în crearea statelor pe ruinele vieții feudale - descompunere (décomposition și désorganization spontanée) Pornind de la o astfel de definiție, care este complet incompatibilă cu realitatea, Biblioteca "Runivers" O KONT ŞI ÎNsemnificaţia acestuia ÎN ŞTIINŢA ISTORICĂ se topește în dreptul de a-i pune pe campionii autorității și unității de stat - puneți-i (avocații) în aceeași categorie cu metafizicienii, recunoscându-i pe amândoi ca instrumente ale unei mișcări critice, corupătoare În consecință, Comte, deși îi atribuie pe constructorii formelor de stat din secolele al XIV-lea și al XV-lea meritul de a degrada nobilimea feudală, care a contribuit la triumful industriei, le atribuie totuși "o incapacitate de organizare" Intrând în unele detalii despre problema "descompunerii naturale a ordinii seculare", Comte distinge în acest proces cursul său obișnuit și se retrage de la el "cel mai bun tip este Franța, excepția de la regula generală este Acgdia" Comte folosește acest prilej pentru a arunca cu piatra în parlamentarism, dând "o premoniție a orbiților~" nesimțite a empirismului periculos, care pretinde că limitează marea mișcare europeană la împrumutarea monotonă a ordinii tranzitorii caracteristice evoluției engleze" În ceea ce privește rezultatul opus, adică înainte de triumful monarhiei asupra aristocrației în cele mai multe cazuri, atunci Comte admite că motivul pentru care este prea cunoscut pentru a insista asupra ei El, însă, se consideră obligat să prezinte cu această ocazie o "considerație importantă, nouă" Această considerație este într-adevăr foarte remarcabilă pentru caracterizarea filozofiei istoriei a lui Comte Se bazează pe "convergența a două procese simultane de descompunere a puterii seculare și putere spirituală" Dacă, spune Comte, "descompunerea acestuia din urmă a fost efectuată, din evidentă necesitate, în detrimentul autorității centrale (papalitate) - căci altfel nu ar fi revoluție - atunci, desigur, era necesar (il fallait bien, par une indispensabil compensation), din cauza compensației inevitabile Biblioteca "Runivers" c I G E R E astfel încât celălalt proces de dezintegrare (politic) are loc de obicei în direcția opusă, întrucât fără aceasta revoluția ar degenera într-o dezintegrare generală (démembrement), de care Europa era special protejată de această concentrare temporară în favoarea puterii regale Aceste cuvinte merită o atenție deosebită, nu numai ca unul dintre mostrele de retorică fără sens și de rezolvare pur formală a întrebărilor serioase, mostre în care dinamica lui Comte abundă atât de mult, ci și ca un nou exemplu de recurs al lui Comte deja indicat la metoda pe care o numește metafizic De unde, atunci, pe baza pozitivismului, această "compensare inevitabilă", care a asigurat triumful pe continentul european al puterii regale și al principiului centralizator? Această compensare se află aici în rolul lui Archaeus sau a unora dintre entitățile metafizice condamnate de Comte, cărora li s-au atribuit Faptele de explicat Apoi se dovedește a fi complet inutil, deoarece ordinea statului englez, adică monarhia constituțională nu a dus-o la decădere și ar fi putut avea același

rezultat favorabil pentru statul de pe continent În cele din urmă, după ce și-a asimilat ideea unei eliberări în timp util a Europei de calamitățile dezintegrarii, Comte admite principiul rezonabil și oportunitatea procesului istoric ascuns în spatele fenomenelor istorice, adică introduce scopuri în istorie v Să părăsim epoca de tranziție, "când spiritul de negație și distrugere se manifestă inconștient" (de parcă umaniștii și legaliștii s-ar fi răzvrătit inconștient împotriva teocrației medievale!) și să ne întoarcem la noul timp, când "spiritul discuției corupătoare" și " teoria sistematică a negației absolute" au început să se manifeste în deplin liber și conștient Biblioteca "Runivers" O KONT ŞI ÎNsemnificaţia acestuia ÎN ŞTIINŢA ISTORICĂ după Comte, în două faze sau etape - în protestantism și în deism, sau în general în filosofia secolelor al XVII-lea și al XV-lea ' Astfel, după Comte, protestantismul este o manifestare a unui spirit critic sau metafizic, opus spiritului religios sau teologic anterior Potrivit lui Comte, așadar, se pare că protestantismul a încetat să mai fie o religie și este mai departe de catolicism și creștinism decât este islamul sau monoteismul evreiesc, care aparțin perioadei fazei teologice Acesta este un paradox atât de izbitor, care a fost posibil doar cu abstracția completă a "evoluției" și cu totală neatenție la datele istorice De fapt, protestantismul în manifestarea sa concretă nu este un principiu critic, nu un sistem metafizic, ci religia și doctrina teologică, atât în sursa ei, cât și în rezultatele și influența ei asupra oamenilor Pro, testamentismul a apărut din inspirație religioasă; a creat noi Forme religioase, a acţionat asupra oamenilor prin credinţă şi a adus pe lume noi idealuri religioase, nu filozofice Deși reformatorii au negat autoritatea papală și au criticat învățătura bisericii medievale, totuși, din infailibilitatea papală, ei au făcut apel nu la rațiunea umană, ci la sfânta Scripturi și s-au închinat în fața autorității ei cu credință necondiționată Îndreptarea lor către această sursă a avut, așadar, ca rezultat nu un sistem filozofic, ci o nouă teologie, care a devenit mult timp dominantă J ? dând interes mental în țările protestante Dar caracterul religios al protestantismului se dezvăluie mai ales în influența sa psihică și socială În virtutea revoluției aduse de protestantism, credința religioasă a prins rădăcini mai adânc în inimile oamenilor și a devenit din nou pretutindeni și în toate principiul călăuzitor al vieții personale și sociale De aceasta nu este nicidecum o slăbire a religiosului Biblioteca "Runivers" V I G E V E Aceasta, după cum crede Comte, este principala trăsătură a secolului al XVI-lea, dimpotrivă: contrar schemei istorice a lui Comte, politeismul nu a îmbrățișat niciodată întreaga ființă umană atât de puternic, îndreptându-l spre slujirea unui ideal religios, așa cum era în epoca apariţiei protestantismului Dacă Comte, din cauza necunoașterii limbilor și literaturilor străine, era scuzabil pentru că nu cunoștea manifestarea protestantismului în Germania și Anglia, atunci soarta compatrioților săi, hughenoții, ar fi trebuit să-i deschidă ochii asupra esenței Mișcarea protestantă și l-au convins că nu argumentele raționaliste, ci entuziasmul religios i-au determinat pe adepții lui Calvin să meargă pe rug, să ducă războaie fără speranță și, după abrogarea Edictului de la Nantes, să prefere ruinarea familiei, expulzarea din patrie și munca grea la favorurile regelui Înțelegerea greșită de către Comte a protestantismului însuși provoacă o denaturare a istoriei sale și o evaluare eronată a influenței sale Toate discursurile lui Comte relatate aici au valoare doar ca un exemplar interesant al încrederii în sine a teoreticianului, amestecat cu o slabă cunoaștere a Faptelor,

două trăsături care sunt opusul pozitivismului în sensul observației științifice pozitive Însăși istoria protestantismului i se pare lui Comte foarte vagă; o împarte în trei etape: Luteranismul, Calvinismul și Socinianismul, definindu-și influența negativă astfel: la prima etapă, doar disciplina catolicismului a fost distrusă, la a doua, ierarhia, la a treia, dogma Comte se pare că nu a ținut cont de faptul că Luther îl vedea pe Papa drept Antihrist și respingea cele mai esențiale dogme catolice Având în vedere acest lucru, Comte afirmă că Luther a introdus doar modificări minore în dogmele catolice și a cruțat (respecté) ierarhia; de aceea, după Comte, luteranismul este singura formă organizată în rândul protestantismului În spatele calvinismului, care, în spiritul său teocratic propriu și mai puternic care organizație s-a apropiat cel mai mult de catolicism, Comte neagă "orice semn al unei organizații puternice" Acesta este urmat de studiul lui Comte asupra erorilor intelectuale și morale ale protestantismului Principala dintre cele dintâi este, în ochii lui Comte, condamnarea de către protestantism a oricărei autorități spirituale independente sau absolute: din aceasta Comte deduce neînțelegerea protestanților din Evul Mediu și fascinația lor pentru antichitatea clasică și idealul originalului Biserica Crestina De aici, Comte deduce și ipoteza stării de natură a "sofistului protestant", așa cum îl numește el pe Rousseau - de parcă ipoteza stării de natură îi aparține lui Rousseau personal și ar avea ceva de-a face cu protestantismul sursă, Comte deduce în cele din urmă tensiunea oricărui fel de ambiție (tension de toutes les ambitions), aroganța filosofică, de care numai Leibniz era liber - Comte îl favorizează în general foarte mult, ca matematician celebru - și în final, în general, rebelul înclinaţiile noului timp, căutând satisfacţie în schimbarea instituţiilor Ca o eroare morală, Comte dă vina pe protestantism pentru că a permis incestul și bigamia Motivul primei acuzații a fost, după cum s-ar putea crede, nerecunoașterea de către protestanți a interzicerii canonice a căsătoriei între rude, iar motivul celei de-a doua a fost răspunsul indecis și condescendent al lui Luther și Melanchthon la cererea landgravelui Filip din Hesse pentru a-i permite, pe baza Vechiului Testament, să se căsătorească cu o a doua soție pentru a nu fi într-o relație ilegală Celălalt reproș moral al lui Comte la adresa protestantismului nu este mai puțin arbitrar El acuză protestantismul de faptul că doctrinele religioase au devenit incitații constante la ură între oameni, de parcă fanatismul religios ar fi o invenție a protestanților Comte pierde din vedere faptul că printre unii protestanți în secte și în statele protestante în general, a fost proclamat mai întâi principiul toleranței; dar la urma urmei, acest principiu nu a fost inclus în programul unui gânditor care dorea să adune întreaga umanitate sub autoritatea unei singure puteri infailibile Cel mai ciudat lucru dintre toate este că Comte deduce fanatismul protestanților "din degradarea puterii lor spirituale" (dégradation du pouvoir spirituel) Erorile și păcatele istorice ale protestantismului sunt însă înrădăcinate, potrivit lui Comte, nu numai în desconsiderarea autorității autorității spirituale Reproșul făcut de Comte protestanților se extinde mai departe; vinovăția lor nu este doar negativă, ci și pozitivă: nu numai că au respins adevărul care era gata, dat lor de sus, dar ei înșiși căutau adevărul Conform definiției lui Comte, protestantismul se reduce la dogma absolută a libertății de cercetare (réductible au dogme absolu du libre examen) S-ar părea că apostolul doctrinei, care a respins

toate sistemele religioase și filozofice precedente, cerând o subordonare necondiționată a tuturor legilor religioase, morale și politice ale noilor formule, ar fi trebuit să fie potrivit pentru prevederea Iya; totuşi, Comte condamnă acest principiu ca sursă a tuturor revoluţionare ^şi ^anarhiste-v syu^sj^dredrd După ce a asimilat acest principiu, Luther, conform Potrivit lui Comte, el a influențat și popoarele catolice Libertatea de cercetare, care era privilegiul monarhilor și teologilor, a fost extinsă la toți credincioșii Comte, este adevărat, recunoaște în alt loc, pe o pagină plină de adevăr istoric (V,), semnificația culturală a principiului cercetării libere și deduce din acesta toate principiile progresului politic modern - libertatea de conștiință sau toleranța , egalitate în sensul recunoașterii generale pentru toate ființele umane ce demnitate, democrație în sensul proclamării principiului dominant în materie politică a "interesului comun, anterior prea des sacrificat intereselor forțelor - Biblioteca "Runivers" O KONT ŞI ÎNsemnificaţia acestuia ÎN ŞTIINŢA ISTORICĂ nyh și în sfârșit principiul național, în sensul respectării independenței statelor mici; dar aceasta este doar una dintre nenumăratele contradicții din Comte, un nou caz pentru aplicarea tehnicii sale obișnuite pentru a elimina inconvenientele Datele istorice, care sunt importante pentru doctrina sa, sunt indicate prin prematuritatea lor: cu diverse rezerve, Comte încearcă să slăbească meritul în acest sens al "doctrinei critice", părăsind viitorul, adică pozitivism, realizarea efectivă a acestor binecuvântări, și dovedind că, în condițiile vremii și odată cu eșecul doctrinei critice, consecința sa a fost doar un spirit revoluționar, singurul organ posibil al progresului social la acea vreme, inevitabil condamnat în sfârşitul să se transforme într-o tendinţă de răzvrătire Așadar, Comte atribuie principiului libertății în protestantism doar un sens critic, corupător și distructiv În această informaţie a roestantismului a ¿ego-~ luugoaagy ^doctrină, există o eroare istorică chiar mai semnificativă decât în evaluarea meschină de mai sus a protestantismului, din cauza unui rău-voitor Atitudinea lui Comte față de el Această eroare se pare că Comte nu era complet conștient de principiul creativ pozitiv din protestantism Puterea creatoare a protestantismului, manifestată în formarea personajelor și în crearea de noi Forme istorice, a avut ca sursă, pe lângă inspirația religioasă, pe care Comte nu a observat-o, un alt principiu, pe care l-a lăsat și el fără nicio atenție acțiunea acestor două principii, care au dat naștere protestantismului, manifestat clar în acel moment semnificativ, care ry poate fi numit momentul nașterii protestantismului Când, la Dieta de la Worms, călugărului Wittenberg i s-a cerut să renunțe la opiniile sale și să se supună autorității papilor și conciliilor, Luther și-a motivat refuzul cu două argumente: o referire la Sf Scriptura și la sfatul ei Conștiința lui, așa cum a spus el, este legată de dovezi Biblioteca "Runivers" V I GER E cuvintele lui Dumnezeu, "este nesigur și necinstit să acționezi împotriva conștiinței cuiva "*) În acest apel la conștiința cuiva, indiferent de autoritatea papilor și a conciliilor, există, desigur, principiul criticii individualiste, dar aceasta nu este puterea Puterea constă în convingerea că o persoană ar trebui să urmeze vocea conștiinței fără teamă, fără a se îngrijora de consecințe Acest principiu etnic, acest imperativ categoric pe pământ religios a fost forța creatoare a noii învățături Acest principiu de conștiința a fost prezentată reformatorilor nu ca un principiu abstract, raționalist, ci ca o bază a mers pentru ei la revelația divină a textului Sfintei Scripturi, și cu atât era mai puternică pentru ei

Această combinație de credință cu conștiința obligației morale a urma constiinta a creat acea tensiune morala, care s-a facut imediat simtita oriunde a patruns noua predica Sute si mii l-au urmat pe reformator, nu pentru ca erau impregnati de argumentele lui intr-o disputa cu teologii catolici, ci pentru ca el, in fata Împăratul și Dieta Imperială, având în vedere excomunicarea și consecințele acesteia cunoscute de toți, au declarat că îi era imposibil să acționeze împotriva conștiinței sale A fost triumful ae rațiunei și a moralității- conducător de zid în om și acest triumf a chemat acea energie J care era necesară pentru crearea unui nou tip de oameni, a unei noi teologii, a unei noi literaturi, a unei noi etice și idealurile politice Comte, desigur, nu putea să nu observe productivitatea istorică a protestantismului; dar o vede exclusiv în domeniul teologiei și pentru a concilia definiția sa a protestantismului ca "doctrina absolută a liberei anchete" cu apariția unei noi mișcări teologice, Comte adaugă un caracter nou, opus acuzației anterioare de protestantismul căderea departe de *) Contra conscientiam agere ñeque tutum, neaue integrum O KONT ŞI ÎNsemnificaţia acestuia ÎN ŞTIINŢA ISTORICĂ a principiului său al libertăţii de cercetare şi a "limitării încăpăţânate" a acestui principiu prin esenţa unică a Sfintei Scripturi Ca urmare a acestui fapt, potrivit lui Comte, pe calea evoluției era nevoie de alți lideri și astfel a apărut o "mișcare deistă memorabilă" (ébranlement), iar aici evoluția acționează ca un fel de principiu metafizic care guvernează evenimentele istorice în vedere a unui scop cunoscut VI Deși Comte, așa cum tocmai am subliniat, a numit mișcarea iluminismului memorabilă, reprezentarea lui nu corespunde acestei definiții: este necaracteristică și leneșă în critica ei pur negativă Conturul istoric al acestei mișcări se bazează pe o împărțire destul de arbitrară a acesteia în trei epoci: apariția, (formarea), distribuția și epoca școlii politice speciale sub conducerea lui Rousseau La prima dintre aceste epoci, Comte se referă la adevărații filozofi - Hobbes, Spinoza și Bayle; al doilea se bucură deja de mai puțin din favoarea sa, iar al treilea este supus condamnării finale La a doua epocă, Comte raportează principiul subordonării credinței față de rațiune, principiu pe care îl recunoaște drept "germe inițial al dezorganizarii" (germe primordial de la désorganisation) În această critică nefondată se întâlnesc pe alocuri remarci adevărate și potrivite Aici putem, de exemplu, să includem indicația că "notoriul" sofism al lui Helvetius despre egalitatea înnăscută a abilităților mentale la toți oamenii nu este o invenție personală a acestui scriitor, ci este strâns legat de tendința generală din acea vreme (la exagerează influența mediului social asupra unei persoane; "sau că speranțe exagerate de posibilitatea, prin educație și legislație, de a modifica în mod arbitrar caracterul omenirii, depindeau de viziunea predominantă a "societății", care a fost întotdeauna prezentat ca un detaşat^ un-Questions of Philosophy, v θ V, I GERIE E în funcţie de orice legi statice sau dinamice care îi determină starea sau dezvoltarea De asemenea, este de remarcat faptul că Comte, descriind influența doctrinelor abstracte, sau, după cum spune el, metafizice, din secolul al XVIII-lea, acordă o mare importanță pasiunilor care au contribuit la popularitatea acestor doctrine: astfel, subliniind autoritatea dogmatică dobândită de ideea de egalitate în societatea franceză, Comte visează că printre naturile neelevate, pasiunea pentru egalitate nu decurge dintr-un sentiment de fraternitate, ci dintr-o înclinație sau pasiune pentru pofta de putere; de aceea, Comte urmează cu stricteţe erorile morale ale filosofilor secolului al XVIII-lea, pe care le notează ca la Voltaire, cu o

indicaţie, de exemplu, a lui Pucelle, şi mai ales la Rousseau, în Confesiunile sale Cel mai pernicios Comte recunoaște, după cum am menționat, influența acestui ultim filozof sau, așa cum se exprimă el în mod repetat, a sofiștilor Fără școala anarhistă a lui Rousseau, spune Comte, mișcarea filosofică a secolului al XVIII-lea ar fi rămas fără consecințe (eut avorté) Odată cu asta, Comte încearcă să subjugheze importanța personală a lui Rousseau; el recunoaște în el și mai puține idei noi decât la predecesorii săi și își vede puterea în apelul la pasiuni Pentru a-l umili pe Rousseau, Comte îl laudă pe Mably pe cheltuiala lui, declarând că după Mably nu a mai rămas nimic original în lotul lui Rousseau, cu excepția sofismelor și pasiunilor de solidaritate reciprocă Atribuindu-i lui Rousseau doar influență anarhică și, în același timp, retrogradă spiritual, Comte a pierdut complet din vedere Contractul său social, care conținea elementele celei mai despotice puteri și cele mai necondiționate dictaturi sociale în numele interesului comun Judecata generală a lui Comte despre raționalismul iluminist sau, după cum spune el, metafizica secolului al XVIII-lea, este că era capabilă doar să distrugă, dar nu era în niciun caz capabilă să organizeze nimic Biblioteca "Runivers" O KONT ŞI ÎNsemnificaţia acestuia ÎN ŞTIINŢA ISTORICĂ wați Acesta este același reproș care a fost adresat protestantismului, dar cu mai mult temei de data aceasta Cu toate acestea, chiar și aici este imposibil să nu recunoaștem caracterul unilateral semnificativ al hotărârii Toate ideile și doctrinele raționalismului ^ ideea de \u b\u btseldvѢkЪ-D ^ L motiv ^ m ^ - fiind l 'despre stat, ca un acord între ființele raționale, ideea de libertate inerentă unui rațional individ, ideea de "democrație, ca un general, dat ca rezultat numeric, voința cetățenilor raționali, ideea umanității ca un agregat co-consecvent al ființelor umane - toate aceste idei iar doctrinele au avut, desigur, o influență distructivă în raport cu vechea ordine feudală, dar toate au și o forță constructivă, pe care au descoperit-o în crearea unei noi ordini Din punctul său de vedere, Comte trebuie să fi condamnat aspru Revoluția Franceză ca fiind rodul direct al raționalismului filozofic El o condamnă; dar întrucât Revoluția Franceză a fost, împreună cu acea răsturnare a vechii ordini și a reprezentat în sine, de altfel, trăsături cu care simpatiza, el și-a format o viziune dublă, contradictorie, asupra acestui eveniment Își vede semnificația în faptul că a fost o "explozie salvatoare", fără de care nu s-ar fi scos la iveală dărâmarea vechii ordini; era nevoie pentru a marca viitoarea reînnoire a umanității și pentru a "servi ca o strălucită dovadă experimentală a slăbiciunii organice a principiilor critice, pe de altă parte, "criza revoluționară" în ochii lui era o "abatere eronată în lateral" " - vicieuse déviation Cu alte cuvinte, Comte a văzut în revoluție, un mijloc de a denunța etapele anterioare ale evoluției și teren pentru reorganizarea lumii în spiritul pozitivismului și, în același timp, era conștient de eșecul revoluția în raport cu această sarcină istorică ѣ următoarea cale: în istorie, după el, au fost făcute din secolul al XIV-lea * Biblioteca "Runivers" V I GER E două mișcări - dezintegrarea politică și creația sociologică - dar nu au decurs la fel de rapid, astfel încât la sfârșitul secolului al XVIII-lea mișcarea negativă dezvăluise deja necesitatea celei de-a doua, adică reorganizarea pozitivă și finală a lumii pe baza pozitivismului, dar acesta din urmă nu a atins încă maturitatea deplină și conștiința adevăratului său sens Deci, în ochii lui Comte, metafizica este de fapt de vină pentru inutilitatea revoluției, - în detrimentul metafizicii și Comte relatează tot ceea ce nu îi este simpatic în ea Având în vedere

influența pernicioasă a metafizicii, el împarte revoluția în două epoci: cea metafizică jnjH ^noxy j pejn[Te^bHaro^co pa-# nr și epoca convenției, acea glorioasă, așa cum o numește el, adunare, care se bucură de favoarea lui Principalul păcat al metafizicii revoluţionare, după Comte, este încercarea de a stabili în Franţa o ordine politică engleză de tranziţie, i e monarhie constitutionala Empiriștii metafizici ai Franței au considerat necesar să adauge la distrugerea aristocrației, oportună și în concordanță cu dezvoltarea istoriei franceze, umilirea engleză a puterii regale Această direcție metafizică a Adunării Constituante a avut ca rezultat un contrast între "nelimitarea speranțelor teoretice și fragilitatea a tot ceea ce a fost creat efectiv" Acest reproș adus politicienilor adunării constituante pentru degradarea puterii regale nu-l împiedică însă pe Comte să laude convenția pentru desființarea completă a monarhiei, care i se pare lui Comte baza și principalul rămășiș al ordinului de caste învechit Distrugerea acestei monarhii este recunoscută de ei ca o condiție necesară pentru reînnoirea generală Având în vedere această reînnoire, el își exprimă în general simpatie deplină față de toate măsurile radicale ale convenției sub conducerea iacobinilor El justifică desființarea bisericii creștine cu o avertizare care condamnă persecuția clerului Biblioteca "Runivers" O KONT ŞI ÎNsemnificaţia acestuia ÎN ŞTIINŢA ISTORICĂ stva; El vede manifestarea "gloriosului instinct progresist al marii dictaturi revoluționare" în desființarea magistraturii și a oamenilor de știință ai partidului corporativ; vede în Clubul Iacobin al Înființării Puterii Sociale Spirituale și gloriifică înaltul politic și în prezintă clubul El își păstrează legenda modernă că atacul Europei asupra Franței a fost cauza instituirii "guvernului revoluționar", adică dictatura Comitetului de Salvare Publică, cu desființarea constituției și a guvernării poporului, și aservirea comitetului instituțiilor administrative și judiciare; dar Comte, în esență, nu are nevoie de un astfel de motiv extern pentru scuza iacobinilor, deoarece, în principiu, el admiră ideea "organizării unei dictaturi vaste", "refuzând ideea de a crea instituții permanente"; vorbește cu dispreț de toate încercările de a opri dezvoltarea acestei dictaturi și atribuie relatării metaofizicii efortul de dezbinare (tendanțe dispersive), personificarea căreia el expune "aroganța copilărească a nefericiților girondini"; el aplaudă moartea lor , întrucât soarta lor servește drept avertisment metafizicienilor moderni împotriva unei dorințe similare de descentralizare, dând acest "avantaj ciudat retrogradilor"! Apologia entuziastă a lui Comte pentru despotismul iacobin nu este confundată de nicio manifestare de teroare, și totuși Comte consideră că este posibil să îmbine cu entuziasmul său glorificarea "frăției universale" Era terorii are în ochii săi un singur dezavantaj: a durat mai mult decât era necesară "politica inevitabil, excepțională" (VI,) În aceasta din nou metafizica, care a condus totul, s-a dovedit vinovată Din vina ei, "exaltarea politică" nu s-a oprit la cucerirea Belgiei și a Savoiei; prin instigarea ei s-a produs acel abuz și regretabilă exacerbare a terorii, care Biblioteca "Runivers" V I GERBE un roi predomină acum prea exclusiv în reminiscenţele acelei mari epoci Dar Comte găsește consolare și aici Prelungirea excesivă a terorii a servit ca o învățătură generală și o dovadă nemuritoare a "neputinței organice" inerentă unei doctrine pur negative, vede un retrograd și pe cheltuiala căreia își exaltă cel mai apropiat complice Saint-Just Mai târziu, însă, contele Danton a devenit eroul revoluției Odată cu apariția istoriei revoluției Michelet, în istoriografia franceză a început

glorificarea lui Danton, unul dintre ai cărui apologeți, Robinet, aparținea numărului celor mai apropiați de Comte Apoi, pentru Comte, Danton a devenit nu doar "adevăratul, singurul patriot ^ *), ci și cel mai mare om de stat al revoluției, care și-a dat seama că înlocuirea monarhiei cu republică va duce la întărirea puterii centrale și la triumful ei asupra principiului local Comte a început să-l laude pe Danton și partidul său pentru astfel de acțiuni și ordine, în care nu era implicat: i-a atribuit instituirea cultului Rațiunii și desființarea Academiilor, "care au devenit ostile progresului teoretic" el l-a văzut pe marele dictator al revoluției, comte În acea vreme îi plăcea ideea de dictatură Dar de unde această măreție a lui Danton? Comte nu înțelegea Faptele istorice fără teorie; pentru el nu erau decât manifestări ale teoriei Iar pentru rolul istoric impus lui Danton a inventat o teorie În noul său eseu "Positive Politics", publicat în , el își schimbă viziunea asupra metafizicii XVIII *) F A Aulard: A Comte et la Revolution Française Biblioteca "Runivers" O KONT ŞI ÎNsemnificaţia acestuia ÎN ŞTIINŢA ISTORICĂ J V Alături de cele două școli critice ale lui Voltaire și școala lui Rousseau, recunoaște acum o a treia, școala orianică a lui Didero, "a cărei înțelepciune energetică a întemeiat atelierul enciclopediei pentru a concura cu școala filozofică* ■ Această școală organică lui Didero l-a creat pe marele om de stat Danton, la fel cum sofisma lui Rousseau îl avea ca reprezentant pe Robespierre Între aceste trei școli, Comte distribuie cronologic cu acuratețe epoca terorii: "Școala Voltaire a dominat timp de luni, școala Didero pentru IO și școala Rousseau timp de luni* Totodată, Comte are în vedere trei epoci: de la căderea monarhiei până la căderea Girondinilor (mai), de aici până la execuția lui Danton (martie) și până la execuția lui Robespierre (iulie) Aceasta înseamnă că Comte a adus sub dictatura lui Danton și epoca dominației Comitetului Salvare Publică, când Danton era de mult fără muncă și era în opoziție periculoasă pentru el împotriva "tiranului" O astfel de concepție a erei terorii, desigur, ar fi trebuit să-l împiedice pe Comte să vadă adevăratele motive ale căderii ordinii teroriste El vede în acest caz doar reacția doctrinei constituționale și a școlii anarhiste a lui Rousseau Lupta dintre aceste două direcții a adus pe scenă dictatura militară a lui Napoleon În ceea ce privește Napoleon, o remarcă potrivită a lui Comte, care mai târziu a fost pusă de Taine la baza descrierii sale a personalității lui Napoleon, merită atenție: Comte îl numește fiul unei civilizații întârziate (issu d'une civilization arriérée) și aceasta explică caracterul retrograd al activităților sale Întoarcerea lui Napoleon după căderea sa a întârziat, în opinia lui Comte, cu cinci ani Revoluția din iulie, cu care s-a stabilit din nou ordinea constituțională cu neajunsurile ei inevitabile, cu parlamentarismul, adică umilirea guvernului central, și predominarea intereselor locale și private în cameră, cu o febră Biblioteca "Runivers" V I GERBE activitate legislativă, în care sensul de legalitate dispare cu desăvârșire, și cu pasivitate deplină a guvernului în ceea ce privește reorganizarea spirituală a societății; ca urmare a tuturor acestora, conducerea societății este preluată de jurnaliști, și există un apel inutil la pasiunile care ar trebui potolite și, prin urmare, apar utopii periculoase și atacuri rebele la putere, subminează ordinea și opresc progresul Toate acestea servesc ca o dovadă evidentă a necesității unei reorganizări politice și spirituale a societății, care trebuie realizată prin pozitivism VII Pentru Comte, care completează epoca raționalismului iluminist, întreaga mișcare a istoriei sau dinamica sociologiei constă încă, după

cum am văzut, în evoluția mentală a omenirii Cu toate acestea, la începutul secolului al XIX-lea, problema economiei și interesul productivității atrăgeau deja atenția asupra lor atât de mult încât nici măcar Comte nu le putea trece în tăcere El a moștenit de la Saint-Simon propoziția că istoria se mișcă doar între polii teologiei și știința, dar și între polii militarismului (feudalism) și industrialismului Comte a asimilat această ultimă viziune și a acordat evoluției militarismului un loc mic în sociologia sa sub steagul evoluției practice care însoțește evoluția principală, mentală Comte a coordonat militarismul cu epoca perspectivei teologice, nefiind capabil, ca Saint-Simon, să evidențieze vreo legătură reciprocă între ele Astfel, militarismul, la fel ca teologia, a fost o etapă istorică sortită să dispară, iar această idee Comte s-a angajat să o ducă la îndeplinire în sociologia sa · · Comte vede cea mai înaltă dezvoltare a militarismului sau spiritului militar în antichitatea clasică, unde militarismul este un început progresiv, deoarece subminează teocrația; dar deja la Roma slăbirea armatei Biblioteca "Runivers" O KONT ŞI ÎNsemnificaţia acestuia ÎN ŞTIINŢA ISTORICĂ spirit De ce și cum s-a întâmplat căderea militarismului, găsim puține lucruri despre asta la Comte și acest puțin nu este întotdeauna de acord cu Faptele În stăpânirea mondială a Romei militarismul lian și-a finalizat sarcina și, prin urmare, deja în Imperiul Roman capătă un caracter defensiv Căci de îndată ce politica de cucerire a ajuns la deplina dezvoltare, energia militară a trebuit să fie îndreptată spre păstrarea a ceea ce a fost cucerit ca unic scop Potrivit lui Comte, această modificare a politicii de cucerire într-una defensivă a fost facilitată și de monoteism, și mai ales de catolicism, care urmărea să adune toate popoarele creștine într-o singură familie politică sub conducerea Bisericii Prin urmare, în ochii lui Comte, toate războaiele popoarelor catolice erau de fapt defensive și aveau ca scop respingerea sau prevenirea invaziilor Așa au fost războaiele lui Carol cel Mare împotriva sașilor și apoi împotriva sarazinilor Comte interpretează în favoarea sa chiar și cruciadele - care erau în mod evident de natură ofensatoare - cu ajutorul unei întinderi că acestea erau singurele mijloace de a opri capturile mahomedanismului Feudalismul se distinge și prin același caracter defensiv - războaiele domnilor feudali sunt purtate doar pentru protecție Comte pierde complet din vedere faptele care contrazic schema sa: campaniile împăraților medievali din Italia și Roma, cauzate de ideea Sfântului Imperiu Roman, războaiele care au avut loc în epoca consolidării mai mari a posesiunilor feudale, de exemplu, războiul de o sută de ani dintre Anglia și Franța, războaiele lui Charles See Ilgo și campaniile regilor francezi de cucerire a Italiei Fără a fi stânjenit de aceste Fapte și fără a cita vreo dată din partea sa, Kont se limitează la afirmația că viața militară a trecut treptat în viața industrială Din acest punct de vedere, el vede în apariția armatelor de mercenari și apoi în înființarea unei armate permanente un mare progres al industriei (de la vie in- Biblioteca "Runivers" V I G E' R E dustrielle) Într-un mod similar, Comte a citat apoi introducerea forcéi de recrutare ca dovadă a căderii regimului și spiritului militar El nu este oprit nici de războaiele religioase provocate de lupta dintre protestantism și catolicism, nici de acea ascensiune puternică a spiritului militant, cuceritor, care a fost o consecință a formării în Europa a marilor monarhii cu o armată permanentă, care erau la vrăjmășie între ele fie din cauza granițelor, fie din cauza moștenirii, fie din cauza influenței predominante asupra Europei Având în vedere politica agresivă a lui Ludovic al XIV-lea,

Comte continuă să vorbească despre "căderea spiritului militar" și despre subjugarea elementului militar al puterii civile în timpurile moderne (V, -)) Toate aceste Fapte cunoscute, care transformă istoria Europei de-a lungul ultimelor trei secole într-o istorie de războaie aproape continue cu o creștere constantă a numărului de trupe, Comte le reinterpretează în interesul doctrinei sale Deși el însuși a afirmat că în secolul al XVI-lea și nici în secolul al XVII-lea nu au încetat să privească războiul ca principalul scop al guvernelor, apoi încearcă apoi să slăbească semnificația politicii militante a acelei epoci cu ajutorul remarcii că din secolul al XVI-lea războaiele sunt fiind transformat şi din cucerire devin ideologic Fără îndoială, există o diferență serioasă între războaiele din cauza unei idei și cele care au fost inspirate de instinctul războinic al unei vieți eroice sau a unei sete de cucerire Dar trebuie spus că ideile au jucat un anumit rol deja în antichitate - în campania lui Alexandru cel Mare, de exemplu, se poate remarca influența ideii - și dacă recunoaștem războaiele religioase din secolele al XVI-lea și al XVII-lea ca ideologice , așa cum face Comte, apoi toate războaiele în care motivul religios a jucat un rol important, și cuceririle musulmanilor și campaniile lui Carol cel Mare împotriva sașilor și cruciadele, i e începe perioada războaielor ideologice mult mai devreme Deci, această referire la războaiele ideologice nu confirmă deloc propunerea generală a lui Comte despre pa- Biblioteca "Runivers" O KONT ŞI ÎNsemnificaţia acestuia ÎN ŞTIINŢA ISTORICĂ deniya spiritul militar și dispariția treptată a războaielor Lupta pentru o idee se poate dovedi a fi o nouă sursă puternică de pasiuni militante și poate avea drept consecință o nouă dezvoltare puternică a instituțiilor militare și predominarea politicii militante În cele din urmă, același industrialism pe care Comte îl opune militarismului a devenit, la rândul său, sediul celor mai lungi și mai dezastruoase războaie între națiuni pentru interesele industriale Comte însuși a fost nevoit să admită acest lucru și să sublinieze că în secolul al XVIII-lea a început o "serie de războaie industriale" Dar după metoda sa, chiar și în acest caz, el transformă Faptul, care vorbește împotriva construcției sale, în dovada căderii "militanței, susținând că spiritul militar este mai întâi involuntar (spontané), iar apoi sistematic, pentru a păstrează puterea (destinația activă), - supus spiritului industrial, dezvăluindu-și capacitatea de a cuceri instituții (colonii) utile fiecărui popor sau de a distruge concurența străină în interesele sale De aceea, în ciuda luptei triste pe care aceasta a provocat-o, Comte vede * în progresul și declinul în continuare a militarismului Și atunci revoluția a pus capăt războaielor sistematice asupra coloniilor, punând activitatea militară în slujba activității industriale Dispariția coloniilor a împiedicat orice reluare serioasă a războaielor provocate de politica colonială Doar Anglia se reprezintă în acest sens ii excepție, dar probabil temporară Astfel, concluzionează Comte, ultimele motive comune de război au dispărut în Europa Deși răscoala sârbilor și eliberarea Greciei de sub jugul turcesc a avut loc sub ochii lui Comte, acesta nu a acordat atenție noului motiv al războaielor, care putea să depășească cu mult în forță motivul dinastic din războaiele anterioare: acesta este spiritul naţional, dorinţa elementelor naţionale de unificare politică şi rivalitatea naţiunilor Biblioteca "Runivers" θί́θ V I GER E Cu toate acestea, afirmația că industrialismul a eradicat militarismul a devenit una dintre principiile fundamentale ale pozitivismului În loc să criticăm această poziție, să subliniem experiența personală în acest sens a celui mai vechi și mai vechi adept al său, Litra, cel mai

apropiat de Comte După ce a proclamat legile sociologice ale lui Comte ca monument, pe care l-a ridicat ultimul pentru el seara timpurile moderne și principiile călăuzitoare pentru toate cercetările istorice din viitor, Liter a considerat necesar să facă o rezervă și să admită că unele dintre ele pot să nu pară la fel de evidente pentru diferiți observatori, în funcție de punctul lor de vedere "Totuși, o singură lege", a exclamat Liter, "ar trebui să fie deja recunoscută de toată lumea ca fiind complet de încredere și neîndoielnică: totul supranatural, toate ideile subiective, dreptul divin și războiul sunt un spectacol de dispariție treptată; totul natural, toate ideile obiective, drepturile oamenilor și ale industriei, sunt în continuă creștere " Pe baza acestei legi, Liter în a anunțat prin tipărire că "era marilor războaie este acum încheiată pentru totdeauna și irevocabil pentru Occident " Douăzeci de ani mai târziu, după ce a trăit personal asediul Parisului, Litret a scris despre opinia dată acum: "aceste pagini nefericite sunt în totală contradicție cu evenimentele care au avut loc de atunci Ei respiră o certitudine care și acum, după atâția ani, mă deprimă De asemenea, trebuie să facă o impresie deprimantă cititorului, care, în funcție de convingerile sale, va condamna o asemenea orbire sau va ridica din umeri cu compasiune Tocmai am proclamat în entuziasmul meu copilăresc că înfrângerile militare vor trebui de acum să cedeze loc celor economice, la fel ca înfrângerile militare ale Rusiei (războiul Crimeei), Austriei, Franței etc Biblioteca "Runivers" O KONT ŞI ÎNsemnificaţia acestuia ÎN ŞTIINŢA ISTORICĂ VIII Deja istoria militarismului în Comte prezintă o serie de fenomene care nu decurg din evoluția mentală pe care el a pus-o - fundamentul Fidoood i -shch:torii, și merg cu ea în paralel Dar acum trebuie să remarcăm o zonă și mai mare a istoriei, în raport cu care legea celor trei / stări ale umanității "s-a dovedit a fi atât de nesănătoasă", încât Comte însuși s-a abătut de la ea Potrivit acestei legi, fiecare dintre cele trei stări - teologică, metafizică, pozitivă - domină atât de mult în perioada istorică care îi corespunde, încât nu numai că îi conferă o anumită colorare, ci produce și fenomenele înseși ale istoriei culturale și politice Astfel, domesticirea animalelor domestice și invenția agriculturii au fost atribuite fetișismului, sclaviei, preoției și formei teocratice de guvernare politeismului Această metodă - de a deriva totul din punctul de vedere dominant pe cât posibil - Comte aderă la sfârșitul etapei teologice, adică până la începutul secolului al XIV-lea, și aici îl trădează brusc Din secolul al XIV-lea, i e Odată cu debutul, după Comte, a unei noi istorii, dinamica ei își pierde unitatea, se dublează și prezintă două curente, opuse ca direcție și rezultat ' Această inconsecvență a lui Comte se datorează concepției sale despre metafizica ca principiu corupător În conformitate cu aceasta, Comte numește stadiul metafizic "epoca critică" și îi atribuie "subminarea condițiilor de existență ale ordinii monoteiste , protestantism, deism etc Îmbunătățit de această gândire, Comte a descris, după cum am văzut, întreaga istorie a Europei din secolul al XIV-lea, ca proces de decădere generală, care a condus omenirea la anarhie completă, mentală și socială Cu toate acestea, cititorul care s-a familiarizat cu acest proces are o surpriză Învață că în Europa există Biblioteca "Runivers" V I GER E shaleya este încă un proces diferit - și tot din secolul al XIV-lea, când "munca organică devine tangibilă " Comte își invită cititorul la începutul celei de-a - a prelegeri să ia în considerare împreună cu el Prelecția însăși poartă titlul: "dezvoltarea elementelor" inerente stării pozitive a omenirii" Și dacă este așa, atunci stadiul metafizic nu a fost doar o epocă de

critică și decădere, Și nu a condus omenirea doar la anarhie mentală și socială Dar care sunt aceste elemente creative și de unde provin? Kont indică care el încearcă să urmărească de-a lungul ultimelor cinci secole: - industrial, estetic, științific și filosofic: aici * vorbește totuși de trei "ordine de bază", combinând mișcările științifice și filozofice într-una singură și motivând această nouă împărțire prin faptul că că cele trei ordine corespund celor trei principii ale bunătății, frumuseții și adevărului (du bon, du beau, du vrai) În ciuda acestui fapt, Comte distinge din nou patru serii de mișcare, justificându-și remarca auto-contradictorie că "viitorul va reduce ierarhia socială la o serie triplă", adică- Adică, în epoca pozitivismului, știința și filosofia se vor contopi într-una singură, în timp ce în trecut erau separate Aceste patru mișcări au avut loc, desigur, atât în lumea antică, cât și în Evul Mediu până în secolul al XIV-lea, dar Comte nu le-a deosebit atunci de evoluția generală, ci, dimpotrivă, a văzut în ele produsul din urmă De ce au devenit independenți din secolul al XIV-lea, adică mişcări separate de evoluţia generală? Comte încearcă să motiveze acest lucru spunând că "noile elemente sociale nu au avut posibilitatea de a se dezvolta independent până la descompunerea sistemului politic antic, întrucât forțele inerente noii civilizații erau până atunci prea secundare (subaiternes)tt ; dar această indicare a cauzei nu poate fi privită ca o explicație satisfăcătoare, pentru că nu este altceva decât o simplă semnificaţia acestuia ÎN ŞTIINŢA ISTORICĂ tautologie: elementele nu s-au dezvoltat deoarece erau prea slabe Explicația, de altfel, contrazice Faptele istorice, căci chiar dacă se admite că mișcarea industrială în antichitate a fost mai slabă decât în secolul al XIV-lea, nu același lucru se poate spune despre celelalte trei mișcări După ce a stabilit patru mișcări, Kont încearcă să le aducă într-o conexiune reciprocă și într-un sistem Pentru aceasta, recurge din nou la "legea ierarhiei" , care i-a determinat clasificarea științelor Științele au fost construite în această clasificare într-o anumită ordine după sistemul de generalități (generalité) - simplitatea fenomenelor pe care le consideră Din acest punct de vedere și cele patru mișcări menționate sunt dispuse la Comte într-o progresie ascendentă sau descendentă, în funcție de gradul de "general și abstract" din fiecare operă crește sau scade în ele În primul caz, evoluția merge din industrie prin mișcarea estetică către știință și filozofie; în ordine descrescătoare, dimpotrivă, de la filozofie la industrie , ordinea logică a fenomenelor corespunde întotdeauna ordinii lor specifice sau cronologice mljdte>-izchiautsB::==:s^tsgot GteiG Ettggj T^ se modifică și la cele patru mișcări, argumentând că s-au dezvoltat istoric în ordinea ierarhiei lor, iar mișcarea dezvoltată anterior a devenit motorul, adică cauza evoluției care a urmat-o, dezvoltarea industriei a determinat succesul artei etc , Dar aici vine o nouă surpriză În antichitate, progresul lor a fost descendent: mai întâi s-a dezvoltat filozofia sub formă teologică, apoi a apărut știința, apoi a apărut arta, în timp ce industria a fost înăbușită de sclavie Noul timp ne prezintă cu totul opus vedere falsă Dezvoltarea industrială este principalul contrast între timpurile antice și cele moderne; este deci o trăsătură caracteristică epocii noastre: evoluţia estetică şi ştiinţifică a urmat-o în Europa pe cea industrială Industria, în perfecţionarea sa treptată, se ridică la o evoluţie estetică şi impune ştiinţei moderne spiritul de pozitivism care o deosebeşte Astfel, principalul motor al istoriei moderne nu mai este

evoluția intelectuală, principiul fundamental al dinamicii lui Comte, ci industria, adică începutul opus S-a subliniat, nu fără motiv, că Comte, prin această autocontradicție, a dat impuls structurii materialiste a istoriei Dar, desigur, nu asta avea în vedere Comte Strămoșul acestei direcții a fost Saint-Simon, iar Comte, urmându-l, nu a putut să nu atragă atenția asupra importanței tot mai mari a industrialismului Dar observația despre importanța sa principală și predominanța în evoluția generală este spusă de Comte în treacăt și nu are consecințe în prezentarea ulterioară Deși Comte spune că "dezvoltarea fiecăruia dintre elementele principale tinde să provoace dezvoltarea celorlalte", nu vedem asta nicăieri Se spune doar în treacăt despre mișcarea estetică pe care a influențat-o în jos și în sus, adică atât industrie cât și știință, dar acest lucru nu este confirmat de nimic Dar înainte de a urmări această evoluție, trebuie să ne oprim asupra întrebării ce înseamnă Comte prin mișcarea industriei Această explicație va servi și ca o scuză pentru motivul pentru care nu traducem acest termen În această categorie, Kont a rezumat tot felul de fenomene economice, sociale și ^solitsch yosk ya; aici au inclus eliberarea de sclavi și servo, și beneficii administrative, cadou   scăldarea comunităților și chemarea comunităților la statele generale, i e istoria politică a Tiers Etat și soarta clasei agricole; revoltele țărănești, și apariția atelierelor, dezvoltarea comerțului, apariția capitalului, invenții tehnice - arme de foc și tipografie, coaliții de orașe, descoperirea Americii și chiar succesul administrației publice - înființarea oficiului poștal de către Ludovic al XI-lea, activitatea lui Colbert etc Unde, în această masă de diverse Fapte, este evoluția și prin ce mijloace este ea condiționată? Neputând să-l prindă, Comte înlocuieşte principiul dezvoltării interne cu o împărţire exterioară, cronologică, şi caracterizează însăşi momentele sau perioadele de dezvoltare prin atitudinea faţă de industrialismul puterii de stat (!), adică fenomen căruia nu i se atribuie nicio semnificație independentă în sociologia lui Comte și este menționat doar ca un element care a fost supus descompunerii treptate Astfel se stabilesc trei Faze ale evoluției industriale: prima în secolele XIV și XV, a doua în epoca protestantă și a treia Etapă de la abrogarea Edictului de la Nantes După conținutul lor, aceste Faze se caracterizează astfel: în prima dintre ele, evoluția industrială, apărută sub egida catolicismului și feudalismului, s-a dezvoltat spontan (suivit une marche spontanée), favorizată de alianțe fericite cu autoritățile anterioare (catolicismul) și feudalism) Pe parcursul celui de-al doilea, a făcut obiectul unei încurajări active din partea diverselor guverne europene, ca mijloc de predominanță politică Referitor la protestantism, Comte, în contradicție cu definiția generală a acestui fenomen, spune aici că, deși nu este mai favorabil în spirit acestei evoluții decât catolicismul, el, totuși, datorită influenței sale negative, a oferit industriei mai multe servicii, deoarece succesul ei a depins de ƀl mai mult doar din dezvoltarea activității personale În a treia fază, industria a fost ridicată la V I GER E scopul permanent al politicii europene Comte a acționat în mod similar cu privire la alte trei mișcări Prin mișcarea estetică, Comte înseamnă una v/poezie, neatingând deloc artele Însă evoluția poeziei este descrisă la extrem în mod slab și superficial Începe cu el numai cu Dante și Petrarh; - Comte nu spune nimic despre poezia epică precedentă și apoi, deși se angajează să urmărească dezvoltarea a cinci națiuni, pe care

Carol cel Mare le-a reunit într-un singur popor (popor unic), nu menționează nici el cea spaniolă sau despre literatura germană Întreaga descriere a evoluției estetice se rezumă la stabilirea a trei faze în ea, determinate, destul de ciudat pentru Comte, de atitudinea guvernului față de literatură Astfel cele trei oaze ale evoluției artistice din Europa sunt definite de epitetele spontané, stimulé și mêlé Al doilea epitet este, aparent, inspirat de noțiunea de mecenat al literaturii de către Ludovic al XIV-lea; dar pentru a încadra alte țări în acest tip, Comte spune că fără triumful temporar al Elisabetei și Cromwell asupra aristocrației, "geniul uimitor al lui Shakespeare și Milton nu ar depune mărturie împotriva căderii aparente a poeziei " A treia fază este caracterizată numai de Voltaire că dezvoltarea științelor începând cu secolul al XIV-lea a fost adusă și sub schema a trei faze, desemnate prin epitetele spontané și encouragé, iar a treia fază se deosebește de a doua prin faptul că în a doua știința a fost pur și simplu patronat, în a treia guvernele considerau acest patronaj deja datoria lor evoluție, se aplică această împărțire externă în trei Faze, deși Comte este nevoit să admită că granițele dintre ele sunt ascunse și a treia "nu este altceva decât o simplă continuare a cel respirație" , Astfel, într-un gânditor care a intenționat să explice minciunile unei ^explicate istoric prin evoluția mentală, mișcarea filozofică Biblioteca "Runivers" O KONT ŞI ÎNsemnificaţia acestuia ÎN ŞTIINŢA ISTORICĂ căsătoria era în coada altora Dar însuși studiul mișcării filozofice este extrem de incomplet, întrucât Comte tratase deja acest subiect atunci când caracteriza evoluția metafizică, când, de exemplu, a derivat sofismul lui Helvetius despre egalitatea minților din "teoria metafizică a minții umane, dogmatic Formulat de Locke " Comte a trebuit să împartă evoluția filosofiei în două, iar la sfârșitul recenziei sale să revină asupra acestui subiect, întrucât a vrut de data aceasta să indice în filosofia metafizică semințele pozitivismului Instigatorii noii direcții pozitive Comte îi expune pe Eekon, Galileo și, în special, Descartes *) "În ciuda tuturor acestor rudimente de pozitivism indicate de Comte, Comte este foarte nemulțumit de rezultatele marii lucrări de reorganizare (recompunere), pe care a urmat-o Toate cele patru mișcări s-au dovedit a fi de puțin folos: industria era lipsită de moralitate - Comte, printre altele, a constatat, după Gallam, că poziția muncitorilor la începutul secolului al XIX-lea era mai rău decât în "Evul Mediu"; arta nu avea nicio direcție în așteptarea unui nou impuls; nesemnificația filozofiei nu necesita explicații, iar știința a suferit din cauza specializării Prin urmare, trecerea în revistă a mișcării creatoare este redusă de Comte la concluzia că aceasta a fost doar pregătitoare (préliminaire) Toate cele patru elemente ale acesteia au fost doar evoluții particulare, izolate și independente, contribuind la predominarea spiritului empirismului și a specializării asupra ideii de unitate (l'esprit d'ensemble) Dar nu se putea altfel, întrucât toate încercările de sistematizare ar aparține "ordinei care dispar" Adevărata sistematizare nu putea fi decât opera unei noi ere, pozitivismul *) Strania atribuire a lui Locke metafizicii și proclamarea lui Dekart ca inițiator al pozitivismului este indicată de B N Chicherin: Positive Philosophy, p Biblioteca "Runivers" V I GERBE Pe baza analizei istorice de mai sus, Comte ajunge la concluzia că teoria de bază a evoluției pe care a creat-o a fost pe deplin verificată de totalitatea întregii destine trecute a omenirii și dovedită cu aceeași certitudine ca oricare dintre legile esențiale ale științele naturii (philosophie naturelle) O astfel de evaluare este plină de auto-amăgire și totuși sinteza nu mai puțin

arbitrară a istoriei omenirii a lui Comte are, după cum se va vedea, un sens profund V I GERIE (Urmeaza finalul) Biblioteca "Runivers" Frumusețe și artă *) Acest rezumat a fost scris despre două articole de N A Ivantsov, publicate în revista "Questions of Philosophy and Psychology" pentru : "The Basic Principle of Beauty" - carte , mai-iunie, și "Sarcinile artei"-cartea , septembrie-octombrie Îmi voi începe eseul cu poezia lui Pușkin "Poetul Atâta timp cât nu necesită un poet Spre sacrificiul sfânt al lui Apollo, În grijile lumii deșarte El este cufundat laș Lira lui sfântă tăce, Sufletul îi gustă un somn rece, Și dintre copiii neînsemnati ai lumii, Poate că este cel mai neînsemnat dintre toți Dar numai verbul divin Va atinge urechea sensibilă, Sufletul poetului va începe, Ca un vultur trezit El tânjește la distracțiile lumii, El se ferește de zvonurile oamenilor, El nu-și pleacă capul mândru la picioarele idolului național Aleargă, sălbatic și aspru, Și cu sunete și confuzie, În pădurile de stejari largi-zgomotoase, Pe malurile valurilor pustii *) Rezumat susținut la Societatea de Psihologie la octombrie Biblioteca "Runivers" p KALENOV Cine nu simte frumusețea acestei poezii? Iar farmecul unui poem liric depinde în primul rând de adevărul psihic conținut în el În cazul de față, acest adevăr constă în a indica cât de puternic acționează verbul divin asupra sufletului și cum îl înnobilează și îl înalță Dar ce este acest verb divin în sine și care este exact influența lui înălțătoare? - acestea sunt întrebările pe care oricine este îndreptățit să le pună, nu doar sceptic față de diverse verbe divine și înclinat să vadă iluzii în ele, ci și o persoană care le simte pe deplin, deși nu este în stare să explice Este puțin probabil ca explicația să meargă departe dacă s-ar spune că verbul divin este un sentiment de frumusețe, frumusețe, iar influența sa care ridică sufletul este creativitatea artistică a omului, arta Dar ce este frumusețea și arta plastică în sine? - acestea sunt două întrebări perfect legitime, al căror răspuns trebuie să stea la baza științei esteticii I a numit aceste două întrebări legitime, întrucât o gândire iscoditoare urmărește nu numai să stabilească realitatea unui fenomen, ci și să înțeleagă, să o explice pe cât posibil și este satisfăcută numai atunci când se găsește această posibilă explicație Cele două articole mai sus menționate ale lui N A Ivantsov sunt cauzate tocmai de conștiința acestei nevoi legitime de înțelegere În primul articol, el se angajează să dea o definiție dificilă a frumosului, care, așa cum o spune el însuși, este practic cunoscută tuturor, iar în al doilea, să clarifice esența artei În încercarea domnului Ivantsov, trebuie văzut și faptul dezvoltării mentale naturale Această dezvoltare constă tocmai în faptul că o persoană, acționând la început inconștient, la îndemnul unui instinct întunecat, mai târziu, încetul cu încetul, ajunge la conștiința acestui instinct, adică O formulează ca regulă generală direcționând voința către un anumit scop Aceasta explică deviația inconștientă a capului, Biblioteca "Runivers" FRUMUSEȚE ȘI ARTĂ când ea este în pericol și măsurile luate deja în mod conștient de om pentru a păstra sănătatea și a prelungi viața O astfel de formulare care ne explică totul practic, adică instinctiv, de o frumusete cunoscuta, este ceea ce se angajeaza domnul Ivantsov Dar mă îndrăznesc să afirm că această încercare destul de legitimă și firească a lui de a formula instinctul estetic nu a fost îndeplinită în mod satisfăcător, deoarece nu numai că nu ne explică tuturor frumusețea cunoscută practic, dar pune și mai multă confuzie în această sferă Dar pentru a nu fi neîntemeiat, trebuie să clarific mai precis ce înțeleg exact prin interpretarea oricărei dispoziții mentale, și deci și estetice, și să ofer o astfel de interpretare din partea mea

Cred că interpretarea oricărui Fapt neîndoielnic, dar de neînțeles, fie că este vorba despre un fenomen exterior, fie că este un Fapte al unei stări de spirit care provoacă anumite acțiuni, interpretarea se realizează numai atunci când, prin analiză, descoperim într-un fenomen de neînțeles elemente care sunt în general de înțeles, axiomatic Fără o astfel de axiomă, nici o interpretare nu este posibilă în conștiința noastră, ci doar stabilirea Faptului Astfel, explicarea Faptelor unei eclipse de soare și de lună, curgerea unui râu într-o direcție și nu în alta, și altele, este posibilă numai datorită descoperirii axiomei fizice în ele, indiferent de modul în care se formulează conținutul acesteia ; la fel, explicarea diverselor stări spirituale este posibilă numai printr-o indicaţie a unei axiome psihice Deci, de exemplu, explicația sentimentului de melancolie la o persoană care, după cum se spune, este norocoasă Din moment ce domnul Ivantsov s-a angajat să explice frumusețea, adică starea de spirit estetică și activitatea artistică a unei persoane, arta plastică, cauzată de această dispoziție, atunci el trebuie să formuleze o axiomă psihică care poate servi drept constitutivă, adică principiul explicativ al acestei dispoziții În același timp, trebuie amintit că această axiomă psihică trebuie să servească drept constitutiv Biblioteca "Runivers" P KALENOV principiul nu numai estetic, ci și al oricărei dispoziții mentale în general și acțiunilor cauzate de starea de spirit, deoarece fiecare axiomă este tocmai axioma care este universală Există un astfel de instinct care explică totul uman și cum poate fi formulat într-o axiomă psihică? Unii considerau instinctul de autoconservare ca fiind un instinct atât de universal și, formulându-l ca un imperativ, i e regulă practică: străduiește-te pentru păstrarea vieții tale, au vrut să vadă în ea o axiomă psihică, un principiu constitutiv suficient pentru interpretarea tuturor acțiunilor umane Dar dacă instinctul de autoconservare este recunoscut ca un animal general, atunci este puțin probabil ca acesta să reprezinte o bază suficientă pentru a explica unele dintre acțiunile unui om, un animal rațional Deja Faptul sinuciderii, acest trist privilegiu al unui animal rațional, la care, cu excepția omului, alte animale sunt incapabile, deja Faptul sinuciderii, reprezentând o contradicție completă cu instinctul de autoconservare, nu poate fi explicat de el Nu vorbesc despre așa-zisul eroism, adică despre sacrificiul conștient al sănătății, uneori chiar al vieții, unei idei generale Care este acel amestec, care duce adesea la o contradicție cu ea însăși, pe care raționalitatea îl aduce instinctului animal general de autoconservare? Și este imposibil să recunoști raționalitatea, acest semn specific al unei persoane, ca pe o iluzie; negată teoretic de logică, raționalitatea va fi întotdeauna asumată și postulată practic Ce este? În ce constă această raționalitate, deși adesea contrazice instinctul general animal de autoconservare, dar nu exclude instinctul în general, adică luptă pentru un scop întunecat la început, dar apoi un scop rezonabil formulat de conștiință? Ce este, cum se formulează scopul rezonabil al unei persoane, care poate fi recunoscut ca o axiomă psihică, un principiu constitutiv, ca orice altă dispoziție spirituală, precum și unul estetic care evocă arta plastică? Biblioteca "Runivers" FRUMUSEȚE ȘI ARTĂ Aceasta este întrebarea pe care mi-o pun și la care voi încerca, în măsura în care îmi pot, să răspund pentru a avea dreptul să nu mă mulțumesc cu răspunsul domnului Ivantsov Mi se pare că se poate afirma cu siguranță că, la fel ca toate animalele, la fel și omul se supune îndemnurilor instinctului său, oricare ar fi acesta, și se străduiește să-și atingă scopul propus Această supunere față de

instinct este legată de un sentiment de satisfacție în gradările sale treptate de mulțumire, plăcere și plăcere; și tot ceea ce se opune instinctului, ca provocând un sentiment de neplăcere, suferință și chin, este evitat și dat deoparte atât de animale, cât și de om Într-un cuvânt, omul, ca orice alt animal, caută binele și evită răul Astfel, ideea de bine este scopul lui final, iar căutarea binelui este principiul constitutiv al tuturor acțiunilor sale Dar care este ideea de bine și de rău, cum să o formulezi? Între timp, la fel cum animalele, fără alte prelungiri, pur și simplu se supun impulsurilor instinctului de autoconservare, de parcă și-ar recunoaște inconștient autoconservarea individuală ca o binecuvântare, o persoană încearcă să formuleze ideea de bine și face în conștiința lui o distincție între binele personal, condiționat, și binele universal, necondiționat, stabilind adesea ultimul scop al acțiunilor sale, chiar și atunci când este clar conștient că nu este compatibil cu binele său personal Această disponibilitate de a se sacrifica de dragul ideii de bine necondiționat, comun, personal, la care ne îndeamnă instinctul de autoconservare, este, desigur, însoțită de o luptă, uneori extrem de dureroasă; dar întrucât această luptă este impulsul unui instinct rațional, împreună cu chinul este însoțită de o anumită plăcere, care poate atinge cel mai înalt grad de plăcere Dar dacă în lupta a două instincte victoria a rămas cu instinctul animalului, atunci cu toate acestea ar fi însoțită de un sentiment dulce-amărui, a cărui amărăciune ar depinde atât de lupta însăși, cât și, în principal, Biblioteca "Runivers" P KALENOV zom, dintr-un sentiment de remușcare, vocea conștiinței, vocea unui instinct rațional învins, de impulsul de care o persoană nu poate scăpa în niciun caz Deci, toate acțiunile umane pot fi considerate ca o diagonală rezultantă a două forțe care acționează simultan, dar în direcții diferite: instinctul de autoconservare și instinctul rațional și, prin urmare, sunt mai mult sau mai puțin tragice Această tragedie, introdusă de principiul rațional în orice dispoziție mentală și, în consecință, și în acțiunea provocată de starea de spirit, aș numi obiectivizare, adică introducerea ideii de obiect în tot ceea ce este mental, subiectiv Există trei ramuri ale activității raționale, exclusiv umane: i) activitatea teoretică, străduința de a crea știință,) religios-practică, străduința de a stabili tărâmul adevărului în relațiile umane, de a organiza viața comunității și) activitatea artistică, definirea scopului căruia îmi revine sarcina - aceste trei ramuri ale activității raționale sunt imposibile fără obiectivare Să ne uităm la fiecare industrie pe rând Dorința de a cunoaște realitatea, de a crea o știință este de neconceput fără a introduce ideea unui obiect în lumea ideilor noastre subiective Introducerea ideii de obiect dă armonie acestei lumi și nu numai că o face independentă de subiectul reprezentativ, dar chiar și acest subiect, sinele nostru, împreună cu toate celelalte lucruri, îl pune în dependență materială de o ființă necondiționată care stă la baza tuturor fenomenelor "Totul este una", spun eleacii Dorința de a cunoaște, știința, este tocmai dorința, cu cea mai mare acuratețe posibilă, de a formula această stăpânire, în sine, fără nicio îndoială, o singură esență mondială a tot ceea ce se întâmplă Dar ar putea părea că doar foarte puțini, și anume- așa-numiții gânditori, specialiști științifici, se străduiesc să Biblioteca "Runivers" FRUMUSEȚE ȘI ARTĂ creația științei, în timp ce marea majoritate a umanității este ocupată cu alte interese și nici măcar nu se gândesc la știință, la începutul unic al tot ceea ce există Da, ei nu se gândesc la știință ca la o organizare a adevărurilor individuale într-un sistem unic, armonios;

dar toată lumea, fără excepție, indiferent de ceea ce face o persoană, chiar dacă nu face altceva decât, după cum se spune, fumează cerul, toată lumea fără excepție este ghidată de ideea de adevăr, chiar dacă doar ca instinct inconștient, toată lumea gândește, adică obiectivează ideile subiective Deci, acțiunea de obiectivare este cauzată de un fel de instinct și evocă în conștiință cu o claritate din ce în ce mai mare ideea substanței lumii, manifestându-se în lucruri și fenomene separate, ca și în modificările, modurile sale necesare Fără aceste două idei de bază, instinctive, substanță și mod, sau, mai degrabă, fără o idee de substanță-modus care să reprezinte sinteza necesară, nicio gândire nu este posibilă, care, prin urmare, este ghidată de idealul adevărului, mai mult sau mai mult mai puțin precis Formulat, adică -e fie ca idee deja conștientă, fie doar ca instinct Am folosit acum expresia, idealul adevărului Cuvântul ideal în vremea noastră este oarecum discreditat și sună ca un fel de iluzie care ar trebui aruncată ca un scop de neatins, în urmărirea căruia sunt ratate alte scopuri reale Am o altă părere despre asta și cred că nu numai că nu este necesar, dar este imposibil să respingem noțiunea de ideal Prin ideal înțeleg ultimul scop, spre care omul, deși este pe deplin conștient de imposibilitatea lui, nu poate decât să se străduiască, întrucât întreaga sa existență este o străduință către un scop de neatins Desigur, acei gânditori care, ca și Spinoza, au vrut, s-au înșelat, pornind de la acest presupus realizat, adică, ideal formulat satisfăcător de adevăr, substanță lumii, mai geometric pentru a deriva toate modurile sale, deoarece din ideea de spațiu pot fi derivate toate posibilele Biblioteca Runiverse Q KALENOV în construcția ei, tot conținutul geometriei Ideea unei substanțe mondiale nu poate servi ca principiu constitutiv pentru cunoașterea lumii exterioare, ci doar ca un principiu regulator, deoarece în materia interpretării fenomenelor externe, gândirea noastră nu pornește de la ea, ci se îndreaptă spre ea prin experiență Să te îndoiești de această idee, precum și de ideea modurilor sale necesare, adică, este imposibil ca gândirea să recunoască aceste idei ca iluzii subiective, pentru că asta ar însemna, prin gândire, a nega orice gândire, care nu este tocmai nimic altceva decât obiectivarea ideilor subiective, adică recunoscându-le ca moduri ale substanţei subiacente Deci, grație obiectivizării, lumea subiectivă a ideilor noastre este o natură armonioasă, în care domină principiul unității în multitudine, principiul vieții organice Datorită obiectivizării, fiecare fenomen trecător ne apare ca o modificare necesară a unei substanțe eterne, fiecare lucru ca organism viu sau doar organ al altui organism superior Și așa mai departe până la infinit Așa că, în sfârșit, în întreaga lume există un singur mare organism al infinitului de organisme mici Viața, evoluția acestui mare organism, în care este inclusă existența noastră personală, se desfășoară conform legii cauzalității cu o necesitate necondiționată, pe care cunoașterea caută să o discerne Sistemul în greacă se numește kosmos (κοσμος) Acest cuvânt mi se pare deosebit de expresiv, pentru că, pe lângă reprezentarea unei singure ordini într-o multitudine, exprimă și frumusețea, acel sentiment de plăcere pe care îl trezește reprezentarea ordinii Prin urmare, cuvântul kosmos, ordine frumoasă, a fost deja aplicat devreme ideii de lume și a devenit aproape tehnic Să-mi permită și eu să-l folosesc și să spun că, datorită obiectivizării, lumea, apărându-ne ca un singur organism, ale cărui organe sunt iarăși organisme, poate fi numită macrocosmosul microcosmosului, adică grozav pre Biblioteca "Runivers" FRUMUSEȚE ȘI ARTĂ formare roșie de mici formațiuni frumoase Nu este greu de văzut că centrul acestei frumoase

structuri - macrocosmosul - este identificat de conștiință cu ideea esenței lumii, idealul adevărului Ideea de frumusețe a fost deja parțial clarificată Frumusețea, sentimentul ei, este percepția unității în mulțime, construirea în lucruri Nu există nimic frumos în lume prin care frumusețea esenței lumii să nu strălucească; fiecare microcosmos este frumos doar ca un modus al unui singur macrocosmos Așadar, macrocosmosul, ca centru al ordinii mondiale, poate fi recunoscut și ca idealul frumosului, la a cărui contemplare se străduiește instinctul nostru estetic Acum să trecem la luarea în considerare a celei de-a doua ramuri a activității raționale, la dorința de a organiza un stat, o comunitate corectă Dar mai întâi voi observa că, ca și în crearea științei, i e sistem unificat de adevăruri separate, s-ar putea recunoaște că această unificare în sine este realizată numai de specialiști, și gândesc, i e chiar dacă ei caută instinctiv adevărul, absolut totul - deci, în materie de stabilire a adevărului, organizatorii vieții comunitare sunt de fapt doar așa-zisele persoane publice, oameni de stat, și toți contribuie la aceasta, frânând, chiar dacă doar instinctiv, voința lor de dragul celorlalți, adică- e obiectivându-le aspiraţiile subiective Dar înainte de a trece la analiza acestei a doua ramură a activității raționale, pe care am numit-o mai sus religioasă, identificând-o astfel cu religia, trebuie să explic exact ce înțeleg prin religie; și din această explicație se va vedea deja că religia este imposibilă fără obiectivare, la fel ca și activitatea teoretică Prin religie nu mă refer la cultul mitologic al ființelor create de Fantezia omului după imaginea și asemănarea ființelor proprii, antropomorfe sau zoomorfe (care sunt una și aceeași), ci o activitate condusă de conștiința unui necondiționat casa (ca Biblioteca "Runivers" P KALENOV imperativul tegoric), care are ca scop o binecuvântare necondiționată, chiar dacă este contrară ideii de bine personal În nimic nu este atât de evident ca în religie că diferența dintre om și animale, raționalitatea sa, i se manifestă exclusiv lui capacitatea de a depăși limitele înguste ale personalității cuiva, de a se reține, i e impulsurile instinctelor sale animale, presupunând că scopul acțiunilor sale este ceva din exterior, dar mai înalt decât acesta Aristotel îl numește pe om, spre deosebire de alte animale, ζώον πολιτιζον, animal civil Cred că acest lucru trebuie înțeles tocmai în acest sens religios-civil Există, până la urmă, animale civice, albine și furnici, în care fiecare individ îndeplinește o Funcție bine-cunoscută în general utilă; dar cu greu se poate spune că au fost mânați în acest sens de ideea religioasă a datoriei, imperativul categoric care cere acțiune în numele iubirii aproapelui și pedepsește neascultătorii cu vocea mai mult sau mai puțin dureroasă a conștiinței inerente la fiecare om normal Deși activitatea publică este adesea desfășurată din motive egoiste de câștig personal, bucurie și beneficiu, de ex plăcere întârziată, dar nu există nicio persoană publică care să admită în mod deschis acest lucru și să nu înșele atât pe alții, cât și pe sine că motivul său este o idee complet dezinteresată a binelui aproapelui său Această înșelăciune dovedește că înșelatorul însuși consideră că motivul religios al sacrificiului de sine este singurul corect Deci, la fel cum activitatea cognitivă este de neconceput fără obiectivarea ideilor subiective, tot așa este și activitatea socială fără obiectivarea aspirațiilor subiective, a dorințelor personale Fără o asemenea obiectivare a aspirațiilor subiective, fără ideea de a sluji binele aproapelui, istoria este de neconceput În istorie, odată cu progresul gândirii, desigur, opiniile s-au schimbat, în ce constă exact acest bine, iar ideea de aproape s-a

extins Deci, la început, doar un membru era considerat vecin Biblioteca "Runivers" FRUMUSEȚE ȘI ARTĂ familie, apoi concetățean, compatriot și, în sfârșit, în creștinism deja o persoană în general; dar însăși ideea de serviciu obligatoriu al unei persoane pentru binele aproapelui a rămas și, cred, va rămâne neschimbată Această Formulă stabilită odată pentru totdeauna, împingându-ne spre binele obiectiv, în sensul cel mai înalt al cuvântului, cu respingerea nu numai a plăcutului, ci chiar a utilului (obiectiv în sensul cel mai de jos), acest imperativ categoric, spunând: neapărat trebuie, și de aceea vă puteți sacrifica binele personal pentru binele comun, există o voce a conștiinței care ar trebui să fie auzită în toată lumea o persoană normală (la un animal rațional), chiar dacă o persoană nu l-ar asculta și s-ar auzi în el din ce în ce mai slab odată cu trecerea timpului Astfel, activitatea religios-socială, ca și activitatea cognitivă, este imposibilă fără obiectivare și conduce conștiința la idealul binelui, așa cum activitatea cognitivă duce la idealul adevărului Așa cum prin idealul adevărului înțeleg substanța universală, pe care ne străduim să o contemplăm, atrăgând plăcere teoretică în această contemplare, chiar dacă cu o înțelegere clară că contemplarea sa completă este imposibilă, tot așa și prin idealul binelui înțeleg cea mai înaltă , deși de neatins în plinătatea sa , scopul efortului moral Imperativul categoric, vocea conștiinței, care ne poruncește, de dragul binelui necondiționat, să reținem impulsurile naturale ale instinctului animal - imperativul categoric însuși trebuie totuși recunoscut ca un instinct natural, ca să spunem așa, o parte a ființa noastră care, ca toată ființa noastră naturală, este chemată să fie universală substanță Așadar, auzim imperativul categoric ca voința substanței lumii, iar această substanță din conștiința noastră este astfel atât o sursă materială, din care urmează în mod necesar tot ceea ce există, cât și prin voință, o sursă morală de fapte deja libere Biblioteca "Runivers" P KALENOV Spun: fapte gratuite, căci cererea necesarului este lipsită de sens; ceea ce se cere poate sau nu se face în mod liber Astfel, în activitatea morală cele două idealuri de adevăr și bine sunt unite și se formează ideea - Dumnezeu "Totul este unul", spun eleacii, "și acesta este Dumnezeu" Să examinăm mai îndeaproape ideea lui Dumnezeu, să o supunem unei analize logice În primul rând, am văzut că această idee s-a format sintetic prin combinarea într-unul dintre cele două idealuri - adevăr și bunătate și, prin urmare, ca orice sinteză, este irațională, adică inexplicabilă din punct de vedere logic; dar mai mult decât atât, aceeași analiză logică, recunoscând-o ca inexplicabilă, dezvăluie în ea elemente antinomice, adică contrazicându-se unul pe altul și, prin urmare, nu este doar de neconceput pentru logică, ci chiar absurd, refuzabil, ca o iluzie Într-adevăr, deja doar ca ideal al adevărului, ca substanță mondială, ea apare antinomic imobil și neschimbător, dar în modificările sale, i e schimbare neîncetată, apare astfel ca o imuabilitate schimbătoare, o eternitate trecătoare "Totul curge", spune Heraclit, iar eleacii, în numele logicii, neagă, ca iluzie, orice mișcare și mulțime Dar o contradicție și mai izbitoare este idealul adevărului, deja combinat cu idealul bunătății Aceasta este învățătura panteistă a eleaticilor: "totul este Dumnezeu " Într-adevăr, baza necesității oricărei existențe materiale este prezentată și ca necesitând un bine necondiționat, adică permiterea libertății, posibilitatea încălcării voinței cuiva - încălcarea inviolabilului Dar dacă ideea lui Dumnezeu este antinomică, atunci este la fel de antinomică și ideea liberului arbitru, care va apărea întotdeauna ca o absurditate logicii, pretinzând în mod greșit drepturile unui tribunal

suprem de a decide ce este adevărat, Tn fals Dar aceste idei despre Dumnezeu și libertate, negate ca absurdități, de dragul diferitelor considerații teoretice, sunt recunoscute în tăcere chiar de cei care neagă practica Biblioteca "Runivers" FRUMUSEȚE ȘI ARTĂ șahul, ca postulate necesare oricărei activități raționale Așadar, un lucru rămâne: negarea acestor două idei teoretic, ca principiu constitutiv, explicativ al existenței lucrurilor, recunoașterea lor practic, ca principiu constitutiv, dar numai al treburilor umane, ceea ce înseamnă recunoașterea lor ca reale, să vedem în aceasta realitatea limita înţelegerii noastre Judecățile: "există Dumnezeu și omul este liber" nu sunt judecăți analitice și logic necesare, ci sintetice, a priori, iraționale, necesare din punct de vedere estetic, în sensul larg al cuvântului în care Kant îl folosește, vorbind despre estetica transcendentală care stă la baza matematicii Deci, la baza oricărei gândiri stă o sinteză estetică irațională, pe care logica nu ar trebui să o atingă; dar, plecând de la această sinteză a priori, poate discuta despre reprezentări deja ulterioare, recunoscând sau negând realitatea lor pe baza axiomei sale deja logice de identitate și contradicție Logica, legea identității și a contradicției, trebuie, construind un edificiu logic pe un fundament non-logic (estetic), să-și cedeze primatul esteticii transcendentale - legea rațiunii suficiente Înainte de a trece la a treia ramură a activității raționale umane, la arta plastică și la starea spirituală care o provoacă, consider necesar să mă întorc la primele două ramuri și să completez ceea ce s-a spus deja despre ele cu ceea ce nu s-a spus încă suficient S-a subliniat, ca să spunem așa, funcția mecanică a obiectivării, fără de care crearea fie a științei, fie a statului este de neconceput, dar nu s-a spus suficient despre starea spirituală, despre scopul instinctului care le creează, adică tocmai despre frumos, despre efortul erotic inerent oricărei obiectivări Îmi amintesc de Zna-Întrebări de filosofie, carte Biblioteca Runiverse Q KALENOV Cupletul amuzant al lui Schiller despre știință, în care spune că pentru unii ea este o zeiță plină de frumusețe cerească, iar pentru alții o vacă de bani care le aprovizionează cu lapte și unt *) Marele adevăr psihic stă în acest cuplet Schiller, desigur, greșește când îi tratează cu batjocură pe cei care privesc știința ca și cum ar fi o vacă de bani: untul nu este rău și nu poate stârni dispreț decât atunci când de dragul ei omul uită orice altceva Dar adevărul este că activitatea științifică este diagonala rezultată a două instincte de formare: estetică rezonabilă și autoconservare a animalelor Nu-mi amintesc cui îi aparține frumosul aorism, că un om de știință naturală care nu privește natura ca un tânăr îndrăgostit se uită la iubitul său, nu este demn să fie numit naturalist, ci doar meșter Deci, conform acestui aforism și conform cupletului lui Schiller, o persoană care studiază natura va atrage atât beneficii materiale, adaptând natura la nevoile sale fizice, cât și plăcere dezinteresată, admirând ordinea ei Plăcerea dezinteresată Dar cum este posibil? Fiecare plăcere este satisfacția unui instinct și, prin urmare, o plăcere altruistă, dacă există, trebuie să fie satisfacția unui instinct altruist; iar acest instinct altruist este încă aceeași obiectivare care contracarează instinctul animal de autoconservare și introduce un element tragic în tot ceea ce este uman Plăcerea, combinată cu contemplarea ordinii mondiale, are dreptul de a fi numită altruistă Observarea de sine ne arată că trăim multe plăceri și dureri diferite Dar toate aceste plăceri și dureri sunt împărțite în două grupe: fizice și mentale Principala lor diferență *) Einem ist sie die hohe, die himmlische Gõttin, dem Andern Eine tüchtige Kuh, die ihn

mit Butter zervorgt Biblioteca Runiverse FRUMUSEȚE ȘI ARTĂ între ele constă în faptul că fizicul depinde de posesiunea nedivizată a obiectului plăcerii și poate scădea dacă alții împart această posesie cu mine: astfel, de exemplu, bucuria de mâncare și băutură și altele asemănătoare, care în cele din urmă toate se reduc la satisfacerea nevoilor fiziologice; psihicul este legat de contemplarea structurii obiectelor și nu poate scădea din faptul că alții, împreună cu noi, se bucură de această contemplare; de aceea sunt străini de invidie și gelozie și se obișnuiește să-i numim neinteresați Aceasta este plăcerea estetică în sensul propriu al cuvântului, în contrast cu cei interesați, Fiziologic Desigur, la o ființă umană, la fel ca și la un animal, deși unul rațional, s-ar putea să nu se găsească plăcerile estetice în forma lor pură, fără un amestec de cele Fiziologice; deci, de exemplu, plăcerea pe care o trăim la o cină bună, ascultând muzică sau discursuri care ne sunt plăcute Este deja o chestiune de analiză psihică să descoperim ce, în starea noastră spirituală complexă, aparține fiziologiei, ce aparține esteticii Plăcerea estetică apare odată cu contemplarea ordinii mondiale Când spun: ordinea mondială, cu siguranță nu înțeleg ordinea mondială Ordinea mondială, macrocosmosul, ne apare ca unitatea unei multitudini nenumărate de microcosmos, iar contemplarea fiecărui microcosmos individual este legată în mod necesar pentru noi de plăcerea estetică Dacă numim frumusețe ceea ce trezește în noi plăcere estetică, atunci fiecare organism, fiecare substanță modificatoare va fi frumos Nu este posibil și, într-adevăr, nu este necesar, să definim mai îndeaproape sentimentul de frumusețe, pe care îl cunoaștem cu toții, așa cum spune domnul Ivantsov Este imposibil să derivăm acest sentiment din oricare altul, mai mult, ca să spunem așa, axiomatic, întrucât este un instinct inițial și universal, care acționează ca oricare altul Biblioteca Runiverse Q KALENOV un alt instinct, inconștient la început; este suficient doar să-l formulezi, adică prin analiza autoobservării pentru a o distinge de alte instincte și pentru a indica în ce circumstanțe afectează cu o forță deosebită Deci, el este entuziasmat de contemplarea unei substanțe modificatoare Și întrucât totul în natură este un organism, adică substanta modificata sau modul altui organism, atunci toata natura este complet frumoasa, iar sursa, centrul intregii frumuseti este, desigur, sursa oricarei ordini - substanta universala, macrocosmosul atractia de sine este iubirea Frumusețea naturii trezește dragoste pentru ea; iar din moment ce sursa acestei frumuseți se află în macrocosmos, Spinoza își completează învățătura panteistă cu ideea de "amor Dei intelectualis" Dându-și seama că sentimentul de frumos este un instinct uman de bază, Platon l-a numit iubire (Eros) și a încercat pentru a-i da o interpretare mitologică -Așadar, iubirea, care este necesară în munca de cercetare științifică, se exprimă în munca de căutare a adevărului ca dragoste pentru frumusețea naturii mă îndeamnă să caut daha pentru vară, departe din zgomotul și zgomotul orașului Prin dragoste de natură mă refer la ideea dură care îi îndeamnă pe unii Nansen să caute plăceri în atmosfera cumplită a nopții polare, plăceri combinate nu numai cu uitarea personalității sale neînsemnate, ci și cu eu completă au spus deja că dragostea de natură, care ne îndeamnă să căutăm contemplarea frumuseții ei, numită de Platon Eros, a fost înțeleasă de acesta ca un instinct inițial uman universal și, deși nu a folosit niciodată termenul de "axiomă psihică", dar în Eros a văzut o astfel de axiomă, Biblioteca "Runivers" FRUMUSEȚE ȘI ARTĂ înțeles de toată lumea și explicând toate acțiunile cu adevărat umane Arătând spre esența Erosului, el a arătat și spre antinomia estetică a stărilor mentale ale

unei persoane: Eros, spune el, este atât sărac, cât și bogat, atât muritor, cât și nemuritor, mereu în căutarea și dor, luptă spre idealul de neatins al contemplației cea mai înaltă frumusețe - la contemplarea lui Dumnezeu, am spune , în sensul panteismului lui Spinoza Platon consideră Erosul, în sensul dorinței de a contempla frumusețea lumii, ca fiind un instinct uman universal, și deci o axiomă psihică , principiu constitutiv al tuturor acțiunilor umane În acest sens, se poate spune că el a pus bazele psihologiei, dacă, desigur, prin psihologie înțelegem nu doar studiul experimental al mecanismului mental, în care, din păcate, unii psihologi moderni văd întregul conținut al psihologiei, dar dacă ei văd în ea mai ales știința spiritului: epistemologia, etica și estetica, care ar trebui să se bazeze pe idei iraționale, a priori: substanță, frumos, libertate, datorie Cu toate acestea, ultimele două idei, doar vag indicate de Platon, au fost formulate științific de Kant, astfel încât acești doi gânditori trebuie recunoscuți drept fondatorii psihologiei în sensul de mai sus Gânditorii moderni au considerat necesar să se abată de la aceasta și, punând la baza științelor spiritului, în loc de ideea primară a frumosului, ideea secundară a utilului, au creat o mare confuzie în chestiuni de ordin estetic şi mental Cu Erosul său, Platon a arătat instinctul uman general, care, împreună cu același instinct general animal de autoconservare, ghidează fără îndoială toate acțiunile umane De fapt, oricât de neînsemnată ar fi o persoană, oricât de scăzute le urmărește, cu toate acestea, în final, totul este din ce în ce mai clar Formulându-și scopul egoist în conștiința sa, nu poate decât să-i observe condiționarea, diferența de bine necondiționat și tânjește după acest bine, nefiind într-o poziție Biblioteca "Runivers" P KALENOV nici o modalitate de a o formula exact Toată greșeala acestor oameni este doar că, în căutarea mijloacelor pentru a atinge acest obiectiv îndepărtat cel mai înalt al binelui necondiționat, se opresc la mijloace apropiate, amestecându-i involuntar cu scopul însuși Iar micul necinstit Cicikov, desigur, speră, după ce a dobândit o avere și o poziție onorabilă, să dobândească prin aceasta mijloacele pentru o contemplare senină a cosmosului Speră să găsească același bețiv în crâșmă Și dacă acest lucru este adevărat, atunci oricât de dezgustător ar fi un act uman, el este, chiar și într-un grad foarte, slab, cauzat de o dorință estetică de contemplare a frumosului; și de aceea Erosul, împreună cu instinctul animal, trebuie să servească drept principiu constitutiv pentru interpretarea a tot ceea ce este uman, o axiomă psihică Dar, după ce a stabilit axioma psihică, Platon, așa cum am mai spus deja, nu a subliniat suficient de clar particularitatea acestei axiome - pentru a servi într-o Formulare ușor modificată și ca imperativ categoric, vocea conștiinței, prescriindu-ne ceea ce se datorează necondiționat Această proprietate specială a principiului constitutiv al tuturor acțiunilor umane de a servi drept voce a conștiinței indică faptul că toate acțiunile umane trebuie considerate ca rezultatul a două instincte, iar sinteza acestor instincte și servește ca o axiomă psihică Toate celelalte animale acționează sub impulsul unui singur instinct de autoconservare, prin urmare acțiunile lor, în comparație cu cele umane, sunt logic de înțeles, în timp ce cele umane sunt iraționale și uneori chiar antinomice Această iraționalitate a acțiunilor umane este deja remarcată în activitatea științifică Așa că Eros îl atrage pe Nansen să reziste impulsurilor instinctului animal, care, la rândul său, îl atrage spre căldură și lumină Dar această iraționalitate tragică se manifestă cel mai clar în a doua ramură a activității raționale, în organizarea unei comunități

Activitatea publică, fără îndoială, se desfășoară sub Biblioteca "Runivers" FRUMUSEȚE ȘI ARTĂ impulsurile egoiste ale instinctului animal, dar nu există nicio îndoială că personalitățile publice în același timp îi asigură pe ceilalți, și adesea chiar pe ei înșiși, că conștiința binelui comun și a datoriei morale îi îndeamnă să acționeze și chiar acest fapt de nesinceritate și auto- Înșelăciunea indică reproșuri secrete conștiinței și ceea ce ei înșiși consideră datoria lor necondiționată de a fi ghidată nu de binele personal egoist, ci de ideea obiectivă a binelui necondiționat Imperativul categoric constă tocmai în prescripția: să te ghidezi după ideea obiectivă a binelui comun necondiționat; și o axiomă psihică spune: o persoană se străduiește pentru un bine necondiționat, deși, așa cum am văzut în exemplul micului ticălos Cicikov, el își ia în mod greșit mijloace pentru scopuri și amestecă câștigul personal cu ideea unui bun necondiționat Chiar dacă nu recunoaștem această eroare a cinicilor morali și a ticăloșilor atât de sinceri precum Richard al III-lea al lui Shakespeare, atunci, cu toate acestea, prin natura lor umană, ei nu sunt scutiți de reproșurile de conștiință, care le afectează mai mult sau mai puțin starea de spirit și, prin urmare, acțiunile lor , decurgând neapărat din această stare de spirit Aceste dureri de conștiință, oricât de înăbușit o persoană, fac din imperativul categoric, împreună cu aspirațiile tuturor pentru binele necondiționat, principiul constitutiv al acțiunilor tuturor oamenilor, chiar și Richard Sh-x Astfel, la fel cum activitatea științifică este rezultanta Erosului, a instinctului rațional și a autoconservarii animalelor, tot așa este și activitatea socială, pe care am identificat-o cu religia, rezultanta imperativului categoric cu același instinct animal Acest element tragic al luptei interne în ambele Sfere este introdus de iubire, obiectivare, capacitatea de a fi atras de altceva cu uitarea completă a personalității cuiva În activitatea științifică, ea este introdusă prin dragostea față de natură, în activitatea socială și religioasă, prin iubirea față de om Biblioteca Runiverse p KALENOV Obiectul oricărei atracții dezinteresate, iubirea este cosmosul, frumusețea, așa cum am văzut în exemplul iubirii pentru natură, pe care l-am deosebit de animal, atracția fiziologică pentru căldura soarelui, aerul curat, mâncarea bună etc obiect al iubirii religioase pentru om este și spațiul și frumusețea umană Raționamentul nostru ne-a condus la ideile dragostei religioase pentru om și frumusețea omului - idei care trebuie formulate mai precis înainte de a merge mai departe Dar ce este dragostea în general, un sentiment practic cunoscut de noi toți și, la fel ca dragostea pentru natură, activitatea științifică inspiratoare, și ca dragostea pentru o persoană, activitatea socială? Dragostea pentru natură este, după cum am văzut, capacitatea, depășind limitele personalității cuiva, de a fi atras de contemplarea cosmosului Deja Platon a subliniat prioritatea acestui sentiment, adică pe naturalețea și instinctivitatea lui, ca să spunem așa Omul se naște, spune el, doar acel suflet care, înainte de naștere, a avut timp, cel puțin într-o oarecare măsură, să privească în lumea superstelară a ideilor și în care există astfel germenul Erosului, care ulterior se dezvoltă într-un străduință puternică pentru contemplarea frumuseții I s-a arătat și iraționalitatea iubirii, ajungând până la contradicție Prin această iraționalitate, mă refer la angoasa căutării, acea stare dulce-amăruie a sufletului, ajungând uneori la groază reverentă, provocată de contemplarea frumuseții Dragostea pentru o persoană, pentru un aproape, adică la ideea de om, obiectivarea, fără de care activitatea socială și religioasă este imposibilă, conține toate elementele dragostei pentru

natură Sub ideea iubirii pentru o persoană, a iubirii religioase pentru aproapele, ar trebui să înțelegem, desigur, nu dragostea pentru o persoană individuală, cum ar fi, de exemplu, pentru un fiu, frate, prieten etc - dragoste, să care, oricât de sus, ceva egoist este întotdeauna amestecat, subiectiv și care, în acest sens, poate fi comparat cu ceea ce am spus despre orice Biblioteca "Runivers" FRUMUSEȚE ȘI ARTĂ și naturii, căutând satisfacții în viața de la țară, oferindu-ne diverse fiziologice, adică animale, distracție Așa cum prin dragoste pentru natură mă refeream la un sentiment care face să uităm de autoconservarea personală atunci când contemplăm cosmosul, la fel când spun: dragoste pentru o persoană, mă refer la ideea de iubire pentru umanitate, pentru aproapele nostru, care ne îndeamnă să simpatizăm nu numai cu suferința personalităților celebre și nu numai să raportăm la acestea instrucțiuni de datorie necondiționată, ci și la fiecare persoană în general, contribuind astfel la înființarea unei comunități ideal drepte, împărăția lui Dumnezeu pe pământ! Dragostea pentru o persoană este, în primul rând, compasiune pentru suferința sa și dorința de a o pune capăt, chiar dacă este supusă suferinței personale în acest proces Dragostea pentru natură, după cum am văzut, este excitată de contemplarea Frumuseții ei; dragoste pentru o persoană - contemplarea frumuseții unei persoane, spirituală Frumusețea sufletului, s-ar părea, este ceva complet diferit de frumusețea naturii; dar analiza dezvăluie în ei una și aceeași proprietate de bază a frumuseții În limba germană există un cuvânt filozofic plin de sens profund, dar greu de tradus în rusă: Schõnseeligkeit, schõne Seele - suflet frumos Acest cuvânt exprimă tocmai frumusețea psihică care se manifestă în luptă, sau, mai bine zis, în interacțiunea a două instincte opuse Fiecare act uman este frumos ca rezultat al acestor două forțe care interacționează Deci, urâtul Socrate va fi frumos, cu bucurie strălucitoare bea un pahar de otravă cu plânsul general al celor prezenți; frumos, adica ne stârnește simpatia, chiar și ticălosul urât al lui Shakespeare, regele Richard al III-lea, chinuit de frică și conștiință în noaptea dinaintea morții sale Aceste exemple, cred, sunt suficiente pentru a arăta că prin frumusețea unui bărbat în sensul Schõnseeligkeit nu mă refer la frumusețea corpului său; și cum este natura Biblioteca "Runivers" P KALENOV frumos pentru noi, când vedem în el cosmosul fizic care unește toate fenomenele sale, deci sufletul este frumos când vedem cosmosul psihic în el, adică o idee care unește toate acțiunile unei persoane, toate dispozițiile sale spirituale trecătoare - ideea de a sluji voința lumii - Dumnezeu La Socrate, ideea de a sluji voința divină i-a preordonat dinainte unită și motivată toate acțiunile sale; la Richard al III-lea, aceeași idee îi unește starea de spirit, chiar dacă doar ca un reproș târziu al conștiinței - Această frumusețe spirituală, ideea de a sluji voinței superioare, poate trezi în noi dragoste pentru o persoană numai atunci când simțim în noi înșine puterea acestei idei, reținerea în noi sunt impulsurile instinctului animal de autoconservare, simțim tragedia dulce-amăruie a luptei dintre două instincte înnăscută nouă; pe scurt, dragostea pentru o persoană, nu un prieten personal, ci un aproape, este compasiune, simpatie pentru starea sa spirituală Cel mai uman, cel mai capabil să vadă frumusețea spirituală în ceilalți și, în consecință, să-și iubească aproapele, va fi cel care are dreptul să-și spună: Sunt om și nimic uman nu-mi este străin, adică, nu străin de tragedia vieții și de rezistența necesară a instinctului animal față de cosmic Deja din luarea în considerare a primelor două ramuri ale activității raționale, rolul ideii de frumusețe în toate treburile umane devine pe deplin clar, astfel încât

chiar înainte de a lua în considerare activitatea artistică, care decurge în întregime din nevoia estetică de a contempla frumosul, poate spune că frumusețea este o axiomă psihică și un principiu constitutiv al tuturor treburilor umane Iar prin faptele și deciziile unei persoane, pe lângă activitatea artistică, despre care vom discuta mai jos, mă refer, așa cum am spus deja, la activitatea științifică și socială, indiferent de ceea ce face o persoană, chiar și la cel mai disprețuitor lucru Rezultatele activităților raționale ale primelor două ramuri, activități științifice și sociale, în măsura în care acestea, ca Biblioteca "Runivers" FRUMUSEȚE ȘI ARTĂ a fost arătată, evocată de un simț al frumosului, poate fi numită într-un sens impropriu opere de artă; dar în sensul propriu, numai lucrările de activitate artistică sunt numite așa - La baza tuturor deciziilor și faptelor umane stă o conștiință axiomatică, deși nu a fost încă formulată într-o judecată clară, conștiința dependenței unei persoane de ceva în afara lui, care este fără voința lui așa cum b l-a făcut să fie, așa că îl va chema înapoi de la a fi cu aceeași nevoie fatală Omul este superior celorlalte animale tocmai pentru că este conștient axiomatic de nesemnificația lui, în timp ce animalele nici măcar nu se gândesc la el Acest ceva este, desigur, substanța lumii, de care, cu aceeași necesitate fatală, depinde existența mea personală, ca orice altceva în lume Dar, între timp, pe măsură ce conștiința dependenței complete de altceva produce o stare de spirit gravă și deprimantă, conștiința dependenței de substanța lumii, cu o perspectivă mai profundă asupra ei, trezește o dispoziție veselă, erotică, forțându-ne să privim în acest imism instaurat înaintea tuturor veacurilor ƅny ordine mondială, care în acest fel se transformă într-un cosmos, adică dezinteresat ne place sistemul A vedea acel cosmos, acea unitate în multitudine, acea substanță în moduri, este frumusețe Astfel, frumusețea trezește în noi dragostea pentru monstru, care trebuie să ne devoreze inexorabil existența personală - Am văzut deja- , că activitatea socială și religioasă este motivată de conștiința unui imperativ categoric, de simțul datoriei necondiționate, sau de remuscare pentru neîndeplinirea prescripțiilor sale; iar în imperativul categoric, auzim, parcă, în noi înșine, vocea vorbitoare a substanței lumii, ce pretinde deja liber de la noi binele necondiționat Astfel, destul de irațional, ideea de libertate este amestecată cu ideea de necesitate, ideea de iubire este amestecată cu ideea de putere necondiționată, iar substanța lumii Biblioteca Runiverse Q KALENOV tsiya, idealul adevărului, este idealul bunătății - Dumnezeu Erosul lui Platon, instinctul care se străduiește să contemple frumusețea lumii, se încheie cu amore Dei intelectuali a lui Spinoza, instinctul care se străduiește să contemple frumusețea macrocosmosului ƅ acțiunile umane se bazează pe o sinteză irațională a plăcerii și durerii și trebuie interpretate ca o diagonală, rezultanta a două forțe care acționează în unghi - instinctele animalului și cele cosmice Sentimentul frumosului, ca element necesar al instinctului cosmic, trebuie recunoscut, ca acesta din urmă, ca un instinct inițial, o axiomă psihică, un principiu constitutiv al tot ceea ce este uman și se formulează într-o judecată: omul tinde spre contemplarea frumuseții - un bine necondiționat Aceeași propoziție, care formulează axioma psihică într-o formulare ușor modificată, este și un imperativ categoric irațional: străduiește-te pentru binele necondiționat Raționamentul nostru ne-a condus din nou la ideea unui bun necondiționat și, din nou, apare întrebarea, dar în ce constă acest bun necondiționat? Între timp, ca idee de bun condiționat, subiectiv (bogăție, faimă, putere etc), chiar dacă trece fără urmă

odată cu existența noastră personală trecătoare, este formulată atât de clar încât poate servi drept călăuzitor scopul existenței trecătoare, ideea de bine necondiționat, care, ca imperativ categoric, trebuie să ne ghideze întotdeauna, este ceva mai puțin definit Cum să formulezi această idee chiar și cu o acuratețe aproximativă? Cea mai convenabilă modalitate de a aborda sentimentul conștient (nu vorbesc despre înțelegere) ideii de bine necondiționat este de a o formula negativ, adică de a o formula negativ negând în ea acele semne pe care le vedem clar în binele condiționat, personal: nu este egoist, adică nu pentru- atârnă de o personalitate limitată și nu trece cu ea; nu poate fi atins pe deplin, ca personal final, dar nu-si pierde sensul de bine, scopul dorit, ca personal, fiind atins pe deplin, ci ramane mereu un ideal, i e un scop de neatins, este străin interesului egoist, invidiei și nu numai că nu scade, ci chiar se intensifică la vederea că și alții îl au Bunul necondiționat, adică plăcerea extrasă din contemplarea cosmosului lumii, frumusețea, este binele tuturor În frumusețea naturii, se vede frumusețea microcosmosului, frumusețea unui singur macrocosmos, liniștind pasiunile rebele care se ridică în suflet în căutarea binelui personal *); în frumusețea sufletului, același macrocosmos unic este văzut, fie și numai ca reproșuri ale conștiinței Deci, sursa întregii frumuseți și a cosmosului, adică frumusețea care excită iubirea este macrocosmosul - Dumnezeu "Nu am un nume pentru asta", spune Faust al lui Goethe într-o conversație atentă despre Dumnezeu cu Margarita, "numiți-i așa cum vă place: inimă, iubire, Dumnezeu Nu am un nume pentru asta! Sentimentul este totul; iar numele este doar un sunet sau un fum care acoperă flacăra cerească" **) În fruntea creștinismului se află cea mai înaltă poruncă: "Iubește-L pe Dumnezeu cu toată ființa ta " Nu înseamnă asta - cu un instinct rațional, cosmic, rețineți și dirijați instinctul animal de autoconservare; priviți viața personală ca pe un mijloc? a sluji unei idei superioare, a trăi pentru a sluji? Aceasta este cea mai înaltă poruncă, acest imperativ categoric este axiomatic de înțeles pentru toată lumea și motivează, *) Poezia lui Lermontov: Când câmpul îngălbenit se îngrijorează Atunci neliniștea sufletului meu se smerește, Apoi ridurile de pe frunte se împrăștie, Și pot să dobândesc fericirea pe pământ, Și în cer văd pe Dumnezeu **) Faust, Martens Garten: "Misshor micii niclit " și așa mai departe chiar dacă doar vag simțit instinct, fiecare stare mentală și faptă, și, prin urmare, poate fi numit o axiomă mentală Dar, după cum am văzut, numai la om, un animal rațional, o axiomă psihică poate fi și un imperativ categoric, ale cărui cerințe sunt gratuite, adică s-ar putea să nu se împlinească, dar atunci se arată neapărat ca reproșuri ale conștiinței Imperativul categoric, Formulat ca o poruncă de a-L iubi pe Dumnezeu, deși recunoscut estetic de toată lumea (căci cine nu simte beatitudinea contemplării macrocosmosului?), reprezintă totuși o anumită insuficiență a Formulării Prin iubire înțelegem de obicei nu doar contemplarea pasivă, chiar entuziastă a obiectului iubirii, ci ceva activ și, prin urmare, porunca de a-L iubi pe Dumnezeu este interpretată prin porunca de a-L sluji pe Dumnezeu Dar iată o nouă logică jenă Ce poate sluji lui Dumnezeu, o ființă universală și, în consecință, care nu se confruntă cu nicio lipsă, nu poate avea nevoie de nimic? Irațional, adică logic inexplicabilă, dar profund estetică formularea ulterioară a poruncii de a-L iubi pe Dumnezeu este dată de Evanghelie în a doua poruncă, diferită de prima - iubiți-vă aproapele ca pe tine însuți În aceste două porunci, spune Hristos, toți, legea și proorocii; sau, așa cum aș

spune în limbajul meu, care pretinde a fi exactitate științifică, aceste două porunci sunt formulările instinctului cosmic original, rezonabil, care ne determină să ne străduim să contemplăm lumea, cosmosul care ne îmbrățișează și să stabilim este în Sfera noastră, adică stabilește Împărăția lui Dumnezeu printre oameni A-ți iubi aproapele ca pe tine însuți înseamnă a-l simpatiza, a te strădui să-i dau același lucru pe care mi-l doresc cel mai mult pentru mine Și fiecare își dorește un bine necondiționat, adică străin de orice anxietate egoistă contemplarea lumii cosmos-frumusețe Fiecare ar trebui să se străduiască să ofere aproapelui său posibilitatea acestei contemplații Biblioteca "Runivers" FRUMUSEȚE ȘI ARTĂ • Regele Henric al IV-lea al Franței a spus că va vedea scopul său cel mai înalt, idealul activității sale regale, realizat atunci când fiecare țăran avea un pui pentru supă Dar dacă s-ar fi realizat acest așa-zis ideal, dacă fiecare țăran ar fi ajuns în punctul de a putea mânca zilnic supă de pui, Henric al IV-lea s-ar fi liniștit în privința asta, considerând idealul său atins? Oare acest ideal realizat nu ar coborî la nivelul doar unui mijloc pentru atingerea, la fel de departe ca înainte, a unui ideal de bine necondiționat, atât de îndepărtat și niciodată de neatins? Toți oamenii se străduiesc, atât pentru ei înșiși, cât și pentru aproapele lor - personalități publice religioase, străduindu-se să organizeze un stat drept - împărăția lui Dumnezeu pe pământ, spre acest ideal neatins de bine necondiționat, spre contemplarea cosmosului lumii Deci, raționamentul meu despre esența frumuseții, adică despre plăcerea estetică de a o contempla, voi încheia cu propoziția: frumusețea, i e plăcerea estetică, este instinctul uman universal inițial, acționând la început în mod obscur, fără mijlocirea conștiinței, iar ulterior formulat mai mult sau mai puțin clar de conștiință și, ca instinct inițial, deși este irațional, nu are nevoie de o explicație logică ulterioară da si nu sunt capabili de ele Axioma psihică, frumusețea, este și imperativul categoric al oricărei activități umane rațional-animale Problema sarcinilor artei plastice și a treia ramură a activității raționale umane, activitatea artistică, este rezolvată în întregime prin problema esenței frumuseții Dacă frumusețea este acea stare de bucurie a sufletului și acel tip special de plăcere care apare în suflet atunci când contemplăm cosmosul și sunetele verbului divin în fenomenele naturii sau în acțiunile omului, atunci scopul artei va fie să exprime sentimentul cosmic care l-a îmbrățișat pe artistul însuși și să emoționeze cu această expresie Biblioteca "Runivers" P KALENOV același sentiment la alții Inspirat de verbul divin, artistul vrea să facă și spectatorii săi artiști, dându-le verbul divin Aceasta nu înseamnă că scopul artei, așa cum se aude adesea, este imitarea naturii frumoase Imitarea naturii este absolut inutilă pentru o persoană, lipsită de sens, iar pentru muzică este de neînțeles Pictura de peisaj, înfățișând natura, deși pare să urmărească imitarea ei; dar și aici scopul său principal este de a trezi în public acea inspirație, acea idee că artistul însuși a fost îmbrățișat Deși ideea inteligibilă a unui verb divin, frumusețea, modul de substanță, nu poate fi înfățișată vizibil ochiului, ci din moment ce a apărut în artistul însuși cu o forță specială atunci când contempla un obiect vizibil: un fenomen natural sau frumusețea unui persoană, atunci în sufletul privitorului poate fi emoționat altfel Sentimentul erotic care apare în noi când contemplăm cosmosul se numește în mod obișnuit lirism; și nu există o adevărată operă de artă care să nu fie chemată în ființă de lirismul dezinteresat și să aibă un alt scop decât acela de a excita acest lirism pur în public Dacă o operă de artă nu comunică privitorului

lirism, ea, deși este numită operă de artă, nu merită această denumire, deoarece fie a fost făcută sub influența unor alte considerații, fie a fost făcută atât de stângaci încât nu poate impresiona un verb divin, așa cum face un fenomen natural Uneori, însă, o operă de artă cu adevărat grozavă poate să nu trezească lirismul privitorului și, prin urmare, să nu-i placă, deoarece privitorul nu îl privește din punctul de vedere al artistului însuși, sau nu privește din acel om universal punct de vedere, care i-ar permite să spună: eu omul, și nimic uman nu-mi este străin Apoi există, ca să spunem așa, sarcina pedagogică, uneori foarte dificilă, a unui critic înțelegător de a explica privitorului estetica Biblioteca "Runivers" FRUMUSEȚE ȘI ARTĂ meritul muncii Adesea aceste eforturi ale criticilor nu-și ating scopul, întrucât prin propriile interpretări trezesc în privitor, în loc de plăcere dezinteresată, pur estetică, plăcere de natură utilitarista Deci, dacă scopul unei opere de artă este de a excita lirismul în privitor, atunci acest scop nu este în nici un caz o imitație fără sens a naturii, ci ceva mental, și anume reprezentarea stărilor spirituale ale unei persoane - imaginea persoana insusi Lirismul este Eros, dragoste pentru frumusețea microcosmosului, prin care frumusețea, deși nu clară pentru ochi, dar clară pentru sentimentul a priori, strălucește prin frumusețea macrocosmosului - iubirea lui Dumnezeu Iar dragostea pentru Dumnezeu, după cum am văzut, este atât o axiomă psihică, cât și un imperativ categoric și, prin urmare, un principiu constitutiv, explicativ al oricărei dispoziții mentale și, în consecință, al acțiunii Deci, un peisaj care înfățișează natura descrie de fapt o axiomă psihică, sentimentul uman de bază - o persoană Stările de spirit separate sunt fenomene mentale trecătoare, care se schimbă rapid; iar lupta tragică a două instincte de bază cuprinde toată viața, o persoană nu iese din ea Și, prin urmare, dacă scopul artei este să înfățișeze frumusețea unei persoane, atunci acest scop este mai bine atins prin înfățișarea întregii vieți decât fenomene mentale separate, trecătoare Desigur, o dramă lipsită de lirism nu va fi o operă de artă, ci, poate, un protocol de afaceri foarte bun Problema artei plastice, a diferitelor sale feluri și istorie, este prea largă; Nu am intenționat să tratez cu el într-un mod exhaustiv Am vrut doar să ating esența sa psihică, în măsura în care este determinată în mod necesar de esența ideii de frumusețe și, prin urmare, întotdeauna exprimată independent de timp și loc, dată empiric Am vrut să spun că lucrarea Questions of Philosophy, Vol - Biblioteca "Runivers" P KALENOV de artă plastică ar trebui să se recunoască nu ceea ce se păstrează într-un muzeu și ceea ce oamenii numesc cu acest nume, ci acele lucrări ale mâinilor umane, care sunt produse tocmai cu scopul de a înfățișa frumusețea sufletului în sensul pe care l-am indicat și produs sub inspirația verbului divin, despre care vorbește Pușkin - nu mă pot abține să nu mă întorc la cel mai bun loc, după părerea mea, pe care l-am citat la începutul poeziei, la locul în care Pușkin vorbește despre nebunia poetului: Aleargă, sălbatic și aspru, Și plin de zgomote și confuzie, În pădurile de stejari largi-zgomotoase, Pe malurile valurilor pustiei Aceste cuvinte exprimă nebunul, din punctul de vedere al mulțimii, disprețul poetului față de interesele umane egoiste de dragul contemplării dezinteresate a frumuseții revărsate în valurile deșertului și în pădurile de stejari zgomotoase Îmi amintesc și discursul lui Socrate din dialogul lui Platon "Fedrus" - un discurs despre avantajul nebuniei divine față de sănătatea umană "Oricine", spune Socrate, "nu este stăpânit de nebunie, apare la ușile poetice ale Muzelor cu certitudinea că, datorită numai cunoașterii artelor, va fi un poet bun, el însuși rămâne neinițiat și

opera sa, o persoană sănătoasă, palidează în fața creativității nebunului " Rămâne să mai fac o mică remarcă despre frumusețe, de care voi avea nevoie în principal când voi analiza părerile domnului Ivantsov În discuția mea despre frumusețe, am vorbit despre ea doar ca pe o dispoziție mentală, combinată cu o plăcere deosebită, neinteresată; dar mulți oameni înțeleg prin frumusețe, pe lângă aceasta, ca să spunem așa, latura subiectivă, mintală, încă obiectivul ei, latura fizică, ei înțeleg prin frumusețe acele proprietăți ale lucrurilor exterioare, care (proprietăți), fiind văzute de noi în fenomene ale naturii sau ale omului, Biblioteca "Runivers" FRUMUSEȚE ȘI ARTĂ provoacă în sufletul nostru o dispoziție estetică; și încearcă prin observație și experiență să studieze aceste proprietăți estetice ale lucrurilor, întrucât toate proprietățile lucrurilor sunt studiate în general, pentru a explica starea estetică a sufletului cu ajutorul acestui studiu experimental Kant, în Critica puterii judecății, consideră că această concepție este incorectă și o numește supremația frumuseții, adică transferul său involuntar din lumea transcendentală în natură, în lumea exterioară a experienței Evident, este pe deplin de acord cu aceasta și domnul Ivantsov, care la începutul articolului său "Principiul de bază al frumuseții" spune: "În natură, frumusețea nu există Frumusețea este un sentiment pur subiectiv și constituie un tip special de plăcere" ("Principiul de bază al frumuseții", cartea , pagina) Doctrina subrecepției frumuseții este importantă, desigur, nu pentru că decide problema locației sale, ci decide problema metodei de studiu Dacă ideea de frumusețe este formularea instinctului originar, atunci, ca și formularea ideii de cauză, ideea de substanță-modus trebuie făcută prin metoda transcendental-critică a lui Kant și nu prin observarea experimentală a lucrurilor frumoase, de la care se presupune că abstragem conceptul de frumusețe, nou pentru noi, ca de la observațiile lucrurilor individuale, distragem atenția unor concepte cu adevărat noi, fără precedent până acum, de electricitate, magnetism și așa mai departe Chiar înainte de Formularea sa transcendentală, ideea de frumusețe ne era cunoscută, simțită ca o străduință primordială pentru contemplarea cosmosului Desigur, în afară de suflet, în natură nu există nici un sentiment de frumusețe, nici un sentiment de roșeață și alte senzații vizuale, gustative și de altă natură; dar nici roșeața, nici aciditatea numim idei transcendentale, adică Instincte formulate, dar concepte abstracte din experiență, pe care nu le-am avea dacă nu am fi experimentat obiecte roșii și acrișoare în experiență Ideea de frumusețe, ca toate celelalte instincte formulate, cu idealitatea sa transcendentală, are o realitate empirică, Biblioteca Runiverse Q KALENOV constând în faptul că nici un singur obiect, nici un singur fenomen, precum percepțiile noastre subiective, nu poate fi perceput fără o idee a priori de substanță - mod, organism, frumusețe În acest sens, totul în natură, ca un organism sau un fenomen organic, trebuie recunoscut ca fiind frumos Dar dacă noi, neavând anterior ideea de frumusețe, chiar dacă doar ca un instinct întunecat, am procedat la observarea obiectelor individuale, atunci nu am putea abstrage această idee, așa cum nu putem abstrage cunoașterea legilor geometrice din observarea lucrurilor individuale, care totuşi au nevoie de aceste legi lipiţi-vă de realitatea voastră empirică Nu putem percepe frumusețea lucrurilor nici cu ochiul, nici cu orice alt organ senzorial; noi nu o vedem, nici nu auzim verbul divin cu urechile noastre, ci le contemplăm, adică inteligibil Se pare că nu există o vedere mai frumoasă asupra cerului înstelat al nopții Dar dacă această vedere s-ar deschide în fața ochilor unei persoane care nu are absolut nicio idee a

priori, instinctivă a cosmosului, atunci cu greu i-ar trezi un sentiment de frumusețe, plăcere estetică Vederea unei grădini întunecate, iluminată de Lampioane multicolore, desigur, i-ar fi plăcut mai mult, pentru că ar fi înțeles mai ușor simetria în aranjarea reciprocă a Lampioanelor decât ideea inteligibilă a cosmosului în aranjarea dezordonată de milioane de stele și în niciun caz nu ar fi putut abstrage din această viziune ideea de cosmos, parcă nouă pentru el Deci, ideea irațională a priori a cosmosului, a frumuseții, a datoriei necondiționate este un instinct primitiv care reglează instinctul la fel de primitiv de autoconservare în tot ceea ce este uman; iar arta plastică, evocată de un simț al frumosului, este o activitate intenționată care are propriul scop, deși nu este clar formulat, înfățișând frumusețea unei persoane, de a trezi în privitor un sentiment al acestei frumuseți - de a trezi dragostea pentru o persoană persoană P Kalenov Biblioteca "Runivers" Idealul religios al evreilor Teologia creștină conține doctrina lui Dumnezeu revelată în Isus Hristos S-a dezvoltat în lupta împotriva iudaismului, păgânismului și acelor secte care au apărut în mediul creștin sub influența iudaismului și păgânismului Gândirea religioasă a Vechiului Testament avea o bază diferită, un punct de plecare diferit, sarcini diferite și, prin urmare, nu putem căuta în ea concepte și idei specific creștine Doctrina Logosului, așa cum este formulată în cea de-a patra Evanghelie, este tocmai o astfel de doctrină special creștină, care stabilește granița dintre fostul mesianism evreiesc, culminând cu predica baptistului, și Evanghelia universală a lui Hristos: spre deosebire de orice fel de vreme sau revelație națională locală, Logosul este înțeles ca universal, revelația veșnică a Tatălui este "lumina" care luminează nu numai pe evrei, ci "orice om care vine în lume" Evreia, în ciuda monoteismului său universal, a inclus religia într-un cadru național și "cuvântul " pe care îl aștepta de la Iahve, în esență a păstrat până la urmă, în speranța lui, o însemnătate limitată, națională Creștinismul, dimpotrivă, de la bun început a trebuit să se transforme într-o religie universală: ca sectă evreiască (Ebionei), nu avea viitor Aspirațiile naționale au suferit o înfrângere completă Biblioteca "Runivers" KN S TRUBETSKOY în chiar moartea lui Hristos: ca "rege al iudeilor" El a murit pe cruce; El a înviat în credința apostolilor, ca revelație universală a Tatălui, ca Domnul, Mântuitorul lumii Că în monoteismul Israelului a existat o bază pentru un mesianism mondial, am văzut deja în cele de mai sus Dar la Gdel, pe această bază, s-a construit doar o religie națională În naţionalismul Israelului a existat un element opus creştinismului, ostil acestuia; iar dacă Israel i-a dat lui Hristos primii săi apostoli, atunci a dat naștere și primilor săi dușmani, prima mișcare anti-creștină Apostolii înșiși au devenit creștini abia după moartea lui Hristos, când le-a devenit clar sensul învățăturii Sale și al persoanei Sale Doctrina evanghelică a Logosului este tocmai explicația teologică a semnificației acestei persoane, așa cum a fost recunoscută de evanghelist Prin urmare, orice încercare de a găsi această învățătură în Vechiul L Testament se bazează pe o neînțelegere Adevărat, știm că chiar înainte de creștinism, Filon a încercat să arate în Vechiul Testament doctrina Logosului universal și, după unii critici, teologia Evangheliei a patra conține prima încercare de a înțelege și revelarea Noului Testament în lumina Filosofiei Filosofia ea Dar indiferent de relația dintre evanghelia a patra și filosofia elenistică - sperăm să discutăm despre aceasta în altă parte - însăși interpretarea Vechiului Testament de către Filon este în mod clar arbitrară și la fel de străină atât de

litera, cât și de spiritul scripturii Philon a vrut să explice lumii educate greco-romane sensul rațional universal al Vechiului Testament și, în acest scop, l-a raționalizat în spiritul filozofiei eclectice populare a timpului său Conceptul de Logos, ca rațiune universală, este pentru el principiul revelației naturale, iar o astfel de revelație fără urmă este identificată de el cu revelația specială a lui Israel Rezultatul a fost că Vechiul Testament și-a pierdut sensul real și s-a transformat într-o fabulă alegorică L cu o morală împrumutată de la filozofi Philo are dreptate Biblioteca "Runivers" idealul religios al evreilor a înțeles că monoteismul Vechiului Testament și învățătura morală pe care o pătrundea au o semnificație universală comună, dar nu a înțeles însăși esența acestui monoteism și a acestei învățături, transformându-le pe amândouă în abstracțiuni Încercând să arate raționalitatea generală a fiecărei litere, a fiecărui cuvânt, a fiecărei imagini a scrisului, el a negat sensul ei specific, special, fără să-și dea seama că în însăși vitalitatea conștiinței lui Dumnezeu a lui Israel, în însuși realismul, în chiar istoricul realitatea revelației pe care a experimentat-o, constă în semnificația ei religioasă Pentru a convinge oamenii de adevărul Doctrinei Filosofice, este suficient să-i arăți raționalitatea și nu este nevoie să apelezi la revelație; dar pentru a convinge oamenii de revelația reală, trebuie în primul rând să le arătăm în realitate, să-i lăsăm să o experimenteze Era necesar să "le arătăm pe Tatăl* în același mod în care Hristos L-a "arat" în Sine și i-a învățat pe apostoli să-I arate (Mv V, ib) Pentru a-i convinge pe oameni de existența reală a "Cuvântului" a fost necesar să li-l arătăm în așa fel încât "l-au văzut cu ochii și l-au atins cu mâinile" (I Ioan :) Și Filon, dimpotrivă, s-a gândit să convingă lumea de adevărul credinței părinților și de validitatea revelației lor, depersonalizându-și pe Dumnezeul lor, desființând "uniunea" lor vie cu El și de fapt negând totul în religie, cu excepția pentru revelația naturală, identică cu învățăturile filozofiei contemporane Nu scădem deloc de la semnificația filozofică sau istorică a lui Philon Chiar și în sens religios, încercarea lui de a explica Vechiul Testament în termenii unui Logos universal, o revelație universală, a fost foarte semnificativă și fructuoasă Dar ea era peste puterile lui și s-a dovedit a fi insolvabilă În orice caz, gândirea sa filozofică călăuzitoare și însuși conceptul său despre Logos nu au fost extrase de el din Vechiul Testament și le-a adus în interpretarea lui din exterior, printr-o exegeză falsă, artificială, așa cum am arătat Biblioteca "Runivers" KN S TRUBETSKOY mai mare *) Aceeași greșeală au făcut-o după Philo de toți acei exegeți care l-au urmat Totuși, dacă Vechiul Testament conține baza pentru mesianismul ecumenic al predicării evanghelice, atunci el conține baza acelei doctrine a revelației universale, care a fost exprimată în doctrina creștină a Logosului Dar pentru a găsi această bază, trebuie să o căutăm nu în textele individuale ale Scripturii, ci în centrul gândirii sale religioase - în ideea lui despre Dumnezeu Dacă se poate vorbi de teologia Vechiului Testament, atunci, așa cum am văzut deja, totul se rezumă în esență la unicul adevăr al monoteismului Acest monoteism, totuși, conține infinit mai mult decât simpla recunoaștere abstractă a unității Dumnezeirii Hegel și mulți dintre adepții săi, când discutau despre Dumnezeul Vechiului Testament, au subliniat adesea în El o astfel de unitate abstractă și l-au opus, ca Dumnezeu abstract, Dumnezeului creștinismului - celor vii, absolut și împreună cu Spirit concret, revelat în Hristos și Biserica Sa De fapt, în conștiința lui Dumnezeu a lui Israel, Iahve se dezvăluie tocmai ca "concret și

absolut" și în această conștiință a Dumnezeului viu stă fundamentul Vechiului Testament al întregii doctrine creștine a Primului Dumnezeu , Dumnezeul lui Israel, este, spre deosebire de învățătura multor gnostici, adevărat Tată al lui Isus Hristos: astfel El însuși Îl recunoaște în adâncul L al spiritului Său În revelația Vechiului Testament, Dumnezeu apare într-o astfel de viață, în imagini ale unei realități atât de concrete, pe care Hegel și adepții săi nu o cunoșteau; și împreună, în aceste imagini, atât de masive și antropomorfe, atât de corporale, ca să spunem așa, El este într-adevăr recunoscut ca fiind unul și absolut El se întrupează, se deschide în aceste imagini, ca în *) Vezi "Încercarea Philos " ianuarie , articolul meu despre Philo Biblioteca "Runivers" Evreii IDEALI RELIGIOSI "slava" lui, dar El nu intră în ele, nu este epuizat de ei El apare ca o persoană vie, ca o persoană reală, iar împreună nu este limitat, nu este epuizat de personalitatea Sa, îmbrățișând totul Fiind absolut și în același timp concret, personal și ~Ї împreună super-personal - aceasta este o contradicție completă, o antinomie pentru gândirea rațională În epoca noastră, ca și în cele mai vechi timpuri, nu puțini filozofi și teologi au sacrificat personalitatea, concretețea Divinului, în favoarea ființei Sale absolute, substanței Sale; alţii, precum A Richl, sunt gata să renunţe la conceptul de absolut pentru a păstra Dumnezeul personal În ambele cazuri însă, însuși conceptul de El este abolit: nici substanța abstractă impersonală a stoicilor sau a lui Spinoza, nici personalitatea limitată nu corespund conceptului de El care trăiește în conștiința religioasă Gândirea filozofică este de mult conștientă de această contradicție și a ajuns fie la o descompunere dialectică a însuși conceptului de Dumnezeu (ca, de exemplu, în scepticismul lui Carneade), fie la una sau alta soluție speculativă a problemei care constă în acest lucru contradicție: știm că doctrina speculativă a Logosului ъ a servit tocmai acestui scop Dar gândirea Vechiului Testament nu se complacă în speculații și se mulțumește cu credința directă, pentru care toate îndoielile și problemele sunt rezolvate prin realitatea experimentată, experimentată a revelației, ca un real Fapt al experienței, j În conștiința vie a măreției incomensurabile de Divinitate și dependența perfectă de El, absolutitatea Lui este dată, iar în conștiința apropierii Sale este dată părtășia Sa constantă - personalitatea Lui În această conștiință imediată trebuie să căutăm fundamente pentru conceptele ulterioare, ulterioare, despre viața interioară a Divinității și unitatea Sa concretă Unitatea lui Dumnezeu a fost înțeleasă concret deja în Vechiul Testament Ea nu neagă mulțimea, ci o cucerește în sine și chiar numele lui Dumnezeu "Elohim" (plur) se reflectă în Biblioteca "Runivers" θ KH °· TRUBETSKOY el însuși, poate, urmele acestei victorii *) Iahve este Dumnezeul oștirilor, Domnul oștirilor, un concept care este cel mai străin de filozofia abstractă, străin nu numai de deism, ci și de multe învățături teiste ale timpului nostru Aceste "puteri" dezvăluie atotputernicia lui Dumnezeu și omniprezența Lui, care sunt înțelese nu în sensul adevărurilor abstracte ale catehismului, ci în sensul acțiunii neîncetate vie și diverse a energiilor divine Iahve este într-adevăr acel Dumnezeu , fara voia caruia nu va cadea vrabia pe pamant si nu va cadea parul de pe cap de om, Doamne, care imbraca crinii campului si da hrana puilor Chipul Lui in imparatia, puterea si slava Lui nu este mai putin departe de deism decât Treimea creștină El domnește în cer "în sfinții Săi", domnește pe pământ, în natură și în istorie, iar Numele Său singur conține apocalipsa pentru Israel, revelația Împărăției Sale eterne prezente și viitoare Teismul evreiesc nu a atins

imediat expresia sa cea mai înaltă; respectând legea generală a creșterii spirituale, iar credința lui Israel a crescut dintr-un "sământ de muștar " Nu putem lua în considerare aici diferitele faze ale acestei creșteri de la monolatria inițială, care a luat naștere în pământul semitic general, până la înflorirea predicarea Nu toate fazele sunt accesibile studiului nostru cu claritatea dorită și, de asemenea, influențele externe la care a fost supus Israelul sunt greu de explicat, din care diferențele parțiale de opinie între savanții care încearcă să înțeleagă evaluarea unor astfel de influențe și determina importanța lor relativă sunt ușor de explicat Știm cât de puternice au fost aceste influențe, asiro-babiloniene, egiptene, siro-feniciene, persane, grecești Influențele asiro-babiloniene se resimt peste tot *) Acest lucru nu împiedică, însă, să vezi în cuvântul e'iòhim așa-numitul plur magni-tudinis (cf ") Filosofia "este creativitate științifică conștientă, artă aplicată științei, cea mai înaltă unitate a artei și științei" (ibid / * Biblioteca Runiverse Y N KOLUBOVSKY Teoria mecanică a măsurii Ot App , , p - Este dată schița istorică a materialismului și enunțată esența acestuia "Revizuind învățătura materialiștilor în punctul său de plecare și în propunerile sale principale, am văzut că întregul nostru drum este în afara domeniului științei, pentru care doar fenomenele sunt incontestabile și numai ipotezele cele mai apropiate, cele mai simple care leagă fenomenele între ele sunt, prin lor foarte esenţă, nu departe de una de alta, ipoteze care pot fi verificate exact sau aproximativ Aici am făcut o concluzie despre esența lucrurilor, am construit punți ideale între fenomene complet incomensurabile, am răspuns la întrebări pentru care știința nu a dat date exacte sau la întrebări pentru care verificarea este dincolo de orice observație" ( ) Materialismul este un sistem metafizic care, în mintea adepților hotărâți ai școlii, s-a transformat într-o credință religioasă Ca teorie metafizică, materialismul are un avantaj față de anumite alte învățături Dar nu este completă, "pentru că nu îmbrățișează teoria fenomenelor conștiinței, așadar, până când nu este imposibil să ne oprim asupra ei, la fel cum este imposibil să ne oprim asupra vreunuia dintre sistemele de idealism existente Sarcina sistemului filozofic viitor, încă neexistent, ar trebui să constea într-o înțelegere armonioasă a întregii persoane în tripla sa relație: cu conștiința sa, cu lumea exterioară și cu tradiția Toate modificările conștiinței, toate legile naturii, întregul proces al tradiției istorice trebuie construite în acest sistem într-un singur întreg Dar, după toate probabilitățile, punctul de plecare va trebui să fie nu observația senzorială, ci conștiința, deoarece determină cunoașterea lumii exterioare și continuitatea tradiției Este o verigă necesară care leagă tot ce există, pentru că este trăsătura cea mai esențială a tot ceea ce gândește" (-) Teiști germanici moderni Rus Slovo, , p - X Sunt luate în considerare Fichte Jr , Weisse, Braniss, K F Fischer, Troxler, Sengler, Shtaudenmayer, Hermes, Günther, Drobish, Lotze, Drossbach, Fülleborn, Romberg, Zeising Există întrebări care se atrag în mod constant la sine, dar nu pot fi rezolvate Aceasta este întrebarea despre Dumnezeu "Rezultatul umanului Biblioteca "Runivers" MATERIALE PENTRU ISTORIA FILOZOFIEI dezvoltarea este adevăr științific, pricepere personală, ordine civilă, dar fără contemplații filozofice (poate vise) nu ar exista știință, artă, vitejie, lege Toate acestea sunt realizarea istorică în practică a aspirațiilor al căror scop se afla cu mult dincolo de posibilitatea realizării Acest scop veșnic de neatins a fost adevăratul motor al istoriei, adevărata esență a faptelor dezvoltării umane" ( ) "Nu cu ajutorul dialecticii conceptelor

vor triumfa teiștii; vor învinge când te vor face să crezi" ( ) Eseu despre teoria personalității Din Zap , ii p - ; , p - Aceste articole au fost publicate separat și sub titlul: Eseuri despre probleme de filosofie practică, Sankt Petersburg ι o, pag Dedicat lui A G(ertsen) și P P(rudon) Autorul "ar dori doar să sublinieze legătura logică necesară dintre diferitele părți ale științei moderne a activității umane" A fost construit pentru el într-un întreg din diverse elemente, "și nu este întotdeauna posibil pentru el să spună cât de mult au fost asimilate aceste elemente și cât de mult au fost procesate într-o formă nouă, completată de noi particule" ( ) Este necesar ca principiile morale și politice să apară ca consecințe necesare ale existenței umane, independent de condițiile legislației scrise, de beneficiul instantaneu al unei persoane sau al unei societăți sau al oricăror teorii metafizice Plăcerea joacă un rol primordial în dezvoltarea personalității Instrumentele dezvoltării sunt cunoașterea și creativitatea, reconciliând contradicțiile interne pe măsură ce apar Dar plăcerea merge în două direcții: pe de o parte, satisfacerea nevoilor și dorințelor în schimbare, pe de altă parte, o apropiere de idealul demnității umane stabilit de creativitate Urmărind cea mai plăcută demnitate, omul a pus durata plăcerii sensibile mai presus de trecătoarea dor, inteligența și cunoașterea mai presus de calitățile fizice și, mai presus de toate, de puterea voinței Aici este completarea idealului egoist O personalitate care se dezvoltă pe sine, puternică și frumoasă din punct de vedere fizic, cu o minte plină de resurse, cu cunoștințe vaste, cu o voință constantă, s-a repezit la subjugarea lumii în numele plăcerii sale S-a întâlnit cu ființe inferioare și a devenit tiranul lor Nervii bărbatului au trezit în el compasiune Biblioteca "Runivers" Y N KOLUBOVSKII Creativitatea a adus milă în demnitatea lui Întâlnindu-se cu cele mai puternice ființe, persoana a simțit frică, dar a fost umilitoare, iar creativitatea l-a înnobilat cu abnegație Omul, în prezența unor personalități egale, a văzut în fața lui perspectiva luptei nesfârșite, a neliniștii eterne Creativitatea a apărut și aici ca o forță de conciliere În el omul a găsit începutul dreptății, s-a ridicat la ideea de drept și datorie Luând de la sine, în numele justiției, dorința egoistă de a subjuga alte personalități, persoana a satisfăcut această dorință cu conceptul de onoare, contopit cu dreptatea În același timp, omul și-a făcut o datorie involuntară de a răspândi peste tot principiile dreptății în jurul său "Încă nu a reușit acest lucru, nu doar în practică, ci chiar și în idee În raport cu lucrurile, a rămas în punctul de asimilare egoistă, care a avut ca rezultat o contradicție a proprietății Aici pentru un număr mic de animale cele mai apropiate de el, el predică mila Religia i-a sfințit tăgăduirea de sine " Idealul unei persoane drepte "nu este pentru o persoană o lege externă, o constrângere, o obligație impusă de o lume exterioară sau de o autoritate publică Este o obligație interioară, o datorie față de sine, impusă în mod liber de persoană asupra sa, ca urmare a unei evaluări logice a împrejurărilor în care trăiește persoana și ca urmare a ținerii firești pentru cea mai înaltă beatitudine posibilă" ( )) Dar întruchiparea dreptății în personalități este șocantă și insuficientă Personalitățile colective sunt depozitarul dreptății în mintea umană Astfel, morala personală trece în morala publică Dar unitățile sociale abstracte sunt doar instrumente ale indivizilor Judecătorul lor este personalitatea însăși În adâncul spiritului său, o persoană poate găsi o datorie: "nu neglija trupul; dezvoltarea gândirii; întări caracterul; respect în tine și în ceilalți oameni" ( ) Teoria personalității ar trebui să fie urmată de o

critică a formelor sociale și apoi de o teorie a societății Sunt luate în considerare punctele de vedere ale lui Simon, Mill, Fichte, Lazăr și mai ales lui Proudhon O ediție separată a provocat o recenzie de H N Strahovov Svetoch i o, y, p i- Lavrov se învecinează cu realismul Biblioteca "Runivers" MATERIALE PENTRU ISTORIA FILOZOFIEI având multe forme uneori evazive "Construcția logică a teoriei este foarte clară; evident, ea caută să derive categorii practice - plăcere, milă, sacrificiu de sine etc - într-un mod logic din însăşi esenţa omului Trebuie să recunoaștem că este multă inteligență în această concluzie, că aceste concepte sunt elucidate din mai multe părți și că cartea domnului Lavrov poate ridica multe întrebări cititorilor, stârni critici în ei cu privire la subiecte de cea mai mare importanță" ( )) Contrar teoriei lui Lavrov despre egoism, "adevăratul motor al activității cu adevărat umane a fost și va fi întotdeauna ideile" (ii) "Într-un mod esențial, necesar, voința este subordonată unui singur lucru - și anume, ideea libertății sale, ideea de insubordonare, autodeterminare originală și conștientă" ( ) Lavrov nu are nicio metodă filozofică Referitor la aceeași carte, N G Chernyshevsky a scris un articol binecunoscut Principii antropologice despre Sophia ("Modern" și ; vezi mai jos despre aceasta) Nu intră în analiza opiniilor lui Lavrov Simpatizând cu el, Cernîșevski vede totuși în sistemul lui Lavrov eclectism, "care produce o impresie nesatisfăcătoare asupra cititorului, care este familiarizat cu cerințele gândirii filozofice" (/) ' io Răspunde domnul Strakh ov Din Zap , i , p Întrebările despre liberul arbitru și despre esența lucrurilor sunt complet fără răspuns Sursa oricărei activități umane este dorința de a se bucura Activitatea morală cu adevărat umană ar trebui numită aceea care are ca sursă idealurile, iar în idei, ca impulsuri practice, se pot vedea doar formule, expresii prescurtate ale acestor idealuri "Filozofia lui Hegel nu îmbrățișează procesul vieții: ea îmbrățișează doar gândirea despre viață" (dar) "Adevărata filozofie a timpului nostru trebuie să includă hegelismul, dar să nu fie cuprinsă în el" (ibid) Și Un articol despre carte: Laocoon, sau despre limitele picturii și poeziei op Lessing Pe E Edelson M Biblia, pentru Thu , h, p - ' • Ca introducere, se face o trecere în revistă detaliată a istoriei esteticii "Suprimețe, patos, ideal - aceste trei principii ale artei Biblioteca "Runivers" i n Kolubovski în cele două forme ale sale, ca creativitate de viață și ca artă liberă, constituie un element foarte important al existenței umane în general și doar o evaluare corectă a acestui element poate clarifica multe aspecte ale vieții istorice a societăților sau poate indica posibilitatea rezolvării problemelor de viitorul "( ) Definiția frumuseții în general ar trebui să includă: i) principiul armoniei (principiul științific);) începutul patosului (început personal); H) începutul idealurilor sociale;) idealurile artistice Definiția în sine este formulată la paginile - "Supletęa este o condiție necesară pentru noi, baza științifică neschimbătoare a oricărei frumuseți; dar frumusețea se manifestă numai atunci când personalitatea creatoare a artistului și-a întruchipat patetic viața personală într-o lucrare coerentă, iar cea mai înaltă manifestare a frumosului este idealul uman, animat de creativitatea artistului" (-) Starea actuală a psihologiei Din Zap ι o, , p - Fortlage, Lazarus, Neugeboren, Noak și Beneke sunt luate în considerare în detaliu "Studiul independent al întrebărilor psihologice este nevoia științifică a timpului nostru și poate nu foarte departe este perioada de timp în care psihologia va fi știința principală, principală în sistemul de educație generală, știință pentru care știința naturii va deveni o pregătire şi care va

sta la baza ştiinţelor juridice, publice, precum şi în temelia istoriei" (-) "Aprofundarea cu adevărat științifică în procesele de modificare și copulare a fenomenelor mentale, în procesele de dezvoltare, educație, creștere a forțelor spirituale din principii primare, apoi explicarea cu ajutorul acestor principii puternice a diversității manifestărilor vieții umane - aceasta este sarcina psihologiei moderne" ( ) Raport despre cartea W Mannhardt, Die Gõtterwelt der deutschen und nordischen Võlker, partea I, Berlin i o Rus Slovo , , p - Semnătura: P L L "În ceea ce privește o minte simplă, știința naturii, la fel pentru o istorie mai dezvoltată a imaginilor mitice în starea ei actuală, poate servi drept remediu pentru epidemiile mentale de natură fantastică Lăsați în această istorie societatea să se familiarizeze cu principii simple, cu motive psihologice Biblioteca "Runivers" MATERIALE PENTRU ISTORIA FILOZOFIEI ceea ce încă îi tulbură imaginația, în forma ei cea mai recentă" ( ), Ce este antropologia? Rus Slovo , y, p - Un articol despre antropologia lui Fichte și Wein, foarte important pentru caracterizarea opiniilor lui Lavrov însuși Antropologia include logica, fenomenologia spiritului și știința activității vitale "Întreaga știință ca întreg este găzduită în diferitele departamente de antropologie" ( ) Pre-descoperirea antropologiei, după cum zoologul, Lavrov, Redes pune întrebarea: "Cum poate reprezentarea persoanei să servească drept bază pentru construirea unui întreg sistem, acoperind toate faptele științei, fără a le denatura și satisfacând în același timp cerințele de unitate și sistem, estetice, condiții estetice ale oricărui sistem filozofic" (-) Construcția se bazează pe: principiul personal al realității, principiul cunoașterii reale și principiul sceptic al metafizicii Așa se construiește întreaga clădire a antropologiei "Filozofia naturii, bazându-se pe realitatea lumii exterioare, ar trebui să se străduiască să construiască un proces de conștiință, de parcă nu ar exista nimic în afara lumii materiale decât fenomene Filosofia spiritului, bazându-se pe realitatea conștiinței, ar trebui să se străduiască să construiască tot ceea ce există, ca produs al dezvoltării sistematice a gândirii" ( ) Raport asupra cărții Or Novitsky: Dezvoltarea treptată a savanților filozofi antici, partea a II-a IL Rus Cuvântul i i, i, p i- Recenzia este extrem de nesimțitoare "Sistemele filozofice, când au apărut, au fost cuvântul rostit al acestei perioade: în partea lor teoretică, ele au determinat pentru el principalele întrebări ale științei; în practic, a servit ca întruchipare a idealurilor demnității umane în general și a idealurilor sociale în special; în construcţia lor au desemnat formele de dezvoltare ale spiritului uman în istorie; în cele din urmă, particularitatea lor a fost particularitatea persoanei care le-a creat" (i-) "Astfel, în istoria doctrinelor filozofice, fiecare sistem trebuie să-și aibă explicația în trei principii: în legile generale ale fenomenologiei spiritului uman, în viața societății care i-a dat naștere și, în final, în particularitățile indivizilor , Biblioteca "Runivers" Y N KLUBOVSKY care i-a dat o formă sau alta" (-) "Nici o singură viziune asupra lumii nu ar trebui să aibă pretenții cu privire la acuratețea necondiționată a construcției sale Cel mai înalt ideal al său este o construcție sistematică, care cuprinde toată știința și toate întrebările vitale ale unei epoci date din punctul de vedere al unei personalități dezvoltate și într-adevăr umană "( ) ιέ Trei discuții despre sensul modern al filosofiei Citită public în Pasajul , și noiembrie SPb , p , iar Ot Zap ι ι, i, p - Filosofia în cunoaștere (I-a conversație) este construirea tuturor informațiilor într-un sistem coerent, înțelegerea a tot ceea ce există

ca una, unitate în înțelegere Filosofia în creativitate (a -a conversație) este introducerea unei înțelegeri a lumii și a vieții în activitatea creatoare, întruchiparea unității înțelese a tot ceea ce există într-o imagine, într-o formă armonioasă, unitatea gândirii și formei Filosofia în viață (al treilea discurs) este înțelegerea activității zilnice, introducerea înțelegerii a tot ceea ce există ca unul în activitatea noastră, întruchiparea unității înțelese a tot ceea ce există într-un ideal practic, unitatea gândirii și acțiunii Prin urmare, "filozofia este înțelegerea a tot ceea ce există ca una, și întruchiparea acestei înțelegeri într-o imagine artistică și în acțiune morală Este procesul de identificare a gândirii, imaginii și acțiunii" ( ) Trebuie să se distingă de activitățile științifice, artistice și religioase Spre deosebire de ei, filosofia le reînvie pe toate, le conferă o latură umană, le cuprinde "A filozofa înseamnă a dezvolta o persoană în sine ca o singură ființă armonioasă" ( ) Filosofia ar trebui atribuită domeniului antropologiei Despre acest articol: M A Antonovici Două tipuri de filosofi moderni Sovremennik , , p - Lavrov este singurul reprezentant al tipului de noi filozofi El se distinge prin nedeterminare, astfel încât nu se poate spune direct care este principiul de bază al filozofiei sale Cu toate acestea, Antonovici distinge trei elemente în Lavrov: Kant, Hegel și subiectiviștii empiric Filosofia lui Lavrov este doar un compromis filozofic; fundamentele metafizice din care derivă regulile sale morale sunt de asemenea nesatisfăcătoare Antonovici ia în considerare și argumentele lui Lavrov împotriva materialismului Biblioteca "Runivers" MATERIALE PENTRU ISTORIA FILOZOFIEI încercând să le infirme Vezi și mai jos despre acest articol al lui Antonovich D Pisarev Scolastica secolului al XIX-lea Rusă Slovo , p - sunt dedicate lui Lavrov "Latura slabă a acestui scriitor constă în absența subiectivității, în absența unor convingeri filozofice certe și solide" ( ) "Distragerile pot fi interesante și de înțeles doar pentru o minoritate foarte mică, anormal dezvoltată" ( ) Considerând punctele de vedere ale lui Lavrov ca o transfuzie scolastică din gol în gol, Pisarev nu consideră necesar să analizeze aceste opinii, ci în schimb își expune dogmatic propriile vederi materialiste Nici nu este nevoie să-i motivezi; ' Criticilor mei Rus Slovo , , p - , p -ιo Antonovici și Pisarev sunt materialiști Ei tăcesc analiza critică a materialismului a lui Yurkevich Din nou se face o critică a materialismului "Materialiștii nu pot da o definiție exactă a materiei fără a cădea în metafizică sau a intra în conflict cu propria lor învățătură" (,) "Filosofia nu este un fel de știință separată, ci, la fel ca poezia, rezultatul unuia dintre procesele spiritului nostru, un rezultat care oferă totalitate și unitate informației științifice, animă formele de artă, cuprinde procesul vieții Toate teoriile metafizice sau sistemele filozofice sunt puncte de vedere diferite asupra acelorași fapte ale științei, dar considerate din puncte de vedere diferite Toate idealurile morale, în diversitatea lor, nu contrazic începutul bucuriei, ci sunt doar dezvoltarea sa variată Critica este dreptul și datoria eternă a unei persoane în raport cu tot ceea ce o înconjoară în lumea științei, a artei și a vieții În unilateralitatea idealurilor morale, în trecerea lor dintr-o sferă în alta se află masa principală a răului și a suferinței din viață" (, -) ■ Istoria duelurilor Svetoch ι ι, io, p - Semnătura: P L-v Compilat după Colombey, Fongeroux de Campionelles, Dalloz și Belyaev "Recunoașterea individului, asigurarea ei este cel mai bun Biblioteca "Runivers" Y N KOLUBOVSKII duel de contracarare Duelul avea să-și piardă sursa principală, iar istoria s-ar îndrepta evident către

această nouă fază a dezvoltării sale; totul este centralizat în jurul personalității)) ( ) Articole din Dicționarul Enciclopedic alcătuit de oameni de știință și scriitori ruși, St Petersburg, otd I, vol i- , , vol și j-th, ; otd II, vol I, Articole *) cu conținut filozofic, găsite în primul volum și scrise numai de Lavrov: Abelard (-), Abel, Abicht, absolutism (- x), Augustin (ibo-), Averroism ( ) -), autodidact , agnoeți, agonişti, Agrippa; în al doilea volum: Adept, Adiaphora, Academia (-), Acatalepsie, Acosta (- ^i) acroamatic, Axioma (-); în al treilea volum: Alexandru al Afroditei (-sh), Alcmaeon din Croton, alegorie (- , -); în al patrulea volum: Amonius, Anabaptiști (-), analiză (-), analogie (-), Andre (-), Anonim (scolastic), antagonism, antinomie (-); în volumul al cincilea: punct de vedere antropologic (- ; acest articol este extrem de important pentru caracterizarea direcției intrărilor filozofice în dicționar), antropomorfism și antropopatism (-), apatie, Apelt, apocaliptic, filozofie arabă ( ) -), Arcezilaus, Arndt (-), arhitectonica, Askr, Ast, Asy (o -), Atlantida; în primul volum al celei de-a doua secțiuni: evrei (-), Evti-Chian (-), unitate (-) Dintre articolele cu conținut filozofic scrise de Lavrov în comunitate cu alți oameni de știință, se remarcă în primul volum: abracadabra, automat (-), autonomie, autoritate (-), Agrippa de Nettesheim (-), adamiti ("" ^λ Adam (-); în al doilea: iadul (-); în al treilea: Albert cel Mare (-); în al patrulea, o amuletă (-) , Anselm din Canterbury (- $ oi) în al cincilea: atribut În plus, Lavrov deține multe articole care nu au nimic de-a face cu filozofia Toate sunt semnate cu parafa lui Dicționarul a fost atacat de editorul "Home Talk" Askochensky, care a cerut o anatemă bisericească și o pedeapsă pentru editori *) Paginile intre paranteze sunt plasate la titlul articolelor care merita o atentie deosebita atat din punct de vedere al volumului cat si al temeiniciei Biblioteca "Runivers" MATERIALE PENTRU ISTORIA FILOZOFIEI goy (Dom Bes , numărul , pp - , pe baza articolului preotului I Flerov despre Dicționarul enciclopedic în spiritul unui creștin , i, pp -$, , pp) - , unde este atacat în principal Lavrov, despre toată această poveste Sovrem Slovo , nr i, un felieton mare: Trucul "spiritului creștin" și "Discursul acasă") V D Kudryavtsev a vorbit, de asemenea, fără compasiune despre articolele filozofice ale dicționarului (vezi mai sus IV,) Un răspuns ceva mai blând din partea preotului Matveevsky · în The Wanderer , , pp - , care apreciază foarte mult articolul despre Augustin, deși nu o simpatizează Pentru articolele filozofice, vezi și Vremya , , p - (M V Vladislavleva?) Vezi și prof Savin, Remarcabil truc al ediției generale a noului Dicționar Enciclopedic, Sankt Petersburg Ved , , nr Toate aceste zvonuri au provocat Scrisoarea lui Lavrov către colaboratorul lexiconului enciclopedic, Eseuri , nr , care, cu diverse zvonuri nepotrivite, a fost retipărită în articolul lui Askocensky: G Lavrov - Filozof rus, Dom Convorbirea , nr , p - Observație la "câteva cuvinte despre prelegerile publice ale domnului Bulich" SPb Gazeta x i, nr Prof Bulich a citit prelegeri publice despre istoria filozofiei (Renașterea) Vezi despre aceste prelegeri Sankt Petersburg Ved i i, Nr K P în, Sankt Petersburg, a postat și o notă despre ei Ved , nr , care la rândul său a provocat un articol de Lavrov O notă despre observațiile domnului Pirogov SPb Ved , nr Învață, dar cum? SPb Ved , nr Această notă din numerele următoare a provocat numeroase zvonuri (vezi, de exemplu, Dom Besda , numărul , pp -) Lavrov a răspuns lui Kostomarov la nr Reviste filozofice germane SPb Ved , nr Recenzie de reviste: Zeitschrift fur Philosophie und philosophische Kritik, Zeitschrift iür exacte Philosophie, der Gedanke

Direcții diferite în psihologie Biblia, pentru joi , , p i- Despre scrierile Psychologische Briefe a lui Erdmann, De Pâme humaine a lui Buddington și Vorlesungen über Menschen- und Thier- de Wundt Biblioteca "Runivers" eu N KOLUBOVSKII sede În special, mult spațiu este dedicat lui Wundt în legătură cu Fechner Eseu despre istoria științelor fizice și matematice Întocmită după prelegerile susținute în laboratorul Academiei de Artilerie de către colonelul P L Lavrov Artil Jurnalul , nr u- , p - (cu paginare separată); , I- , p i- , - , - , - Se termină cu Apollo din Perga (§) Puțin mai departe, eseul a fost adus la Morsk sat , nr i, - , - ; , nr și p - (cu paginare separată) Eseul a început să apară separat în ediții, dar a fost publicat doar numărul I (înainte de Aristotel) Vezi recenzie simpatică în Rus Sl , , p - Ediție separată a numărului I nu în Biblioteca Publică din Petersburg, nici în biblioteca Muzeului Rumyantsev din Moscova și, prin urmare, scriitorul acestui rând nu a reușit să vadă această carte În această lucrare se acordă o atenție deosebită istoriei filozofiei, în principal greacă (de la p până la Mor Sat) Aristotel (pp -) este considerat extrem de temeinic, în principal lucrările sale fizice Munca adusă la clasă Galen și conține doar două capitole: I - Grecia; II - Alexandria Prefață (p I-XXV) la Sistemul logic al lui D S Mill, vol I, Sankt Petersburg Se ia în considerare locul logicii în seria cunoașterii umane și istoria acesteia și se oferă și o privire critică asupra logicii lui Mill "Succesul viitor poate fi așteptat de logică, ca știință a gândirii, de la succesul psihologiei în special, al antropologiei în general, precum și de la o dezvoltare mai specială și mai precisă a istoriei științelor În unitatea omului, logica, la fel ca toată știința, va găsi un principiu filosofic care nu va coase eclectic, ci va uni organic cele trei mari ramuri ale sale În psihologie, teoria gândirii va găsi o bază solidă și, dezvoltându-se pe această bază, se va dovedi a fi singura teorie adevărată a lucrurilor, singurul sens a tot ceea ce există" (XXV) La finalul volumului (pp i - xi) articol: Reprezentări matematice și concepte matematice Adevărata parte a teoriei lui Mill păcătuiește cu incompletitudine "Dacă ne oprim la un moment dat în procesul de dezvoltare a matematicii Biblioteca "Runivers" MATERIALE PENTRU ISTORIA FILOZOFIEI enunțuri și concepte matematice, atunci ni se pare că doar una dintre afirmațiile despre adevărurile matematice este adevărată, iar toate celelalte sunt eronate Dar dacă urmărim întregul proces, atunci toate aceste propoziții se contopesc într-o teorie întreagă și armonioasă" (I) Lavrov a deținut și redacția traducerii ambelor volume din logica lui Mill și a numeroase note de natură istorico-filozofică și critică Din a doua jumătate a celui de-al doilea volum lipsesc cu desăvârșire aceste însemnări, ceea ce depindea însă de condițiile excepționale în care se afla Lavrov la momentul tipăririi celui de-al doilea volum Câteva gânduri despre istoria gândirii Colecția Nevski din , vol I, p - Semnătura: P -ov Se conturează ceva de genul unui program pentru istoria gândirii Lumea interioară a societății Lavrov o numește gândire, lumea exterioară - cultura ei Se consideră ceea ce literatura, arta, religia, cunoașterea, filosofia dau de gândit Ei preiau, de asemenea, tărâmul culturii Filosofia nu este o zonă specială a spiritului uman, ci acel element al gândirii umane, pentru care trăsătura caracteristică este: dorința de armonie în gândire, dorința de a crea idei care generalizează pentru o persoană faptele individuale și grupurile lor științifice și să comunice viziunea privată și generală asupra lumii nyam unitate și integritate, vorbind imaginația "Elementul religios indică legătura dintre gândirea unei epoci date și trecut, elementul științific măsoară puterea acestui gând, elementul

estetic măsoară atractivitatea acestuia; elementul filozofic constituie viaţa ei Din aceste patru elemente se construiește gândirea umană, iar istoria gândirii constă în dezvoltarea lor" ( )* Herbert Spencer și experimentele sale (Spencer, Collected Works, numărul I - IIIJ Știrile femeilor , nr , p - Semnat P Mirtov Este oferită o expunere a opiniilor lui Spencer, susținută de extrase extinse Spencer nu are un principiu filozofic călăuzitor, el nu este un filosof, ci un gânditor ( ) "În istoria gândirii, au existat și există încă exemple în care gânditorii remarcabili care au ajuns la o viziune integrală asupra lumii, impregnate cu un singur principiu filozofic, nu au fost conștienți de acest principiu de legătură și l-au respectat inconștient Biblioteca "Runivers" Y N KOLUBOVSKII Un gânditor care a introdus unitatea viziunii asupra lumii în toate domeniile cunoașterii și vieții, pe baza principiului de bază, ramificat logic, devine filozof" ( ) Scrisori istorice Săptămâna , nr i, p - ; Nr , p - ιo ; nr , p - ; Nr , p - í Nr * , STR I" î Nr pp - b°; Nr ib, p - ; Nr , p - ; Nr , p - ; nr , pp - ; nr , pp - ; nr , pp - , nr , pp - ; nr i, p - , Nr , p - Dintre motivele pentru care a fost anunțată a i-a avertizare Săptămânii, sunt denumite și Scrisori istorice, vezi Nr Separat, cu o mică prefață și unele modificări - Sankt Petersburg , IV, $ pp Semnătura, atât în "Nedel" cât și într-o publicație separată: P Mirtov În IB, literele sunt luate în considerare: știința naturii și istoria, procesul istoriei, valoarea progresului în umanitate, întregul progres, lupta personalităților, cultură și gândire, personalitate și forme sociale, puterea publică în creștere, bannerele publicului partid, idealizare, naționalități în sursă, acord și lege, drept și lege, drept, stat, limite naturale ale statului, critică și credință Din nevoi naturale se dezvoltă prima cultură La nevoile naturale le adaugă imediat pe cele artificiale sub formă de obiceiuri sau tradiții Gândirea lucrează pe acest pământ, sporind cunoștințele, elucidând dreptatea, rotunjind filosofia, punând în practică achizițiile ei În acest fel, apar o serie de culturi, înlocuindu-se una pe alta Formele lor au dat mai mult sau mai puțin spațiu pentru activitatea gândirii, astfel încât civilizațiile dezvoltate prin lupta critică a personalităților, s-au slăbit și s-au distrus prin înțelegerea insuficientă a cerințelor justiției sau au căzut în stagnare din cauza muncii insuficiente a gândirii critice în ele, sau au devenit victime ale catastrofelor locale Perioadele de activitate intensificată a gândirii critice, care au accelerat și însuflețit mișcarea progresivă a omenirii, sunt înlocuite cu perioade în care domină tradițiile, încă puternice în masă, insuficient dezvoltate de minoritatea avansată Gândirea critică continuă să lucreze din nou sub cele mai incomode, aparent, forme Se cresc petreceri, pe ale căror stindarde vechea semnificație a marelui Biblioteca "Runivers" MATERIALE PENTRU ISTORIA FILOZOFIEI principii Numai critica conduce umanitatea înainte Idealizările false sunt înlocuite treptat cu cele adevărate, iar dreptatea este întruchipată în viața indivizilor și a formelor sociale Indivizii, naționalitățile, statele devin alternativ organe fie ale progresului, fie ale reacției ' Pentru Pentru om, procesul istoriei apare întotdeauna ca o luptă pentru progres și triumful final al progresului Iar progresul este "dezvoltarea personalității în termeni fizici, psihici și morali; întruchipare în forme publice de adevăr și dreptate" ( ) Beneficiile civilizației moderne sunt plătite nu numai de rău, ci și de o cantitate imensă de rău complet inutil Dezvoltarea are un preț sângeros și vă puteți elibera de responsabilitatea pentru ea dacă folosiți această dezvoltare pentru a reduce răul în prezent și în viitor O persoană

dezvoltată este obligată să facă acest lucru O astfel de îndatorire nu constituie o povară, deoarece coincide cu ceea ce pentru o persoană dezvoltată este o plăcere Pentru o astfel de persoană este suficientă o regulă simplă: "trăiește după idealul pe care ți l-ai propus, ca ideal al unei persoane dezvoltate" ( ) Adevăratul patriotism pentru individ constă în dorința de a face din naționalitatea sa figura cea mai influentă în progresul uman Sarcina istoriei este să arate cum gândirea critică a indivizilor a reelaborat cultura societăților, străduindu-se să aducă mai mult adevăr și dreptate în civilizația lor O ediție separată a "Scrisorilor istorice" a generat articole și recenzii: N Shelgunov, Puterea istorică a personalităţii critice, Cazul , il, pp i- "În aceste scrisori, vedem, în primul rând, personalitatea nobilă, cinstită a autorului însuși, inspirată și impregnată de gândirea foarte critică pentru care este purtătorul de cuvânt" ( ) "Totul în ele este adevărat, sincer și onest" ( ) Cu toate acestea, atunci când prezintă opiniile lui Mirtov, Shelgunov nu este de acord cu el în anumite privințe Din Zap , , pp - Literele se disting prin sobrietate a direcției, demnitatea prezentării și claritate A V Filosofia istoriei lumii, Activitate, Nr Articol simpatic Întrebări de filosofie, carte , Biblioteca "Runivers" i N KOLUBOVSKY Recenzie P PI (la naiba cu skago) Rus Greutate , , p - Literele nu sunt altceva decât teoria revoluției*, sunt manilovism politic "G Se pare că Mirtov arată respect pentru știință; dar el caută în istorie nu ceea ce este în ea, ci ceea ce "a dorit să cunoască"; el cere critici implacabile în materie de religie, dar admite de bunăvoie credința fanatică în cuvintele sale; vorbește despre respectul față de personalitatea unei persoane și ridică lupta pentru dezacordul cu opiniile cuiva, pentru respingerea idealurilor sale politice ca principiu" ( ) În concluzie, bufnii care cu greu sunt capabile să trezească simpatia unui spectator din afară Analiza lui A A Kozlov, Knowledge , , pp - Mirtov pare să uite de toate consecințele înțelegerii subiective a progresului și argumentează uneori de parcă l-ar accepta ca pe un concept obiectiv Rămâne neclar care este dezvoltarea fizică și morală a individului, ce adevăr și dreptate dorește să realizeze "Decursul istoriei omenirii într-o direcție corespunzătoare înțelegerii progresului în sensul domnului Mirtov nu este probabil" ( ) Referitor la critica Scrisorilor istorice Knowledge , y, p - Semnătura: P M Răspuns în principal lui A A Kozlov, parțial lui N Shel-gunov ■ Sectarismul nord-american Din Zap ι , , p - ; , p - ; , p - ; p - Fără semnătură Referitor la cartea lui Dixon "Spiritual Wives" Scopul autorului articolului este de a clarifica semnificația sectarismului american, relația sa cu cursul general al gândirii religioase și sociale din America, dependența sa de fenomene similare anterioare din Lumea Veche și întrebările vitale pe care le conține Masa faptelor este presărată cu argumente de natură istorică și filozofică Dezvoltarea doctrinei credințelor mitice Modern Revista , , p - ; , p - Semnătură P L-v O atitudine obiectivă față de credințe începe cu Strauss și Feuerbach Dorințele sunt exprimate față de știința credințelor Biblioteca "Runivers" MATERIALE PENTRU ISTORIA FILOZOFIEI µ Semnificația istorică a științei și cartea lui Ueve-la (Istoria științelor inductive, tradus de M A Antonovich și A N Pypin) Din Zap , , p - Fără semnătură "Având o istorie remarcabilă a sistemelor filozofice, avem încă doar o parte din munca necesară istoriei civilizației Succesiunea ideilor a rămas nedescoperită Avem expresia lor, acordul lor sistematic, dar nu avem dezvoltarea lor de la adevăratele lor începuturi, din viața societății Nu avem istorie a filozofiei" ( ) Istoria științelor începe cu Comte, dar lui Comte îi

lipsea o perspectivă filozofică Foarte puțin se vorbește despre cartea lui Wavel în sine Rolul științei în perioada renașterii și reformării Din Zap i , io, p - ; ii, pp - ; , p - Fără semnătură Aceasta este ca o continuare a articolului anterior bazat pe L Figuier, Vie des savants, și PA Cap, La science et les savants au XVI siècle Multe fapte din istoria filozofiei Studii antropologice Modern Despre i , , p - Semnătura: P L-ov Articolul pare a fi neterminat În două capitole, care au subiectul antropologiei ca știință și dezvoltarea acesteia, sunt luate în considerare relația antropologiei cu alte științe și părțile sale constitutive Sarcini ale pozitivismului și rezolvarea lor (Lewis și Mill, O Kont și filozofia pozitivă, Sankt Petersburg,) Modern Despre i , , p - Semnătura: P L După ce a conturat esența pozitivismului și diferența sa față de materialism, Lavrov se oprește în special asupra metodei subiective, asupra posibilității aplicării sale complet științifice la toate fenomenele supuse observării subiective, dar generale Pozitivismul se limitează la cerințele unei filozofii viitoare, dar nu oferă el însuși această filozofie Ei rămân fideli filozofiei viitoare și se pot mulțumi cu o filozofie care pornește de la un singur principiu și cuprinde toate domeniile gândirii și vieții, metoda obiectivă și subiectivă având locul cuvenit Dar, satisfăcând cerințele pozitivismului, această filozofie cu greu poate fi numită pozitivism sau chiar o ramură a acestuia Ea vrea să absoarbă vechile concepții despre lume, arătându-le locul și trimițând- * Biblioteca "Runivers" Y N KOLUBOVSKII nu într-un sistem raţional Nu consideră pozitivismul ca fiind o filozofie, dar încearcă să rezolve problemele pe care pozitivismul le pune destul de corect Indicații ale unei astfel de construcții pot fi găsite în Mill, Feuerbach, Proudhon și ici și colo în literatura filozofică rusă, adică la Lavrov însuşi Scrisoare către redactor Bibliograf , nr i, p I- Semnătura: Provincial Filosofia "se străduiește să acopere toate domeniile gândirii umane cu un singur principiu, să construiască toate produsele gândirii într-o singură viziune asupra lumii, să înțeleagă activitatea de zi cu zi cu aceleași principii care sunt recunoscute teoretic ca fiind superioare, să conecteze toate particularitățile activității umane cu consecvență, unitatea planului de viață" ( ) De aici, sunt scoase sarcinile de jurnal critice Revizuirea literaturii antropologice străine Bibliograf , No i, p - Fără semnătură Antropologii în Europa și semnificația lor modernă Din Zap , , p i- Fără semnătură Acesta este un eseu despre istoria externă a antropologiei · "În antropologie, omul atrage simultan conștiința legăturii sale strânse cu natura, dependența lui de ea și conștiința cât de mult s-ar putea dezvolta din starea sa primitivă; prin urmare, cât de departe se poate dezvolta în viitor" ( ) Civilizație și triburi sălbatice Din App , , p - ; , p - ; , p - ; , p - Fără semnături După o scurtă schiță a literaturii de civilizație după Guizot și o privire de ansamblu asupra chestiunii civilizației, antropologii consideră: originea comunicării sociale la animale și cultura lor; vârstele omenirii; urme de sălbăticie în civilizație; stadiul cel mai de jos al umanității, cultura triburilor sălbatice; problema posibilității de a civiliza sălbăticia; moartea raselor inferioare; misionari europeni; fazele dezvoltării umane; elementul social al nevertebratelor și vertebratelor; obiceiuri și obiceiuri; interacțiunea civilizațiilor; semnul principal al civilizației; începutul civilizaţiei nevertebrate "De îndată ce conceptele generale s-au format în gândurile individului și au trecut în limbajul societății Biblioteca "Runivers" MATERIALE PENTRU ISTORIA FILOZOFIEI așa a început civilizația în societate, pentru că gândirea are o bază

solidă pentru activitatea sa" (,) Până la un bărbat Din Zap , i, p - ; , p - ; h, p i-ioo Fără semnătură Începutul istoriei, universul și pământul, lumea organică, vertebratele, originea culturii, începutul lucrării gândirii, maimuțele sunt luate în considerare "Temelia esențială a istoriei umane este schița proceselor care au avut loc înaintea omului Fundalul neschimbător al imaginii este, în acest caz, procesele cosmologice care se repetă mereu, care se află în afara istoriei Ca un caz special al unuia dintre aceste procese, istoricul prezintă procesele geologice care au pregătit pământul pentru om, așa cum se prezintă cercetării noastre Dintre procesele geologice, cel mai important pentru istoric este cel care l-a pregătit pe om însuși, transformând cele mai simple forme organice în forme superioare, procesul de dezvoltare a organismelor în general și a vertebratelor în special Dar istoria este un proces al lucrării gândirii asupra culturii și, prin urmare, în diversele manifestări ale vieții organice, istoricul se oprește cu cea mai mare atenție asupra fenomenelor psihice care au dat naștere culturii în seria zoologică a ființelor și au trezit opera de gândit în ființe care l-au precedat pe om "(i,) Formula progresului domnului Mihailovski Din Zap , , p - Fără semnătură Articolul lui Mihailovski este un fenomen remarcabil, dar a obținut în mod neașteptat o formulă obiectivă De aceea trebuie schimbată pe baza acelor principii pe care Mihailovski le introduce în articolul său "Progresul este un proces de dezvoltare în umanitate a conștiinței și întruchiparea adevărului și dreptății prin munca gândirii critice a indivizilor asupra culturii lor contemporane" ( ) În ceea ce priveşte concepţiile sociologice ale lui Lavrov S Yuzhakov, Metoda subiectivă în sotol ότι și (analiza opiniilor domnului Mirtov și Mihailovski), Knowledge , pp - Mirtov este primul subiectivist (în Scrisori istorice), care duce concluziile la extrem Argumentele sale împotriva metodei obiective (unicitatea fenomenelor istorice și antropologismul) nu rezistă examinării Biblioteca "Runivers" Y N KOLUBOVSKII Contemporani ai doctrinei moralei și istoriei ei Din Zap , , p - ; , p - ; p - ; , p - ; , p - Fără semnătură Referitor la cartea Lecky, Istoria Moraisului european de la Augustos la Carol cel Mare Cu toate acestea, articolul se distinge prin opinii independente, iar autorul îl privește ca pe niște note care ar putea servi drept introducere în lectura Lecca și, de asemenea, pentru a distinge procesul esențial în cursul gândirii morale de formele colorate care au însoțit acest lucru proces, dar nu a avut o importanță științifică deosebită După criticarea utilitarismului și evaluarea semnificației acestuia, se ia în considerare esența moralității și, în final, conform cărții lui Lecky, tipurile morale sunt expuse așa cum s-au manifestat în istorie Doar dezvoltarea și critica oferă o măsură obiectivă pentru moralitate, doar convingerea măsura subiectivă a acesteia Justiția reprezintă cea mai strânsă legătură între elementul subiectiv și elementul obiectiv Dezvoltarea este singurul fapt la care putem aplica corect din punct de vedere psihologic termenul de obligatorietate Datoria elementară internă este aceeași pentru individ - datoria de a se dezvolta "Conceptele morale sunt dezvoltate din numeroase observații de viață și sunt formate prin inducție, dar toate acestea au loc în sfera vieții inconștiente a gândirii Atâta timp cât o persoană acționează sub influența necesității, atâta timp cât își calculează beneficiile, este purtată de pasiune sau se supune obiceiurilor culturale, până atunci nu duce o viață morală "(h,) Progresul moral nu este doar clarificarea gândirii, nu doar extinderea cunoștințelor, este "clarificarea convingerii, adică un impuls psihic care ne obligă să acționăm într-o

direcție dată, chiar dacă am ști că această direcție ne va aduce nouă și celor din jur mai multă suferință decât plăcere, să acționăm pentru că este necesar să acționăm în acest fel" (,) Bazele științifice ale istoriei civilizației Cunoașterea , , p -ii Semnătura: P M-v Părerile lui Laurent, Littre și Henne-am-Rhyn despre cât de departe s-a apropiat istoria de tipul de știință Punctul de vedere antropologic rezolvă antinomiile istorice Ca proces natural considerat în întregime, istoria Biblioteca "Runivers" MATERIALE PENTRU ISTORIA FILOZOFIEI există un proces destul de necesar în cele mai mici detalii, iar persoanele nu pot fi considerate ca un element care modifică procesul În mintea indivizilor care participă la procesul istoriei, este rezultatul gândirii și voinței indivizilor în condiții de posibilitate determinate de natură și de mediul social Și în înțelegerea istoricului istoriei există un proces, al cărui interes constă în abordarea conștientă a omenirii de idealul moral al istoricului sau în distanța conștientă de acest ideal Scopul unei dezvoltări istorice corecte nu poate fi decât satisfacerea cât mai deplină a nevoilor Eseuri despre cunoașterea sistematică Knowledge , ii, p - ; , p - ; h, p - ; , p ; , , p - ; , p - Semnătura: P M v Procesele de distincție și distincție, s-ar putea crede, au apărut simultan, ca două părți ale uneia și aceleiași lucrări de gândire Au fost promovate în special de limbaj, iar apoi de diverse manifestări ale vieții spirituale în credințe și viziune asupra lumii Așa decurge gruparea obiectelor gândirii, gruparea obiectelor cunoscute din partea specialiștilor și, în final, gruparea zonelor gândirii în sine Ultima grupare își are sursele în viziuni filozofice asupra lumii Au existat multe încercări de a grupa arii de gândire, începând cu Parmenide din Elea Dar o cercetare destul de amănunțită a acestor grupări, în special a celor ale lui Comte și Spencer, duce la convingerea că toate clasificările domeniilor de gândire propuse până acum nu sunt satisfăcătoare Există patru forme de activitate umană conștientă: Hartmann (Philosophie des unbewussten) , suficient de detaliat - filozoficul Gartman, care a împrumutat tot ce este semnificativ de la Schopenhauer "Hartmann a dobândit informații științifice, dar nici măcar nu a stăpânit elementele inițiale ale gândirii științifice)) ( ) Calea de ieșire din blestematele întrebări este clară "Putem ști, putem gândi, putem investiga doar ceea ce există pentru om, ceea ce este accesibil gândirii umane" (-) Cea mai înaltă și singura realitate este omul Putem gândi științific totul obiectiv doar ca un fenomen conex necesar, nu putem acționa altfel decât stabilindu-ne obiective, folosind mijloace pe care deja le-am ales și discutat ' Pregătirea unei noi gândiri europene (Fragmente) Dosar , vol , p - Semnătura: Kedrov Sunt luate în considerare gândirea opozițională medievală și dualiștii medievali, precum și epoca trezirii gândirii "Întrucât, de-a lungul întregului Ev Mediu, latura formală predomină pretutindeni asupra esenței gândirii, școala medievală a trebuit să creeze sochalasticismul, adică cerința unei sistematizări școlare a viziunii catolice asupra lumii Dar același lucru numit personalitatea la activitatea gândirii, așadar, ar fi trebuit să conducă atât la interpretări eretice, cât și la îndoială, și la scepticism * ( ) L'idee du progrès dans l'anthropologie Paris Această carte nu este disponibilă în Sankt Petersburg Biblioteca publică și, prin urmare, nu a putut fi contabilizată Rezumat în Societatea Antropologică din Paris Biblioteca "Runivers" MATERIALE PENTRU ISTORIA FILOZOFIEI Dezvoltarea expresivității Cunoașterea , p i- Semnătura P M-in · O relatare a cărții lui Darwin "Expresia emoțiilor", care este recunoscută ca fiind cel mai remarcabil studiu Istoria critică a filosofiei Cunoașterea , ,

p - Semnătura: P M Despre cartea lui Dühring Kritiche Geschichte der Philosophie Despre metoda în sociologie O scrisoare către redacția Znaniya Cunoaștere , STR· -* - Semnătura: P M-v Referitor la articolul lui Yuzhakov (vezi nr mai sus) Studiul societății în formele ei este subiectiv în însăși esența întrebărilor Deja în fiziologie și psihologie este imposibil să te limitezi doar la metoda obiectivă "Cel mai important lucru în sociologie este determinat de ierarhia nevoilor, un principiu pur subiectiv, și de aceea în istorie trebuie să ne ghidăm după o viziune subiectivă dezvoltată de cercetător cu privire la cel mai bun, dezirabil, progresist" ( ) Experiență în istoria gândirii Vol I, nr I Sankt Petersburg p Nesemnat Retipărire articole semnate de P M-v: Introducere în istoria gândirii (Cunoașterea , i și , p - , cu paginare independentă) Experiență în istoria gândirii (Knowledge , and , pp - , de asemenea) În prima carte, care constituie o introducere în întreaga lucrare (pp -), sunt luate în considerare întrebări despre formele în care se manifestă gândirea, despre rolul gândirii în istorie, despre necesitatea în istorie, despre conţinutul esenţial a istoriei și ciocnirea elementelor gândirii din istorie Urmează apoi împărțirea istoriei gândirii: pregătirea omului, izolarea omului, gândirea religioasă antropologică, religii și civilizații separate, civilizația greacă, civilizația medievală, civilizația noii Europe, perioada gândirii sociologice Introducerea se încheie cu o trecere în revistă a materialelor despre istoria gândirii "În lucrarea de față, doar principiul care servește la gruparea, la luminarea faptelor istorice, la stabilirea perspectivelor lor poate avea cea mai mare importanță " ( ) Autorul intenționează să se ocupe cu detalii deosebite asupra participării slavilor, în special a rușilor, la istoria gândirii Biblioteca "Runivers" i N, KOLUBOVSKII Sferele de gândire Bei sunt dezvoltate dintr-o stare inconștientă și sunt izolate treptat în conștiință, pentru a fi procesate într-un întreg în sfera gândirii unificatoare Esența istoriei este condiționată de lupta gândirii critice împotriva progresului în domeniul cunoașterii adevărului, progresului în domeniul justiției, care întârzie influența culturii Multe împrumuturi, uneori literale, din lucrările citate aici sub nr , , , , A doua carte, care are ca subiect pregătirea omului, tratează baza cosmică și geologică a istoriei gândirii Despre aceasta carte: P Nikitin (Tkachev), Rolul gândirii în istorie, Cazul , , p - ; , p - Atitudinea lui Lavrov faţă de muncă este semi-ironică Nervul vieţii sociale şi istoriei nu este gândirea critică, ci relaţiile economice Lavrov, prin metoda sa metodologică subiectivă, vrea să împace poziţiile cele mai contradictorii, este un eclectic Viața și începutul ei Cunoașterea , , p - Fără semnătură Aparent, servește ca o continuare a articolelor citate, examinează cum și în ce forme s-ar putea dezvolta viața pe pământ, în ce ordine s-au dezvoltat funcțiile vitale în lumea organică, cum în procesul de dezvoltare a formelor organice organismul gânditor și, în sfârșit, omul pregătit Definițiile vieții sunt nefericite Acest lucru se datorează însăși esenței problemei Sunt luate în considerare trăsăturile lumii vii, exprimate în compoziția, forma și funcțiile sale "Originea protoplasmei vii din materia anorganică a pământului primordial este un fapt care este acum acceptat ca inevitabil din punct de vedere logic, oricât de greu a fost până acum să-i înțeleagă originea ( ) Despre acest articol V A Popov, Autogenerarea organismelor, Drepturi Inc , $, pp - Doctrina generării spontane a organismelor nu are nicio bază și chiar contrazice fapte științifice incontestabile (sunt enumerate la p o p) Ideile materialiste pătrund chiar și în cărțile pentru copii Biblioteca

"Runivers" MATERIALE PENTRU ISTORIA FILOZOFIEI Scrisori despre ultimele fenomene din domeniul filosofiei științelor naturii I Darwiniştii şi noul lor jurnal Ziarul Sev Buletin (E Korsha), , nr (v-th iulie) II Probleme de știință exactă Acolo, nr w (august) Semnătura: Holguin Prima scrisoare este dedicată revistei Kosmos În al doilea, vorbim despre metoda și limitele cunoașterii, despre rolul "incognoscibilului" în viziunile moderne asupra lumii și despre verificarea căreia ar trebui supuse faptele și pozițiile dacă intră de drept în domeniul cunoașterii K E Ber Cauza , , p i- ; , p ; yu, p - ; , p Semnătura: P Ugryu- mov Biografia lui Baer, meritele și rolul său în știință Ajunul marilor răsturnări (Etudii din istoria secolului al XVIII-lea) Din Zap , i, p - Fără semnătură Articolul nu a depășit o introducere care conține părerile autorului asupra istoriei filozofiei "A înțelege legea istoriei înseamnă a asimila succesiunea și schimbarea necesară a tuturor perioadelor vieții umane în trăsăturile lor esențiale în legătură cu legile fenomenelor recurente ale biologiei, psihologiei și sociologiei, a lega în mod inextricabil conceptul de proces genetic al morfologia socială cu conceptul de societate, cum o formă care servește la satisfacerea unei varietăți de nevoi ale personalității umane; cu conceptul de personalitate umană în agregatul proprietăților sale biologice și psihologice; în sfârşit, cu conceptul lumii organice în proces de transformare, a cărui ultimă fază este istoria omenirii" ( ) Apoi sunt luate în considerare implicațiile pentru scrierea istorică care decurg inevitabil dintr-o astfel de înțelegere a istoriei, precum și punctele de vedere diferite asupra a ceea ce este esențial în procesul istoric (legea obiectivă a istoriei) "Prezența în orice societate istorică a două straturi, dintre care doar unul trăiește o viață pe deplin istorică, iar celălalt se află în afara civilizației; o varietate de relații de dependență reciprocă și influențe reciproce între aceste straturi; varietate de legături intermediare între ele; diversitatea în gradul de solidaritate care există în Biblioteca "Runivers" Y N KOLUBOVSKII o epocă dată între diferite grupuri ale aceleiași societăți; diversitatea gradului de conștiință cu care grupurile sociale avansate se raportează la condițiile reale ale ordinii sociale în care trăiesc și pe care le influențează J - toate acestea ar trebui să facă extrem de dificilă aducerea a ceea ce numim istoria omenirii sub orice formulă generală > ( ) Singurul sociolog rus Cauza , , p - Semnătura: P Stoik Despre cartea lui E V de Roberti "Sociologie" Recenzia este extrem de nesimțitoare Tipuri politice ale secolului al XVIII-lea Cauza , p - ; , p - Semnătura: P Ugryumov Pagină - conţin o introducere de natură filosofică Cea mai importantă întrebare a istoriei este problema gradului de solidaritate în societatea unei perioade date și starea conștiinței acesteia "Acolo unde există o solidaritate economică a intereselor, legăturile sociale sunt cele mai puternice, iar pe acest pământ se dezvoltă afecțiunile și urile, se dezvoltă un sistem de obiceiuri, se dezvoltă religia și învățăturile filozofice" ( ) Articolele nu sunt terminate Schopenhauer pe pământ rusesc Delo p - Semnătura: P Ugryumov* Despre carte D Tserteleva, Filosofia lui Schopenhauer, partea I, Sankt Petersburg Cu toate acestea, numai paginile - sunt consacrate cărții în sine, dar nici aici nu există nicio analiză, ci doar câteva citate care să întărească recenzia nesimpatică În schimb, este luat în considerare locul lui Schopenhauer printre alți filozofi noi Este un metafizician secundar care a introdus un element nesemnificativ în dezvoltarea vederilor idealiste; dar este foarte caracteristică în vederile practice, ca o reflectare vie în domeniul metafizicii acelei dispoziții

pesimiste care a fost întruchipată în numeroase lucrări de literatură din primul sfert al secolului nostru (de exemplu, la Byron), dar cu o nuanță aparte a acestei dispoziții, cu acea deznădejde care a fost dată pesimismului noului timp al formelor timpurii de competiție economică Reînvierea filozofiei lui Schopenhauer este importantă doar în termeni culturali în ceea ce privește elementul său practic , Biblioteca "Runivers" MATERIALE PENTRU ISTORIA FILOZOFIEI Adversarii istoriei Din Zap ι o, p - Semnat: S Koshkin Pe un ton oarecum glumeț, este înfățișată o dispută care are loc între patru interlocutori Dintre acestea, două sunt oficiale nyh'reprezentant al istoriei, un naturalist, sceptic cu privire la istorie și un "scriitor") (probabil autorul însuși, care urmărește opinii subiectiviste) Ceea ce se cere de la istoric este o metodă statistică și o perspectivă istorică Traducere rusă a lui Schopenhauer Cauza , , p - Semnătura: P Ugryumov În ceea ce privește traducerea eseului lui A Fet "Lumea ca voință și reprezentare)) Sunt luate în considerare motivele pentru care Schopenhauer a intrat în acțiune, precum și învățăturile sale "Nu există niciun motiv să credem că pesimismul lui Schopenhauer și teoria sa metafizică a voinței necondiționate, obiectivate într-o serie de ființe și creând în cele din urmă creierul uman cu lumea sa de idei, sunt două părți necesare ale unuia și aceluiași întreg filozofic Ca în majoritatea filozofiilor, elementele teoretice și practice de aici sunt legate doar de înclinațiile autorului însuși și de starea de spirit a timpului căruia îi aparține "( ) Teoria și practica progresului Slovo ι , , p - Semnat: P Şciukin Acest articol este direct adiacent cu Scrisorile istorice Înțelegerea progresului include, ca element esențial, conștiința că acesta nu a avut loc niciodată și nu ar putea avea loc de la sine, în mod inconștient Numai acel progres poate avea susținători de încredere și numeroși, care se bazează cu egală forță pe metoda științei, pe afectul imaginației și pe calculul interesului personal Având în vedere diferite puncte de vedere asupra progresului, autorul, cu aparentă simpatie, se oprește la o doctrină Progresul omenirii constă în introducerea libertăţii şi egalităţii în sistemul social, în introducerea dreptului ca adevăr în viaţa publică; dar nu este de competenţa statului să introducă aceste principii în societate Statul, ca dominație a unei clase asupra alteia, este un element care, prin forța și semnificația sa istorică, trebuie să se străduiască la minimum în numele progresului Adevărul public, publicul Biblioteca "Runivers" Í Y N KOLUBOVSKII întruchiparea libertăţii şi egalităţii trebuie căutată în stabilirea unei ordini economice mai corecte Personalitatea este motivată de puterea obiceiului, puterea intereselor, pasiunea pasiunilor și convingerea morală În interacțiunea nevoilor umane sănătoase se manifestă principalele procese ale istoriei, iar toate nevoile se reduc la un grup de nevoi economice și nevoia de securitate Teoreticienii anilor patruzeci în credințele științifice (Fragment din "Eseu despre dezvoltarea științei credințelor)))" Fundamente , , p ioo- Semnătura: P M Eseu despre punctele de vedere asupra credințelor la sfârșitul trecutului și în prima treime a secolului prezent ' Hume, Feuerbach și mai ales Comte; Proudhon Probleme ale științei cu organismele inferioare Din Zap , , p - ; , p - ; p - ; , p - ; , p - Semnătura: N După introducerea, care vorbește despre înțelegerea lumii animale de către om, despre biologia ca știință separată (Comte și clasificarea sa) și despre psihologie, vorbim despre definițiile vieții și despre cauza eșecurilor lor "Viața ca ansamblu de trăsături coexistente ale ființelor vii, ca formulă unificatoare pentru procesele speciale ale lumii organice, este singura

reprezentare a vieții care permite cercetarea în starea actuală a biologiei ( ) Luând în considerare problema de unde începe gândirea, sunt expuse puncte de vedere asupra animației animalelor Neputând descoperi acea etapă de dezvoltare a protoplasmei la care a început dezvoltarea embrionară a conștiinței, trebuie să nu o distingem de momentul însuși apariției protoplasmei vii Atunci când se analizează problema începutului societății, este atinsă istoria sociologiei și studiul vieții sociale a animalelor "Comunicarea era supusă aceleiași legi a evoluției, iar coabitarea embrionară trebuie recunoscută într-un stadiu foarte scăzut de dezvoltare a organismelor" ( ) Atunci se ia în considerare situația vieții, problema începutului vieții, lupta pentru existență; primii pași ai lumii animale; colonii liniare de viermi, pregătirea regatului uman și, în sfârșit, sarcina de a stabili regatul uman Toate mijloacele pentru a facilita lupta omului pentru existență și, în consecință, pentru extinderea și întărirea stăpânirii sale asupra Biblioteca "Runivers" MATERIALE PENTRU ISTORIA FILOZOFIEI lume sunt reduse la întărirea solidarității în întreaga umanitate, la minimizarea luptei din interiorul ei, la un instrument de asociere conștientă și de cooperare rezonabilă Experiență în istoria gândirii noului timp Geneva, - , ediții p Vezi prima ediție a raportului lui de Roberti în Revue philosophique , ii, p - (vol) Întreaga lucrare este concepută pentru cinci volume, dintre care primele două (sarcini ale istoriei gândirii, înainte de istorie, pregătirea istorică a gândirii unui timp nou) ar trebui să formeze o introducere Sarcina acestei lucrări este de a demonstra că, dacă faptele obiective ale istoriei sunt grupate în mod corespunzător și înțelese așa cum ar trebui să fie, se va constata că evoluția triplă - gândirea teoretică, gândirea practică și unificarea lor rațională - pe parcursul a trei secolele au dus fatal la stabilirea unor idealuri socialiste Gândurile esențiale ale acestei lucrări sunt parțial cuprinse în articolele citate la nr , , , , , , , și Dintre articolele care nu au legătură cu filozofie, putem numi: Alfred Maury și istoria sa a Academiei de Științe din Paris, Sankt Petersburg Ved , # & ; Influența dezvoltării științelor exacte asupra succesului afacerilor militare și în special artileriei, Sankt Petersburg , precum și Artil Jurnal , , şi (recenziat în Rus Sl ,); Roma medievală și papalitatea în epoca Teodorei și Moratiei, Jenek Vestn , nr , p i- ; Femeile din Franța în secolele al XVII-lea și al XVIII-lea, Jenek Vestn , L? , p - ; Nr , p i- (ambele articole semnate de II Mirtov); Scrisoare către editorul, Volog buze Ved , nr , p - (pentru a încuraja locuitorii din zonă să strângă materiale despre antropologie); raport despre Săptămâna, Bibliograf ; No i, pp i- (fără semnătură), Concerning new encyclopedic enterprises, Knowledge , , pp - ; Ediție științifică de de profesori, în același loc , I > STR · *~ X articole despre Dicționarul prof Berezina și semnat: П M-v); Draft Policy of the th Century (Disraeli), Dosar , io pp i- ; p i- (semnătură: P Ug-mov); Turist rus din anii patruzeci (despre Annenkov), Cazul , p - (Semnat: P U); Versuri ale anilor treizeci și patruzeci (Hugo, P de Musset, E Elliott, G Herwegh), Ot Zap , , p - ; Autobiografie Întrebări de filosofie, carte ú Biblioteca "Runivers" Y N KOLUBOVSKII vechi chartist, Ot Zan , i, p - ; , p - (ambele articole fără semnătură); Turist-estetician (despre Annenkov), Cazul , io, p i- (semnat II E); Istoria Franței sub condeiul noilor cercetători ruși (despre lucrările lui Da-rev și Goltsev), Cazul , p i- (semnătura: P-sky); Element de stat în societatea viitoare (într-una din publicațiile străine); articol în Jahrbücher fur Socialpolitik, (semnat P L); Întrebări vechi (despre L Tolstoi), într-una din publicațiile străine;

Sainte-Beuve ca bărbat, Ot Zap i i, p - ; , p - (semnătura P U vb); G W Longfellow, Ot Zap , , p - o (semnătură: P Kryukov), Atât din cauza dificultății de a găsi articolele lui Lavrov, cât și din cauza altor circumstanțe, lista de mai sus nu poate fi considerată completă Dintre articolele care examinează opiniile lui Lavrov, se poate cita doar articolul lui VK, Pozitivismul în literatura rusă, Rus Dumnezeu , și b Aici, doctrina lui Lavrov despre liberul arbitru subiectiv este examinată în detaliu Poziția lui în această chestiune nu este stabilă În plus, subiectivismul rus, parțial în persoana lui Lavrov, este supus unei note detaliate în lucrarea lui N G Debol-Skalo "Despre binele cel mai înalt sau scopul suprem al activității morale", Sankt Petersburg , unde pp - , - sunt dedicate lui Lavrov Ya N Kolubovsky Biblioteca "Runivers" CRITICA SI BIBLIOGRAFIE I Recenzie de cărți Emile Durkheim Sinucidere Studiu de Sociologie I V in- °, XII- p F Alcan Paris, Sociologia atrage acum atenția nu numai a lumii științifice, ci și a societății; pătrunde atât în viața academică, cât și în diferite pături ale intelectualității Dacă în universitățile ruse această știință, ca materie specială, nu este încă predată, atunci în Occident - în Franța, Germania, Belgia, Danemarca - există deja departamente de filozofie socială Peste tot se publică reviste științifice de sociologie, se organizează societăți speciale, se organizează congrese internaționale etc De la moartea lui Auguste Comte, fondatorul sociologiei moderne, s-a dezvoltat o bogată literatură sociologică Prof N I Karev în cartea sa recent publicată "Introduction to the Study of Sociology" *) oferă un index bibliografic despre titlurile cărților, broșurilor și articolelor despre sociologie Succesul sociologiei se datorează faptului că ea, fără a se limita la speculații metafizice generale, examinează cu acuratețe și cu atenție faptele sociale și bazează biologia și mai ales psihologia, individuală și colectivă Emile Durkheim este un reprezentant al acestei tendințe psihologice în sociologie În tratatul său despre sinucidere, el se bazează pe temeiuri strict științifice Toate observațiile și concluziile sale, care vor fi discutate mai jos, Durkheim *) Sankt Petersburg, * Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE pe baza unor date statistice foarte bogate, împrumutate din toate țările civilizate din Europa și America, cu excepția doar a Rusiei "La Russie, declară cu încredere autorul, n'est encore européenne que géographiquement") Ce este sinuciderea? Durkheim o definește după cum urmează ■ Sinuciderea este orice caz de deces care este rezultatul indirect sau direct al unei acțiuni pozitive sau negative efectuate de un individ asupra sa și cu deplină previziune asupra rezultatului actului său ^ Care este starea mentală a unei sinucideri? Dacă această întrebare dificilă va fi vreodată rezolvată, atunci, desigur, nu numai prin psihiatrie pură Majoritatea psihiatrilor, în special rusi), sunt din anumite motive siguri că sinuciderea indică în mod necesar o tulburare psihică a subiectului Această opinie este nefondată Trebuie amintit că psihiatrii studiază în cea mai mare parte cauzele mentale ale sinuciderii nu la persoanele sănătoase, ci la persoanele bolnave mintal De la tulburarea mintală la sinucidere este un pas uriaș Acest lucru este dovedit de următoarele date statistice În timp ce nebunia a crescut cu câteva procente în unele state ale Europei în decurs de o jumătate de secol, sinuciderea a crescut cu câteva sute la sută Sinuciderea la ambele sexe nu este aceeași: bărbații sinucigași sunt de cinci ori mai mulți decât femeile sinucigașe) Între timp, femeile bolnave mintal sunt aproape la fel ca și bărbații Evreii au mai mulți bolnavi mintal și mai puține sinucideri decât catolicii și protestanții La un astfel de rezultat ajung Durkheim, Koch), Morselli și alții Prof

Sikorsky pe baza acelorași date statistice ale lui Bertillon) ajunge la concluzia că "sinuciderea, ca o crimă, este condiționată de voința omului") x) Introducere,) prof Gvozdev: "Despre sinucidere din punct de vedere social și medical> Kazan,) Lihaciov: "Sinuciderea în Occident Europa și Rusia" S -Pb , Tabelele Durkheim, ÎV, V și VI s) Koch: "Zur Statistik der Geisteskrankheiten" Stuttgart, , p) Bertillon Cours de statistice Paris,) "Probleme de medicină neuropsihică", ediția a III-a, Kiev, $ f p ° Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE Durkheim neagă, de asemenea, influența unui alt factor patologic, alcoolismul, asupra sinuciderii Sinuciderea, în cea mai mare parte, este obișnuită în clasele bogate și cultivate, de exemplu acolo unde alcoolismul face cel mai puțin furie Desigur, nebunia și alcoolismul este un teren fertil pentru sinucidere, dar ambele fenomene morbide nu o cauzează în sine Unde sunt aceste motive? Poate, se întreabă Durkheim, ei sunt în însăși organizarea individului și nu au nicio legătură nici cu nebunia, nici cu neurastenia? Sau, poate, aceste motive sunt înrădăcinate în caracteristicile rasiale? Dar instinctul de autoconservare respinge complet prima ipoteză; al doilea poate fi considerat din punct de vedere al eredităţii Printre de nebuni Briére de Boismont a găsit doar ii, i e % dintre cei ai căror părinți s-au sinucis Cazauvieilh *) a găsit cazuri dintre o, i e % Durkheim neagă rolul eredității în sinucidere "Dacă această ereditate există", spune el, "atunci de ce este numărul de sinucideri feminine mai mic decât cel al bărbaților?" ( ) "Cum este posibil", întreabă el în continuare, "să se clasifice drept ereditate o tendință care apare doar la adulți (sunt foarte puțini copii care se sinucid, aproape niciunul) și care crește treptat odată cu vârsta?" (p o) Într-adevăr, datele statistice citate de autor indică faptul că sinuciderea progresează odată cu vârsta Pe baza altor cifre statistice, Durkheim neagă și teoriile lui Lombroso, Ferri și alții despre influența factorilor cosmici (clima, anotimpuri, temperatură) asupra sinuciderii Unde sunt motivele sinuciderii? Aceste motive, răspunde Durkheim, sunt de natură pur socială Dar înainte de a dovedi acest lucru, ne atrage atenția asupra unui important factor psihologic recunoscut de el, care joacă un rol important în sinucidere, acesta este imitația Este un fenomen pur psihologic Este posibil să imităm persoane cu care nu avem sare mentală sau socială *) Sinucidere, p - Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE dar, datorită unui singur impuls pur Durkheim constată că sinuciderea este contagioasă, dar numai de la individ la individ; în grupuri, această contagiositate își pierde puterea Pot exista epidemii de sinucidere, dar aceste cazuri sunt rare și temporare Evenimentele recente din fermele Ternovsky *)' justifică complet opinia lui Durkheim Autorul trece apoi la o analiză a cauzelor sociale ale sinuciderii El încearcă să clarifice legătura dintre sinucidere, religie și educație și afirmă că sinuciderea progresează odată cu educația, dar cauza sinuciderii nu este un exces de educație, ci nevoia de religie Cu alte cuvinte, ne străduim pentru educație, iar dacă ne luăm propria viață, este pentru că am rămas în urmă religiei societății din care facem parte Dar nu dobândirea educației distruge religia, ci slăbirea religiei care stârnește în noi dorința de educație Aceste aforisme ale lui Durkheim nu sunt suficient de fundamentate - de fapt, religia nu ne protejează întotdeauna de sinucidere Dacă numărul sinuciderilor este mult mai mic în rândul evreilor decât în rândul creștinilor, atunci acest lucru nu se datorează particularităților religiei lor (sinuciderea este interzisă atât de legea lui Moise, cât și de legea lui Hristos), așa cum crede Durkheim, ci de istoricul și motive psihologice Datorită secolelor de persecuție și, în consecință,

nevoii de autoapărare, voința evreilor este mai puternică și lupta pentru existență este mai dezvoltată între ei decât între alte naționalități Același fenomen a fost observat cândva în rândul protestanților, care au fost și ei persecutați multă vreme Influența familiei asupra sinuciderii este exprimată ceva mai clar, mai ales în raport cu sexe Pentru fiecare de sinucideri ale burlacilor, există de sinucideri ale femeilor necăsătorite Femeile necăsătorite sunt mai puțin sinucigașe decât plimbătorii, pentru că o femeie este mai obișnuită cu singurătatea decât un bărbat Pe lângă trăsăturile fiziologice, poziția socială a unei femei joacă și un rol: ea este mai mult decât un bărbat, trăiește în afara societății și, prin urmare, societatea ei este mai puțin I A Sikorsky: "Moarte și omucidere epidemiologice libere" · Kiev, Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE necesar În plus, o femeie este mai religioasă decât un bărbat, iar religia îi servește adesea pentru a-și satisface nevoile morale În ceea ce privește femeile căsătorite, maternitatea se reduce, iar absența maternității crește, numărul de sinucideri în rândul acestora În general, influența statutului familial asupra sinuciderii este neglijabilă Crizele economice au, de asemenea, puțin efect asupra sinuciderii, deși până acum s-au gândit diferit despre asta Date statistice, însă, pe față Acest lucru se explică probabil prin faptul că lupta pentru existență absoarbe complet puterile mentale ale individului și, prin urmare, exclude posibilitatea acelor cazuri frecvente de sinucidere care apar din cauza chinului întrebărilor insolubile și îndoielilor de natură teoretică care apar în oameni în timpul liber şi liber de preocupări materiale *) Sinuciderea, desigur, a existat și în rândul popoarelor primitive, dar în rândul lor nu a fost în cea mai mare parte un act liber al individului, ci o datorie în raport cu societatea Sinuciderile în rândul popoarelor primitive și antice au fost de trei categorii: i) sinuciderea din cauza bătrâneții și a bolii,) sinuciderea unei femei din cauza morții soțului ei și) sinuciderea unui sclav din cauza morții proprietarului Odată cu extinderea drepturilor individului, spune Durkheim, cauzele sinuciderii s-au schimbat Dar autorul nu are dreptate: atât acum, cât și în vremea noastră, sinuciderile sunt adesea comise sub presiunea societății Adevărat, societatea nu obligă de jure individul să-și ia viața, dar de facto îl obligă să facă acest lucru Societatea, ca organism, se dezvoltă mental mai lent decât individul, de unde antagonismul dintre individ și societate, antagonism care izolează treptat pe primul de cel din urmă Iar dacă individul nu dorește sau nu poate renunța la manifestările practice ale sinelui său, dacă forța acestui eu nu îi permite să devină unul dintre elementele anonime ale societății, atunci sinuciderea, după o anumită luptă, este rezultatul obișnuit pentru l Uneori, această sinucidere nu este fizică, ci morală: o persoană renunță la unul dintre momentele sale, el *) Durkheim abia se ocupă de această întrebare Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE își păstrează "Eul" doar în sfera ideilor și devine anonim în sfera realității La început, desigur, există o luptă între aceste două direcții opuse și doar în vremurile moderne se stabilește între ele o anumită armonie, o anumită lume, dar aceasta este lumea morții Cele de mai sus sunt confirmate de faptul că numărul de sinucideri din armată este întotdeauna mult mai mic decât numărul de sinucideri din societățile civile În Austria în continuarea anilor - el însuși a avut de zece ori mai mulți luptători militari decât sinucideri civili; în Statele Unite pentru anii - încă , , în Italia pentru - , mai mult etc Acest fapt îl surprinde pe Durkheim, îi găsește cu atât mai ciudat că l'esprit de

corps este foarte dezvoltat în armate Acest fapt, între timp, este foarte de înțeles: în armată, eul individual suferă mai mult decât în societatea obișnuită; l'esprit de corps este cel care obligă individul să fie complet impersonal şi să renunţe la personalul său Prin urmare, un număr mare de sinucideri în rândul militarilor ■ Deci, cu cât rolul pe care îl joacă un individ în organizarea spirituală a societății este mai mare, cu atât mai puține sinucideri Deoarece sinuciderea este un fenomen social, este interesant să se determine ce loc ocupă printre alte fenomene sociale Prima întrebare, și cea mai importantă, este să știm dacă se referă la acțiuni morale sau imorale? Este necesar să se vede în el un fapt penal într-o anumită măsură? Această întrebare a provocat și provoacă încă multe controverse Înainte de prima revoluție, sinuciderea era considerată o crimă în Franța, nu numai în ochii Bisericii Catolice, ci și conform legilor legale Proprietatea sinuciderilor a fost confiscată în favoarea statului Moștenitorii nobililor sinucigași și-au pierdut nobilimea, etc Revoluția din a distrus aceste măsuri represive Scopul principal al Revoluției Franceze a fost realizarea drepturilor și libertății individului (Les droits de l'homme) Abolirea măsurilor represive împotriva sinuciderii este recunoașterea dreptului individului de a dispune de viața sa Desigur, societatea a continuat să considere sinuciderea drept o crimă Până în , cadavrul unei sinucideri era încă batjocorit în Franța și abia recent, în , dreptul de a refuza viața a fost recunoscut legal în Anglia, Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE În Germania, Austria, Elveția și chiar și în Statele Unite ale Americii, sinuciderea este încă considerată o crimă Societatea, prin organizarea sa, este una dintre principalele cauze ale sinuciderilor individuale, iar societatea pedepsește individul pentru sinucidere Durkheim este de acord cu această morală Dar este mai ușor să fiți de acord cu Ferry, care constată că, din punct de vedere pur rațional, individul este în sine un început și un sfârșit, și că dreptul de a trăi în mod logic dă naștere dreptului de a-și lua viața Societatea apără dreptul la proprietate, societatea acordă fiecăruia dreptul de a dispune de propria sa proprietate - de ce, atunci, viața nu ar trebui considerată proprietate și de ce individului nu ar trebui să fie recunoscut ca având dreptul de a dispune de propria sa viață? Să împărtășim această întrebare Are individul dreptul, din punctul de vedere al libertății individului, să-și ia viața? Răspunsul este clar: da Are individul dreptul, având în vedere obligațiile sale față de societate, să renunțe la viață? Aici răspunsul este mai dificil Dacă societatea nu își îndeplinește îndatoririle față de individ și, prin urmare, nu i le impune, atunci individul are dreptul de a se sinucide? Răspunsul este din nou clar: da, individul are dreptul să-și ia viața Desigur, este imposibil de concluzionat din tot ce s-a spus că sinuciderea este un fenomen normal Sinuciderea este o anomalie, o boală Am văzut asta această boală nu este exclusiv psihică, ci mai degrabă socială Acolo trebuie căutate remedii pentru ea, acolo unde sunt ascunse rudimentele acesteia, adică în organizarea societăţii Durkheim arată că educația este unul dintre mijloacele care pot ajuta răul Dezvoltarea voinței, caracterului, energiei poate, desigur, să reducă într-o oarecare măsură numărul de sinucideri, dar nu va elimina sinuciderile Educația, ca să spunem așa, este o reflectare a societății Doar o societate sănătoasă poate oferi o educație sănătoasă Durkheim subliniază un alt factor care poate influența reducerea sinuciderilor: aceasta este solidaritatea, unitatea strânsă a tuturor membrilor unui grup social O astfel de solidaritate poate ucide într-adevăr sinuciderea Osip Lurie *) Ferri,

Omicidio-Suicidio Biblioteca "Runivers" CĂRȚI ȘI BROȘURI NOI Cărți și broșuri noi primite de la editori Edouard Abramowski Materialismul istoric și principiul fenomenului social Paris , p Edouard Abaamowski Les bases psychologiques de la sociology (principe du fenomen social) (Extrait de la Revue Internationale de Sociologie) Paris -p Alexander Brilliantov ' Influența teologiei răsăritene asupra ordinii în lucrările lui Ioan Scot Erigena SPb Pg LVIII+ C R A Diamantele John Scott Erigen și atitudinea sa față de teologia orientală și occidentală Discurs la colocviul maestrului din mai înainte de susținerea disertației SPb Pg -P I Gobchansky Psihologie experimentată în două părți Întocmit după cele mai recente surse în legătură cu programul de psihologie pentru seminariile teologice SPb Publicat de C L Ricker Pagină IX, B E Ermilov Testamentele lui Belinsky pentru tânăra generație Cu aplicarea unui portret separat M Ts Note ale Istoricului - Facultatea de Filologie a Universității Imperiale din Sankt Petersburg Părțile XLVI și XLVII SPb A Zykov Cum și de ce sunt guvernați oamenii Experiență de psihologie militară Pagină Sankt Petersburg C i r k N Karev Istoria Europei de Vest în vremurile moderne Volumul I Trecerea de la Evul Mediu la Noul Timp Partea a II-a Starea culturală a societății la sfârșitul Evului Mediu Ediția Problema II SPb Bonyu Nnezhevit Principiile istoriei; e Cartea are dreptate Roșu în istorie Beograd Pret dinari Pagină VIII, Kazimierz Krauz Socyologizne prawo retrospectekeyi Odvitka z Aeneum Varşovia Pg Cena Kop treizeci M Menşikov Despre scris SPb Pg II, Adam Mitskevich "și acuzatorii săi moderni St Petersburg Pg B A Muratov Isterie și caracter isteric la copii Măsuri medicale și educaționale Din revista "Buletinul Educaţiei" M Pg Biblioteca "Runivers" CĂRȚI ȘI BROȘURI NOI P Nejdanov Morală M Pg C si freca cop Program general și instrucțiuni pentru predarea disciplinelor academice în corpul de cadeți Instrucțiuni Programe private la toate disciplinele academice Enumerări de mijloace didactice SPb Pg Ossip-Lourie Pensées de Tolstoï d'apres les textes russes Bibliothèque de Philosophie contemporaine Paris , p XX, Raport al Bibliotecii Publice Alexandru din Samara, Muzeului Public Samara și "Sala împăratului Alexandru al II-lea" pentru Samara Pg Un ghid pentru elevi V G Belinsky Caracteristici literare: Onegin, Lensky, Pechorin, Tatyana Publicat sub redacția lui V E Ermilov M Pg C k Calea către adevăr (Dhammapada) Proverbe ale înțelepciunii morale budiste Traducere și prefață de N Gerasimov M Pg tu C o k cărți rusești Cu date biografice despre autori și traducători Editat de S A Vengerov Ediția G V Yudin Emisiune XXV Brink-buy l y Emisiune XXVI Bouilli-Bunakov Pagină ' - Problema: XXVII Bunakov - Butlerov Pagină - SPb Cuvantul tau O colecție filozofică și literară publicată (în locul "Treimii filosofice") de profesorul A A Kozlov Nu SPb Pg t j C și r k Alexandru Smelov Povești ascetice și alte SPb Pg i C bo k Sociologia lui Nontas în expunerea de Rigalage Cu o anexă a celor două prelegeri introductive ale lui Comte la "Cursul de filozofie pozitivă" Tradus din franceză de N Lossky Pagină , II SPb C p k Ludovik Straşevici Opiniile lui N A Milyutin asupra activității educaționale în Regatul Poloniei eseuri St Petersburg Pg Teoria statului la slavofili Culegere de articole de I S Aksakov, K S Aksakov, Aθ V Vasiliev, A D Gradovskago, Yu Samarin și S θ Sharapova SPb Pg K V Trubnikov Ajunul secolului XX SPb Pg C yu cop Biblioteca "Runivers" CĂRȚI ȘI BROȘURI NOI Filosofia iubirii Prima parte Obiectul iubirii Pagină C o K M Alfred Fullier Istoria filozofiei Traducere de P Nikolaev Ediția D P Efimova C p k -X P N Engelmeyer Critica învățăturilor științifice și artistice gr L N Talstogo M C k P K Engelmeyer Rezumat tehnic al secolului al XIX-lea M C o k Dicţionar

enciclopedic Volumul XXIVA Lumini polare - Praia Editorii F A Brockgauz și I A Efross SPb V Yarmonkin Scrisori de la un idealist Prima literă Pagină Biblioteca "Runivers" II Revizuirea revistelor Revue philosophique , nr - Charles Dunan Suflet și libertate (nr -) - Virtutea unui sistem filozofic constă nu atât în consistența construcțiilor sale, cât în exactitatea strictă a definițiilor și termenilor săi de bază Conceptul de libertate joacă un rol proeminent în multe teorii și totuși nimeni nu s-a obosit să analizeze cu atenție această idee și să afle semnificația libertății în ordinea mondială universală Dar întrucât problema libertății este subordonată dialectic problemei mai generale a sufletului, este necesar să ne ocupăm mai întâi de aceasta din urmă Se poate înțelege natura sufletului doar studiind acele fenomene care dovedesc existența lui În același timp, nu se poate limita la fenomenele vieții și ale gândirii, deoarece natura este una și nu avem dreptul să considerăm numai viața și gândirea ca produse ale sufletului și să extragem tot restul conținutului univers de la un alt principiu, fără suflet Sufletul este revelat de toate fenomenele lumii Și această lume a fenomenelor se bazează pe două legi fundamentale - legea cauzalității și legea scopului Fiecare fenomen al vieții cosmice este în dependență cauzală nu de un alt fenomen, nu de alte câteva fenomene, ci de totalitatea fenomenelor lumii Ceea ce este cauza oricărui fenomen este infinitul Există o legătură inextricabilă între toate punctele universului și nimic nu are o viață independentă, izolată; există o legătură inextricabilă între toate mișcările universului și nimic nu se întâmplă separat, independent de restul naturii Atât de universal Biblioteca "Runivers" REVIEW JOURNALOV legea scopului diferă de asemenea ca caracter Fiecare fenomen are propriul său scop în toate celelalte fenomene ale lumii și, la rândul său, reprezintă un scop pentru ele Și acest lucru se aplică nu numai unui moment dat de timp, ci și eternității: totul prezent este legat prin fire de scop și rațiune atât de trecut, cât și de viitor Nimic nu este autosuficient, nimic în natură nu seamănă cu separarea exterioară a insulei și oceanului, oazei și deșertului și totul este unit între ele printr-o mare legătură de corelare Din aceasta rezultă clar că nu există o discordie între cauzalitate și scop, despre care se vorbește adesea, contrastând fals cauzalitatea, ca mod de acțiune, caracteristic forțelor inerte ale naturii, și scop, ca participare a rațiunii la creație a lumii De fapt, în natură nu există forțe inerte și, pe de altă parte, scopul turnat în ea nu indică deloc planul de premeditare și teleologic al universului Căci trebuie doar să fim de acord că fiecare fenomen este legat nu de unul sau de câteva fenomene, ci de toate, și că categoria scopului cuprinde totalitatea universală a lucrurilor și vom renunța la ideea că scopul lumii este rezultatul unei minți care acționează teleologic La urma urmei, totalitatea fenomenelor este ceva infinit și, în consecință, un fenomen individual nu poate fi adus în mod conștient în armonie cu toate celelalte: pentru aceasta, fenomenul ar trebui să aibă extensibilitate nelimitată, adică nedeterminarea absolută a naturii sale primare, ceea ce este absurd; mai mult decât atât, infinitul este inepuizabil și irealizabil și împreună cu el, așadar, un astfel de fenomen ar fi irealizabil, care ar trebui supus unei infinitate reale de condiții Există armonie în lume, dar nu este crearea unei inteligențe care stabilește obiective, ci dezvoltarea unei spontaneități pure, conștiente de sine Universalitatea fenomenelor este infinit, dar în același timp este și unitate Această forță universală și unificată, de care depind atât originea lucrurilor, cât și ordinea lor interioară, această forță este sufletul Adevărat,

imaginația populară își imaginează sufletul în mod diferit și îl
consideră o substanță spirituală, care nu este legată de materie și
locuiește doar accidental în trup Dar această noțiune nu rezistă
examinării Sufletul este în natură și în același timp este începutul
metafizicului și transcendentului și al metafizicului și al
transcendentului Biblioteca "Runivers" REVIEW JOURNALOV dent in natura
este unitatea sa si universalitatea fenomenelor lumii Legitimitatea
identificării conceptelor de suflet și univers va deveni și mai
evidentă dacă vom fi atenți la motivul pentru care se naște și se naște
în mintea noastră ipoteza sufletului Este creată în principal de două
fapte ale lumii - viața și gândirea Să ne întrebăm: ce în viață nu
explică legile fizice și chimice și să explicăm de ce recurgem la
conceptul de suflet? Aceste legi nu explică apariția vieții,
dezvoltarea ei și structura ei în fiecare moment al evoluției - cu alte
cuvinte, ele nu explică statica și dinamica vieții Și astfel, acea
înțelegere a lumii, care este menționată mai sus, viziunea asupra lumii
ca o cauză universală și ca scop universal, explică pe deplin începutul
și statica și dinamica evoluției vieții Ca cauză, universul, lumea,
generează, printre alte fenomene, fenomenele vieții; ca scop, universul
aduce armonie și ordine proceselor individuale ale vieții; universul
realizează astfel ceea ce noi atribuim sufletului drept principiu al
vieţii Dar realizează și ceea ce atribuim sufletului drept început al
gândirii Căci universul gândește Viața și gândirea își derivă originea
din același principiu, ceea ce creează viața este eo ipso rațional; și
de aceea universul, ca adevărat principiu organizator al corpurilor
vii, posedă și un gând, nu un gând reflexiv și conștient de sine, ci un
gând inconștient și spontan, acel gând care ne uimește în alcătuirea
armonioasă a organismului, în fenomenele mari şi mici ale naturii
animate Și deja pe pământul acestei intelectualii primitive și
inconștiente crește intelectul gânditor al ființelor vii Dar cum să
înțelegem acest univers sufletesc? Este ceva unul și în acest caz
identic cu Dumnezeu, sau este polisilabică și se desparte în nenumărate
monade? Experiența ne înclină către o înțelegere monadologică a
sufletului El ne arată că puterea creatoare și organizatoare a
fenomenelor constă în indivizii vii, și nu într-un singur suflet divin
ipotetic, care nu se manifestă în nimic în natură Din aceasta nu
rezultă că Dumnezeu nu afectează deloc lumea; a nega participarea Lui
la treburile lumii înseamnă a nega Providența și nu poate exista
Providență Biblioteca "Runivers" REVIEW JOURNALOV unde există libertate
Doctrina creării cerului și pământului de către o divinitate este
adevărată, în sensul că zeitatea a creat direct monadele, și indirect
cerul și pământul, deoarece cerul și pământul sunt doar o dezvoltare
fenomenală a existenței monadelor Dumnezeu afectează direct doar
sufletele noastre și prin ele deja asupra întregului cosmos Trebuie
remarcat însă că fundamentele pe care se construiește o astfel de
teorie a naturii sufletului și a relațiilor sufletului cu lumea fizică
dau naștere unor dificultăți Tocmai se pune întrebarea cum să
reconciliăm cauzalitatea parțială și oportunitatea cu cele universale,
cum să le protejăm pe cele dintâi de suspiciunea naturii lor iluzorii,
cum să recunoaștem necesitatea lor Căci este cert că, cel puţin în
domeniul experienţei noastre, cauzalitatea apare în dependenţa unui
fenomen de altul, sau de un anumit grup de altele, şi nu de totalitatea
fenomenelor din restul lumii; în același mod, oportunitatea pare a fi
închisă într-un cadru îngust și mărturisește un plan și intenție care
se extinde la un complex limitat de fenomene Dar, în realitate,
manifestările parțiale ale scopului și cauzalității coexistă împreună

cu cele universale și atât ele, cât și altele au o natură comună Cauzalitatea parțială și scopul parțial sunt cerințele facultății noastre cognitive, acestea sunt categoriile minții noastre limitate, care nu poate cuprinde totalitatea fenomenelor lumii, ci observă legătura doar între unele și câteva dintre ele Cauzalitatea și scopul parțial sunt incluse și date în cauzalitatea și scopul universalilor; dacă cei din urmă explică unitatea lumii, atunci cei dintâi exclud omogenitatea și identitatea fenomenelor lumii, le diferențiază și fac astfel posibilă existența reală a lumii Cauzalitatea parțială și scopul parțial determină fenomenele și le conferă o fizionomie individuală; cauzalitatea universală și scopul ne dezvăluie corelația universului, unitatea lui și deci ființa sa, pentru că unitatea universului este substanța sa, este ceea ce îi dă existența Totalitatea fenomenelor lumii este infinită și, prin urmare, ca atare, nu este realizabilă; doar unele dintre aceste fenomene primesc realitatea și tocmai atunci când trec din lanțul universal al cauzalității și scopului într-unul parțial Biblioteca "Runivers" REVIEW JOURNALOV Conceptul declarat al naturii sufletului include, fără îndoială, afirmarea libertății sufletului Dacă sufletul conține în ființa sa natura universală, cum să nu fie liber? Ce forță exterioară poate pune o anumită presiune asupra ei, când el, acest suflet, este totalitatea existențelor reale și deci nu există nimic în afara lui? Dar, pe de altă parte, fiecare suflet uman nu este, până la urmă, stăpânul necondiționat al ființei sale Trăim în timp și viața noastră își are originea în trecut; prezentul depinde de trecut și, astfel, acesta este primul moment care limitează libertatea sufletului Mai mult, nu avem puterea de a ne manifesta pe noi înșine, sufletul nostru, în orice, în lumile indiferente ale fenomenelor Toate sufletele împreună, în mod colectiv, creează o lume de fenomene și, prin urmare, trebuie să domnească un anumit acord între ele, iar un astfel de acord, desigur, limitează foarte mult autonomia fiecărui suflet individual Deci, sufletul, sau, vorbind în general, monada, este condiționat, în primul rând, de legea timpului și, în al doilea rând, de nevoia de a crea, împreună cu alte monade, o singură lume Cum să înțelegem mai întâi al doilea dintre aceste momente, cum să explicăm solidaritatea monadelor în dezvoltarea lor fenomenală? Ar trebui să vedem în ea armonia prestabilită a lui Leibniz sau intervenția neîncetată a lui Dumnezeu, așa cum a învățat Malebranche? Nu Ideea este că, pentru a explica solidaritatea monadelor, este necesar să avem în vedere monadele înseși, și nu fenomenele; monada nu este un agregat, este o ființă absolută și unică și, prin urmare, monada nu este un fenomen, nu un fenomen, ci un noumen, un noumen în sensul că trăiește în afara lumii (dimpotrivă, monada aparține lumii, căci este unitatea ei), ci în faptul că este transcendentă și inaccesibilă rațiunii noastre, care percepe doar finitul și polisilabicul și nu cuprinde infinitul și unul De aceea, întrebarea cum și de ce monadele sunt solidare unele cu altele este insolubilă Singurul lucru pe care avem dreptul să-l spunem despre ordinea noumenală a monadelor este că voința lor este colectivă și universală; și întrucât această voință în întregime este natură, rezultă că toate monadele sunt responsabile colectiv pentru viața și ordinea naturii Cu toate acestea, această responsabilitate nu este distribuită în mod egal tuturor monadelor, iar cele mai mari dintre ele au o influență mai puțin puternică asupra celor inferioare decât Întrebări de filosofie, carte Biblioteca "Runivers" REVIEW JOURNALOV percep de la acesta din urmă În ceea ce privește cealaltă condiție limitativă în activitatea de sine a monadelor, legea timpului, este accesibilă rațiunii noastre și

suntem întotdeauna capabili să înțelegem acea legătură empirică care unește diferitele fenomene ale unui grup dat, acele momente în timp și spațiul care determină fiecare dintre ele În cele trei mari regiuni în care au loc fenomenele sufletului, în lumea fizică exterioară, în organism și în psihicul individual - peste tot vedem continuitatea și condiționalitatea fenomenelor și apar o serie uimitoare de acte spontane, din care cele anterioare presupun ulterioare și hotărâte că le mănâncă, dar nu determină în totalitate, ci le dau un anumit grad de libertate, le lasă un anumit câmp de întâmplare Ce este sansa? Aceasta este acea rămășiță infinit de mică, dar în același timp inepuizabilă, care se păstrează invariabil după explicarea realității prin cauze și legi Acest element de întâmplare nu împiedică previziunea viitoarelor procese mondiale, deoarece acestea depind de activitatea monadelor și nu distruge determinismul Într-o totalitate infinită în timp și spațiu de fenomene de natură nelimitativă, în evoluția morfologică a ființelor organice, în dezvoltarea psihicului uman și a conștiinței individuale - pretutindeni se pătrund interior determinismul și indeterminismul; atât determinismul cât și indeterminismul sunt abstracțiuni, dar permit o sinteză concretă între ele, iar această sinteză este întâmplătoare Determinismul se bazează pe asemănarea fenomenelor, indeterminismul face posibilă diferențierea acestor fenomene Și cu cât urcăm mai sus pe scara faptelor lumii, cu cât venim mai aproape de fenomenele spiritului, cu atât devine mai clar rolul hazardului în ordinea universului Întâmplarea este o condiție preliminară a libertății, căci acolo unde nu ar exista șansa, inițiativa reală a acțiunilor noastre nu ne-ar aparține, iar spontaneitatea noastră ar fi suprimată Acel plus, acel plus, care trebuie dat întâmplării pentru a dobândi libertatea, este posibilitatea monadelor de a influența spontan, cel puțin într-o anumită măsură, cursul propriului destin; cu alte cuvinte, este gândire conștientă, voință, alegere Libertatea este fundamental libertatea de alegere, Biblioteca "Runivers" REVIEW JOURNALOV este în primul rând libertatea umană Modifică spontaneitatea naturală a monadelor, dar nu are putere absolută asupra acesteia Fără îndoială, există temeiuri și motive profunde cărora le este subordonată dezvoltarea destinului moral al fiecăruia dintre noi, dar aceste temeiuri eludă rațiunea noastră, deoarece aparțin unei ordini noumenale inaccesibile nouă Secretul lor este numai cu Dumnezeu De aceea, o persoană nu poate conta cu deplină certitudine pe nimic din lume, nici pe voința sa viitoare, nici măcar pe virtutea sa Recunoașterea hazardului și a libertății nu contrazice legea acum universal recunoscută a conservării energiei, deoarece această lege în esență nu are un caracter științific, ci metafizic: dacă lumea ar fi finită, știința ar fi interesată de principiul conservarea forței; dar lumea este infinită, iar știința nu o poate cuprinde prin nicio sumă de sinteze parțiale și, prin urmare, legea conservării energiei corespunde a ceea ce știința este neputincioasă și la care metafizica le invadează; corespunde sintezei universale a lumii J van Biervliet Imagini sensibile și motorii (nr) - Împărțirea obișnuită a imaginilor în imagini sensibile și motorii nu este justificată nici de experiența psihologică, nici de date anatomice și fiziologice Diferența esențială dintre imaginea senzorială și imaginea motorie nu poate fi stabilită Imaginea pur motorie și imaginea clar sensibilă, ca, de exemplu, reprezentarea vizuală a soarelui, sunt separate una de cealaltă printr-o serie întreagă de tipuri intermediare, care formează o gradație imperceptibilă între cele două varietăți de imagini ale creierului Fiecare imagine sensibilă, vizuală sau auditivă, evocă în noi niște mișcări inconștiente, sau, mai bine

zis, începuturile mișcărilor, și pur și simplu nu observăm imaginea motorie intermediară între această imagine vizuală sau auditivă și contracția musculară Numeroase experimente au demonstrat că orice imagine senzorială, vizuală, auditivă, olfactivă, gustativă, produce o creștere a energiei în organism Fiecare dintre noi știe care este forța dinamogenă a senzațiilor Indiferent dacă stimularea exterioară, conștientă sau inconștientă este însoțită de un mod senzual sau nu, în orice caz ea introduce în organism o anumită cantitate de energie sau mișcare Potrivit lui Feret, funcțiile psihofiziologice, ca și forțele fizice, sunt reduse la lucru mecanic; acest om de știință, investigând simțul auzului cu diverse instrumente, a ajuns la concluzia că sunetele au un efect dinamogen, care variază în funcție de intensitatea și înălțimea lor, adică, cu alte cuvinte, de intensitatea senzațiilor auditive, măsurată prin echivalentul lor dinamic, este legată de amplitudinea și numărul de oscilații ale aerului Cercetările anatomice ale profesorului Flexig confirmă pe deplin că toate imaginile creierului nostru sunt atât sensibile, cât și motorii; el exprimă convingerea că centrele optice, acustice și alte centre ale creierului dau naștere în același timp atât la senzații, cât și la mișcări Flexig se răzvrătește împotriva teoriei care împarte creierul în două jumătăți - motorie și senzorială; pentru el, centrele vizuale, auditive, olfactive și altele ale creierului sunt, de asemenea, centre de proiecție În fiecare dintre acești centri, fibrele sensibile intră în contact cu celulele de la începutul fibrelor motorii și conectează astfel cortexul nostru cerebral cu mușchii periferici Deci, în rezumat, trebuie spus că fiecare senzație, fiecare imagine a creierului (reprezentare, halucinație, memorie) este o cantitate de mișcare; fiecare imagine a creierului este sensibilă, deoarece imaginile care reproduc mișcările le reproduc complet, adică ca vizibil, audibil, tangibil; fiecare imagine a creierului este motorie, deoarece, reprezentând cantitatea de mișcare introdusă în corp din exterior, trebuie să părăsească corpul sub formă de contracție musculară; orice imagine care a atins centrele de proiecție curge parțial pe căi descendente (fibre) care merg spre mușchi, parțial pe căi ascendente care merg către centrele de asociere; în funcție de cantitatea de mișcare care coboară în mușchi, imaginea devine mai mult sau mai puțin motrică abate Jules Martin Dovada filozofică (nr) - În mintea fiecărui om, oricât de scăzut ar fi în dezvoltare mentală, poate trăi cel mai înalt adevăr universal; studiul și reflecția doar o clarifică, dar nu o creează Când învățăm, nu percepem nimic nou, pentru că de la bun început știm deja totul; învăţătura permite insolenţei doar să se dea singur o relatare clară a ceea ce a apărut înaintea noastră în contururi vagi și nedefinite Rolul dovezii filozofice se rezumă la faptul că ea dezvăluie întregul conținut al sistemului speculativ imanent oricărei minți prin disecarea gândirii; nu face o trecere de la cunoscut la nou și necunoscut Și din moment ce toate concepțiile noastre speculative sunt o unitate comună tuturor minților, toate teoriile filozofice, oricât de diferite par a fi, au aceeași bază Fiecare greșeală a fiecărui filozof nu este aceea că a ratat sau a distorsionat mai multe legături separate ale dovezii, ci că a iluminat în mod fals adevăratul concept al lumii care trăiește în el Raoul de la G r asserì e Cauze productive și teleologice în faptele lingvistice și juridice (nr) - Disputa între susținătorii și oponenții cauzelor finale continuă și astăzi Într-o perioadă în care se credea că soarele se învârte în jurul pământului, iar lumea întreagă se învârte în jurul unei persoane ca centru, că

stelele se luminează doar pentru a ilumina drumul nocturn al unei persoane, iar noaptea însăși vine doar pentru a-i favoriza somnul , la acea vreme cauzele productive erau complet respinse în numele cauzelor finite Apoi a venit un alt moment când, împreună cu viziunea antropocentrică asupra lumii, explicația teleologică a lumii s-a prăbușit Cu toate acestea, acum cauzele finale triumfă din nou, iar armonia uimitoare și structura generală a fiecărei ființe individuale și a întregii naturi evocă din nou gândul insuficienței simplelor cauze mecanice pentru înțelegerea lumii Pe faptele de lingvistică și jurisprudență se poate arăta care este relația reală reciprocă dintre cauzele producătoare și cele finale Dintre numeroasele exemple ale autorului, notăm câteva Dacă, în general, originea limbajului și legile ei originare sunt inconștiente și procesele sale sunt efectuate mecanic, atunci în fonetică acest lucru se manifestă deosebit de puternic; în fenomenele primitive ale foneticii sunt la lucru cauzele mecanice De exemplu, atracția naturală pentru cel mai mic efort, economisirea instinctivă a forțelor, face ca numărul de sunete să fie redus înainte Biblioteca "Runivers" REVIEW JOURNALOV de cuvânt polisilabic; latinul lupus este convertit succesiv în franceză în laps, loup și, în final, în pronunție, în Іои Acesta este rezultatul unei cauze pur mecanice Dar dacă fraza je le le dis poate fi rostită fie integral, fără a emite sunetul e, fie în oricare din trei moduri: j'te le dis, jet? le dis, je te ídis, atunci acest arbitrar în alegerea pronunției, după înclinația feței și natura conversației, nu mai este rezultatul unui proces pur mecanic orb, ci un scop mai mult sau mai puțin conștient stabilit , iar cauza care era anterior productivă a devenit definitivă - În limbile germanice se observă adesea fenomenul de perifonie; constă în faptul că vocala ultimei silabă influențează vocala rădăcină, iar această influență continuă și după ce ultima silabă a dispărut deja: tap-taen-peg, stuhl-stuehle, tip englezesc-tep Datorită faptului că vocala finală, ca în exemplul englez, este uneori abandonată, s-ar putea crede că modificarea vocalei rădăcinii are un motiv teleologic, de exemplu, de a servi la formarea pluralului; dar aceasta este o iluzie La început, influența vocalei finale asupra rădăcinii cuvântului este complet mecanică; abia ulterior se identifică în conștiință procesele esențial diferite de formare a pluralului prin intermediul sunetului e și influența acestui e, chiar scăzută, asupra vocalei rădăcinii, iar periferia se transformă, parcă, într-o mijloace pentru un scop vag, instinctiv; în cele din urmă, în a treia etapă, formarea pluralului prin analogie cu periferia devine un scop definit și clar, iar bandei germane la plural, la număr, sună baendel, deși e final există în egală măsură la singular și la plural Vedem din nou că cauza, înainte productivă, devine teleologică; ceea ce înainte era un proces mecanic trece într-o nouă creaţie prin analogie, devine un sfârşit, la început inconştient, apoi conştient - În domeniul morfologiei, observăm acelaşi fenomen De exemplu, dublarea unei silabe este atât de firească încât copilul o folosește neîncetat: tată, mamă Acest lucru se face fără nicio intenție, se face pur și simplu pentru că este mai ușor să repeți o silabă deja rostită decât să creezi una nouă Mai târziu, însă, observă că dublarea dă cuvântului mai multă energie, se transformă Biblioteca "Runivers" REVIEW JOURNALOV atenție sporită la cuvânt; și aici instinctul sfătuiește să reținem această metodă inițial mecanică oriunde există dorința de a face un anumit concept mai proeminent și mai intens; în cele din urmă, dublarea unei silabe este stabilită ca un scop conștient, ridicat într-o regulă gramaticală - de exemplu, în greacă, unde dublarea este folosită pentru

a forma timpul perfect Rima s-a născut mecanic, în virtutea plăcerii pe care urechea o găsește în repetarea aceluiași sunet Apoi s-a descoperit că rima poate sublinia cu succes sfârșitul fiecărui vers și poate împărți un distich în două jumătăți Mai departe, rima se diferențiază în masculin și feminin, în funcție de energia sentimentului pe care o exprimă Și, ca rezultat, rima exercită o influență intenționată chiar asupra versului care odată a făcut fără ea și a existat independent Dacă ne întoarcem acum nu la structura versului, ci la valoarea intrinsecă și la aplicarea acestuia, atunci vom ajunge la concluzia uluitoare că versul nu a fost inițial un moment poetic, ci unul pur mnemonic Ritmul este favorabil memoriei, iar când nu exista limbaj scris, regula didactică, proverbele, pildele erau întipărite pentru auz și minte în ritmul poeziei Treptat, pentru a ușura și mai mult munca de memorie, versul este îmbunătățit; devine potrivit pentru cântat, se transformă într-un factor muzical Iar muzica trezește sentimente și aici începe o nouă eră pentru ritm, rolul poetic al versului ia naștere ca instrument de exprimare a emoțiilor Versul se eliberează de elementul muzical, nu se mai cântă, ci se recită, apoi chiar se citește singur Versul își atinge scopul, care la început nu era prevăzut; devine rezultatul unei cauze teleologice care nu exista înainte Deci, exemplele luate în considerare ne dau dreptul să tragem următoarele concluzii Originea tuturor fenomenelor lingvistice este un fapt mecanic; legile limbajului operează orbește și fără un scop definit în minte; iluzia unui astfel de scop original se obține numai atunci când studiem fenomenele de mai târziu ale limbajului Dar, cu încă o sută coroane, legile limbajului sunt evolutive și vine un moment în care instinctul inconștient al unei persoane folosește mecanismul lingvistic; acest instinct nu distinge încă clar scopul, ci se apropie de el, modificând mișcarea mecanică În cele din urmă, gândul apare cu strălucire deplină și, străduindu-se pentru el, o persoană prescrie în mod conștient acest sau acel curent limbajului și îl reglează Cauza mecanică, trecând de stadiul instinctului, a devenit teleologică Faptele juridice prin natura lor diferă de cele lingvistice și aparțin unei cu totul altă ordine a fenomenelor psihosociologice Cu toate acestea, ele dezvăluie și relația de mai sus dintre cauzele producătoare și cele finale Aceasta arată că avem de-a face cu un proces comun cel puțin tuturor fenomenelor spiritului Să luăm în considerare câteva dintre aceste instituții juridice În primul rând, legea însăși în totalitatea sa, ca ansamblu de legi care guvernează viața societății și relațiile indivizilor, nu a fost creată inițial cu un scop deliberat cunoscut, ci a fost rezultatul unei cauze mecanice și a fost un derivat natural a obiceiurilor și obiceiurilor bune și rele care domneau într-un mediu dat Numai progresul civilizației a făcut din drept o luptă conștientă pentru scopul bun al dreptății și al binelui comun Statele moderne se mândresc în mod justificat cu instituția permanenței judecătorilor Apărătorii acestei instituții își văd valoarea în faptul că servește o garanție a imparțialității judecătorilor și a independenței acestora față de autoritățile administrative Dar din acest motiv s-a născut inamovibilitatea? - Nu Motivul ei este material Pe vremuri funcția de judecător a fost cumpărată și, odată cumpărată, a devenit proprietatea proprietarului său și, ca atare, ca orice altă proprietate, nu putea fi înstrăinată Atunci a dispărut momentul vânzării locului judecătorului, dar s-a păstrat inamovibilitatea pentru ca judecătorul să fie independent Rațiunea producătoare a trecut într-un motiv teleologic - Juriul, împrumutat din Anglia, este acum pătruns de ideea justiției

reciproce: judecătorul de azi poate fi acuzat mâine; această împrejurare, în legătură cu imparțialitatea juriului, cu neprofesionalismul lor juridic, este motivul pentru care legiuitorul modern Biblioteca "Runivers" REVIEW JOURNALOV cheamă la viață această mare instituție Dar s-a născut din cu totul alte motive Juratii au fost odată simpli martori; abia ulterior, în scopul celei mai bune garanții a justiției, au fost ridicați martori în jur la rangul de judecători cu juriu - Contestația de la o instanță judecătorească la alta există astfel încât eventualele erori ale instanței precedente, în numele justiției, au fost ridicați la rangul de judecători cu juriu sunt eliminate de un tribunal ulterior, mai competent Pe vremuri, recursul avea însă o altă origine: era o instituție pur ierarhică; un judecător de rang superior și-ar putea impune veto-ul asupra deciziei unui judecător inferior - Ideea păcii universale este scopul urmărit de cele mai bune minți, pentru ca popoarele să se bucure în pace de roadele culturii Dar această idee a fost creată mecanic de marii cuceritori, care au contribuit inconștient la unitatea popoarelor, subjugându-le sub o singură putere și făcând astfel imposibil războiul între ele Treptat, acest rezultat mecanic al victoriei a devenit la început inconștientul, iar apoi obiectivul conștient al oamenilor remarcabili ' Deci, peste tot vedem o serie de cauze: mai întâi absolut mecanice, sau productive, apoi vag conștiente și, în cele din urmă, complet arbitrare, sau teleologice De fapt, însă, aceste trei serii cauzale nu sunt legate între ele doar cronologic și nu urmează una după alta De fapt, există o singură cauză, care este atât productivă, cât și teleologică în același timp Este foarte important să rețineți că cauzele evoluează Prima cauză conţine germenul dezvoltării sale viitoare; mai mult, momentul teleologic de mai târziu al acestei evoluții, încă inexistent și necunoscut, influențează deja inconștient momentul generator inițial al cauzalității Cauza finală este cuprinsă în cauza producătoare, ca în seria de metamorfoze prin care trece o insectă, etapa anterioară o conține pe următoarea Cauza atrage după sine efectul, care la rândul său devine cauza însăși; în acest proces continuu vine un moment în care inconștientul Biblioteca "Runivers" REVISTA JURNALOV devine conștient și mecanismul original este iluminat de lumina scopului GT arde Grafo l ori i (Nr io) -În ceea ce privește cea de-a patra ediție a excelentei cărți a lui Crépieux-Jamin: Handwriting and Character, autorul exprimă gânduri interesante despre grafologie, această artă nou apărută, care, în opinia sa, este destinată să devină o ramură a psihologiei aplicate Fără îndoială că scrierea de mână a adulților educați are în cele mai multe cazuri o fizionomie aparte; Greșeala grafologilor prea pasionați constă doar în faptul că ei atribuie o asemenea fizionomie oricărui scris de mână; de fapt, nu orice scris de mână și nu orice chip are expresie Atât chipurile, cât și scrisul de mână produc imediat asupra noastră o impresie simpatică sau antipatică Dar nu trebuie uitat că, în ceea ce privește indivizii, o judecată atât de instantanee din partea noastră, o sinteză atât de rapidă, este rezultatul unui număr nenumărat de analize anterioare Cândva, în copilărie, citim chipurile din jurul nostru, ca să spunem așa, cuvânt cu cuvânt; copilul își recunoaște foarte curând mama, asistenta, tatăl, dar chipurile lor primesc expresie, fizionomie, colorare intelectuală pentru el mult mai târziu Același lucru este valabil și cu scrisul de mână Inițial nepăsători față de noi, într-o anumită perioadă a vieții noastre capătă în ochii noștri un caracter și o dispoziție vie; și întrucât, spre deosebire de fizionomia fețelor, fizionomia scrisului de mână se profilează în fața

noastră în mod conștient atunci când suntem în deplin control asupra puterilor noastre mentale, cea din urmă este mai instructivă pentru noi și mai puțin înșelătoare decât prima Faptul că mișcările stiloului nu pot depăși anumite limite și sunt supuse formelor tradiționale și convenționale ale alfabetului nu împiedică ca scrisul să se distingă printr-o fizionomie aparte; la urma urmei, mișcările specifice ale mușchilor feței, creându-i fizionomia, sunt și mai limitate de cerințele eredității și de structura noastră anatomică și fiziologică Nu sunt oare trăsăturile noastre fizice, într-un fel, semnătura vieții, care ne poartă pentru o clipă pe nisipul materiei în mișcare și apoi ne șterge? Și în comparație cu această scriere de mână aspră a naturii, scrierea de mână fină a stiloului nostru nu servește ca o transmitere mai caracteristică și mai clară? Biblioteca "Runivers" REVIEW JOURNALOV a cui din individualitatea noastră spirituală? Este ciudat că tinerii scriitori, recomandându-se publicului cititor, își plasează portretele la începutul lucrărilor lor; mult mai interesant ar fi să le vezi autografele Scrisul de mână este doar una dintre mișcările noastre corporale; Nu ar putea, așadar, alte mișcări, precum gesticulația, mersul, să devină obiecte ale științelor precum grafologia? Deși la mulți oameni scrisul și mersul, într-adevăr, coincid ca caracter și au aceleași trăsături, dar în general trebuie remarcat că stările sufletești și ale lumii morale sunt concentrate și exprimate în cele mai mici mișcări ale celor mai mici mușchi; gesturile largi și mișcările mari sunt mai puțin expresive decât cele mai mici pliuri ale feței De aceea, dintre toate mișcările corpului, scrisul de mână este cea mai sigură reflectare a psihicului, această serie de mici gesturi care sunt imprimate, parcă, de o serie întreagă de fotografii de moment Există mai multă expresie și suflet în scrisul de mână, cu atât mai puțin are propriul scop; prin urmare, caligraful în interior nu se arată deloc în scrisul lui frumos terminat și este la fel de inutil să-și judece caracterul după ele, precum să aplici fizionomia lui Lavater pe o mască Un grafolog atent trebuie să țină cont de faptul că scrisul de mână este atât de mult un fapt social, cât este unul individual Când descifrăm manuscrisele din secolele al XIV-lea și al XV-lea, suntem cuprinsi de iluzia involuntară că toate sunt scrise cu aceeași mână; manuscrisele moderne ne conduc în iluzia opusă, că toate sunt mai diferite unele de altele decât se aseamănă Chiar și cea mai originală scriere de mână este o combinație de reflecții conștiente și inconștiente ale scrisului altor oameni, iar grafologul ne studiază personalitatea doar prin măsura în care scrisul nostru scapă de puterea legii sociologice a imitației și prin alegerea influențelor elementare care am făcut să ne dezvoltăm scrisul de mână Rolul social al scrisului de mână este evident mai ales din faptul că se modifică în funcție de faptul că scriem pentru noi înșine sau pentru alții; în acest din urmă caz, se schimbă din nou în legătură cu personalitatea destinatarului și natura relațiilor noastre cu acesta; doamnele nu scriu ca un țăran, necunoscut Biblioteca "Runivers" REVIEW JOURNALOV scrie mai lizibil decât unui prieten Nu numai atât, există o legătură între stilul de scriere și scrisul lui de mână; poeții își rescriu poeziile mult mai distinct și mai grațios decât proza; ei involuntar, prin intermediul autosugestiei grafologice, încearcă să creeze armonie între scrisul de mână și forma estetică a versurilor Cine își studiază scrisul de mână la diferite vârste ale vieții, se cunoaște pe sine Dar, în ciuda tuturor fazelor și schimbărilor prin care trece scrisul de mână, identitatea ei este păstrată, la fel ca și identitatea personalității Abia după o boală gravă a subiectului, scrisul lui își pierde

caracterul Se poate considera ca o regulă că toate semnele de tulburare ale scrisului de mână, fie că constau în exagerări, omisiuni sau adăugiri anormale, sunt probabil simptome ale unei tulburări psihologice ale scrisului de mână Toate aceste observații arată posibilitatea grafologiei Să vedem acum ce succese a obținut deja și în ce măsură stabilește corect legătura dintre scrisul de mână și caracterele oamenilor În primul rând, ea are meritul că a plasat studiul conștient al scrisului de mână deasupra impresiei inconștiente pe care ei o fac asupra noastră și despre care am vorbit deja Grafologul descompune și analizează în detaliu această impresie sintetică a scrisului de mână, studiază fiecare trază și legătura ei cu contextul scris de mână, iar apoi aceste impresii fragmentate "se contopesc din nou pentru el într-un mod evaziv, intuitiv într-o întreagă judecată despre caracterul lui persoana care scrie; manuscrisul îl îndeamnă involuntar să-și caracterizeze creatorul Dar majoritatea grafologilor, după strămoșul lor, abatele Michon, suferă de faptul că nu sunt suficient de buni psihologi și clasifică greșit fenomenele sufletului uman Cel mai convenabil ar fi pentru scopurile grafologiei să se ghideze după considerația că în fiecare individ există două înclinații, înclinația de judecată și înclinația de voință; primul este format din dezvoltarea încrederii, al doilea prin dezvoltarea aspirațiilor și ambele apar din combinații între ele și cu senzații Așadar, grafologia ar trebui să clasifice oamenii în funcție de modul lor de a crede și de modul de a dori Din acest punct de vedere, se exprimă încrederea și tot ceea ce se învecinează cu această latură a sufletului Biblioteca "Runivers" REVIEW JOURNALOV formular de scris de mână; aspirațiile și întreaga zonă volitivă a sufletului se reflectă în dubla-somnia (înclinația) scrisului de mână Și este fără îndoială că în literele unei litere este necesar să se facă distincția între formă și mișcare; în litere tipărite nu există deloc mișcare, dar există o singură formă Încrederea este un moment static, străduința este un moment dinamic; prima se reflectă în scris de mână printr-o claritate mai mult sau mai puțin calmă și solidă a contururilor lente, a doua se reflectă în intensitatea scrisului de mână, în viteza sau cantitatea mișcării acestuia Însă semnele grafice ale instinctelor sunt foarte diferite, în funcție de faptul că aceste instincte sunt condensate în voință sau dizolvate în pasiune; Scrisul de mână al unui pasionat este foarte diferit de cel al unui despot: primul este mai ondulat, al doilea mai unghiular; dar în ambele scrisori de mână literele sunt mai strâns legate, mai oblice și mai puțin clare și moderate decât în scrisul teoreticienilor și dogmaticilor Dogmatismul este conservator în raport cu formă; el interzice toate harurile și mai presus de toate vrea claritate Scrierea de mână a filozofilor, poeților, scriitorilor cu înclinație spre sistematizare și dogmatism, precum Hugo și Zola, este mai puțin oblică și impulsivă și mai corectă ca formă decât scrierea de mână a oamenilor ambițioși și a agitatorilor Într-un cuvânt, oamenii de rațiune și credință pot fi recunoscuți după scrierea de mână în care literele sunt închise și se disting prin contururi rotunjite, triunghiulare sau pătrate; oamenii de voință și pasiune folosesc litere deschise și lovituri ondulate În studiul savant al lui Philippe Berger, The History of Handwriting in Antiquity, găsim un fapt care confirmă această concluzie Fenicienii, practicanții, industriașii, oamenii cu tendințe agresive, după ce au adoptat stenografia egiptenilor dogmatici, și-au descoperit dorința de a o face mai oblică; pe de altă parte, teoreticienii greci, după ce au adoptat scrierea cursivă feniciană, au reformat-o estetic după propria imagine

și asemănare și l-au îndreptat În general, fiecare popor a modificat alfabetul fenician după individualitatea sa; multe indicii curioase în acest sens pot fi găsite în cartea lui Berger, amintită mai sus Dacă, după mărimea și forma particulară a literelor, grafologul concluzionează despre modul de a judeca și de a crede, despre gradul de încredere în sine, despre coerența judecăților, atunci după direcția scrisului de mână, ondulat sau rectiliniu , centripet sau centripet fugar, ghiceste despre felul de a dori, despre starea de spirit, despre puterea sau slabiciunea vointei, despre noblete sau egoism etc , scrierea de mână a unui sens ascendent | indică entuziasm, optimism, lăudăroși sau pur și simplu bucurie excesivă, în funcție de context; scrierea descendentă, cu litere care cad până jos, cu trăsături languide, vorbește despre pesimism, tristețe, umilință Astfel, ascensiunea sau panta scrisului de mână, ca și alte trăsături grafice, dezvăluie sinestezia scriitorilor În concluzie, este necesar să subliniem eroarea în care se încadrează uneori inevitabil un diagnostic grafologic: se întâlnește cu ereditatea scrisului de mână, iar propoziția sa este așa; într-un mod corect, dar nu se referă la această persoană, ci la unul dintre strămoșii săi, care avea un cu totul alt caracter L Diigas Analiza psihologică a ideii de datorie (Nr io) -Această analiză îl conduce pe autor la concluzia că ideea de datorie este inerentă tuturor teoriilor moralei și coincide cu conceptul de regulă Pentru hedonist, datoria nu este de a supune diferitele plăceri unei evaluări comparative, ci de a se bucura de cele pe care hazardul le oferă Utilitarul, chiar și cel mai egoist, consideră că este de datoria lui să-și disciplineze dorințele și, de dragul beneficiului personal, să le satisfacă doar pe acelea dintre ele care sunt cele mai bogate în consecințe fructuoase Orice morală, și deci fiecare îndatorire, își are izvorul, nu în rațiune, ci în sentimente, în înclinații sufletești și dispoziții interioare; ideea de datorie nu creează nimic nou în domeniul eticii, ci doar consolidează și generalizează moralitatea instinctivă și bunele obiceiuri trecătoare Prin urmare, dintre toate învățăturile morale, teoria sentimentelor morale a lui Adam Smith este cea mai justificată; dacă se poate reproșa acestui gânditor faptul că singura bază a moralității aleasă de el, simpatia, este îngustă, atunci metoda analizei sale este profund corectă Este iluzoriu să presupunem că datoria este echivalentul exact al sentimentului moral Pe de altă parte, însă, sentimentele nu pot fi opuse rațiunii și nu este deloc nevoie să alegeți între ele; sugestiile inimii sunt întărite de minte și, datorită lui, se transformă într-o morală sistematică, într-o bunătate de neclintit Teoria lui Kant despre datoria netă se bazează pe baze psihologice Pentru moralitate ceea ce este logica pentru știință; ne conduce doar la pragul templului rece al raţiunii Dar rațiunea nu poate reglementa decât înclinațiile naturale, iar dacă datoria nu își are rădăcina în ele, în aceste străduințe ale sufletului, atunci ea este zadarnică Datoria kantiană este un sentiment sau un set de sentimente care a atins conștiința de sine, și-a înțeles valoarea și semnificația și a devenit regula Ideea datoriei pentru mulți este îmbrăcată într-un fel de acoperire mistică; dar aceasta nu se poate explica decât prin faptul că originea, începutul ei, se pierde în depărtare, iar sentimentul care l-a născut a dispărut deja; datoria este o forță pe care noi înșine am chemat-o la existență, dar ale cărei rezultate și durată nu le-am prevăzut Edmond Goblot Vedere directă (nr i) -Autoarea ia în considerare teorii care explică de ce vedem lucrurile drept, în timp ce imaginile lor de pe retină sunt cu susul în

jos El clasifică aceste explicații în două categorii: primele sunt cele care admit că refacerea corectă a imaginilor retinei are loc înainte de perceperea lor deplină; al doilea îi include pe cei care susțin că această percepție este la început la fel de greșită, răsturnată ca imaginea însăși, și este corectată ulterior prin intermediul unei operații psihologice La rândul lor, explicațiile de primul tip se reduc la două teorii principale Unul dintre ei, coborând din Kepler, compară ochiul cu o cameră obscura; actiunea razelor de lumina asupra retinei este insotita de o reactie care are sens invers si care este vederea; ea, aceasta raza vizuala, coincide cu raza de lumina, dar merge de la imagine la obiect si astfel, tocmai pentru ca imaginea este cu susul in jos, vedem obiectul drept Această teorie a proiecției, modificată și completată, a fost acceptată de mulți fiziologi; dar nu există nicio îndoială că nu rezolvă câtuşi de puţin problema şi are caracterul celei mai pure tautologii Fasciculul vizual, spre deosebire de fenomenul fizic al fasciculului de lumină, nu are realitate fizică și să considere restaurarea imaginilor ca o consecință a direcției reciproc opuse a luminii iar razele vizuale înseamnă a explica restaurarea prin restaurare O altă teorie atribuie îndreptarea imaginii pe retină mișcărilor ochiului; ajustăm axele optice în toate modurile posibile pentru a vedea obiectul în toate părțile sale și, ca urmare, îl percepem drept drept O astfel de explicație! ¿ presupune că atunci când ochiul este fixat, vedem doar un punct al obiectului și putem vedea o linie, de exemplu, doar observând succesiv imaginea fiecăruia dintre punctele sale În realitate însă, ochiul fix vede, cu mai mult sau mai puțină claritate, pe lângă acest punct, și un spațiu considerabil în care sunt împrăștiate obiectele; există un câmp vizual, iar pentru toată importanța mișcărilor oculare pentru orientarea în poziția unui obiect, această poziție este deja dată în câmpul vizual Un experiment raportat de George Bggarton la Congresul de psihologie din München, , și publicat în The psychological Review (noiembrie), a infirmat definitiv teoriile proiecției și mișcării ochilor: a arătat că imaginile retiniene nu sunt necesare pentru vederea directă O altă ipoteză majoră acceptă că îndreptarea imaginilor retiniene nu precede percepția vizuală, ci este un moment ulterior Educarea ochiului și corectarea indicațiilor acestuia prin datele de atingere face ceea ce suntem obișnuiți, să considerăm obiectele într-o poziție opusă celei în care sunt înfățișate pe retină Dar această teorie întâmpină un obstacol serios în faptul că cei care se nasc orbi și care își recuperează vederea după operație văd imediat obiecte nu răsturnate, ci drepte În plus, ea acordă prea multă importanță cultivării sentimentului; această educație nu poate decât să adauge la percepții specifice, să le facă mai semnificative, dar nu le poate schimba; ceea ce este dat în percepție este dat și nu poate fi transformat în opusul său Rămâne doar să concluzionam că restaurarea imaginilor retiniene nu are loc deloc Rămâne doar să acceptăm teoria care nu are nevoie de o asemenea restaurare, teoria lui Berkeley, a lui John Müller, a elevului său Volkmann și în cele din urmă a lui Helmholtz, care a vorbit în favoarea ei în cuvinte laconice, dar clare: "să admitem că numai senzațiile vizuale , fără ajutorul experienței anterioare, ne poate furniza idei despre pozițiile definite ale obiectelor pe care le vedem - asta înseamnă, mi se pare, să creăm o ipoteză complet inutilă De fapt, conștiința noastră naturală este în deplină ignoranță chiar și despre existența unei retine și apariția imaginilor optice, de unde poate ști ceva despre percepția imaginilor care apar acolo? Nu există nimic

direct sau inversat în câmpul vizual, luat ca atare și în izolarea lui; cuvintele drept și răsturnat au un sens relativ și nu au nici un sens atunci când sunt aplicate doar vederii și totalității văzului < Obiectele văzului și ale atingerii, spune Berkeley, formează două serii de idei, "complet diferite unele de altele Pentru a determina poziția lucrurilor vizibile în raport cu distanța la care se află de un lucru tangibil, sau invers, este absurd și complet de neconceput" Imaginea de pe retină este răsturnată în raport cu obiectul, dar nu pentru noi Percepțiile vizuale nu au nicio analogie cu percepțiile tactile Educația și exercitarea simțurilor nu restaurează deloc imagini pe retină, deoarece nu știm deloc dacă aceste imagini sunt inversate sau drepte: asociază doar percepțiile vizuale ale direcțiilor și pozițiilor relative cu percepții tactile ale acelorași direcții relative și pozitii Pe lângă articolele notate, mai semnalăm următoarele: G Le Bon Socialism între diferite rase (j \ b nr ,) G Milhoud Gândirea geometrică și silogismul Articolul este un rezumat al mai multor prelegeri dintr-un curs susținut de autor în - ; caracterizează silogismul în aplicarea lui la geometrie Milhaud arată că raționamentul geometric eludează critica lui Mill asupra silogismului; pentru geometrie, premisa majoră este doar punctul de plecare și deloc formula generală a cazurilor particulare precedente (Nr io) W Speranski Un experiment asupra originii psihologice a metaforelor Editat de Victor Henri dintr-un manuscris rusesc; autorul analizează opiniile lui Spencer, Steinthal și Wilhelm Humboldt asupra originii stilului poetic și ajunge la concluzia că estetica ar trebui să fie Întrebări de filosofie, carte Biblioteca "Runivers" REVIEW JOURNALOV datorită studiului în dezvoltarea sa istorică, în paralel cu mitologia și limbajul diverselor popoare Metafora și alte tropi joacă un rol de mediere între expresia științifică și expresia mitologică, adică una în care predomină abstracția și una în care este permis jocul liber de asociere; o imagine este poetică atunci când este rezultatul unui act spontan al imaginației noastre (nr ii și) F, Le Dantec Teorii neo-lamarckiene (nr și și) -/ Philippe Review of mental images -Articolul descrie un experiment realizat de autor, J Foucault și J Clavière, pentru a constata cât de tenace în mintea noastră în individualitatea lor concretă sunt acele imagini asociate cu un anumit lucru care se află în câmpul conștiinței și în orice moment poate fi cauzat de memorie; rezultă că tendinţa de generalizare a minţii contopeşte sau condensează numeroase imagini într-o singură generală, care absoarbe în sine toate diferenţele individuale ale părţilor sale constitutive; cu cât un lucru dat evocă mai puține imagini în minte, cu atât sunt mai concrete și mai precise (nr ii) - cap Feré Influența educației sensibilității voluntare -Experimentele făcute de autor cu privire la creșterea mobilității mâinii și a degetelor la diferite subiecte, prin analogie, îi dau dreptul să-și susțină ideea de lungă durată că dezvoltarea mobilității conștiente și voluntare și alte organe, în afară de mână, sporesc sensibilitatea și inteligența generală; întrucât în fiecare idee există un element motrice, dezvoltarea mecanismului, intensificarea mobilității, facilitează ideea (nr) Y Aikhenwald Biblioteca "Runivers" IH Știri ale literaturii filozofice străine (Extracte din recenzii din reviste străine) Wincenty Lutoslawski Originea și creșterea logicii lui Platon cu o relatare a stilului lui Platon și a cronologiei scrierilor lui Longmans On peut être honnête homme et faire mal des vers Se poate fi o persoană spirituală și educată și, în același timp, poate scrie o carte ciudată pentru a apăra o teorie fantastică G Lutoslavsky este o persoană capabilă și agilă;

aceasta dovedește capacitatea lui de a scrie corect și cu succes în patru sau cinci limbi Talentele și darul său de asimilare rapidă s-au relevat în faptul că l-a studiat pe Platon în scurt timp, a făcut un extras din el și s-a familiarizat cu o uriașă literatură de specialitate despre el Și totuși cartea sa voluminoasă despre originea și dezvoltarea logicii platonice nu este mai puțin o încurcătură de presupuneri false și construită pe o metodă imposibilă *) G Lutoslavsky distinge trăsături aleatorii, repetitive, importante și foarte importante ale stilului platonic O caracteristică foarte importantă contează drept patru caracteristici aleatorii, doar una importantă contează ca trei caracteristici aleatorii Acceptând opinia obișnuită că Legile sunt creația lui Platon, autorul calculează în care *) Din articolul lui G E Struve din nr "Probleme de filosofie", care luminează studiul domnului Lutoslawsky dintr-un alt punct de vedere, cititorii noștri cunosc deja conținutul și metoda acestuia, prin urmare, nu ne vom opri asupra pagina recenziei care stabilește esența acestei cărți   raport aproximativ cronologic cu ele sunt alte dialoguri Pentru a face acest lucru, el calculează ce procent din trăsăturile stilistice pe care dialogul dat le are în comun cu Legile Astfel el determină coeficientul cronologic al tuturor dialogurilor semnificative Legile au unități de caracteristici ale stilului de mai târziu Apologia unor astfel de unități contează ib, iar coeficientul apropierii sale cronologice de Legi este , ; Phaedo cu un coeficient de , i a fost scris mai târziu decât Pirus} cu un coeficient de , Este inutil să argumentezi împotriva unei asemenea metode de investigare Suntem gata să fim de acord cu afirmația generală a domnului Lutoslavsky că, prin metoda sa, este posibil în mod ideal ca știința (știința) sau, mai bine, pentru omnisciență, să stabilească datele unei întregi serii de lucrări, iar la În același timp, nu putem decât să fii sceptic față de asigurarea lui, de parcă o astfel de metodă ar arăta că Pir îl precede invariabil pe Fedok Metoda domnului Lutosławski poate fi de încredere numai dacă ar fi justificat să determine cronologia unor astfel de lucrări, ale căror date sunt pe deplin stabilite și cunoscute de toată lumea, cu excepția celei mai determinante, și dacă relația dintre stil și cronologia operelor literare fusese aprobată mai devreme A doua parte a cărții, în care autorul încearcă prin metoda sa stilometrică să caracterizeze ordinea de dezvoltare a logicii platonice, este, de asemenea, bogată în erori și arbitrar G Lutoslavsky susține că Platon a considerat la început ideile doar ca concepte generale socratice, apoi a ipostatizat doar ideea de frumos în Pirus, a extins această ipostază mai departe în Phaedo la ideile poetice și matematice, iar în Republică chiar la ideile omului -a făcut lucruri și, în cele din urmă, lui Theaetes și Parmenide au abandonat această viziune și au admis că ideile sunt doar concepte ale sufletului Din punct de vedere psihologic, nu este nimic imposibil în aceasta, deși autorul recenziei aderă la o altă părere, conform căreia gândurile lui Platon în schița lor generală au rezultat imediat la o anumită convingere cu privire la transcendența ideilor, luând doar diverse nuanțe; în orice caz, domnul Lutoslavsky, dorind să-și confirme punctul de vedere, a căzut în erori,   denaturarea și interpretarea greșită a textului platonician; recenzentul arată acest lucru într-un număr de exemple " (Paul Shorey: The Monist, , nr , iulie) Georges Noel La logique de Hegel, voi mare, în °, Alcan Aceasta este prima carte serioasă din Franța care tratează o parte importantă a filozofiei hegeliene Într-o introducere care

precede o expunere remarcabil de corectă a logicii hegeliene, autorul stabilește relația dintre idealismul absolut și logica speculativă și elucidează antecedentele filozofice ale hegelianismului Teza autorului este că sistemul lui Hegel nu este altceva decât sistemul lui Kant eliberat de inconsecvențele sale Dacă Kant a înțeles bine că a da existență absolută obiectelor înseamnă a condamna cunoașterea la inexplicabilitate, atunci a rămas prea fidel prejudecății dogmatice că gândul, care nu cunoaște lucrurile decât prin relațiile lor reciproce, este un gând finit A subordona relațiile obiectelor naturii lor, înțelese ca realitate independentă - așa era tendința dogmatismului Dimpotrivă, a arăta că realitatea obiectelor este determinată de relațiile lor reciproce - aceasta este tendința idealismului Un idealism transcendental care întemeiază distincția dintre incognoscibil și cognoscibil pe un dualism de neclintit între sistemul de lucruri în sine și sistemul de relații dintre lucruri stabilite de rațiune, un asemenea idealism este incomplet; meritul, incontestabil datorat lui Hegel, constă în faptul că el a creat cea mai înaltă și completă formă de idealism: idealismul hegelian consideră relațiile reciproce ale lucrurilor ca o expresie adecvată a naturii lor și afirmă că gândirea absolută este tocmai gândul acestor lucruri relaţii Această viziune asupra lui Hegel conduce în primul rând la concluzia că orice lucru real, luat în sine, izolat de relațiile sale, este contradictoriu și fals; dacă se pune în exclusivitatea sa, trebuie inevitabil să ajungă la negația sa; la fel, opunându-se opusului său, ea se autodistruge doar aparent, dar de fapt, prin negația sa, ajunge la o unitate superioară, Biblioteca "Runivers" δ știri ale literaturii FILOZOFICE STRĂINE în raport cu care atât ea însăşi cât şi opusul său sunt doar momente Astfel, relativitatea universală se identifică cu binecunoscuta formulă dialectică a dezvoltării Noël apără logica hegeliană împotriva atacurilor pe cât de răspândite, pe atât de superficiale El demonstrează că reconstrucția ideală a naturii și gândirii de către Hegel nu necesită deloc distrugerea prealabilă a experienței, ci, dimpotrivă, postulează acceptarea completă a tot ceea ce este real și dat Celebrul principiu al identității contrariilor nu înseamnă că contradicția este legea finală a spiritului, ci că contradicția poate și trebuie să fie cu siguranță imaginabilă, întrucât fiecare categorie, fiind într-o anumită măsură abstractă, tinde spre propria sa negație și, numai datorită ei, devine complet În general, logica lui Hegel nu este un formalism extern și arbitrar Nu este indiferentă în raport cu conținutul întregii filozofii hegeliene; prin progresul său intern determină dezvoltarea altor părți ale sistemului Dar pe de altă parte, nu se poate privi restul filosofiei hegeliene ca o simplă aplicare deductivă a logicii De la lumea logicii la lumea naturii si de la aceasta din urma la cea a spiritului, trecerea se face in virtutea insasi legii conform careia fiecare categorie este completata de negatia ei pentru a ajunge la o noua categorie care inlatura contrariile Autorul încearcă să facă lumină asupra acestui punct întunecat al filozofiei hegeliene, trecerea de la ideologic la concret Dacă, spune el, natura este cu adevărat negația ideii, atunci este negația pe care ideea însăși o propune și care, prin urmare, este relativă; ideea, prin urmare, ca gândire absolută, este conștientă de această relativitate Cu alte cuvinte, ideea logică nu pune natura decât pentru ca, respingând-o radical, să se ridice la existența sa maximă în tărâmul spiritului Natura este acel moment din viața divină în care se pune antinomia raționalului-abstractului și iraționalului-concretului și în care spiritul creează realizarea raționalului-concretului Acesta

este rolul logicii în sistemul lui Hegel Filosofiile sale despre natură și filozofiile spiritului pot fi reproșate că au denaturat aceste sau alte fapte ale fizicii și istoriei; dar logica lui Biblioteca "Runivers" STIRI DE LITERATURA FILOZOFICA STRAINA B sistemul care condiţionează experienţa nu poate fi respins decât de o altă logică integrală, mai profundă şi mai semnificativă (Victor Delbos-Revue philosophique, , nr) Sidis (Boris) Psihologia sugestiei: o cercetare a naturii subconștiente a xnan și a societății, în , New-York, Appleton, pp Această carte, care se deschide cu o prefață de W James, este unul dintre cele mai complete studii despre psihologia sugestiei; ea încearcă să aprofundeze conceptul de subconștient Autorul său, un susținător hotărât al cercetării în domeniul psihopatologiei, așteaptă de la ei mai multă lumină pentru știința spiritului decât de la psihofizică El aprobă întoarcerea psihologiei franceze către cercetarea clinică, care este de preferat "conducerii la rezultate banale ale experimentelor mărunte și fracționate în laborator, acest punct forte al germanilor moderni" James a numit pe bună dreptate aceste experimente ca fiind evident Cartea lui Sidis este împărțită în trei părți Prima se ocupă de sugestibilitate "Omul este un animal sugestiv" Prin sugestie trebuie să înțelegem introducerea în minte a unei idei, care la început întâmpină o rezistență mai mult sau mai puțin puternică, apoi este percepută și realizată fără reflecție, aproape automat Sugestia poate fi directă sau indirectă, normală sau anormală (hipnoză) Sugestia normală este rezultatul repetării impresiilor, frecvența lor, coexistența lor și, în final, efectul ultimei impresii În starea normală a omului, sugestia este cu atât mai eficientă cu cât este mai indirectă și își pierde forța pe măsură ce devine directă În ceea ce privește sugestibilitatea anormală, aceasta se datorează acelorași factori ca și în mod normal; dar starea psihică care o însoțește este destul de ciudată Avem un sistem dublu de centri nervoși, unul inferior și unul superior; în consecință, avem două conștiințe: una este inferioară, organică, reflexivă; celălalt este mai înalt, controlează, posedă voință și alegere Autorul consideră această ultimă conștiință ca pe o "protecție a speciei"; mai legitim ar fi să-i atribuim înainte Biblioteca "Runivers" Õ ŞTIRI DE LITERATURĂ FILOZOFICĂ STRĂINE* toate slujind intereselor individului Oricum ar fi, în condiții normale, ambele conștiințe sunt în armonie una cu cealaltă și formează o întreagă personalitate În hipnoză ambele sisteme nervoase sunt disociate, iar conștiința superioară este separată de cea inferioară Fiziologic vorbind, "hipnoza este o întârziere a centrilor inhibitori*, care determină o creștere a excitabilității ideomotorii și ideo-senzoriale Problema hipnotismului se concentrează nu în minte, ci în voință Legea sugestibilității anormale este opusă legii sugestiei normale: sugestia este mai eficientă decât este mai directă A doua secțiune a cărții, cea mai extinsă, este dedicată analizei Eului Tot ceea ce precede dovedește prezența în conștiință a două curente - Eul primar și cel secundar Multe fenomene convin de existența unei lumi psihice subconștiente Există o ipoteză care identifică această lume cu cerebrația inconștientă și o reduce la procese fiziologice Autorul respinge această sugestie, deoarece nu poate explica actele raționale, nu poate explica cum, la ordinul hipnotizatorului, sugestibilul este capabil să-și amintească tot ceea ce a făcut etc Într-un cuvânt, Sidis crede că subconștientul este o conștiință secundară Sinele subconștient este în general familiarizat cu conștientul, dar nu și invers; în alte cazuri, sunt complet independenți unul de celălalt și nu se cunosc; uneori, sinele inconștient influențează personalitatea; eul secundar

este calea principală de sugestie Aici intervine problema personalității Autorul distinge două explicații principale: una aparține asociaților și școlii lui Herbert, identifică personalitatea și memoria; celălalt lui James, care afirmă că fiecare val de conștiință îi transmite celuilalt, succesorul său, tot conținutul său și personalitatea este astfel o schimbare a acestor unde Sidis respinge ambele ipoteze După propria sa concepție, personalitatea constă, parcă, din patru etaje în ordine crescătoare : el distinge momente de conținut mental, momente de conștiință, de sinteză de reproducere și de sinteza de recunoaștere, numai acestea din urmă constituie o personalitate completă; trăsătura sa distinctivă este conștiința de sine Natura de bază a sinelui subconștient este aceasta plasticitate extremă, capacitatea de a se schimba, care dă naștere la sugestibilitate Sinele inconștient nu este individual; este fara Biblioteca "Runivers" ■ ŞTIRI DE LITERATURĂ FILOZOFICĂ STRĂINE personal, supus unor metamorfoze constante, lipsit de critică, imoral, extrem de încrezător, lipsit de sens; mecanismul său mental exclusiv este asocierea prin contiguitate Tărâmul subconștientului include toate maniile, ideae fixae; toată nebunia este înrădăcinată în disocierea a două sine În partea a treia, autorul vorbește despre sugestie în fenomenele ordinii sociale Dar acest departament nu este atât de dezvoltat, cât este afectat În general, cartea este scrisă clar și captivant și atinge multe întrebări Autorului nu i se poate reproșa decât pentru simplificarea excesivă a acestor întrebări De exemplu, opoziția pe care o stabilește între conștient și subconștient este de fapt mai complexă și nu se reduce întotdeauna la un simplu dualism: între acești doi termeni există grade și momente de tranziție (Revue philosophiqie , X) Biblioteca "Runivers" Știri și note În luna octombrie a anului curent, Privatdozent A A Tokarsky a început într-una dintre sălile Universității din Moscova să citească un curs public de psihologie conform următorului program: Curs -Definiţia psihologiei Scurtă trecere în revistă a opiniilor despre viața spirituală Spiritualism și materialism Viziunea dualistă asupra lumii Monism Monism spiritualist și materialist Raportul dintre fenomenele vieții și fenomenele mentale Forța vitală și forța psihică Metode de studiu a psihologiei Metoda autoobservării și semnificația ei pentru psihologie Insuficiența metodei de autoobservare Acte automate și activitate mentală inconștientă a creierului Metoda de observare și experiență Experiment în psihologie Studiul celor mai simple acte mentale și al stărilor mentale complexe Semnificația studiului stărilor hipnotice și a bolilor mintale Nevoia de a studia activitatea creierului Creierul ca purtător al funcțiilor mentale Timpul necesar pentru efectuarea proceselor mentale Căldura generată în creier în timpul activității Experiența Schiff Plan general pentru studiul psihologiei Conceptul de reflex mental Curs -l -Valoare mentală elementară Sentiment Relația senzației cu iritația Pragul de iritare Cel mai înalt punct de iritare Pragul de senzație Cel mai înalt punct de senzație Legea Weber-Fechner Proprietăți generale ale senzației Metode de studiere a relației dintre senzație și iritație Tonul senzual al senzațiilor Legile combinației de senzații Însumarea sentimentelor Permutarea senzațiilor Iluzii Demonstrarea unor iluzii Legea oscilației senzațiilor Biblioteca "Runivers" știri și note experimentele lui Lange Experimentele laboratorului psihologic din Moscova Studiul timpului comiterii proceselor mentale Metoda reacțiilor Reacție simplă Demonstrarea unor experimente Prelegere ¿-I -Memorie Metode de cercetare a memoriei Relația reproducerilor cu percepțiile Combinații de redare Creare

Experimentele laboratorului psihologic din Moscova Percepția, reprezentarea, conceptul și relațiile lor reciproce Mecanismul de formare a conceptului Cursul a IV-a -Structura sistemului nervos Organele periferice ale percepției Centri și căi nervoase Doctrina neuronilor Fiziologia creierului Centrele corticale de percepție Centre psihice și de asociere centrii subcorticali Demonstrație de pregătiri și desene Curs j -Asociaţii de idei Doctrina apercepției Condiții de selecție și comparație Definirea asemănărilor și diferențelor Formarea ideilor generale Rolul lor principal în viața mentală și relația dintre regularitatea activității mentale și învățarea apercepției Forța călăuzitoare a minții Cursul a VI-a -Legea asociaţiilor Formarea grupurilor de asociere și combinațiile lor reciproce Combinații arbitrare de asocieri și creativitate conștientă Momentul formării asociațiilor Experimentele laboratorului psihologic din Moscova Curs γ-I -Centre psihomotorii şi de asociere Hiperemia funcțională Rolul centrului vasomotor în procesul mental Relația activității intelectuale cu stările emoționale Teoriile lui James-Lange Schimbarea conținutului mental Cursul a VIII-a - Tonul senzual al senzațiilor Sentimentele sunt simple și complexe Sentimente generale elementare Plăcere și suferință - Suferința și moartea din cauza nemulțumirii nevoilor organice elementare și a transformării sentimentului de suferință la moarte - Foame, sete, sentiment sexual Sentimente dificile și tulburări emoționale a afecta Pasiune Prelegere at-ya -Sentimente mai înalte și analiza relațiilor lor reciproce Sentiment religios, moral și estetic Metode pentru studiul sentimentelor estetice elementare Experimentele laboratorului de la Moscova Semnificația obișnuinței în originea sentimentului și a plăcerii Ideea și simțul datoriei sisteme morale Biblioteca "Runivers" INFORMAȚII și răutate Prelegere Yu-I, - Impulsuri motorii Apariția unei dorințe de a se mișca sub influența impresiilor primite Caracterul conducător al ideilor Mișcări întârziate Mișcări și acțiuni complexe care vizează atingerea unui scop specific Apariția independentă a impulsurilor de mișcare Cursul a n-a -Centre de detenție Valoarea combinațiilor de asociere în sensul întârzierii impulsurilor Voi Doctrina liberului arbitru Lectura I ~I, - Conștiința în general Constiinta de sine Conținutul conștiinței Variabilitatea conținutului conștiinței Unitatea conștiinței Influența afectului și a pasiunii Efectul oboselii Starea de inspirație Prelegere iunie -Tulburări ale conștiinței Idei intruzive Împărțiți conștiința și personalitatea Automatism mental Influența degenerării asupra variabilității conținutului conștiinței defectele morale Caracteristicile generale ale degenerescentei mentale Impulsivitate în degenerare Relația dintre problema crimei și problema degenerării Cursul Temperamentul Bazele doctrinei teglperamen-tъ Atitudinea doctrinei temperamentului față de problema schimbărilor degenerative ale activității mentale Curs - Personaj Definirea conceptului de caracter Caracter și voință Personaje puternice și slabe Variabilitatea ideilor și stărilor de spirit depinde de caracter Relația conceptului de caracter cu conceptul de temperament și personalitate Prelegere ib-ya Minciuna Definiția conceptului de personalitate Relația conceptului de personalitate cu conceptul de conștientizare de sine Individualitate Tipuri mentale Abaterile individuale sunt de tip mediu Deformări Geniu Prelegere rj-ya -Forme superioare ale activității spiritului Știința Idei de adevăr, bunătate și frumusețe Știința, ca rezultat al străduinței pentru cunoașterea adevărului Domeniul cercetării științifice Arta și relația ei cu știința Arta ca expresie a dispoziției spirituale Arte Frumoase Activitate morală Luptă activă pentru ideal Lectura a VIII-a -

Psihologia veacurilor Psihologia copilului Corpul unui copil Dezvoltarea sistemului nervos Sugestibilitate și tendință de a imita Influența exemplului în educație psi- Biblioteca "Runivers" NOTE ȘI NOTE cologia adolescenţei Starea de retenție la tineret Bătrânețe prematură Psihologia bătrâneții Modificări senile în creier Prelegere Iu-ya -Psihologia genului Caracteristici generale ale tipului masculin și feminin Fluctuații în viața mentală a unui bărbat și a unei femei Influența nașterii copiilor asupra sferei spirituale a unei femei Variabilitatea masculină Abilitatea unei femei la cea mai înaltă dezvoltare spirituală Munca unei femei, calitatea și productivitatea acesteia Activitatea unei femei în știință și artă Natura imitativă a creativității unei femei Raportul dintre natura generală a vieții spirituale a unei femei și a unui bărbat și principalele diferențe biologice dintre principiile masculine și feminine Curs - Fundamente generale ale psihologiei popoarelor Influența imitației Rolul sugestiei Sensul limbajului Dezvoltarea limbajului și a ideilor Valoarea unui exemplu și a altor fenomene reale în dezvoltarea conștiinței naționale Rolul caracteristicilor psihologice individuale în formarea spiritului național Luarea în considerare a întrebării dacă societatea este un organism care are un anumit ciclu de dezvoltare și dacă există o limită pentru dezvoltarea oamenilor ca un anumit întreg Concluzie Ni se cere să acordăm spațiu următoarelor rânduri: Într-o ședință din / iunie a Consiliului Societății de Cercetare Psihică din Londra, un membru al Societății, M M Petrovo-Solovovo, a fost numit secretar al acesteia pentru Rusia ' Având în vedere acest lucru, el cere cu umilință să-i trimită (de prima mână) descrieri poate detaliate ale cazurilor de telepatie, clarviziune etc , în special fenomenele fizice ale mediumismului, la adresa: Sankt Petersburg, Sergievskaya, Biblioteca "Runivers" Societatea psihologică CLXV Raport despre următoarea întâlnire din septembrie Ședința a fost deschisă la ora , în sala de administrație a universității, sub președinția lui N Ya membri titulari Yu I Aikhenvald, N D Vinogradov, N A Ivantsov, L M Lopatin și V I Tanev În cadrul întâlnirii, printre altele, s-au întâmplat următoarele: Președintele a anunțat decesul profesorului Alexei Stepanovici Pavlov, profesor al Universității din Moscova, membru al Societății Adunarea a onorat memoria defunctului ridicându-se în picioare Yu I Aikhenvald, care a alcătuit un catalog de carduri al bibliotecii Societății, a raportat că până la august , respectiva bibliotecă avea de cărți rusești și slave, de reviste rusești și slave, de cărți străine și de reviste străine S-a discutat problema ședințelor Societății dedicate memoriei lui O Comte Se presupune că în ianuarie , V I Ta-nev va citi un eseu despre viața lui Comte, Vl S Solovyov va face un raport despre "politica pozitivă", iar V A Goltsev despre legea lui Comte a trei etape S-a hotărât să se încredințeze secretarului Societății să întocmească pentru reuniunea anuală din un proiect de istorie a Societății de Psihologie, care urmează să fie inclus în istoria Universității din Moscova pentru a treia aniversare a ei a cincizecea Propuși ca membri cu drepturi depline ai Societății de către angajatul "Întrebărilor de filozofie" David Viktorovich Viktorov (N Ya Grotom, L M Lopatin, V N Ivanovsky și Yu I Aikhen Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ Waldom) și a plecat la Departamentul de Filosofie de la Universitatea din Moscova, Serghei Nikolaevici Everling (N Ya Grotom, V N Ivanovsky și Yu I Aikhenvald) Condiții pentru concursul pentru premiul II, înființată la Societatea Psihologică din Moscova de regretatul P A Stolypin pentru un eseu despre filosofia științei Într-o ședință de urgență a Societății de Psihologie din mai ,

pe baza raportului comisiei de acordare a premiului D A Stolypin pentru cel mai bun eseu despre filosofia științei, s-a decis, printre altele: unitatea științei " cu motto-ul εν χαι πολλά, al cărui autor s-a dovedit a fi (după deschiderea plicului) membru de onoare al Societății B N Chicherin *)) Să-i exprime lui D A Stolypin profunda recunoștință a Societății pentru premiul întemeiat de acesta pe o temă din filosofia științei) Întrebați donatorul dacă ar fi de acord cu suma rămasă în i ooo r propune o nouă temă pentru un premiu pentru un eseu despre filosofia lui Og Kont; în caz de dezacord cu D A Stolypin, desemnați un termen de trei ani pentru atribuirea pe aceeași temă Întrucât în s-a primit o declarație de la acum decedat D A Stolypin în numele Societății de Psihologie că nu a vrut să schimbe subiectul pe care și-a propus-o pentru premiu, atunci, în temeiul deciziei Societății din mai, și donator exprimat de voință, a fost numit să concureze pentru premiul Stolypin rămas un nou mandat - ianuarie La ședința Societății de Psihologie din Moscova din aprilie , comisia pentru acordarea Premiului D A Stolypin, aleasă în ședința anuală din ianuarie , din cinci membri ai Societății: N Ya Grota, N A Ivantsova, L M Lopatina, V P Preobrazhensky și N A Umov și-au raportat opinia despre singura depusă pentru premiu *) A fost apoi tipărit raportul comisiei anterior acordării premiului menționat; trimise celor care doresc primind de la ei cinci timbre de sapte copeici Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ eseuri, sub deviza: "In necesaris uniras Per aspcra ad astra"; conform acestei concluzii, eseul nu poate fi recunoscut ca demn nici de întregul premiu, nici de o parte din el Societatea de Psihologie a aprobat rezoluția comisiei Având în vedere acest lucru, Societatea de Psihologie din Moscova atribuie din nou un premiu de x ooo ruble pentru cel mai bun eseu pe aceeași temă: "O examinare critică a poziției lui Auguste Comte asupra coincidenței naturale (coïncidența spontană) a legilor primitive ale naturii anorganice cu legile de bază ale vieții organice și asupra efortului tuturor cunoștințelor reale ale unei persoane către unitatea logică și științifică (unité logiqe ét) scientifique)" Vezi Cours de philosophie positive, lecons -me et -me, în special p din volumul VI, ediţia Littre Pentru o rezolvare completă a problemei, este de dorit să se acorde o atenție specială filozofiilor fizicii, chimiei și biologiei în principalele lor metode și legile de bază, așa cum sunt prezentate în volumele II și III "Curs" (comparați broșura donatorului D A Stolypin: Două filozofii Unitatea științei Învățăturile lui Og Comte, Începuturile sociologiei, - Eseuri despre filozofie și știință - Legea mondială a echilibrului și armoniei în natură şi fenomene sociale Moscova -) Termenul limită pentru depunerea eseurilor este ianuarie Acordarea premiului de către un comitet special al Societății de Psihologie va avea loc în aprilie La discreția comisiei, conform voinței donatorului, premiul poate fi împărțit între solicitanți, iar în cazul depunerii nesatisfăcătoare a eseurilor, acordarea premiului sau a unei părți semnificative a acestuia poate fi reprogramată pentru o nouă termen Eseurile trebuie scrise în limba rusă și livrate Universității din Moscova în numele președintelui Societății de Psihologie Numele și adresele solicitanților trebuie trimise în plicuri sigilate cu motto-uri sau epigrafe ale eseurilor depuse indicate pe acestea Președinte al Societății de Psihologie din Moscova Biblioteca "Runivers" ABONAMENTUL CONTINUĂ IX , PE REVISTA "Întrebări de filosofie și psihologie", EDIȚIA SOCIETĂȚII PSIHOLOGICE DE LA MOSCOVA, pentru CONDIȚII DE ABONARE: timp de un an (de la ianuarie până la ianuarie) fără livrare - θ ruble, cu livrare la Moscova - ruble de copeici, cu expediere în alte orașe - ruble, în străinătate - ruble

Studenții din instituțiile de învățământ superior, profesorii rurali și preoții rurali beneficiază de o reducere de ruble Abonarea în condiții preferențiale este acceptată numai în biroul revistei "direct sau în scris Abonament, cu excepția librăriilor Novaya Vremya* (Sankt Petersburg, Moscova, Odesa și Harkov), Karbasnikov (Sankt Petersburg, Moscova, Varșovia), Wolf (Sankt Petersburg și Moscova), Ogloblin (Kiev), Bashmakova (Kazan)) și altele, acceptate ÎN BIROUL REVISTA: Moscova, Sheremetevsky per , d gr Sheremetev, nu (în sediul biroului "Gândirea Rusă *") Copii anuale complete ale jurnalului pentru a doua (nr -), a treia (nr -), a patra (nr -), a cincea (nr -), a șasea (nr -)) și al șaptelea ani (nr -) se vând cu ruble pentru fiecare an cu peres Copiile pentru (nr -) sunt vândute pentru ruble cu retrans Abonații pentru primesc o revistă, la eliberarea tuturor anilor anteriori, imediat, câte ruble fiecare pentru un exemplar anual Nr al revistei, care nu este inclusă în niciunul dintre seturile anuale, este tot epuizat Toate cărțile pot fi emise în numerar la livrare și sunt taxate de la fiecare frecvență k fiecare, dar nu mai puțin de k pentru comandă Pentru schimbarea adresei se plătesc de copeici; în cazul neprimirii oricărui număr al revistei, ei sunt rugați să notifice acest lucru biroului cel târziu până la lansarea numărului următor după numărul neprimit Revista conține reclame plătite - exclusiv despre cărți și publicații de artă - pentru io, rub per pagină I Toate articolele livrate redacției, dacă este necesar, sunt supuse reducerii și modificărilor editoriale - Momentul publicării articolelor iar repartizarea lor între cărţi este determinată de redactori în funcţie de materialul disponibil - Articolele trimise redacţiei fără a indica condiţii sunt la dispoziţia acesteia deplină - Valoarea plății pentru articole cu o taxă este determinată conform regulilor speciale elaborate de editori - Articolele neacceptate de editori sunt trimise înapoi autorilor ramburs Toate articolele pentru jurnal și scrisorile către editor ar trebui să fie adresate redacției Sheremetevsky per , D Gr Sheremetev, ap Președintele psihologului din Moscova Tot Eu Da Grot Editor V P Preobrazhensky Biblioteca "Runivers "